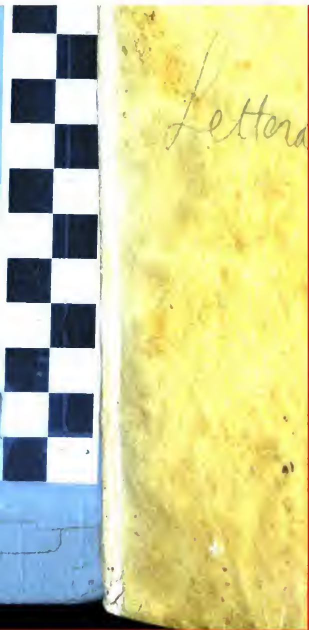
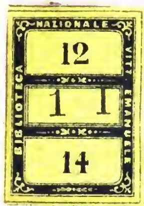
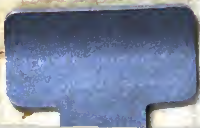
Lettere

Lettera

Letterati

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
1 I
14

4

Gratia

Gloria

Perpetuus virtutis flos æterna corona.

IOAN. CAROLI ROSENBERGI
RHODOLOGIA

[redacted] *seu* [redacted]

Philosophico-Medica generosæ ROSÆ descriptio:

Flosculis Philosophicis, Arcanis Politicis, Chymicis, &c. adornata.

Editio nouissima, correcta, & infinitis ferè locis aucta.

Francofurti ad Mœnum,

Sumptibus WILHELMI FITZERI, typis hæred. Hartmanni Palthenij.

ANNO M. DC. XXXI.

Virtute in Solo

Felicitate in Coelo

Sapientia.

Constantia.

Inter Spinas Rosa, inter aculeos invidiæ Virtutis flos exurgit ac Virescit. Hoc flore florescamus.

dominantium Dominum, humani generis caput & conſtituit & omnibus commendauit: inprimis verò roſeo literatorum choro, qui tot tantiſque à ſummo chorago priuilegiis dotatus, beneficiis ditatus, laudatricum alaudarum more meritò ſubindè collaudat Optimi Maximi Præſidis magnificentiam, floridumque diuino Patrono ſternit iter ad æternam gloriam, ſibi ad vlteriorem gratiam. Vrget me literatorum & *Sacræ Cæſ. Mai.T.* laudatorum minimum quidem, amatorum verò atque admiratorum haud poſtremum, ſingularis illa clementia, quâ magnorum virorum conſilio *Sacræ Cæſ. Maieſtati T.* à me ſubmiſſiſſimè dicatam debitæ gratitudinis teſſeram, graphicè depictam Roſam, florum ſcilicet principem Principum Flori iure conſecratum, sereniſſimâ fronte ſacratiſſimâque manu non ſolùm ſuſcepit, ſed & per Archiatrum nobiliſſimum, Dn. D. Rechbergerum, miſſis ad me literis Cæſaream clementiſſimè promiſit gratiam, protectionem ac remunerationem. Quas pro tanta gratia gratias agam ſufficientes, equidem haud inuenio. Quid ſperem? quid petam? quid impetrem vlterius? Nil niſi deſideratam communi Patriæ, peccanti non ſolùm, ſed & pœnitenti, ſed & innocenti, veniam ac refloreſcentem auream pacẽ, rerum optimam optatiſſimamque; cuius reſtitutionem cuncta reliqua ſubſequerentur bona, iam diu, proh dolor! diſſipata, tantùmque non perpetuò exulantia. quæ redintegrata, confido, tum in Diuinæ, Cæſareæque Maieſtatis gloriam certò

cedent,

cedent, tum vel ingratiſſimo cuiq; gratias extorquebunt maximas, propagabunt quin etiam fidem, obedientiam, concordiam, iuſtitiam, atque vniuerſi Chriſtiani corporis, licet haud vndiquaque ſibi conſimilis, conſtantem harmoniam: quâ florente, me IESV, faciliùs feliciuſq; communis profligabitur ac funditùs extirpabitur hoſtis. Atq; hæc *Maieſtatis* T. nunc primaria cura. Quare etiam toto paſſim Orbe aget in ore, in oculis, in animis omnium, infinitis ornata præconiis, onerata muneribus. Cuius heroica virtute ac felicitate non aduerſarius modò varius, ſed & victor animus proprius innatâ clementiâ victus apparet, aliâs inuictiſſimus. Adeò feliciter concurrunt mutuòque ſeſe amplectuntur *Maieſtas* & *Manſuetudo*. Qua dignitate, qua diuinitate ipſum cœleſtem atq; æternum imitatur Imperatorem, qui paternâ potiùs veniâ quàm perpetuâ vindictâ ſubditos proſequitur Mundicolas; quos in gratiam recipere quàm reiicere, corrigere quàm corrumpere mauult. Equidem miſerari omninò humanum eſt, miſereri verò plus quàm humanum & heroicum. Profectò clariſſimâ *Maieſtatis* T. benignitate pernoti plerique omnes Cæſarem FERDINANDVM ceu beneficum, ſalutare, ac neceſſarium quoddam ſydus è cœlo in terras demiſſum credunt; quod inuerſo peruerſoq; planè Mundo ſubueniret atque indeſinenti ferè iuſtitio & *ἀναρχίᾳ* laborantibus rebus humanis, extremè ſyncopticis, mederetur: præſtigioſiſq; cunctipotentis Numi technis corruptum perſanaret ſeculum,

quo virtus ipſa vitio vertitur & vitium virtutis arripit encomium atq; præmium. O digniſſimum, ô diuiniſſimum Æſculapium! cuius throno cœlitùs extructo, publicâ ſalute ſtipato, communibus tot piorum precibus & conſiliis ſtabilito, nullum maius, nullum melius inferre poſſum donarium, quàm Rhodologiâ meâ inuolutum ſimpliciſſimum, at ſanctiſſimum, votum; quo vno vniuerſa bonorum omnium continentur: Diuus FERDINANDVS omnium bono conſtantiſſimè floreſcat vnâ cum Imperatrice ſacratiſſima, gnatis, agnatis, & affinibus sereniſſimis, tum & uniuerſo Cæſareo Auguſtali ampliſſimo. Quod animitùs & ſpero & opto à ſummo Imperiorum atq; Imperatorum ſatore & ſtatore, DEO.

Perſcript. Wormat. 24. Maij, Anno Chriſti. DIVVS FerDInanDVs *Cæſar* gratIs rosIs fretVs VIrebIt.

Sacræ Cæſ. Maieſt. T.

ſubiectiſſimus ſeruus

IOANNES CAROLVS
Roſenberg / M. & P. D.
Reip. Worm. Poliat.

Præ-

Præfatio dedicatoria prioris editionis.

Potentiſsimo & Inuictiſſimo,

FERDINANDO II. ROMANO IMPERATORI SEMPER AVGVSTO, SACRATISSIMO

Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, &c. Regi, Archiduci Auſtriæ, &c. Domino clementiſſimo,

Perpetuam felicitatem.

GEneroſam Roſam, florum principem, principum Princeps florentiſsime, IMPERATOR ſacratiſsime, Potentiſsime, inuictiſsime, Domine clementiſsime, cum pro viriculis meis deſcribere & Botanologicam eius hiſtoriam tum Philoſophicè tum Philiatricè pertra-

 ctatam

ſtatam publicæ luci committere in animo haberem: atq; ſimul vnâ ex parte maximi illius, quo Sacra Cæſarea Maieſtas Veſtra *ipſam non ſolùm Argentinenſem tum Remp. tum Academiam, ſed & me humillimum clientem, in prima, feliciſſimo ſuo auſpicio inſtitutâ, promotione doctorali participem beauit, beneficij & priuilegij, nullâ vnquam in perpetuum obliuione obliterandi, gratiſſimo animo anxiè recordarer, ſed quâ ratione mentis meæ, gratiarum debito veluti grauidæ, & enixè iam parturientis, gratitudinem declararem, dubius hærerem; ex altera verò parte in animum reuocarem id, quod ex Plin.* lib.21. c.3. & l.16. cap.4. *Tolozanus* lib.6. de Rep. cap.20. t.34. *refert; coronas nimirùm floridas, & maximè roſaceas, olim in honorem Deorum fuiſſe concinnatas, ſummamque floridarum eiuſmodi coronarum fuiſſe authoritatem; in eâ ſtatim acquieui ſententiâ.* S. Cæſ. Maieſtati V. *quæ dignitatis diuinitate præpotentem in hoc orbe DEVM repræſentat, nullo officij gratificationis & libaminis genere me pro tenuitate mea magis inſeruire poſſe, quàm ſi Rhodologiam meam, tanquam roſeam corollam, papyraceis licet roſis & floſculis (ſed & Papyri Ægyptiaci floribus vtuntur Ægyptij ad DEOS coronandos, teſte Plin.* lib.13. c.11.) *concinnatam Eidem ſumma ſubmiſſione ac devotione nuncupatim conſecrarem; haud ſterili ſpe fretus,* Sacram C. M. V. *pro eâ, quâ diuinitùs prædita eſt, Heroica virtute animum pro manu, voluntatem pro viribus cum bono DEO ſuſcepturam: Artaxerxis Perſarum & Ludouici XI. Galliæ Regis exemplo, qui minima etiam munuſcula, pio affectu oblata, non tam ſuperciliosè reiecerunt quàm ſerenâ fronte receperunt.*

ceperunt. Mises Artaxerxi pomum in Vanno obtulit, & eidem Sineta lympham in volâ manus, Æliano authore: *Regi Galliæ verò rusticellus quidam marcidum rapum, vel vt alij volunt, raphanum, Ægydio Corrozeto teste de dictis & factis memor. Augusto verò Imperatori, vt Historiæ tradunt, agricola quidam calamum. Quos omnes nihilominùs tum singulari gratiâ, tum insignibus donis maximi illi Heroes affecêre. Rosas* Sacræ Cæs. M.V. *ego humillimè offero Rhodologiâ meâ contentas, haud nobiles quidem ex auro formatas, notas tamen eas & natas ad mortalium salutem; quæ fragrantiæ suauitate virtutumq; efficacitate maximè excellunt; vtpote ex quibus præstantißima quæq; medicamina, cordialia præsertim, refrigerantia & reficientia, confici soleant. Equidem cùm Imperatrix & Regina florum Rosa sit, quo respectu Imperatorem atque principem ei etiam in ipso libello haud præter rationem comparaui, Botanologicam eiusdem historiam nemini, præterquam* Sacratissimo, virtutibus victoriisque verè Imperatoriis florentissimo Imperatori, Regi summo (*cui etiam deuinctißimum gratißimumque animum vt debeo, ita dedico humillimè*) *dicandam & ad pedes statuendam arbitratus sum: non quòd vel vanâ persuasione vel intempestiuo desiderio sperem*, Sacram C.M.V. *tot tantisque Imperialibus negotiis grauißimis, hoc turbulento præsertim sub Diuinâ ferula constituti Imperij statu, ad auream, optimam & optatissimam omnib. pacem reducendo, occupatam, exiguum eiusmodi libellum (tam Augusti nominis etiam altitudine atque amplitudine repulsum) ad manus sumpturam aut lecturam. Neque enim is fortaßis earum virium est, quarum Q. Curtij*

Historicus de Alexandri Magni rebus gestis liber, qui & spem authoris & expectationem lectoris felicißima efficacia superauit; etiamnum vel eo nomine Regibus commendatus, quòd iucunda eius lectio pristinæ Regem sanitati restituerit. Alphonsus enim Arragoniæ Rex, vt memorat Antonius Panormita. de reb. gest. Alphonsi, *& Æneas Syluius de eius dictis, Capuæ laborans aduersa valetudine, medicis frustrà negotiosißimis, Q. Curtij historias de Alexandri Magni rebus gestis legere cœpit: cuius lectione delectatus, cùm omnem morbi vim superasset; valeat, inquit, Hippocrates Imperator, Galenus Rex, Auicenna princeps (hisce enim epithetis Coriphæos suos medici exornare consueuerunt) viuat Curtius restitutor sanitatis meæ. Quanquam alij historias eas sanatrices Liuianas fuisse, Ferdinandum verò Regem Hispaniæ,* Sacræ C.M.V. *abauum, Historia Curtiana lectione restauratum scribant. Non, inquam tantæ authoritatis, aut virtutis est Rhodologia mea, prœmatura ignobilis ingenioli fœtura, ea intentione* Sacræ C.M.V. *à me deuotißimè dedicata, vt posteaquam* Sacræ C.M. V. *vel à longè radiantem gratiæ lucem aspexerit, excellentißimi, quorum officiis vtitur ordinariis, Archiatri & Medici Aulici (quos meritissimos ac celeberrimos Artis Medicæ Antesignanos, meorum arbitros scriptorum, iudices laborum, lubentißimè agnosco, veneror, suspicio) perlecta illa pro occasione atque beneplacito considerent & attestentur; maximas infinitasque ferè rosis a benigno Creatore inditas esse vires ad salutem atque recreationem hominum: me proindè (tenuem vix quidem nobilißimorum eiusmodi virorum vmbram) operæ pretium forsitan fecisse, neque oleum & operam omninò perdidisse, vti-*

se, vtilitati tamen aliorum potiùs quàm propriæ consuluisse, quòd serenissimæ illius florum reginæ Botanicam Historiam ea, quæ nusquam hactenus à quoquam descripta prodiit, ratione & forma fideliter, si non feliciter, pertractarim. Cæterùm qui me quam maximè à proposita dedicatione deterrere ac deterritum diutiùs detinere primùm videbatur Sacræ C.M.V. *splendor, quem vix quidem condignis encomiis efferre, nedum perferre, vel adire propiùs ignobilioris fortunæ mortalibus concessum, is iam, desperata priùs & religioso horrore suppressa, reflorescente alacritate animum irradiauit, vt eo clarissimo splendore de nouo animatus veluti animus meus, summaque* Sacræ C.M.V. *virtute (quam cum pari fortuna felicissimè coniunctam non tam immodico pudore vereri quàm debito honore reuereri decet) cumprimis verò singulari benignitate suscitatus, tum in* Sacræ C.M.V. *laudis nunquam satis laudatæ celebrationem, tum in gratiæ, æternæ gratiæ dignissimæ, acquisitionem, tum vlteriorum motricum causarum, quæ me ad præsentis opusculi dedicationem impulêre, declarationem expeditus, resolutus & iam in procinctu constitutus esset: nisi omnibus non dicam huius vel illius vrbis, sed totius Orbis incolis constaret,* Sacræ C.M.V. *laudem omnem omnium superare laudationem, & longè transcendere triuialia encomiorum prædicamenta; quamque ab aliis alij mendicare gratiam assolent, ea gratiosissimè* Sacram C.M.V. *indignos potiùs etiam quàm non etiam dignos dignari, ac proindè in euehendis laudibus* Sacræ C.M.V. *longè maiori laude me cunctas laudationes supprimere, quàm illas insufficienter exprimere. Adeò inenarrabilis est* Sacræ C.M.V. *tum gloria tum gratia.*

tia. Quam tamen cum præter alios innumeros Imperij subditos Argentinenses etiam persentiant summisque extollant elogiis; quo in numero nobiliß consultiß. & clarißimus Ioannes Fridericus Schmidius. V.I.D. Sacræ C.M. V. Palatij Comes, Patriæ Consiliarius & Aduocatus celeberrimus, *cognatus meus charissimus, tum & piè sancteque venerandus parens.* VRBANVS ROSENBERG, *olim primarij Senatus Argentoratensis Assessor, optimè de Rep. meritus, nunc ἐν ἁγίοις, atque etiam oculißimus frater,* Ioannes Georgius Rosenberg, *V.I.D. præluſtribus animatus exemplis, penetrantibus agitatus stimulis, omnes viriculas summi Principis ac Domini destinans & mancipans honori, chartaceum hoc munusculum, licet indignum,* Sacræ C.M.V. *optimo conatu, si non optato successu consecrare ausus sum: vt ita sub tutelari* Sacræ C.M. V. *numine ac nomine, sub ipsis Imperatoris Aquilæ alis secura Rhodologia mea vnâ mecum, quorumuis siue subtiliorum siue craßiorum, Momorum, Mimorum, Zoilorum, Sycophantarum & sine κρίσει* Criticorum *aduersa peruersaque iudicia vel euitare vel euincere possit. Nec despero: cùm certißimus sim,* Sacram C.M.V. *laudatißimis illis, quas & Auum Ferdinandum I. Imperatorem Augustißimum, sacratißimæ memoriæ decoraſſe nobilißimus Mynsingerus in Epistola nuncupatoriâ Apotelesmatis sui in Institutiones Iustineaneas testatur, virtutibus (iustitiâ, liberalitate, animi magnitudine in aduersis, moderatione in secundis, innatâ Austriacæ Prosapiæ clementiâ &c.) exornatißimum pectus habere. Vt Imperio non solùm gratulari, sed & gloriari omninò liceat, Cæsarem ipsum tum patriæ Patrem, tum litera-*

rum

rum literatorumque Patronum esse inter illustrißimos sapientißimum, inter sapientiß. mos illustrißimum; facultatum doctores, vndique ferè pressos, singulari patrocinio tueri ac defendere: Medicinam, sanitatis vitaque Reginam (sed ab impiis, ac infidelibus Christi Christianorumque aduersariis, temerè sese nobilißimis facultatibus ad nescio quàm occasionem quâ occaßione versutißimè immiscentibus atque aliis empiricis medicastris, miserè prostitutam) & veros Medicos. Natura consultos, summo fauore fouere: id forte an considerare, quod Historia testantur; tantam nimirùm olim Medicina fuisse dignitatem; vt plurimi etiam Reges & Principes eam excoluerint, exercuerint: quo in numero prater Salomonem & Hermetem Trismegistum, Gentius Rex Illyricus, à quo Gentiana inuenta, Mauritania Rex Iuba, Artemisia Regina Caria, à qua denominata herba Artemisia. Fridericus III. Imperator hortis plurimùm oblectatus herbarum summam cognitionem habuit, vt medicos sua atatis facilè superaret omnes in ea noticia, teste Cuspin. *Plutarchus memorat, fortißimum Heroem, Herculem Medicina peritum fuisse: à quo genus suum deducens Hippocrates, Medicorum summus, in tanta ab Atheniensibus dignitate fuit habitus, vt statua ei in aternam memoriam erecta fuerit. Petrus Vlyxiponensis, Episcopus Tusculanus in Medicina doctißimus Pontifex factus Ioannes XII. dictus, teste Platinâ thesaurum pauperum conscripsit. Hadrianum quoque Imperatorem Medicina studiosißimum fuisse referunt. Alexandrum Magnum medicinâ adeò imbutum atque delecta-*

lectatum fuisse scribit Plutarchus, *vt multis amicis succurrerit in morbis certaque remedia & victus rationem ordinârit. Imò ipse* DEVS, *Rex Regum & Dominus dominantium, medicum sese professus est.* Exod. cap.15. vers.26. *Et Dominus* IESVS *varios etiam nullis herbis, sed viuificis solummodò verbis persanauit morbos insanabiles mortuosque vitæ restituit. Quorum omnium consideratione permotus* Sacræ Cæs. Maiest. V. *Rhodologiam meam, quâ possum, submißione, obseruantia, piâ sanctaque veneratione in clientelam offero; & oro, vt, qua mansuetudine supplices subditorum libellos quotidiè suscipit serenâ fronte, eâ etiam Rhodologicum meum libellum suscipere haud dedignetur; atque vt veteres non tantùm è rosis nexas coronas capiti imponere, sed & pauimenta sæpè rosis consternere refrigerationis ac recreationis gratia soliti sunt (veluti Medicorum Archidux & Angelus Galenus* lib.10. meth. med. cap.8. & l.1. de art. cur. ad Glauc. cap.14. *testatur) ita* Sacra Cæs. Maiest. V. *oblatas à me chartaceas rosas infimo saltem in amplißima Bibliotheca sua pauimento recreationis gratia stratas velit. Quod dum spero,* DEO OPT. MAX. *cœlesti Imperatori* Sacram Cæs. Maiest. V. *vnâ cum Imperatrice augustißima, Filiis sacratißimis, familia vniuersâ serenißimâ (diuinitùs benedicto Imperatorum & Regum seminario) atque etiam Aula amplißima, inclyta, ardentißimis votis deuotißimè commendo, vt constantißima optatißima pacis, sanitatis, felicitatis fructione viuant, valeant, ac in æternum floreant. Ita precor animitùs.*

Wormat.

Wormat. III. *Calend. Febr. Anno* CHRISTI:
FLoreat saLteM paX atqVe VerItas DIebVs nostrIs.
Esai.cap.39.

Sacræ C.M.V.

Humillimus subditus & seruus

IOANNES CAROLVS
Rosenberg / M. & P. D.
Reip. Vormat. Poliat.

INDEX

IOAN CAROLUS ROSENBERG D.

Scaligeri genius roseus Rosebergius hic est;
Miraclum Clarij spesq; salusq; chori.
Argentina istum genuit, Verona sed illum.
Cœlicus utriq; est patria vera polus.
Invida utrumq; haud sors, at flos virtutis in ævum
Doctrinæ fructu, laude, beare valet.

P. I. F.

INDEX IN RHODOLOGIAM

IOANNIS CAROLI ROSENBERGII.

Prior numerus librum indicat, secundus caput, tertius capitis Principium, Medium, vel Finem.

A.

Auicennæ

Creatore

D.

E.

I.

L.

P.

Pontifex

Rosæ

Rosarum

Rosa-

S.

T.

V.

Vrsini

FINIS.

IN NOMINE IESV.

PRÆLVDIVM IN RHODOLOGIAM.

FLORVM princeps, generosa Rosa (sic à subtilissimo Naturæ Secretario, Iulio Cæsare Scaligero, sanioris scientiæ aligero, nominata) inter alias, quas DEVS OPT. MAX. omnium rerum conditor pro summa sua potentia, sapientia, ac bonitate Microcosmi gratia in Macrocosmo fabricavit creaturas, Medico usui destinatas, excellere unanimi omnium excellentiorum tum Philosophorum tum Philiatrorum consensu videtur. Nullum namque simplex vel vernaculum nobisque conterraneum vel exoticum & peregrinum, quod in Medicina magis necessarium, magis vtile, magis iucundum. Nullum metallum, planta nulla, nullum animal, è quo tot & tanta, quot & quanta è Rosa, medicamina, tum interna tum externa conficiantur; vt meo quidem iudicio Pharmacopæorum Panacæa merito dici queat. Omnes amœniores horti rosetis ornati, respersa rosis scrinia, conclauia ijsdem decorata, tabulata rosaceis referta medicamentis. Et sanè si quæ Pharmaceuticis in officinis vel præscribi, vel dispensari, vel diuendi videntur, tertium ferè quodque rosaceum, id est, è rosa vel omnino vel ex parte constitutum obseruatur. Imò posset integra ferè ad omnis generis morbos accommodata Pharmacopæia instrui & institui, & solis è Rosa paratis artificiosè pharmacis, tam Galenicis quàm Hermeticis (destillatis scilicet aqua, spiritu, oleo, sale, aceto, tinctura, succo, infuso, Iulepo, syrupis varijs & speciebus, electuariis, conseruis, extractis, pilulis, tragæis, tabulis, rotulis, oleis, vnguentis, ceratis, empla-

 strīs,

ſtris, balſamis, &c.) adornata Rhodopharmacopœia nominari. Tam latè extendunt ſeſe multipotentis Roſæ facultates. Ne prolixius de eximio & frequentiſſimo eius in Arte non ſolùm Spagyrica, ſed & Magirica ſeu coquinaria vſu diſſeram; delicatum quodpiam deſideras edulium, ſuaue pulmentum? inditâ aquâ roſaceâ voto tuo ſatisfaciet coquus. Appetis emulſiones vulgaribus excellentiores? Aquam addet iſte roſaceam. Regias requiris paſtas omnium gratiſſimas? roſacei liquoris non obliuiſcetur. Aquam deguſtas perlarum cordialem ſeu lac margaritarum? Roſeo rori tum fragrantiam tum virtutis adſcribes præſtantiam. Alia propinantur corroborantia? Roſeum vel liquorem vel ſpiritum vel oleum vel iulapium iis admixta percipies. Subitò delinquentes animo reficiendi, collapſæque vires reſtaurandæ? Lympha producetur roſacea vel vultui aſpergenda, vel pectori imponenda, vel artuum arteriis applicanda. Certo certius eſt, optimum maximũ Roſæ præ reliquis omnibus ſimplicibus vſum eſſe in conficiendis tum alimentis tum medicamentis nobiliſſimis. Quibus motus animum meum (aliâs diſcendi potius quàm docẽdi cupidum, omnis certè inanis gloriolæ lucellique cupiditatis expertem) appuli ad deſcribendum pro ingenioli tenuitate nobiliſſimum florem, plantariam illam Panacæam; cuius vſus quotidianus, maximè neceſſarius, vtilis, & iucundus (colore, odore, ſapore, virtute) ſummam apud mortales & gratiam & gloriam promeruit: præſertim cùm viribus precioſiſſima exiguo tamen precio comparari poſſit ac ſoleat. Etenim vernacula nobis, conterranea ſeu ſympatriota, princeps licet planta, non ſolis tamẽ principibus & magnatibus, ſed & infimis ruſticellis nata & nota, tantò etiam magis grata eſt: nec proindè minori in exiſtimatione habenda. Nã hîc reprobãda potiùs quã approbãda futilis illorũ opinio, opinione obdurata cõſuetudo, quâ neglectis reiectiſq; iis, q̃ natura alma mater nobis in patria monſtrauit, donauit, cõmendauit, medicamẽtis ſimplicibus, præ pedibus noſtris excreſcentib. & efloreſcen-

florescentibus, ad exotica, quandoque etiam exitiosa, ceu sacerrimam quandam anchoram vnicè cōfugiunt: ac si nostratia meta essent zizania, oculis elegantia pascendis tantùm & narib. fragrantiâ titillandis à rerum omnium parente Deo & huius dispensatrice Natura; (quam iustissimam æquè ac sapientissimam vbique vocat venerandus senex noster Hippocrates) frustra data aut alendis solùm vermibus, erucis, blattis, limacibus, araneis nata? Nimirùm vt vestimentis, ita & medicamentis raris, nouis & nothis, repudiatis notis, sunt qui gaudere solent: quemadmodum & ipsorum medicorū nouitate ac varietate plurimùm delectantur, neglectis nonnunquam odio & inuidia eruditissimis, electis cōtrà malesano fauore, propt o verò plerumque damno; rudibus, semidoctis semicoctis, impudentibus, imprudentibus medicastris. Perperam itaque faciunt, qui cognitis & cognatis posthabitis simplicibus, incognita, incerta, barbara, precio sæpenumero magis quàm virtute preciosa suspectaque omninò tantoperè commendant: Quibus & vitæ & fortunarum aleâ incertâ lubricâque conquirendis

Impiger ad Græcos, Mauros, Babylonas & Indos
Velis ac remis pharmacopola volat.

Quod temerè fieri Plinius (quamuis malè informatus atque parùm-sanus aliquandò rerum medicarum æstimator) etiam Medicis obiicit, dum inquit *lib. 22.c.24.* Nos nec Indicarum Arabicarumque mercium aut extremi orbis medicinas attingimus. Non placent remedia tam longè nascentia: non nobis gignuntur, imo nè illis quidem, alioqui non venderent. Quanquam ille affectibus correptus arbiter immaturum & iniquum videatur tulisse iudic um, dum exotica omnia omniaque composita & ipsam medendi artem reiicere contendit Sed (vt ipsum & ipsius assectam Antonium Mizaldū in Alexicepi sui præfatione ex Theoderi Zvvingeri & Colladonis latâ sentent â condemnatum potiùs quàm commendatum omnium iudicio sapientum sistam) Plinius cum ex libris & Commentariis veterum

medicamenta varia in opus suum Historiarum (fabellarum nonnuspiam farraginem) naturalium congessisset, eaque infallibilia & nunquam variabilia crederet, (quod idem tyrannibus, audaculis, empiricis, & aliis contingit, vt quemuis oblatum sibi morbum facilè vel leuiculis flosculis absterfuros se confidant) medicos damnare fuit ausus *lib.* 24 *c.* 1. quod compositis medicamentis vterentur, cum simplicibus vti possent, quodque remedia ex vltimis Indiis petita adhiberent, cum vulgatissimis æquè felici successu vti possent. Sed quã credulus hac in re diligentissimus aliâs naturalium rerum promus-condus, Plinius fuerit, cuiuis vel mediocriter in arte versato liquere potest. Non rem, sed artem, se damnare regerit. At non videt, æquè minus absque arte rem, ac artem sine re subsistere posse; nec rei sine arte certum aut verum vsum dari. Quod si Medicinam propter abusus nonnullos damnat, damnet etiã vinum, quo plurimi ad ebrietatem abutuntur; damnet Venerem, quâ tamen, licet aliquando non sine præpostero vsu, genus humanum conseruatur, propagatur; damnet causidicinam, Politiæ Medicinam. Plinio certè etiam indigna illa argumentatio. Si ad vsum quempiam vel nobis vel Indis nata essent Indica simplicia, non venderent ea. Cantrina sanè consequentia. Imò nec venderentur, nec emerentur inutilia. Triticum, vinum, optima quamplurima alia alias mittimus ad gentes Germani: an verò tanquam reiectanea atque infrugifera vel nobis vel illis? Indicarum rerum vires nobis cognitæ atque expetitæ Barbaros Indos ipsos vel latent vel parùm afficiunt. Sed & Mauritanis, Americanis, aliisque disconuenientia conuenientissima esse queunt Europæis. Diuersis namque diuersa sæpè competunt temperamentis medicamenta. Minimè tantis tamque contumacibus affectibus tam frequenter ægrotant antipodes illi. Simplici victus ratione contenti simplicibus, nec ita complicatis, pertentantur morbis. Apud nos verò varietas alimentorum varietatem peperit & morborum & medicamentorum. Aliâs omnibus omnia,

mnia, sed non omnimodè, sua quodque cuiq; ratione, commodare valent & incommodare. Verùm quemadmodum non omne fert omnia tempus, ita etiam non omnis fert omnia tellus. A benignissimo sapientissimoque creatore mirè distributa sparsimque concessa dona sunt mortalibus longè lateque dissitis, vt arctioribus amicitiæ vinculis, commerciis, sibi inuicem deuincirentur, & humanam exercerent charitatem, vnius cœlestis Patris filii, conciues in vnâ vniuersali Repub. Nam misellli illi quid agant indigenæ, qui sterilibus, asperis, & incultis locis, desertis, montosis iugis ac iugeribus quum habitent, domestica non inueniunt, si nec peregrina recipiant medicamenta? quid agant, vbi grauissimis afflicti morbis vel purgantibus vel sudoriferis vel corroborantibus efficacioribus opus habuerint remediis, nusquam in patria visis? Anne cunctipotentem triuialibus ex oleribus constituent panacæam? Scio qualiacunque nonnullos confingere succedanea, sed ea, vt verum fatear, partim aliena & inepta, partim imperfecta atque insufficientia, partim æquè difficilè ac ea, quibus substituuntur, comparanda. Quale verò argumentum illud est, quo *lib.* 22. *c.*24. cuncta medicorum reiicit emplastra, malagmata, cerata, collyria, antidota; quòd Natura simplicia omnia crearit? An non pari ratione Spagiricam, Magiricam, & plerasque alias Mechanicas artes tollet? Cæterùm quia Medicinam nunquam exercuit Plinius, iccirco vim illius ignorauit, nec considerauit, composito morbo compositum medicamentum, simplici simplex, extremo extremum esse opponendum. Adde quod Plinii libri cum non tàm Philosophici, acroamatici & Medici, quàm Philologici, exoterici & Historici, vanas narrationes aliquando potiùs quàm veras rationes, casus quàm causas, nobis exhibeant, pluribus nonnunquam mendis quam medicamentis referti, non etiam adeò sint authentici, vt à Plinianis quibusdam mancipiis habentur. Nihilominùs, (vt, quod res est, edicam, & vt aculeatas nimis vtriusque Theodori, Zvvingeri quidem in

Theatro, Colladonis verò in animaduersionibus, latas de Plinio sententias cæteris huius magni viri meritis, permotus æquanimitatis limâ paulisper obtundam & exæquem, cumque Plinium ferum abusum modò, minimè verum vsum Medicinæ, medicastros empiricos, haud medicos Dogmaticos, triuiales clinicos, haud Naturæ consultos perstringere videam, eundem etiam aliorum authorum consensu muniam,) multò tutius fuerit, veluti scripsit ad Antigonum Regem Diocles Carystius, medicus ab Hippocrate fama & ætate secũdus, à Galeno tantopere commendatus, iis vti, quibus delinqui facilè non potest: è quorum classe cumprimis innocentissima Rosa. Quare nec peregrinis & incertis ita subscribamus, vt certa & probata proscribamus. Fallax est medicus, inquit Arnoldus Villanouanus, aut ignarus, qui quærit inusitata & rara, cum possit communibus subuenire languenti. Cui adstipulatur alter Dioscorides, Andreas Matthiolus, fidelissimè monens, hoc æuo syncera haud facilè inueniri medicamina, quæ ex Barbaria & omnium maximè ex Alexandria & Syria ad nos conuehuntur. Siquidem cum omnia per Mauritanorum, Turcarum, Iudæorumque manus transeant, qui nobis Christicolis dolos perpetuò fraudesquè moliuntur, Deo (velut Indi deastro suo Vizlipuzli) gratissimum sacrificium facere sibi persuadent, si nos quacunque tandem & vel subtilissima ratione fallere, inficere, interficere possint. Vt ob id ineptè quidam peregrina pharmaca cum barbaris nomenclaturis suis tantis extollant elogiis, vernaculis insuper atque auitis hortorum nostrorum omninò præferant remediis, cum tamen illa sæpiùs obsoleta, putrida, arida, à muribus, araneis, vermiculis, tineis, muscis vitiata, marcore situque corrupta, vetustate & longæua repositione exsucca, corrugata, flaccida, eneruata, reuera nonnunquam expiatione magis indigeant, quàm vt corpora rite expiare seu purgare ipsa queant. Verùm enimuerò mediâ hic proce-

den-

dendum viâ & nec iis, qui solis nec iis qui nullis exoticis vtendum censent pharmacis, applaudendum. Vtraq; tum conterranea tum exotica à benignissimo DEO propriam ad gloriam, hominis verò vtilitatem creata. Sicubi tamen nobiscum sata & nata nobis obuiam veniant ac pro voto nostro satisfacere valeant, cur aliena magno nec necessario precio & dispendio conquiramus? præsertim cùm illa nobis sint familiariora & conuenientiora. Vt quid opus habeam Rhabarbaro vel Diagridio, vbi Syrupus rosaceus solutiuus simplex sit sufficiens? Quid accersam nondum plenè cognitum vtrumque Been, anacardia, & Vnicornu nonnunquam fictitium, nonnunquam factitium, vbi vel familiarissima rosarum conserua vel aqua rosarum perlata satis superque corroboret? Quid conquiram austerum draconis sanguinem, vel ex Indiis petita styptica, vbi solus rubearum rosarum puluis satis adstringat. Atque ob hanc ipsam considerationem omninò etiam statuo, tamdiu à mineralibus & metallicis remediis violentioribus (suum alias in Medicina locum obtinentibus, ceu extremis remediis in extremis affectibus) nobis abstinendum esse, quamdiu lenibus, & innoxiis è classe vel animalium vel plantarum blandiorum petitis simplicibus scopo & intentioni satisfieri possit. Infinita fœdis è quorundam vagabundorum ciniflonum fornacibus excreta medicamina, subtilissimis colorata fucis densisque prætextuum & promissionum inuolucris palliata, passim hodiè circumferuntur à circumforaneis non solùm, sed & aliis nescio quibus medicastris clinicis, qui solius quæstus gratia certissima quæque remedia incertissimis atque obscurissimis suis, sed creberrimo nouellorum titulorum ornatu prælustrissimis secretis postponere & obscurare conantur, vt ita credulis nescio quibus nouitatis amasiis illudant, nummos emungant, famam ex fumo captent, in elementũ suum mox resoluendã,

Arcana iam ſua quiſque iactat vnicè, crepat experimenta, commendat artificia, extollit miracula: nec ſola hodie ſimplicia, ſed compoſitorum componuntur cōpoſita, nataque natorum & quę naſcuntur ab illis pharmaca. Corrumpuntur ſæpè ſimplicia naturâ ſuâ bona, pſeudo-Chymicorum verò tortorum ac tyrannorum violentis machinationibus imminuta, deprauata, macerata, eò reducuntur, vt quæ mitiſſima prius eſſent ſimplicia, duriſſima inferant ſupplicia. Sacroſancta reputantur Cabaliſtarum neſcio quorum (merito gabaliſtarum) incantamenta, ſoli mundano deaſtro, Denario, dicata. Sic callidi diteſcunt deceptores, creduli tabeſcunt nouellarum inſaniarum ſuſceptores, buccinatores, decantatores. Quilibet hodiè non dicam deſtillator ſed lutoſus & cubito emungens ſe furnarius eminentiam in Chymicis iactat exercitiis & experimentis, vix carbones accendere vel vitra confringere doctus, at ſolidorum Artis fundamentorum prorſus ignarus, de manuariis gloriatur operis & operibus, clariſſimis ſeſe longè præfert Naturæ-conſultis, ſapientiſſimis inſultat dictatoribus, ac ſi potiores ſint lutationes ſordideque coctiones præſtantiſſimis conſiliis, ac ſi cæmentarius haberet, quod architecto, apparitor quod conſuli, iure obiiceret. Non in medicamentorum vel copia vel violentia, ſed Medicorum ſapientia & dexteritate verum conſiſtit medendi artificium. Non inſtrumento, non malleo, ſed architecto laudabilis adſcribenda fabricæ ratio. Non latent remedia, ſi non latent morbi vel affecta membra. Non in machæræ magnitudine, ſed manus firmitate, non enſis, ſed mentis acie vera fortitudo reſidet; non in medicamenti robore, ſed medici virtute felix ſucceſſus conquieſcit. Non vnus vnius eſt remedii vſus. Vnum idemque varij variè tractant & accommodant pharmacum. Sunt heroes, ſunt tyrones medici. Poterat fortiſſimus heros, Scanderbegus, Turcarum terror, Chriſtianorum amor, prægrandi ac ponderoſo acinace ſuo (quem aduenis in θαυματοταμεῖῳ monſtrant Veneti) medios Turcas proſcindere,

transuersos diuidere,& sæpe per ceruices integros cum humeris artus detruncare, singula taurorum colla vno ictu præsecare: Mahometes, Turcarum princeps & ipse robustus satis de immanis violentiæ acinace Scanderbegiano multa audiens, quem videre percuperet, præstita cautione à Scanderbego Constantinopolim transmissum accipiens eodem vix medium tauri collum omni conamine penetrare valuit, eò quod acinacem quidem non etiam brachium Scanderbegi haberet, sicut ab hoc ipso de suppositirio ad terrorē acinace, dolo, ac deludendi arte, suspicans fuit admonitus, re ipsa quoque certior factus. Multum interest, qua mente, qua manu quid suscipiatur. Validissimis sæpè quis exiguum remediis haud expugnet morbum, quem alius vel leni persanet euincatque rosella: certus cui, quantum, quomodo conueniat. Non in acerrimis omnis quærenda spiritibus, præsertim inconsideratè propinatis efficacia feliciorué successus. Quàm facilè morbum tam facilè nonnunquam & nobile membrum in perniciem aggredi solent, nisi summa perspicacia sint tum præparata tum exhibita. Si meri spiritus essemus, meris spiritibus frueremur. Tantò magis tuta sunt remedia, quantò magis naturæ nostræ familiaria. Possunt autem & solent minùs familiaria, imò per se damnosa, diuino nobilissimæ Chymiatriæ beneficio tum familiarissima tum fructuosissima reddi, modò verus obseruetur vsus, ferusque videtur abusus.

RHODOLOGIÆ

PARS I. PHILOLOGICA.

Varia continens Rosæ encomia &c.

CAPVT I.

CVM simplicia, vt modò in Præloquio declaratum, ab omni antiquitate maximè sint celebrata in medendi arte, vtpote quibus potissimum tutò, tum & pro necessitate citò atq; iucundè multorum magnorumque morborum cura perfici possit ac soleat; eadem etiam tanquam naturæ nostræ familiaria cumprimis in Medicina nostra commendata habeamus: & plantarum reginæ, Rosæ, beneficentissimæ fauissæ, suauissimæ sensuum amasiæ Botanologicam historiam tum Philosophicè tum Philiatricè nunc pro tenuitate describamus: facto exordio ab illius encomio, quo eam antiqui pariter ac neoterici Iatro-Philosophi ad supremum vsque cœlum extulerunt. Equidem cum generosa Rosa raro floris ac odoris priuilegio nobilitata summum hortorum nostrorum ornamentum sit & habeatur, non mirum est, venerandam antiquitatem eam adeò celebrasse, vt Anacreon Poëta vetustissimus sequentem in modum ipsam decantare ausus, imò coactus fuerit:

Rosa beneficentissima fauissa.

Anacreontis encomiasticum de Rosa carmen.

Rosa flos odorque Diuûm,
Hominum rosa est voluptas,
Decus illa gratiarum,
Florente amoris horâ
Rosa suauium Diones.
Quid plura? nonne multis
Medicina certa morbis?

Huius senecta suauem
Seruat iuuenta odorem.

Quos versus Henricus Stephanus eleganter ita cecinit:

Rosa honor decusque florum:
Rosa cura amorque veris:
Rosa cœlitum est voluptas. &c.

Scite igitur & apposite apud Achillem Statium lib. de Leucippæ & Clitophontis amoribus statuitur, si Iupiter floribus Regem imponere vellet, Rosam inter flores regnum obtenturam: cum hæc oculis, naribus & palato, imò & cordi & capiti acceptissima suauissima spirituum fauissa, sensuum amasia, verè sit & habeatur florum regina, tinctura Veneris, lampas amoris, ornamentum terræ, plantarum decus, oculus Floræ, prati rubor, horti gloria, terræ risus, pulchritudo coruscans, rutila viridantibus in paradysis stella, floridus Pyropus, carbunculus Paradysiacus, verus Phœnix, Naturæ vexillum, pompa, triumphus, amor & delitiæ mortalium. *Rosa Regina florum, terræ ornamentum, Naturæ vexillum, &c.*

Hinc Æmilius Macer de materia medica lib. 1. cap. 27. Rosas aureolas vocat, & antecedente cap. 26. ita canit: *Rosa aureola.*

Dici flos florum nobis Rosa iure videtur. *Flos florum.*

Et alius quidam:

Dici iure solet Rosa florum gloria prima.

Et Iulius Cæsar Scaliger *libro* 2. de Plant. Florum, inquit, Rosa princeps est. Quod etiam habet exerc. 125. §. 13. Item exerc. 287. Rosa tum pretiosior tum elaboratior, quam quæuis gemma. Et exerc. 141. §. 4. Rosæ fragrantia omnium iucundissima. Nec fragrantiâ solùm, sed & elegantiâ atque virium excellentiâ celebratæ Rosæ. Candore nitent, rubore rutilant, odore & sapore recreant, virtute reficiunt. Quare si quis omnibus laudibus sit dignus, rosa nuncupatur. Vndè Sanctus Hieronymus *lib.* 2. *Epist.* 15. de puella laudatissimâ scribens, Vniuersa, inquit, propinuitas rosam ex se natam gaudeat. *Florum princeps.*

S. Maria, Rosa. Et beatissima sanctissimi IESV genitrix, Virgo Maria rosa metaphoricè & mysticè nominatur à Theologis. Hinc S. Bernhardus. Maria est Viola humilitatis, Lilium castitatis, Rosa charitatis. Quibus ac similibus encomiis fortassè motus excellentissimus Medicus Augustanus, Raymundus Minderérus, Rosam & verè deperire & ferè adorare videtur in Aloedario suo Marocostino, sequente alloquio. Tu terræ ornamentum plantarumque decus, florum ocelle, horti rubor & amœnitas, pulchritudo coruscans & formosis foliis comata nobilibusque frondibus luxurians Rosa, Rhodopharmacis admixta nostris, vires tuas exere. Tu purgantia rectificabis, aliorum calorem minues ac temperabis: tu sanguinem, adustos humores elidens, depurabis; tu viscera præcalida ad commoderationem reduces; tu ea flaccida firmabis, humores naturales conseruabis, præternaturales & peccātes expurgabis, medios seu neutrales emendabis, vniuersos putrefieri ac corrumpi prohibebis: tu nauseam fugabis fluctitantemq; ac in ventriculum regurgitantem bilem abiges: tu cordi robur afflabis eaque omnia præstabis, quæ de tuis donis à summo creatore tuo tibi concessis omnis ætas experimentorum copiâ ducta huc vsque præsumpsit. Non esset, inquit idem Minderérus, vel lux vel luxus apothecis, si Rosa pharmacopæis desideraretur. Quapropter tot tantisque diuinæ Rosæ donis ac meritis moti Philologi infinitis eam ferè descripserunt elogiis, vt operæ pretium me facturum existimem, si vel ea, quę ab elegantia, fragrantia & suauitate petita potissimum Rosæ tribuerunt epitheta Poetæ, coronidis & auctarij loco hic recenseam. *Epitheta Rosæ à Poetis tributa.* Dicitur autem Rosa rosida & roscida, aureola, flammeola, pulcra, paradysiaca, amæna, formosa, iucunda, amabilis, Elysia, luteola, florens, florida, fulgens, fulgida, lepida, picta, odorata, verna, tenuis, subtilis, mollis, fragilis, humens, punicea, micans, rorans, rorida, virens, candida, candidula, rubella, purpurea, incarnata, auricoma, mollicula, tenella, suaueolens, munda, hyblea, spargens purpureum colorem,

spirans

ſpirans ſuauem odorem, ſpinoſa, quæ primos moritur ad Auſtros, ſæpè manè viget, marcida nocte cadit, oblectans, delectans, alliciens, placens mille modis, florum gloria prima, lutea purpurei reparans crementa quotannis vbertim floris, tantum qui protinus omnes herbarum viciſſe comas virtute & odore dicitur, vt meritò florum flos eſſe feratur, quam vernus aër parturit, explicans decus ſuum manè rigata auroræ rore, quæ fulget amicta natiuis comis, quæ ſplendidos floret ad radios ſolis & moriens flectit caput ſole cadente, quæ manè viget alta lenibus pruinis, & vix primo veſpere àrida cadit, cui color eſt nullâ vnitabilis arte, quæ ſpeciem perdidit in medio æſtu, quæ aduſta medio Solis calore pendula deciduo flore ponit comas, quam tempore verno vna dies naſci vidit & vna mori.

CAPVT II.

AB Ethnicis olim, variarum plus quam Poëticarum ſuperſtitionum authorbus dignæ habitæ erant roſæ, quæ Auroræ dicarentur. Vnde apud Ouid. 2. Metamorph. legitur, *Roſa Auroræ dicata.*

> *---ecce vigil nitido patefecit ab Ortu*
> *Purpureas aurora faces & plena roſarum*
> *Atria.*

Imò etiam Veneri, vel potius Cupidini, ſacrata fuit Roſa. Hunc namq; tota facie repræſentare videtur, quemadmodum ſcripſit Philoſtratus. Etenim Roſa recens & iuuenis apparet in ſuo roſario, nec non blanda vt Cupido: aureis præterea comata eſt capillis, vt ille: ſpinas pro telis ſeu iaculis geſtans, pro facibus fulgorem, pro alis folia, breuiſſimæ vt ipſe Cupido durationis: addo, ſicuti roſam abſque læſione pauciſſimi aſſequuntur, ita Cupidine abſque corporis vel animi vel fortunarum læſione & iacturâ pauciſſimi potiuntur. *Roſa Veneri & Cupidini conſecrata.*

Verùm Roſam Cupido Veneris filius, vt Poetæ fabulantur, Harpocrati, ſilentii Deo, digito labia compeſcenti, donauit.

Vndè

Sub rosa dictum, proverbium unde.

Vndè mos ille cumprimis Septentrionalium, fluxisse videtur, vt in cœnaculis Rosa lacunaribus supra mensarum vertices affigatur, quo quisque secreti tenax esset, nec facilè diuulgaret ea, quæ sub rosa, id est, silentij fide dicta: Qua de re elegantissimus Poeta sequentem in modum canit:

Est rosa flos Veneris, cuius quo furta laterent;
Harpocrati matris dona dicauit Amor.
Indè Rosam mensis hospes suspendit amicis,
Conuiua vt sub ea dicta tacenda sciant.

Qui marmori insculpti Versus intuere videntur; Rosam Veneri cumprimis esse dicatam; id est, amorem vel amicam conuersationem floridam semper requirere gratiam, quâ dicta facta; syncerâ mente suscipiantur, intimo cordis scrinio condita reseruentur, nec vlli scrutinio proditoriè subiiciantur, exponantur: tam & roseam desideratè verecundiam, cuius intuitu ea tantùm libeant; quæ liceant. Veneris autem seu furta, seu, vt alii leniùs quidem legunt, facta seu facinora, vno verbo secretiora amoris peccatilla, ne propalentur, filium Cupidinem, Voluptatis professorem roseis, id est, gratiosis Verecundiæ flosculis; silentio commendare. Morem hinc antiquum inualuisse, quo seruandi in secretis silentii symbolum, Rosa, conclauium lacunaribus apud Aquilonares vel insculpitur vel appingitur, adscriptis quandoque sequentibus verbis. Vnder der Rosen. Indè tritum Germanorum prouerbium. Ich rede es vnder der Rosen. quod diuersum tamen est ab illo Ciceroniano: in rosis dicere vel loqui. Sic enim illud potius exprimendum: sub rosa dictum. Equidem priscis illis temporibus frequentissimum rosarum vsum in conuiuiis & amoribus fuisse, veteresque conuiuas ad symposiorum finem ante digressum sub rosâ transacta sese velle omnia contestari solitos, legimus. Quem in sensum alii aliis vsi sunt diuerbiis: quale istud etiam, odi memorem compotorem, id est,

id eſt, conuiuam & combibonem, qui liberiùs dicta liberaliùs foras eliminat: item illud; menſæ fines ne tranſgrediantur diſcurſus. Cæterùm quòd roſam Veneris donum ſtatuunt, hancque roſis coronatam introducunt Poëtæ, eo ipſo floridum ruborem ſeu roſeam verecundiam amores pariter ac amicos decere, innuunt. Vt ita etiam ſub Roſa dictum idem ſit, ac ſub roſeo verecundiæ ſigillo, ſub veniæ & honoris teſſera prolatum, actum. Venerem, etiam licitam, etiam liberam, verecundia decet. Quadrant huc Theo. Iouian. Pontan. in primo Eridani verſus.

Plectebat Cythera comas madidumq; capillum
Siccabat, Charites carmina lecta canunt.
Ad cantum Satyri properant, ad carmina Nymphæ,
Carmina de tacitis ſepibus hauſta bibunt:
Hinc aliquis petulans auſus prodire, Dionem
Intuitus, doctâ dum linit ora manu.
Erubuit pudibunda, roburque per ora cucurrit,
Occupat & teneras, purpura grata genas:
Mox interque roſas interque roſeta refugit;
Delitet & molles ſpirat ab ore crocos.
Dum ſpirat funditque crocos, dum purpura fulget,
Concipit afflatus Dædala terra Deæ.
Hinc & purpureum flores traxere colorem,
Quaque priùs candor purpura facta roſa eſt.
Has legite, his teneræ crines ornate puellæ,
Paſtano niteat lucida rore coma:
Vere roſas, æſtate roſas diffundite Diuæ,
Spirent templa roſas, ipſa & olete roſas:

Turcæ roſas honorant.

Turcæ, vt refert Augerius Busbequius in itinere Conſtantinopolitano, Mahumeti ſuo roſam ceu ſingulariſſimum honorarium deferunt & roſarum folia humi iacere minimè patiuntur; quod, vt Veteres Roſam ex ſanguine Veneris, ſic iſti ex ſudore Mahumetis natam ſibi perſuaſerint. Itaque ſi fortè vel

Roſæ

Rosæ (vel etiam chartæ) folium repererint, erectum & osculo exceptum sæpius in rimam aliquam parietis positum obstruunt & reseruant. Quasi verò flos tam fragrans ex tantâ tam sordidi athei spurcitie demum succreuisset, eum tamen rosa sordidis plerisque etiam insectis, cantharidibus, scarabeis, &c. aduersari soleat, testibus Theophrast. Plin. Scal. &c.

S. Dorothea rosas hyeme è Paradyso transmisit Theophilo. Cæterùm illud è rosis paratum donum seu munus honorarium, quo S. Dorothea post exantlatum martyrium Theophilum dignata est indignum, mirabile pariter atque memorabile videtur. Dorothea namque virgo beatissima, vt refert Marulus, Cæsareæ, Cappadociæ oppido, pro Christi nomine a Fabricio præfecto, diu torta, cum tandem ad capitale supplicium duceretur, gaudebat, quod se ad sponsum ire diceret, cuius paradysus omnium florum omniumque fructuum feracitate multò amœnius quam dici possit, vernet, suauius fragret, copiosius exuberet. Tunc Theophilus scriba ioco illam rogauit, vt cum eò peruenisset, indè sibi rosas aliquot mittendas curaret. Cui ipsa: ne quid, inquit, impossibile esse credentibus credas, quod petis, efficiam. Postquam ergò decollata fuit, Theophilo in curia versanti puer cum cistula recentium rosarum, plena apparuit, & quidem brumæ tempore, quo nihil florere solet, easque ipsi à Dorothea de sponsi sui paradyso missas dixit. & cùm obtulisset, ex oculis euanuit. Videns ergo ille seriò factum, quod ioco poposcerat, quia fieri non posse credebat, & altiùs rem secum considerans Christianus simul & martyr factus est: post rosas fructum quoque veræ perfectæque beatitudinis percepturus.

Rosa munus honorarium principale. Solet insuper & rosa principes apud viros & magnates cedere in munus honorarium. Sic Pontifex Romanus, vt notat Theod. Zvvingerus in Theatro vitæ humanæ è libro ceremoniarum, singulis annis Dominicâ quartâ Quadragesimæ, Lætare Hierusalem, rosam auream, pretiosis odoribus delibutam, inter Missæ solemnia consecrat eamque sacro peracto principi alicui Chri-

Christiano aut præsenti offert aut absenti mittit honoris ergò, vt cùm nihil rosâ quidem magis sit caducum, præsentis vitæ fragilitas agnoscatur, cumque nihil suauius, immortalis suauitatis (cuius etiam symbolum in hoc Mundo aurum est, metallum æternitatis cuiusdam atque incorruptibilitatis particeps) desiderium accendatur & confirmetur.

Guilielmus Scotorum Rex legatos ad Pontificem Romanum, Alexandrum III. cui nomine suo obedientiam declararent, Romam misit. Alexander vicissim rosam auream balsamo oppletam, indicium singularis aduersus Regem charitatis, per eosdem dono misit, priuilegii insuper compluribus donauit, teste Hectore Boethio *lib.*13.

Eberhardus primus Dux Würtembergicus Aurei velleris Eques, à Sixto Quarto Pontifice Maximo aureâ Rosâ Romæ donatus est Anno 1482. Leo X. Fridericum Saxoniæ Ducem initio reformationis à Luthero in Germania institutæ, aureâ rosâ donauit Anno 1518. Et postea ann. 1524. Alexander VI. Henrico IIX. Angliæ Regem, qui contrà Lutherum scripserat. Sleid. *lib.* 1. & 4.

CAPVT III.

IMperatores Romani pij, felices, inclyti, victores ac triumphatores semper Augusti, plurimorum illustrium generosorum, ac nobilium virorum insignia Rosis olim decorarunt, quibus etiamnum gaudent antiquissimæ familiæ. Nec immeritò: *Imperatoriis priuilegiis insignita rosis insignia.*

Namque Rosâ roseorum armata insignia fulgent, tum propter floris nobilitatem, tum quòd illa olim vel nobilis cuiusdam virtutis & victoriæ vel notabilis lætitiæ signum fuerit, vt colligitur ex Plinii *lib.*21. *c.*3. vbi refert, L. Fuluium argentarium bello Punico secundo, quod funesto eo tempore ex pergula sua rosis coronatus in forum prospexisset (vndè cæteris mœrentibus solus lætari videbatur) in carcerem tamdiu coniectum fuisse, donec bellum finiretur. Atque vt quorundam

ſaltem illuſtrium & nobilium Germaniæ noſtræ familiarum inſignia, clementiſſimis à Cæſaribus ipſis conceſſa commemorem (obliuioni tradito Achillis ſcuto,) quod, (vt & caſſides Hectoris & Æneæ, roſis inſignitum fuiſſe legitur) inſignia illuſtriſſimorum Saxoniæ tum Electorum tum reliquorum Ducum celſiſſimorum continent roſam rubram in area candida.

Inſignia ducum Saxoniæ.

Roſam etiam inſignia Brandeburgica recipiunt.

Ducum Brandeburgenſium.

In Anglia duæ celebrãtur familiæ ab ipſa Regia progenie deductæ: alteram roſam rubram, roſam albam alterã nuncupant. De quibus Polydorus *lib. 16.* his verbis. Henricus tertius Anglorum Rex genuit ex Aleonora filios mares; Edouardum Valliæ principem, qui in eius locum ſucceſſit, & Edmundum, comitem Lancaſtrium. Extiterunt longo poſt tempore, qui tradiderunt, hunc Edmundum fuiſſe maiorem natu Henrici Regis filium, ſed quia deformis eſſet, idcirco Edouardum Regnum obtinuiſſe. Hinc poſteà duæ nobiliſſimæ familiæ ortum habuerunt; quarum vulgus etiam nunc alteram roſam rubram, alteram albam appellat, quod roſa alba vnius, & rubra alterius inſigne ſit familiæ. Atque iſta commentati ſunt, quo Henricum IV. iure Regnum repetiuiſſe probarent, qui ad Edmundum genus ſuum referebat.

Regiarum in Anglia familiarum.

Inſignia Ducum Pomeraniæ complectuntur roſam rubram in area citrina.

Ducum Pomeraniæ.

Inſignia Principum à Roſenberg roſam rubeam coma citrinâ viridantibus foliolis è coronâ aureâ efflorescentem fouent. Nam & Vrſinorum (liceat hic mihi non infrugifera digreſſione in ampliſſimum omnium antiquiſſimæ & nobiliſſimæ familiæ theatrum expatiari) Romanorum, à quibus prædicti Principes, olim Dynaſtarum titulo celebres, originem traxerunt, inſignia Roſam complectuntur; ac ſi à roſis Roſini, vt ab Vrſis Vrſini dicti ſint: poſteaquam nimirùm anno Saluatoris DLXXXVIII. à S. P. Q. R. vt Volaterranus memorat, vel, vt alii malunt, anno DCXLII. ab Imperatore Conſtante iuniore roſa eorum ornata eſſent inſignia, quorum

Vrſinorum & Roſenſiũ inſignia.

rum rosea viderentur ingenia, gratiosiique floridarum virtutum fructus. Quanquam Ioannes Annius Viterbiensis in Commentariis suis in fragmenta M. Catonis de originibus cum plerisq; omnibus aliis autorib. non tam Rosinorum quam Vrsorum, Vrsinorum & Vrsentinorum illis attribuat nomen, & eos statuat quidem antiquissimos esse Tuscanienses seu vici Tusci colonos, id est, in vico Tusco Romæ Vrsinam familiam consedisse, atq; adeò nullam primæ, in Germania potiùs quã Italia fundatæ, radicis & originis mentionem faciat. Raphael Volaterranus *Com. Vrb. lib.* 22. (qui est Anthropologicus) secundum aliorum sententiam ab eo Vrso Vrsinorum repetit primordia, qui Maximum, tyrannũ & nefarium Valentiani III. Imperatoris, licet etiã crudelissimi, trucidatorẽ, nimio zelo motus interfecit, an. Christi 455. circiter: Sed & aliã præmittit Vrsinæ familiæ deductionem, Francisci Petrarchæ communitam authoritate; qui ex antiquissimo codice sequentia refert. Anno DLXXX. Mauritio Imperatore, & Pelagio II. sedente, Longobardi sub Autharo Flauio Rege Saturniam in Etruria post longam obsidionem diripuere; frustrà auxiliantibus Gabinio & Sorano & Roscio Anguillario, nobilibus tunc ducibus. Cumq; Romam deinde obsidione cinxissent, Vrsinus & Primienius fratres) C. Vrsino geniti, qui Spoletũ tuebantur, cum exercitu auxilio venerunt, potitique à S.P. Q. R. insigniis, quæ nunc gestant, prętetea ciuitate sunt donati locumque in regione Arenulæ iuxta Tiberim ad habitandum consecuti. His alii quinque fratres fuêre. Tarquinius, Quintiolus, Sextinus, Carentius & Secundinus. Ex his deindè descendêre Constantinus & Ramundus Vrsini: qui sub Carolo Magno aduersus Longobardos militarunt: præterea Pitilius, qui Pitilianum in Ethruria condidit. Hæc ex Petrarcha Raphael. Certo quidem certius est, multis seculis per Italiam Vrsinos claruisse atque etiam hodierno die Romæ, Venetiis & aliis locis inclarescere. Nam vt paucorum saltem mentionem faciã, præter anteà nominatos ipse Pont. Max. Nicol. III.

ex hac Vrſinorum Roſigerorum prognatus eſt proſapia, Vrſinus compoſitus vulgo appellatus ob ſummam modeſtiam: qui fratrum & agnatorum amantiſſimus ann. 1277 Iordanum fratrem in purpuratorum patrum collegium cooptauit. Propoſuerat, inquit Æneas Syluius *lib.* 8. ſuper Decad. Blondi, hic Pontifex, Nicolaus tertius, duos Reges, alterum in Hetruria, alterum in Lombardia creare: vtrumque Vrſinum: qui indè Teutonicos, hinc Gallos Siciliã tenentes cohiberent. Quid dicam de amœniſſimis ac munitiſſimis locis, quorum bellicoſiſſima gens illa olim tum circa Romam, tum in ipſa vrbe Roma, non tyrannica inſeſſione, ſed iuſta poſſeſſione, domina fuit? de monte nimirum Iordano, theatro Pompeiano, Marino, Antio, Nola, quam annis circiter quadringentis Vrſini cum laude gubernarunt. Bertholdum producam, Romandiolæ Comitem. Producam Raynaldum, qui Florentinis ſuccurrens vel propria morte vitam amicorum & ſalutem promouere ſategit? Producam verè roſeum Vrſinum, Conſulem Romanum, Anguillariæ Comitem, qui Franciſcum, Petrarcham, florem illum Italiæ delibatum Suadæq; medullam, in Capitolio laureâ Poëticâ redimiuit, anno 1342. Producam Ioannem, Petrum, Paulum, qui Picininum ducem fortiſſimum fortiſſimè profligauit? Producam Ramundum, principem Tarentinum, cuius viduam è Balnana familia duxit Rex Ladislaus? Producam illius filium, Ioannem Antonium, Tarenti, Nolæ & Aſculi principem, Alphonſo Regi amiciſſimum? Producam Franciſcum Grauinæ ducem, intimum inclytorum Venetorum amicum? Producam Paulum Iordanum Vrſinum, qui matrimonio Mediceam ſibi coniunxit, iam anteà Mediceis, florentiſſimis Florentinis, affinitate iunctus. Nam Laurentius de Medicis ex Claricea Vrſina ſuſtulit Petrum, qui Alfonſinam ex Vrſina quoque familia vxorem habuit, & Ioannem, qui poſtea Papa factus & Leo X. appellatus eſt, & Iulianum. Producam Carolum magnanimum? Producam Fuluium Vrſinum Romanum? quo

Admiran-

Admirando vix probior, vix doctior alter,
Vix senior domina vixit in vrbe viro:

iudicio Cunradi Rittershusii in Carmine de obitu Fuluii Vrsini Romani, ad Marcum Volserum Reip. Augustanæ II. virum. Producam Alexandrum Vrsinum, illustrissimum Cardinalem, cuius roseis elegantiis & elegantissimis rosis magnopere delectatur apiculis insignitus summus Pontifex? Producam alios quamplurimos Vrsinos, omni dignitatis genere generisque dignitate prælustrissimos, è Pontificum, Cardinalium, Principum, Comitum, equitum, Consulum ordine? Citius profectò ingentem librum quàm eorum numerum complerem, si, non dicam omnes, sed vel præclariores recensere constituerem.

An Vrsini & Rosenses ab Ascaniis originem traxerint?

Cæterùm cum inter se disceptent Genealogi: an scilicet Vrsini ab Ascaniis primam duxerint originem? operæ pretium me facturum arbitror, si quid in hac controuersia verisimilius sit, paucis attingam. Ita verò quod res est & sentio & edico; tum ab Ascaniis descendentes Rosenbergios ab Vrsinis, tum Vrsinos ab Ascaniis vt prouenisse ita procul absurdo deduci posse. Quę res paulò altius requirere videtur exordium.

Ab Ascane Ascanii.

Ab Ascane seu Ascaneze Iapheti (cui patrem Noam sequentibus benedixisse verbis legimus Genes. *c. 9. v.* 27. Dilatet Deus Iaphet, & habitet in tabernaculis Sem sitque Chanaan seruus eius) nepote Gomeri filio denominatam fuisse terram Ascaniam, quæ suprà Phrygiam in Bithynia versus Bosphorum Cimmerium, vt & in illa ipsa regione situm lacum Ascanium, verissimum est. Ab ea igitur potiùs Ascanius, Dux Troianus, Æneæ ex Creusa, Priami regis filia, filius, quam ab hoc illa, nomen acceptauit. An autem hic ipse Ascanius, cuius quidem agnati successores vsque ad Romulum & Remum atque adeò vsque ad principium vrbis Romæ imperarũt, Ascaniæ familiæ in Germania, Vrsinæ in Italia, primus author fuerit, frustrà quæritur. Neque enim certam Ascaniorum illorum genealogiam consignauit quisquam veterum Historicorum. Prætorea in Numi-

tore ab Amulio depulſo primùm, tandem reſtituto, defloruiſſe marcidam Æneadarum ſtirpem, conſtat, in Remum & Romulum translato regno: niſi fortè nonnulli ſeruati ſint obſcuriuſculè reuireſcentes ramuli. Enimuerò ab Aſcanio, Iulo aliâs agnominato, Iuliam familiam ortam eſſe, certum eſt. Et Iulium Cæſarem ad Reges retuliſſe familiam ſuam, teſtis eſt Suetonius. Oraculum item iam olim longæuam Æneadarum prædixit ſtirpem apud Virgilium *libro primo AEneid.*

Hic domus AEneæ cunctis dominabitur oris,
Et nati natorum & qui naſcentur ab illis.

Veruntamen arbitror ego, Germanos Aſcanios quos aliâs Aſcanes, Aſcenas, Tuiſcones & Teutones appellant, ab ipſo Aſcane vel Aſcania regione ab illis inhabitata, & generis & nominis cepiſſe primordia. Nam vel ipſum Aſcenem, Aſceburgi conditorem, vel quoſdam eius poſteros ex Aſcania in Germaniam migraſſe, veriſimile eſt. Et hinc ex Phrygia, Myſia, Bithynia, Aſcania, Cimbros, Caucones, Chaucos, Henetos, Gothos, progreſſos eſſe paſſim legimus.

Migrationes Frequentiſſimas autem ſemper fuiſſe magnarum gentium tum migrationes, tum diuerſarum, præſertim vicinarum, vt Teutonicæ & Henetæ, coniunctiones, ne dicam confuſiones, in confeſſo iam eſt atque conceſſo. Conſtans nempè ac immutabilis ſolus DEVS nos in hoc Mundi labyrintho vagabundos atque oberrantes peregrinos de vnica in cœlo perpetua patria variis migrationib. ac trãslationib. cõmonefacere voluit, ne paradysũ in his terris terreniſq; temerè nobis effingeremus. Atq; adeò Tuiſco (qui aliâs Aſcenaz in ſacris *Tuiſco.* appellatur, quaſi Eſch cohen Hebr. ignis ſcili. ſacri, id eſt, religionis & doctrinæ cuſtos, ſacerdos, princeps. Can enim vel Cahan, Cohan & Han, priſcis Tuiſconibus atque etiamnum Slauis Turciſque principem vel regem ſignificat) Noæ ſeu nepos, ſeu, quod Auentinus voluit, poſt diluuium prognatus filius, vt omnibus in

genere Tuiſconibus ſeu Teutonibus, quos ipſi Hebræi hodierno etiam die Aſcenazim vocant, ita potiſſimum Aſcaniis primam dedit originem. Vnanimis ſaniorum doctorum eſt ſententia, ab Aſcane Tuiſcones vt ortos ita & denominatos eſſe, minimâ literarum commutatione, Germanico inſuper articulo præpoſito, Die Aſcanes. Hinc namq; Tuiſcones; inde & Saxones, q. Sacæ vel Saſſi Aſcanes. quos ex Oriente non minus, ac alias gentes, Daos, Cimmerios, Sueos &c. progreſſos fuiſſe veriſſimè tradunt Hiſtorici, cùm vel numeroſiſſimè multiplicati vlteriores quas ampliſſimas inhabitarent regiones perquirerent vel intolerabilem fugerent tyrannidem, vel continuas euitarent factiones & bella, barbaramque vitam. O felix aufugium, quo plus quàm Cimmeriis inſaniſſimarum ſuperſtitionum tenebris volentes-nolentes ſe ſubtraxerunt! O feliciſſimũ refugium, quo ſibi de cœlo obuiam itu[illegible]o IESV CHRISTO magis magiſque appropinquantes barbariem fugarunt dum fugerunt; & ad verum Dei cultum, vnicè viuificum Chriſtianiſmum, illibatâ fide vitaque fouendum ſuprà ſpem & expectationem confugerunt! O veram validamque victoriam, quâ ſe non minùs ipſos quàm alios vicerunt! inuito licet & ſerò ſatis, vt verum fateamur.

Ab Aſcenaze Tuiſcones.

Cùm igitur optatiſſimâ migratione maxima Aſcaniorum cohors varia in Europæ, præſertim Germaniæ, loca perueniſſet priſciſque Tuiſconibus ſeu Teutonibus coniuncta maximè multiplicata eſſet, pars Saxoniam inferiorem, pars ſuperiorem, pars Bohemiam, pars Hercyniam, pars alias regiones, inhabitarunt; conſtitutis ducibus & præfectis virtute clarioribus. Quo in numero Bernvaldus ſiue Bernthobaldus primus Hedingattonis filius, Dominus Hercyniæ, Aſcaniæ, & Ballenſtedii, qui Theodorico Auſtraſiæ & Burgundiæ Rege, Saxones contra Thuringos in auxilium euocante, ex duodecim illis in Saxonia tetrachis dux militiæ creatus ſub vexillo militari, in quo Leo & Draco cum aquila ſuper hos volan-

Bernvaldus Aſcanius,

te, depicti erant nouem millia armatorum illi adduxit: qui etsi ab hoste Thuringo in obsidione castri Scheidingi penè oppressi fuerint, animum tamen resumentes castrum id tandem viriliter expugnarunt anno Christi 524. In cuius victoriæ præmium Saxones promissam terræ Turingorum partem ab Vnstrodio fluuio ad Hercyniam abs Theodorico recepêre & Sassiburgum castrum in montibus Finnensium extruxere. Bernthobaldus II. Dominus Hercyniæ, Ascaniæ & Ballenstedii contra Francorum Reges duos, auum & nepotem, electus Rex Saxonum & Dux militiæ senex occubuit A. C. 618. Quem sequuti sunt Bertholdus, Beringerus, Hermannus, Berengarius. Sed Beringero III. sine liberis defuncto hæreditas ad agnatum Albertum deuoluta est, qui nimiam fugiens Francorum tyrannidem in Italiam cum multis aliis cessit atque apud Imperatorem stipendia meruit circa annũ Christi 642. A quo titulo Principis Vrsini donatus & postmodum in Germaniam remissus (nam ad repellendos Sorabos & Henetos generalis Saxoniæ Vicarius constitutus fuerat) ad Visurgim consedit & post Beringeri, agnati sui, obitum, auitam simul ditionem ad Visurgim occupauit. Obiit circa ann. Chr. 669. Cuius ex vxore Heila, filius Aribertus II. princeps Vrsinus in Italia ἄπαις. Aribertus autem III. princeps Vrsinus, in Italiam abiens Romæ patrui bona possedit stirpemque Vrsinorum laudabiliter erexit pariter & ampliauit, non minus ac agnati in Germania Ascanii. Quid dicam de Aribonis Beringeri, Hercyniæ, Ascaniæ, & Ballenstedii Dynastæ ex vxore Hassala (sorore Germana Wittekindi Magni Saxonũ Regis) filio Beringero, qui primus Comes Ascaniæ & Ballenstedii à Carolo Magno constitutus, ab Hildegrino, primo Episcopo Halberstadensi anno Christi 786. baptizatus & Patroni Patronique verè Magni, Caroli, nomine dignatus fuit? Omitto quamplurimos alios Vrsinos Laudatissimos. Taceo Othonem, Erici quarti filium natu minimum diuitem & magnum cognominatum, Comitem Ascaniæ, Ballenstedii, VVælpæ,

Bernthobaldus II.

Albertus Ascanius princeps Vrsinus.

Aribertus III. princeps Vrsinus.

Aribo Ascanius.

Otho.

Pæ, marchionem Salisquellensem seu Soluedelensem; qui Anno 1123. inter viuos esse desiit, sepultus Ballenstedii ad D. Nicol. Prætereo, sed vix sine piaculo, Albertum Vrsinū Pulcrum cognomento, magnum magni patris filium ac æmulum felicissimum, nitidum heroicarum virtutum speculum, viuum veri principis exemplum: qui non tam cœca sorte vel occulta fraude, vel tyrannica vi quàm verâ fortitudine, victricibus armis, armatis legibus & heroicis virtutibus cum familia imperium suum extendit; biennio maior sexagenario Brandeburgi in summo templo ad aram B. Augustini iuxta vxores suas tumulatus, anno 1169. XIV. Calend. Dec. Silentio inuoluo digniorique commendationi commendo Alberti Vrsini filios, Ottonem, Marchionem Brandeburgensem, & Bernhardum, Saxoniæ Ducem ac Electorem atque huius filios, Albertum & Henricum; quorum ille Duces Saxoniæ, qui VVitebergam tenuerunt antè Misniæ Marchiones, progenuit, de quibus reliquum est stemma Ducum Lauuenburgensium; hic à Friderico Cæsare Principis Anhaltini ornatus titulo principibus Anhaltinis ortum dedit; qui auitam patriam Ascaniæ gentis ad Hercyniæ iuga incolunt ad hunc vsque diem. Neque verò solùm in Germania, sed & Italia etiam nunc florent haud degeneres generosę stirpis illius ramuli, ijs propagati parentibus, quibus Imperatores varias expeditiones atque gubernationes in Italia commiserunt. Nam, vt suprà declaratum, per Ascanios Germanos, præsertim Aribertum III. transplantata fuit in Italiam antiquissima prosapia, solo mutato nomine; vt qui anteà Ascanii & Bernburgii, postmodum Vrsini nuncupati sint. Id quod & aliis familiis accidit, quæ nomen cum fortuna, loco, tempore & euentu vario mutarunt. Ita quidam ex comitibus ab Hoenzolleren exigua vocabuli conuersione sic dicti à Zagarolla, paternæ hæreditatis in Italia castello, ex vetustissima aliâs & illustrissima Guelphorum mascula stirpe oriundi, Romæ Columnii seu Columnienses, dicti, Columniensibus Romanis potiùs quàm

Albertus Vrsinus.

Otto Marchio Brandeburgensis.

Bernhardus Saxoniæ Dux & Elector.

Comites ab Hoēzollern.

hi illis ortum dedêre: cùm certissimum sit plurimas nobiles Germaniæ familias in Italiam bellorum occasione & gubernationis causâ à Cæsaribus traductas atque etiam sæpiùs in Germaniam reductas esse. Sic Marchiones Badenses Veronensi marchionatui præfecti Veronenses, in Germaniam verò reduces, Hochbergenses etiam dicti sunt. Ita Comites Germani à Burckhausen Veronenses Marchiones constituti Scaligerorum sunt sortiti nomen; quorum qui Germanicas obtinuerunt dynastias, Scalenburgii, Grauen von der Leyter appellati sunt.

Marchiones Hochbergẽses, Veronenses. Comites à Burgkhausen. Scaligeri.

Ita quoque Ascaniorum aliqui, nimirum ad Hercyniam habitantes Beeringer/Beerenburger & Herren von Beerenburg/ vel à ditione, vel castro, non quòd alii volunt, à Brenno, Sueuiæ duce, primo Veronæ conditore, nec à Tusca familia, Vera, quam Veronæ nomen dedisse memorat Sempronius *lib. de diuis.* & Chorographia Italiæ, cognominabantur, in Italia Latinè Vrsini communiter nonnullis etiam Rosenses dicti: quorum posteri in Germaniam & Bohemiam regressi Italico-Germanico nomine Herren von Vrsenberg/ exiguâ literarum commutatione Rosenberg appellati fuêre; præsertim à loco, cuius dynastæ constituti; licet à dynastis suis potius ipsa dynastia Rosenberg aliis denominata videatur. Equidem iam in Italia, vt supra commemorauimus, Vrsinorum insignia Rosâ Romæ fuerant ornata; non quidem propterea, vt Cassanæus *in Catalogo suo gloriæ Mundi libro duodecimo consider.* 44. ineptit, quòd rosa cum adipe vrsino mixta capitis sanet dolorem; sed Rosigeros illos dictos arbitramur vel à Rosellis, diruto Thusciæ iuxta thermas Sancti Philippi oppido, vel à monte Rosulo, de quo M. Cato in fragmentis, vel ab oppido Roseto, quod Grosetum hodiè vocitant, vel quod rosis vrsi delectentur, iisdemque plurimum delectati sint Vrsini; vel quòd roseis omninò donis & virtutibus illustres animis flagrantissimis pariter ac fragrantissimis clari Vrsini digni iudicati sint, quorum insignia analogo decoraren-

Beerenburger/Herren von Beerenburg.

Vrsini Rosenses.

Herren von Rosenberg.

torarentur ornamento. Nam rosis olim honorare solebant, quos benè-meritos existimabāt. Ita veteres quoque maximè honorificum eum æstimabant cultum, quo sibi defunctis ad destinatum monumentum rosæ deferebantur, id quod ex sequenti constat antiquissimâ inscriptione, Rauennæ conspicuâ,

TI. CLAVDIVS. DRVSI. F. CÆS. AVG. GERM. PONT. MAX. TRIB. POT. II. COS. DESIG. III. IMP. III. P. P. DEDIT. OB. MEMORIAM. PATRIS. SVI. DEC. VII. COLLEGI. FABRVM. M. R. H-S. CIↃ. N. LIBERALITATE. DONAVIT. SVB. HAC. CONDITIONE. VT. QVOTANNIS. ROSAS. AD. MONVMENTVM. EIVS. DEFERANT. ET. IBI. EPVLENTVR. DVMTAXAT. IN V. ID. IVLIAS. QVOD. SI. NEGLEXERINT. TVNC. AD VIII. EIVSDEM COLLEGII. PERTINERE. DEBEBIT. CONDICIONE. SVPRADICTA.

Huic inscriptioni similis est, quæ itidem Rauennæ conspicitur in templo D. Virginis ex voto L. Publicii Italici, in honorem Flauiæ coniugis & Publiciorum. Item quæ Patauii apud Alexandrum Bassianum extat, ex ordinatione P. Manlii Suri & Veronæ ad S. Cassianum.

Et Torcelli sequens visitur inscriptio.

LONGIVS. PATROCLVS.
SEQVVTVS. PIETATEM.
COL. CENT. HORTOS. CVM
ÆDIFICIO. HVIC. SEPVLT.
IVNCTO. VIVVS. DONAVIT.
VT. EX. REDDITV. EORVM. LARGIVS.
ROSÆ. ET ESCÆ.
PATRONO. SVO. ET QVANDOQ.
SIBI. PONERENTVR.

Tandem insuper, quum florentissimis pariter ac fructuosissimis meritis summam Imperatorum & Regum sibi conciliarent gratiam, nullo non honore digni visi, superadditâ coronâ, è quâ Rosa surgeret, redimita

redimita sunt Rosigerorum illorum insignia, vt floridâ coronati gloriâ magno tum maioribus suis tum vniuersæ posteritati essent ornamento, successoribus verò in Dynastia viuido exemplo. Et profectò stirps illa Rosenbergiorum plurimos ex se natos florentissimos produxit surculos, qui feliciter in Germania plantati, cumprimis verò Rosenbergico in Baronatu Regni Bohemici primario, Heroicis virtutibus & factis, quibus ipsis Regibus & Imperatoribus nomina sua commendarunt, nobiliùs excrescentes primarii habiti sunt in Regno Dynastæ Regiique Consiliarii, vel, vt eos appellat AEneas Syluius in Historia sua Bohemica, præstantes Reguli. Quo in numero (vt vnius saltem atque alterius mentionem faciam) floruit iam olim Petrus à Rosenberg, Iohanni Regi dilectissimus. Nam, vt ex Historiis constat, VVenzeslai (qui S. VVenzeslai filius degener, Primislai III. aliâs Othogari, Regis Bohemiæ & Vngariæ, nepos fuit) ann. Chr. 1306. interfecti vidua, Iole, filia Casimiri Ducis Opeliensis & Teschinii, clementissimâ prædicti Ioannis Bohemiæ Regis promotione cum magna dote postmodum elocata est Petro Vrsino Baroni Rosenbergio. Floruit & Gentilis, Sancti Wenzeslai, Regis, gener; cuius præter alios meminit Volaterranus. Et Æneas Syluius in Hist. Bohem. *cap.* 28. sequentia de eo refert: Charissimus apud VVenzeslaum Alexius quidam Pontificio iure consultus habitus est; qui multa de Romanorum nobilitate cum eo locutus, vsque adeò animum Regis illexit, vt Iutham (ex Iutha vxore, Alberti Austriaci sorore) filiam, admodum paruulam, in clara Vrsinorum familia Gentili cuidam matrimonio spoponderit. Hinc secuta inter Vrsinos & Bohemiæ Reges amicitia. Volaterranus *lib. 7. comment. Vrbanor. fol. m.* 73. expresè scribit Wenceslaum alterum, pro sancto habitum, Odoacri filium & in Regno successorem, socerum fuisse Gentilis Vrsini. Floruerunt & sub Imperatore Sigismundo Copius & Vlrichus Rosenses, fratres, & Vlrichum quidem Rosensem Æneas Syluius præstantem Regulum nominat *c.* 50. *& c.* 57. prin-

Rosenbergii.

Petrus à Rosenberg.

Gentilis Vrsinus.

Copius & Vlrichus, Rosenses.

principem inter primores Regni Bohem. Floruit & Henricus Rosensis & alii non pauci. Guilhelmo Vrsino de Rosis, Dynastæ in Rosenberg. Sophia filia Ioachimi II. Electoris Brandeburgici nupsit, die 14. Decemb. A. C. 1561.

Henricus à Rosenberg. *Guilhelmus à Rosenberg.*

Hunc Guilhelmum à Rosenberg, genere, virtute, sapientiâ, prælustrem, Sacræ Cæs. Majest. intimum Consiliarium, Regni Bohemici columen, & supremum Burggrauium de Regno & Rege Rudolpho, Austriæ Archiduce &c. præclarissimè meritum Principis titulo dignatus est Imperator Augustus, felix, sapiens, pacificus &, vt vno omnia complectar encomia verbo, incomparabilis. Guilhelmo magno successit haud minor Petrus de Rosenberg, vltimus huius nominis Rosenbergici dominii Dynasta, Princeps omnibus charus clarusq; principibus, heros immortalis etiam post mortem (quam longè ante bellicos in Bohemia tumultus, nimirum an. Chr. 1611. 6. Nouemb. ætatis suæ 72. dum vidit vicit) in ore, in animis, in votis omnium, deuotis reflorescens; literarum literarorumque in vita Mecœnas incomparabilis; pietate, sapientiâ, prudentiâ, humanitate, liberalitate vix vlli cedens: studiis adeò non dicam deditus, sed ferè mancipatus, vt in ipsa sua venerandâ (quam Diuinâ gratiâ assequutus erat) canitie nihilom nus tam corporis quam animi facultatibus constanter ad miraculum virentibus ipse Phœnicis aut aquilæ more reiuuenescēs in amplissima bibliotheca sua curiosissimè multas & magnas alias inter curas Apollini Musisque litarit. Literis namque tædium senectutis, quasi leniri atque succollari, nullamque ætatem ad discendum seram esse, dicere consueuit. Auream in omnibus mediocritatem, quam commendatam sibi habuit, aliis setiò commendauit: præsertim in eruditissima quadam Epistola his principe dignissimis verbis: quomodo rationis statera moderanda æquilibriumque explorandum sit, perpaucos hodie videas, qui nouerint quique minimam hac in re temperaturam assequantur & ad scopum collimens. Patriæ cuius commu-

Petrus vltimus dynasta in Rosenberg

nis pater dictus, pacis, fidei, amantissimus fuit; missis quam promissis expeditior, ita & sentire & asserere solitus; malle se quæcunque præstare valeat bonis bona, non solâ beneuolentiâ, sed & beneficentiâ, non nudis verbis, sed re ipsâ, confirmare. Medicinam, atque Musicam (ad sanctitatem sanitatemque vel conseruandam vel restaurandam diuinitùs nobis concessas artes) singulari fauore prosequutus est. Superbiæ tantus fuit osor & iuratus hostis, vt (quod & mirum & rarum) omnium generosissimus minimè tamen de generositate suâ gloriari, sed ingenitâ humilitate se ipsum demittere nec celebratam agnoscere sortem solitus sit; ac proindè, quum degenerem & occidentem Scaligerorum cōsideraret sortem rerumque vicissitudinem, condolens ac gemebundus ita iudicarit: à Deo primitùs omnem deducendam & ad eundem reducendam esse familiæ rationem: solam cœlestem superbiam, quâ spretis inferioribus terrestribus vnicè superna suspiciantur, magnos decere animos: temporaria ludentis fortunæ dona tanquam citiùs ferè euanescentia quàm enascentia ipsâ inconstantiâ inconstantiora esse: verè nobilem non fieri sed se ipsum facere, nullo agnito parente alieno vel extraneo; virtutem autem veram fidamque nobilitatis esse matrem, quæ suauissimæ natæ nunquam vbera sua nectarea detrectet, nec soli diuiti, spondeat, nec soli pauperi deneget amabilissimam filiam, quam & nudam sæpiùs extorremque liberaliori sed inconstantiori illi fauissæ, Fortunæ, commendet. Quondam enim & ex subditis, figulis, pastoribus, ruricolis, principes, Reges, Imperatores constitutos esse: contrà nonnullos è regibus prognatos principes, è principib. comites, è comitibus nobiles, è nobilibus ignotos potiùs quàm ignobiles tum illiteratos tum & literatissimos etiamnum superuiuere, qui caucrino semper gressu sibi obuiare secundiorem fortunam experti sorti suæ indies magis magisque locorum, temporum, mortalium iniuriâ degeneri diffidentes, quam in duro & obscuro solo pressam sentiant prosperitatem, eam in clarissimo resplen-

ſplendeſcentem cœlo quærant vnicè. Neminem autem vel aduerſis caſibus macreſcere vel ſucceſſibus ſecundis intumeſcere debere; cum vt omnium rerum, ita & familiarum incrementa pariter & decrementa imperueſtigabili Dei prouidentiâ gubernentur; quâ maximè frugifera ſtemmata nonnũquam inueteraſcenti ſenioque iam deliranti mundo ad certum tempus oſtendantur; oſtendantur ſcilicet, nec vlterius concedantur. Huic verè roſeo Principi vel maximè præter alios illuſtriſſimi Scaligeri, non tantùm ab inclementiſſima fortuna, ſed & barbaris tandem neſcio quibus dæmonis amanuenſibus, alaſtore præſertim nefando quopiam, horrendo Cerbero, inquietati & intolerabiliter allatrati, è tumulo, non eſſet mirum; ſi vel heroico acclamarent ſpiritu vel profundioribus ſaltem adnutarent ſuſpiriis: ex quibus Benedictus auum habuit principem, patrem exulem filium Medicum, nepotem Philologũ, tempore poſtremum, eruditione primum ac verè principem. Aliæ non minùs recenſeri poſſent antiquiſſimæ nobiliſſimæque familiæ, quæ vel ad vltimum ramulum emortuæ ſtirpitùs emarcuerunt, vel paupertate, ſenſim viléſcentes in ignobili nobilitate nobilique ignobilitate priſtini ſtatus inconſtantiam ludentiſque fortis inſolentiam expertæ mundanis diffidere rebus didicerunt; nec idcirco ſanguinem, ſed ſolam ſortem degenerem ſortitæ. Neque enim minùs Roſa ea eſt, quæ de nobiliſſimo propagata roſeto ſpinis afflictior in humiliori colle paupertino ſuccreſcit hortulo, minùs plena, minùs folioſa, nec tamen minùs ſuccoſa, quam quæ vel non multis vel omninò nullis circundata ſpinis in cultiſſimis montanarum arcium paradyſis, aureis & Smaragdinis principum viretis, excreſcit centifolia. Sed omni nobilitati, inquit Ioſephus Scaliger *in Epiſt. ad Ian. Douſ.* hoc vitium interuenit, quod ea ſine opinione hominum ſola ſeſe tueri non poteſt. Nam nobilem ignorari, eſt inter ignobiles cenſeri, adeò vt non minùs referat, nobilem haberi quam eſſe: & nihil interſit, diuitiæ te nobilem acceperint an fecerint: cùm factio atque

opes

opes vetuſtam originem in nobilitate continuent, nouam in nobilitatem admittant. Quòd ſi hæc adminicula defecerint, vel ex principe nobilis minorum gentium, vel ex nobili plebs fies. Tantoperè nimirùm à ſolo Plutone, exploſo Platone, dependere videntur non modò pulchralia quæque nobilia, ſed & ipſa hodiè nobilitas: quam vix centennalis obſcuratio turbulentæ fortunæ fluctibus demerſos interruptique ſtatus infelicitatem paſſos vnâ cum auito ſanguine omninò amiſiſſe cogit; quæ ſi vel ſolis diuitiis ſtabilita & à plebitate præſeruata viridi in ſtatu continuatur, vel ſubtilioribus etiam vitiis nouiter incepta plauſibilibus machinationibus erigitur atque antiquiſſimæ ſed imbecillitate, ſed egeſtate repuerascenti & iam in tumulum depreſſæ ſuperuoluitur ac ſuperfloreſcit, ſola ſolida habetur. Verùm vt prædicti principis noſtri verbis concludam, cum virtus, ſanguis, & doctrina, quâ infimi ſummis & ſummi infimis æquantur, rectâ coincidunt, hoc quid præclarius arctiuſué reperias? Nunc ad penſum redeamus, & quæ alia tum comitum, tum baronũ, tum nobilium in Imperio inſignia roſam recipiant, ſignificemus, citrà præiudicium.

Principes Arnburgenſes. Principum Arnburgenſium inſignia roſâ quoque decorata.

Comites à Stollberg. Comites à Stollberg roſam albam habent comâ flaueſcente in campo cœruleo.

Comites à Levvèſtein. Comites à Levvenſtein roſam albam. *Comites ab Eberſtein.* Habent & comites ab Eberſtein roſas inter inſignia ſua locatas.

Comites à Lippa &c. Item Comites à Lippa, comites à Barby, comites in Rappersvvil, comites à Biburg, Moſpurg, Raning, Rotenek, Bucheck, Pomſdorf.

Baronum inſignia roſis ornata. Barones à Trautmãſdorf, à Steinrandeck, Turſchi, Strein, Beringer, Törring, Flachſtein, Wildenfels, Hoenfeld.

Equitum & nobilium inſignia roſis armata. Tum & Equites ac nobiles à Svvartzenberg, Schleinitz, Oberheim in Schoenauu, Maskvvitz, Suuartzenſtein, Von Eck / Lambotin, Freymanner auff hohen Randeck / Haller, Heſenburg, Auſſes, Forſtmeiſter,

Haber-

Haberkorn, Mengersdorf, Rehling, Masko, Rosenberg, Rosenbusch, Roseneck, (Quorum familia per bellâ quadam bellica Historiâ clara ansam mihi præbet, eandē hîc obiter paucis recensendi. Eo bello quod anno 1499. Sueui confœderati contra Heluetios, Maximiliani primi auspiciis gessêre, Heluetii Blumenfeldam oppidum Cleggouiæ in potestatem redegêre, vitam obsessis pacti, & quantum singulis humeris efferre possent. Vxor Rosenekii, oppido præfecti, cùm sciret, eum maximè peti, in humeros elatum extulit. Vrstisius *lib. 6. Hist. Basil. c. 20.*) Rosam insuper continent insignia nobilium à Grumpach, Spiler, Flach, Grünberg, Mülhofen, Blümel, ab Eck, Dier, Borauu, Kochersdorf, Schevvitz, Chila, Weland, Püchler, Mülstetter, ab Annenberg, Putzen, Kresberg, Kopschitz, à Guttenberg, Rosenauu, Hatzfeld, Strackvvitz, Gäsrugk, Langenauu. Nobeck, Lest, Kanitz, Hamerstein, Clinghartm, Küchlin, Holderman, Malsburg, Hoenstein, Rosenbach, Bodenvvitz, à Rosheim, Mülheim, Rosenhatz, Lichner, Beheim, Trupbach, Rauuen, Calēberg, Wulffeld, Entzberg, Latendorf, Schachtn, Hermensdorf, Dhünstett, Hane, Neuuendorf, Kromsdorf, Friesen, Leütsch, Rüder, Peris, Graugevvitz, Kannevvurft, Rüdigersdorf, Schellenberg, Selmnitz, Rex, Kreifuögel, Lipsdorf, Raua, Drachsler, Suuartzn von Oberdorff/ Wildenberg, Puchbecken, Schenken von Reicheneck/ Oberheimer, Peising, Dietrechingen, Eberhart, Sparnerg, Hegner, Svveigkl, Schetzler von Sulgfeldt/ Miltz, Munczer von Babenberg/ Wölff/ Billrieth, Almhofen, Aych, Thanheim, Drynborn, Selbach, Leitte, Bubinckhausen von Walmerod/ Grave, Weldershusen, Dorringesen, Gruben, Constein, Mülhofen, Blümel, Griesbach, Rosheim, Lonherren, à Rosheim, Lappen, Burggraven von Straßburg/ Beckelnhofen/ Roten, Roseck, Grieben, Dillinger, Nordtvvein, Sachsen, Mülheim, Stens, Hermsdorf, Esenbeck, Steinbach, Marenholt, Könitz, Kesel von Borauw/ Alvversleben, Wärburg, Kærsenbruck, Brederlouu, Arnsted, Eckfted,

C Barde-

Bardeleben, Hermsdorf, Zvvydorn, Kalle, Weberling, Salder, Alten, Dinklage, Aschenbruch, vom Closter.

Item Patritiorum Francofurtensium; Holtzhausen, Weis, Völcker, Iekel: Noribergensium; Rosenthaler, Munsterer, Hegner, Graser, Glätzelman, Melber, Schmidmer: Augustanorum. Dillinger, Rehlinger, Menhart, Pimmel, Rosenberger: Ciuitatum, Hagenauu, Wertheim, Cronach, Gaislingen, Rosenfeld, Rosenheim, Mergetheim, Dietfurt, Sontra.

Megalandri B. L. insignia continebant crucem nigram, cordi impressam, in candida rosa. Rosa tum fragrantissimum flagrantissimumque florentissimi herois spiritum tum viuidam efficacissimæ doctrinæ gloriam pariter ac illibatę vitæ gratiam, tum frequentes aduersitatum spinas & aculeos denotabat. Candida autem rosa erat, vt præsentem ministerii puritatem atque innocentiam, secuturam verò coronam immaculatam significaret. Nigra erat crux, ad declarandũ tristẽ quidẽ crucis seu calamitatis, atræ ad mortem viæ sensum, sed felicem interim carnis mortificationem, & consequentem mentis viuificationem: ipsi impressa cordi, vt demonstraretur, sanctioris Theosophi & sanioris cuiusuis Theophili constantisque Christiani crucem non tam à corde, in quo charitas residet, dilectionem Dei abstrahere, quam ad idem attrahere. Sunt namque illa nobis visa nocumenta vera documenta: non habetur à sacrosanctis viris verus Christianus, qui nec etiam sit Crucianus; cum demùm post crucem lucem percipere nobis sit concessum. Atque hoc sano sanè sensu Rosæcrucianos nos Christianos esse omninò decet: neque tamen simios impudentium atq; insolentium illorum nugatorum, otiosis negotiis occupatissimorum erronum, ridiculorum atque infeliciter vigilum somniatorum, qui tum alienis, tum propriis & (vt verum fatear) subtilissimis ingeniis abutentes sophisticâ, vanâ, futili ac inutili scientiâ & multiloquentiâ freti multa promittunt optima, maxima, inaudita; præstant verò vel nulla vel mala; cœlum terræ miscent, omnia confundunt,

Verus Christianus Rosæcrucianus.

dunt, obſcurant, peruertunt: dum nimiùm ſe ſuaq; laudant, cunctis aliis illudunt, atq; adeò haud leuiter lædunt omnium ordinum ſtudioſos, admiranda ſanè factione & fictione, iocundis quidem nonnullis ac titillantibus, ſed plus quàm Poëticis fabellis ac inſaniis. Ita extraordinariâ operâ & inopinatâ digreſſione cogor cùm aliis viris optimis ac ſapientiſſimis, quorum ego vix tenuis vmbra ſum, præſtigioſam laternam, ſplendidâ obſcuritate claram, aperire, atque in ea pro lumine tenebras oſtendere poſteritati: cùm videam, adeò arridere ſola noua prurientibus ingeniis, fermenteſcentibus nec cœleſti tranquillitate moderatis ſpiritibus, vt optima quæque cum illis, illuſtriſſima cum obſcuriſſimis, ſolius nouitatis gratia commutent: qui, quod ſatis mirari nequeo, talparum more ſolâ obſcuritate inclareſcere, tenebriſque lucreſcere diſcupiunt. Sed has ſimileſque alias intemperies cùm omnium optimè maximè DEVS OPT. MAX. ad ſanum temperamentum reducere poſſit, illi non ſolùm vni omnia emendanda & in melius transferenda transformandaq; relinquamus, ſed & animos dedamus noſtros ſacrâ modeſtiâ temperatos, nec inſanis flatibus ad extremum occaſum ventilatos. Cæterùm & argenteas varias, maiores & minores, & aureas monetas (roſam nobilem præſertim nominatam) roſâ ſignatas eſſe notum eſt iis potiſſimùm, qui eas ex profeſſo venantur, imò venerantur etiam nummicupidi Platonis ſerui. Verùm niſi fallor, at non fallor, ſcio, non tam impreſſum metallo roſæ characterem, quàm ipſam materiem pro forma metonymicè aſſumunt atque amplectuntur, cum certò experiantur, literis hodiè nullam eſſe vim atque efficaciam, nam & literatorum maxima quoque merita ne minima quidem ſequi munera.

CAPVT IV.

Similitudines à rosa petita.

SED, vt vndè digressi sumus reuertamur, inter alia, quæ ad generosæ rosæ celebrationem faciunt, recensendæ sunt similitudines, parœmiæ, & allegoriæ, quæ ab illa ceu radice nobilissima & basi firmissima peti solent tantò plures ac præstantiores, quantò plures ac præstantiores ipsa proprietates, qualitates, virtutes, in se continet: quarum vmbræ variam in aliis rebus effigiant analogiam & pulcherrimam constituunt harmoniam. Exempli gratia præclariores quasdam, omissis sexcētis ferè aliis, in medium producam, relictâ Philologis amplificandi occasione: Et primùm quidem rosæ comparari potest Theosophicè Dominus IESVS CHRISTVS.

Rosa comparatur Christus.

1. *Ratione generis* Generosa rosa est. Generosissimus Dominus IESVS ab æterno in æternum.

2. *Genitoris ratione.* Rosa cœlestem patrem agnoscit creatorem. Christus eundem proprium etiam genitorem. Et, quemadmodum rosa matrem quidem habet terrestrem, patrem verò cœlestem, quod & veteres asseruêre, qui scripserunt, herbarum ac florum terram matrem, cœlum, vel, vt alii volunt, solem patrem existere; ita etiam Dominus IESVS OPT.MAX. geminæ substantiæ gigas non alium (etiam secundùm humanam, quam assumpsit naturam) quàm cœlestem ac diuinum habet patrem, mortalem verò in terra matrem, S.Mariam, Deiparam nunc beatissimè immortalem atque immortaliter beatam: adeò vt ipse etiam diuinâ atque admirandâ planè ratione matris suæ sit & filius & pater: id quod eleganti disticho innuere quoque videtur Anglicus Martialis, Ioannes Ovvenus, de B. quidem Virgine Maria sic canens:

Sponsa DEI, patrisque parens & filia filI
Virgo, nec absq; viro; mater, at absque viro.

Filius matris suæ, flos radicis, pater est. O mirabiliter natum Roseum florem, quem non in turpibus Græcorum fabulis effictum impudicus Veneris cruor infecit,

nec

nec in mephitico spurcissimi Mahometis sudore delitescentem abominandus fœtor effecit, sed in Virgineis niuibus vernantem pudicissimus purissimusq; sanguis perfecit!

3. *Ratione duplicis naturæ.* Vt corporea & spirituosa in rosa substantia harmonicè vnitę, vnam tantùm constituunt rosam; ita Diuina & humana in Christo natura personali admirabili vnione non duos sed vnum tantùm constituunt Christum, animitus in æternum adorandum, admirandum, amandum.

4. *Ratione imaginis.* Rosa vt, quælibet planta, quælibet creatura, suo quæque modulo, diuinitatem conditoris referre atq; præ se ferre videtur.

Esse Deum, rosulæ referunt, referuntque roseta:
Et monstrant numen Lilia cum Violis.

Christus ipsa est diuina Diuini patris imago coesse̅tialis, coæqualis, coæterna. Sap. *cap.* 7. *v.* 26. 2. Cor. *c.* 4. *v.* 4. Coloss. *cap.* 1. *v.* 15. Hebr. *cap.* 1. *v.* 2. *&* 3.

5. *Ratione dignitatis & principatus.* Rosa princeps florum est & regina, vnde etiam coronata. Christus horridis spinis in statu exinanitionis, æternâ gloriâ in exaltationis statu coronatus, est Rex regum, Dominus dominantium, Apoc. *c.* 17. *v.* 14. & *c.* 19. *v.* 16.

6. *Ratione pulchritudinis.* Rosa pulcherrima & suauissima. Pulcherrimus etiam & amabilis Christus. Cantic. *c.* 1. *v.* 6. Est speciosus forma præ filiis, seu hominum formosissimus, in cuius labiis diffusa gratia. Ps. 45. *v.* 3. ac proinde rosa nominatur. Cantic. *cap.* 2. *vers.* 1. Est ergo IESVS viuida rosa inter rigidas spinas, peccatores; floret media marcidorum inter animorum cadauera, indicibilem fundit inter allia fœtida fragrantiam, inter fœda nitet, inter obscura claret, natus ad crucem & passionem, vt nata ad spinas rosa. Natus igitur & quiuis Christianus ad inuidiæ, calamitatis, afflictionis ferendos potiùs quàm auferendos aculeos.

Quemadmodum autem pulchra rosa vel è rosis parata medicina pura mortales etiam purificat & pulchras reddit, eisque gratiam conciliat: ita Christus sponsæ

ſuæ Eccleſiæ per ſe maximè deformi pulchritudinem & puritatem communicat, & exhibet ipſam ſibi glorioſam Eccleſiam, nō habentem maculam, aut rugam, ſed vt ſit ſancta & immaculata Epheſ. *cap.* 5. *v.* 27. Sponſa enim vel vxor coruſcat radiis ſponſi vel mariti, Iuriſconſultorum placito.

Cæterùm vt roſa per ſe quidem pulcherrima & formoſiſſima, decerpitur, contunditur, conquaſſatur & deformis redditur mortalium gratia, vt ijs medeatur vſu ſaluberrimo. Sic etiam Chriſtus (ceu pulcherrima roſa) ſaluandorum gratia in paſſione ſua iuxta Eſaiæ vaticinium & SS. Euangelii teſtimonium deformis admodum redditus eſt à fœdiſſimis ac fœditiſſimis Iudæis (vtinam & ab horum aſſeclis patronis lucripetis Chriſtianis, proh, quibuſdam etiam nunc hodierno die non tantoperè deformaretur) vt nos ab æterna deformatione ac turpitudine liberaret. Ipſius enim liuore ſanati ſumus. Eſa. *c.* 53. *v.* 5.

7. *Ratione ſpinarum*. Roſa ſpinis circundata. Circundatum & ſpinis ſanctiſſimum Chriſti caput, præſtantiſſimâ æternæ gloriæ coronâ digniſſimum, nempè vt infernales ſpinas à capitibus noſtris abarceret, & æternûm florituras gratiæ ſuæ corollas roſaceas appararet.

8. *Ratione reſurrectionis*. Roſa brumali r gore frigoreque repreſſa in magna matre, terrâ, latitans, verè viuifico Solis calore ſuſcitata reſurgit ac reuiuiſcit. Diuina roſa (Dominus IESVS) extremo peccatorum noſtrorum & ob hæc exantlandorum paſſionum atque ipſius mortis rigore pauliſper detenta, immanibus obturato ſaxis ſepulchro concluſa, nouo reſurrectionis vere rediuiua, glorioſa Maieſtate ſuâ refloruit, floret ac florebit in æternum. Hac ego roſâ conſtantiſſimè recreatus immortali vitâ vigeſcam; in hoc flore floreſcam.

9. *Ratione beneficentiæ*. Roſa benefica eſt etiam erga maleficos araneos: ſedem & ſuccum illis ex ſe ipſa concedit. Inenarrabilis beneficentiæ Chriſtus eſt non ſolùm

ſolùm erga beneficos, ſed & maleficos, ad æternam etiam vitam inuitos, eos inuitans, omni laude & amore maior φιλάνθρωπος.

10. *Ratione virium.* Roſa eximiis eſt virtutibus prædita. Chriſti, vtpote omni boni & Omnipotentis virtus diuinos effectus habet. Roman. *cap.* 15. *v.* 18. & 19. 2. Corinth. *cap.* 12. *v.* 9. Hebr. *cap.* 1. *verſ.* 3. Saluificat & viuificat, vt Sacra paſſim teſtantur. Conſiderandum hîc fatale & myſticum planè anagramma: IESVS, VIS ES: & alterum, IVS ES. Quibus duobus transnominationibus ſeu transliterationibus (vt ita dicam pace Criticorum) etiam verum, admirabile, ſanctum, ſolidum, ſummum ſummarum facultatum & ipſius harum finis, felicitatis, principium ac fundamentum continetur.

11. *Ratione dæmoniacorum fuga.* Cæſalpinus, Medicus Romanus, ſcribit *cap.* 23. Dæmonologiæ ſuæ, dæmoniacos haud ferre poſſe roſarum odorem, adeò vt nulla vel perſuaſione vel vi eò adigi poſſint, vt propè roſarium expatientur, & hoc eos indicio prodi. Impia quoque dæmonis mancipia, occœcata atque indurata pectora, Diuinæ illius Roſæ, IESV CHRISTI, odorem, Sacroſanctum nempè verbum ferre nequeunt, neque eò permoueri poſſunt, vt ad roſarium Chriſtianorum, Eccleſiam, accedant, & cordialem viuifici Sacramenti florem deguſtent.

12. *Ratione vſus ſalubris, abuſus inſalubris.* Roſa quamuis per ſe ſaluberrima vitalium facultatum roboratrix, virulentis tamen cantharidibus (à quib. quæſitum potiùs virus quàm virtus) lethifera eſt. Chriſtus etſi Saluator viuificus, imò ipſa vita ſit, mortalium tamen peccatorũ veneno infectis & impœnitentia confectis ſanctoq; abutentib. ſacramẽto mortem pro vitâ relinquit.

13. *Ratione ſucci ſaluberrimi.* Roſa ſanguineum exhibet ſuccũ in ſalutem egentiũ. Chriſtus in ſalutẽ eorundem proprium ſanguinẽ, roſeum ſuccum, quem in paſſione & cruce effudit, etiamnum propinat in ſacrâ ſynaxi.

14. *Ratione mundificationis.* Roſarum ſuccus hominũ

corpora variis à vitiis mundat atque liberat. Sanguis IESV CHRISTI emundat nos ab omni peccato. 1. Ioan. *c.* 1. *v.* 7. emundat conscientiam nostram ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti. Hebr. *cap.* 9. *vers.* 14.

14. *Ratione amoris*. Rosa ab omnibus amatur, colitur, atq; celebratur mortalibus in his terris, adeo, vt etiam Turcæ rosarum folia humi iacere minimè patiantur, sed eleuata & osculo excepta custodiant: quòd ex sudore Mahometis enatam esse rosam sibi persuadeant. Sed quantò magis, ah quantò magis, Diuinam illam Rosam, non è sanguine solùm mortalis hominis, sed è sanctissimâ veri Dei, cœlestis patris essentiâ genitam immortalem, IESVM suauissimum, amare, colere, extollere deberent Christiani. Deberent vtique tùm ab ipsis trucibus Turcis, tum ab impiis Iudæis, tum ab atheis atq; insanis mundicolis reiectam illam Sacrosanctam atque gloriosam Rosam erigere, exosam exosculari, neglectam amplecti, imò ipso cordis meditullio receptam, intimis animæ penetralibus reseruatam ardenter ac indesinenter laudibus hymnisq; gratissimis, harmoniâ tum externâ sensibili suauissima, tum internâ insensibili, solùmque intelligibili sanctissimâ (æternæ illius in æternâ vitâ beatissima quodam veluti præludio) vnâ cum Angelico eudæmonum cœtu celebrare. Hæc namque saluifica & viuifica rosa est omnium maximè amabilis, quæ non tam à nobis inamabilibus amatur, quàm nos ipsa amat; & non tantùm ad sanctissimum suauissimumque rosarium admittit, sed & inuitat, adducit, attrahit. O infinitum amorem! O ineffabilem benignitatem! Spinis quibus coronata est, nos haud offendit, sed defendit ipsa à nobis offensa potiùs quàm defensa. O incomprehensibilem clementiam! ipsa corrosa, decerpta, deformata, vulnerata, conquassata, innocens ab nocentissima delicta nostra durissimâ passione suâ exantlatâ, omnem à nobis pasionem auertit; deformatas peccatis animas reformat, purificat, repurgat, nitori & claritati suæ conformes reddit; ex-

æstuantes

æstuantes tum culpâ tum pœnâ mentes ipsa flagrantissimo amore ardentissimè refrigerat, infirmas recreat, deficientes reficit mirificâ vi cordiali; propriis vulneribus vulneratas atque exulceratas conscientias nostras persanat; morte sua nos ab æternâ morte redimit. In summa & sanitatem & sanctitatem & seipsam atque in seipsa omnia gratis nobis donat. O maiorem omni miseriâ misericordiam! O infinitam bonitatem! Quam cùm satis exprimere haud possim: nec tamen supprimere velim, vlteriorem eius laudem, gloriam & gratiam vniuerso beatorum choro in altera vita æuiternâ harmoniâ decantandam pio voto gratoque animo relinquo.

CAPVT V.

Comparari etiam haud incommodè Ecclesia Rosæ potest ex Ose. *c.* 14. *v.* 6. Florebit Israël, id est Ecclesia, vt rosa. *Similitudines inter Rosam & Ecclesiam.*

2. Rosa inter spinas excrescit. Ecclesia est florida inter spinas rosa. Cantic. 2. *v.* 2. variis afflictonibus obnoxia. Dan. *c.* 12. *v.* 1. Zach. 14. *v.* 5.

3. Duplex potissimùm obseruamus rosetum: alterum spinosum, alterum à spinis liberum. Illud militantem, hoc triumphantem repræsentat Ecclesiam.

4. Rosæ magna dignitas est atque præstantia. Maxima dignitas est Ecclesiæ. Esa. *cap.* 49. *v.* 18. *&c.* & *cap.* 60. *vers.* 10. *&* 14. Soph. *cap.* 3. *vers.* 20. Apocal. *cap.* 12. *vers.* 1.

5. Rosa paulatim excrescit atque effloreſcit: paulatim etiam progressa est Ecclesiæ accretio, vt patet ex sanctorum nunciorum actis.

6. Rosæ succus exprimitur. Roseus Ecclesiæ succus tyrannidis torculari sæpiùs extorquetur, iuxtà versus illos:

Sanguine fundata est Ecclesia, sanguine creuit,
Sanguine firmata est, sanguine finis erit.

7. Rosa inter allia plantata florentissima & fragrantissima

tiſſima eſt. Eccleſia inter hæreticos & hircos fœtidos, atheos, & pſeudo-Chriſtianos florentiſſima pariter ac fragrantiſſima.

CAPVT VI.

Verbum Diuinum Roſa confertur.

EST & inter Verbum Diuinum & Roſam varia obſeruanda comparatio.

1. Roſam Poëtæ volunt nil aliud eſſe, quàm fragrantiſſimum Naturæ halitum. Dei verbum validus & viuificus ipſius odor eſt.

2. Roſam nos non ſolùm vt vacca templum, aſpicere, multò minùs pedibus conculcare, ſed penitùs rimari ac mirari debemus atque ad ſalutem noſtram eâ vti. Verbum DEI non audire aut enarrare ſolùm oſcitanter pro communi ritu ac more, non ſolùm ſuperficiariè legere, ſed & penitùs intelligere, aſſiduo ſcrutinio perueſtigare, fide vitaque ſyncera amplecti & factis approbare nos decet, vt in SS. paſſim admonemur.

3. Roſa pura eſt & precioſa. Purum etiam & precioſum Verbum Diuinum. 2. Sam. *cap.* 22. *verſ.* 31. Pſal. 12. *verſ.* 7. & Pſalm. 18. *v.* 31. & Pſalm. 19. *v.* 8. & Prouerb. *c.* 30. *v.* 5.

4. Roſacea medicamenta corpus purificant: Verbum Domini animàs purificat ac ſanctificat. Ioan. *c.* 15. *v.* 3. & *c.* 17. *v.* 17.

5. Roſa ſuauiſſima eſt, vt omnia ex ea parata etiam pharmaca. Suauiſſimum eſt Verbam DEI, nec non ex eo ceu fonte deductæ preces, ſuauiſſimæ piorum corculorum roſæ, iucunda animarum noſtrarum pharmaca.

6. Roſa manibus detenta ſæpiſſimè ob oculos poni, naribus admoueri ſolet. Ob oculos ponendum, cordi apponendum atq; imponendum viuificum DEI verbum. Deuter. *cap.* 4. *v.* 1. & *v.* 6. *cap.* 11. *verſ.* 18. Num. *cap.* 15. *v.* 39 Pſalm. 1. *v.* 2. Prouerb. *c.* 3. *v.* 1. *&* *alibi* 7. Roſaceorum, vt & aliorum neceſſariorum pharmacorum contemptus contemnentibus ægris ſæpiùs inueteraſcentium,

ſcentium, diuturnorum & neglectâ occaſione tandem incurabilium vel irrepẽtium nouorum affectuum cauſa eſt. Verbi DEI contemptus multarum cauſa afflictionum. Ier. c. 16. v. 11. Ioan. c. 8. v. 37.

8. Quemadmodum Roſa non tantùm amara & abſtergente ſua qualitate corpora noſtra commouet & purgat, ſed & ſuauitate ac vi cordiali recreat atque roborat: ita Verbum Diuinum non ſolùm coarguit & condemnat, quod Veteres, ſed etiam conſolatur, abſoluit, ſaluificat & viuificat, quod noui teſtamenti eſt.

9. Roſa non ſolùm ſpinis pungit, ſed & oleo vngit: illis non ſolùm lædit, ſed & hoc lenit. Ita verbum Diuinum non ſolùm Decalogi grauitate nos angit, ſed & Euangelii ſuauitate tangit: non ſolùm pœnâ corrigit, ſed & gratia erigit.

10. Roſa vernâ reſurrectione ſpeciei propagatione ac perpetuatione dum refloreſcit, æternitatem vel aſſequi vel ad eam aſpirare ſaltem videtur. Verbum Domini manet in æternum. Eſa. c. 40. v. 8.

11. Quemadmodum autem roſa nec tempore nec loco quouis excolitur excreſcitque, ſed quibuſdam locis aut perit, aut degenerat; nonnunquam etiam pro ratione tempeſtatum corrumpitur, imò rigidæ & frigidæ hyemis inclementiâ repellitur & ne floreſcat, impeditur: ita & Verbum Diuinum, eiuſdem cum vniuerſa literatura ſortis, haud quouis loco quouis tempore floruit. Quod namque occidentalibus incognitum adhuc in Oriente primùm viguit eluxitque Hebræis, Chaldæis, Syris, Græcis, poſtea ab his omnibus ingratis illius contemptoribus, obſcuris potiùs tenebris quàm diuinâ illâ luce dignis, verſus meridiem ad Latinos ſeu Romanos, & horum poſteros, linguis, moribus & humoribus degeneres, Italos, Gallos, Hiſpanos; tum ad Septentrionales populos, præſertim Germanos (doctrinâ manſue paulatim factos, eâdem neglectâ ad priſtinam barbariem ac ruditatem redituros) deriuatum & translatum, verendum eſt, ne ab his etiam

væcor-

væcordibus eius cultoribus, ingratis, noua prurientib. vel in Orientem remigret, vel ad extremum tandem Occidentem perueniat, inibique immundo huic mundo vniuerso vltimum vale dicens reuertatur in cœlum, vndè primum ortum, & ad nos ex ore Diuino, eidem sese iterum insinuaturum in æternum, demissum fuerat. Quod sanè Sacrosanctum verbum non quidem per se, sed abutentium iniuriâ & negligentium incuriâ iamdudum infinitis hæresibus, superstitionibus, variis vanisque deformationibus, Polemicis ac intempestiuis in Ecclesia Christiana tempestatibus, argutis pseudopoliticorum temporisationibus, nefandis ipsorum cultorum scandalis degenerasse atque indies magis magisque corrumpi, supprimi & tantum non omnino opprimi videtur. Licet autem non semper & vbique pariter floreat, sed interdum hyemali mortalium cordium, non tam claritate quàm gelu crystallinorum, imo & adamantinorum, rigore & frigore reprimatur, obscuretur, abscondatur, conculcetur; exoriente tamē cœlesti Sole resurget iterum; vernabit atque reflorescet, vel nouissimo vere; &, vt maximè prematur, nunquam tamen opprimetur: vt oppugnetur; expugnari tamen non potest, non potuit, non poterit.

12. Rosa culta meliùs quàm inculta florescit, teste Scal. lib. 1. de plant. Verbum Domini assiduè excultum atque celebratum meliùs efflorescit, quàm incultum vel occultum.

13. A rosarum fragrantia plurimi sunt qui abhorrere solent plurimum. A Diuino verbo, omnium suauissimo cœlesti paradysi flore, longè plures: adeò vt in leipothymiam ferè incidāt, nauseam certè haud leuèm concipiant, quoties vel legere legem, vel audire Euangelium, bona noua illa ab omnibus exoptanda atque expectanda, debent. Adeò inuite & iniquo animo ad saluberrimum illum fontem, vndè fragrantissimam veræ vitæ aquam hauriant in æternam salutem, adduci queunt: adeò fœdis ac fœtidis zizaniis delectantur, iucundissimis flosculis molestantur, quò nimirùm similes habeant labra lactucas.

14. Rosas

14. Rosas aduersas esse cantharidibus & scarabeis, Iulius Cæsar Scaliger, Theophrastum, Plinium ac Ælianum sequutus, testatur Comment. in Theophr. de caus. plant. rationemq; addit, quòd scarabęi fœdis deditì intrà stercus nidos suos facere soleant. Verbum Domini molestum etiam & aduersum est atheis, hæreticis, impiis, sordidis ex Ecclesia scarabęis, qui fœdis ac putidis potiùs humanarum ratiuncularum & traditiuncularum excrementis quàm suauissimis Diuini verbi rosis delectantur.

Rosis insidere solet & aranea & apis, suum quæque pro more conficiens & quærens inde commodum. Diuersa tamen & aduersa omninò ratione. Etenim: Diuinum hæc nectar, dirum trahit illa venenum. Sacratissimæ rosæ, Diuino Verbo, incubant ac sese insinuant tum apes melliferæ, tum fallaces atque infelices fuci, tum virulentæ araneæ. Tot enim ferè genera constituunt sacrarum literarum interpretes. Quorum aliquando quidam saluberrimum etiam sanctissimi floris succum in mortiferum conuertunt & corrumpunt toxicum. Equidem boni non solùm ex bonis, sed & malis, bonum; mali non solùm ex malis, sed & bonis malum elaborant.

CAPVT VII.

Videamus nunc, quas meditati similitudines inter rosas & Diuini Verbi ministros, sacerdotes, pastores, edocere queamus

1. Rosa lux florum est. Theologus lux hominum. Matth. *c.* 15. *v.* 14.

2. Rosæ odoratissimæ. Theologus, qui crescit & floret, vt rosæ plantatę ad riuulos aquarum. Eccles. *c.* 39. *v.* 17. odor Christi bonus est. 2. Corinth. *cap.* 2. *v.* 15. fragrantem dat odorem. Eccl. *c.* 39. *v.* 19. emittit suauem odorem instar thuris. *Ibid.*

3. Rosa inodora ingrata est, iuxta versum illum: *Non laudo florem qui nullum prabet odorem.*

Theo-

Theologus spirituali scientiæ & conscientiæ odore de-stitutus DEO & hominibus exosus est.

4. Rosa puritate gaudet. Puritate etiam doctrin pariter ac vitæ, scientiæ & conscientiæ, gaudet veru sacerdos.

5. Rosa vim purificandi corpus humanum habe Animam humanam purificandi facultatem sacerdos, si quidem & ipse purus, obtinet.

6. Rosa tum refrigerat, lenit, sanat & confortat tum adstringit, absterget, mouet & expurgat, pro r nata. Theologus modò refrigerat peccatorum æst exardentes, lenit & roborat tentationum rigore debi litatos atque eneruatos, sanat conscientiæ telis saucia tos: modò astringit & coercet luxuriâ diffluentes, ab stergit errorum næuos, expurgat conspurcati ingen sordes & scandala, temperat prauorum morum & hu morum intemperiem.

7. Rosa homini gratiam conciliat apud homine Theologus apud DEVM.

8. Rosa pungit, vngit, aculeo, oleo. Theologu etiam pungit Moysis baculo, seu legis aculeo & ecu leo: vngit Christi digito seu rosaceo Euangelii oleo punit & vnit, excommunicatione & absolutione.

9. Rosa vt & omnia alia remedia absq; DEI OPT MAX. cooperante virtute inualida prorsus est atqu nullius efficaciæ; iuxtà versus illos elegantissimos do ctissimi Heurnij:

Ni DEVS adfuerit viresq; infuderit herbis,
Quid, rogo, Dictamnus, quid Panacea iuuet?

DEI enim opus est, inquit Scalig. *lib.* 3. *Poet. cap.* 15. o pera solummodò nostra: sed & hæc minima ex parte Possent huc versus illi Virgiliani accommodari, dum Medicum lapidem post restitutum sanitati Æneam ita loquentem introducit,

Non hæc humanis opibus, non arte magistra
Proueniunt: neq; te Ænea, mea dextera seruat:
Maior agit Deus: atque opera ad maiora remisit.

Theolog

Theologi sine DEO nihil possunt. 1. Corinth. c. 3. v. 7. & v. 9.

10. Rosa á roseto auulsa diutiùs haud consistit, sed marcescit & flaccescit. Theologus à Domino DEO & Diuino verbo auulsus mox marcidus est & flaccidus. Ergo, vt Rex Dauid psallit, DEO adhęrere, bonum est. Ps. 72. v. 28.

11. Rosa à multis malis hominem præseruat. Theologi etiam diuinâ ope saluant. Abd. c. 1. v. 21. & seruant 1. ad Tim. c. 4. v. 16.

12. Rosa centifolia maximoperè commendatur. Theologus centifolius, id est, plurimis scientiæ ac virtutum foliis efflorescens maximè laudatur.

13. Rosa spinis circundata est. Verbi Diuini minister, vt & quodlibet Ecclesiæ membrum est rosa inter spinas. Cant. c. 2. v. 2.

14. Rosæ floridæ diliguntur, flaccidæ negliguntur. Theologi dum florent, dum vegeti sunt corporis & integræ sanitatis, hominibusque ad placitum inseruiunt, diliguntur, dum verò medios inter labores paulatim deficiunt & infirmantur, dum inseruiendo aliis, vt ille loquitur, consumuntur, tandem contemnuntur, negliguntur. Quæ mortalium ingratitudo nescio quo fato communem doctrinâ vitæque sanctimoniâ clarioribus calamitatem, multorum bonorum remoram & ruinam affert, cum tamen illis pro exantlatis proximorum gratia laboribus Herculeis, animi, si non corporis (quos sanè quibusuis animi laboribus nobilissimis longè præferre solent rudiores crudioris iudicii homines, malè sani & quadrati tam ingenio, quàm corpore mundi moriones) nulla non referri gratia debeat. Adeò verùm est, quòd sæpiùs cogitaui: Quò quis doctior, eò infelicior; etiam apud doctos sæpiùs. Vt plurimùm nanque literati tantùm non irreconciliabili contentione, illaudabili sanè æmulatione, se ipsos inuicem prosequuntur, solius gloriolæ vel lucelli alicujus, nonnunquam nullius commodi, causa. Inuident

dent nempè solùm vt inuideant. At verò semidocti atque semicocti verè doctis cumprimis insidiantur, illiteratis imponunt coloratâ nescio qua eruditionis laruâ. Mirandum verò atque miserandum, inquit Philaretes, occulta quadam tyrannide (cuius canina inuidia comes, vulpina astutia pedissequa) quæ maximoperè in verè doctos exercetur, insolentes Martis pullos, fortunæ sacrificos, collybones, fisci comedones & quosuis falsarios per fas & nefas è bonorum sudore elicitis collectisque splendidi illius metalliferæ terræ excrementi copiis euectos fortè satis callidè grassari in illorum fortunas, virtutes & honores, qui tamen candidè istorum promouent salutem. Verendum ne quos flore suo frustrât inuidi, eorum fructu frustrentur auidi. Hoc namque fieri solet, vt qui nobiles notosq; flores negligunt, nouos verò malaciâ nescio quâ correpti appetunt, vltrò subcrescentibus tandem zizaniis contenti esse cogantur Plerunque enim qui facilè amittunt dignos, facilè admittunt indignos.

15. Rosæ insidet & aranea & apis. Hæc mel, illa fel seu Venenum exsugit & indè conficit. E concionatoris ore sunt qui mel, nec desunt qui fel colligant & conficiant.

16. Rosa coronata est. Theologus, vt & quiuis pius Theophilus, modò bonum certamen certarit, cursum consummârit, fidem seruarit, coronabitur coronâ vitæ. 4. Esdr. *cap.* 2. *v.* 43. Sap. *c.* 5. *v.* 17. Iac. *c.* 1. *v.* 12. fidelibus promissâ. *Ibid* reposita. 2. Timoth. *c.* 4. *v.* 8. quam tandem reportabit 1. Petr. *c.* 5. *v.* 4. Apocal. *c.* 2. *v.* 10. 17. In rosa non tam elegantissimus commẽdatur color, quàm suauissimus odor, saluberrimus sapor, & insignes atque infinitæ ferè virtutes. In Theologo, præstantissimorum Theologorum iudicio, non tantùm colorati requiruntur contemplationum atque concionum flosculi, sermonis elegantia, doctrinæ excellentia, sed vitæ potissimùm odor bonus, sapor salutaris, sanctimonia, & continua Christianarum virtutum exercitatio; vt conscientiâ potius immaculatâ quàm scientiâ variegatâ, diligen-

ligentiâ potiùs in vita quàm elegantia in doctrina inclarescat; ne facienda solùm docere, non etiam docenda facere videatur: ne non tam ducere quàm docere tantùm gregem pastor dicatur. Ipse nanque vitæ exemplo aliis præesse debet. Matth. *cap.* 5. *vers.* 13. 14. 15. 16. Luc. *cap.* 8. *vers.* 16. 1. Timoth. *cap.* 4. *vers.* 12. Tit. *cap.* 2. *vers.* 7. Hebr. *cap.* 13. *vers.* 7. 1. Petr. *cap.* 5. *vers.* 3. Hinc sacerdotum vitia priuatorum vitiis multò grauiora censentur, Ierem. *cap.* 23. *vers.* 15. vt & pœnæ grauiores. Ille enim seruus, qui cognouit voluntatem Domini sui, & non se præparauit, & non fecit secundùm voluntatem eius, vapulabit multis scilicet plagis, edicto Pontificis sacrosancti, IESV CHRISTI apud Lucam *c.* 12. *v.* 47. Viderit ergo Theologus, vt aliis præluceat, non tanquã ignis fatuus fatuis ad præcipitiũ ac ruinã; sed vt lucida illa stella Magis ad Christum. Equidẽ vt rosa amabilis & laudabilis est ob insignes virtutes suas: ita omni certe amore & honore dignus Theologus ille, sanctiorum Theologorum sententiis, qui Christianam exercet, veram, (non fucatam, fictam, pictam, hypocriticam) charitatem: ambitionis, arrogantiæ, argentanginæ & mundanæ voluptatis tantus osor, quantus sacratum virtutum amator; tacitæ subtilis & occultæ tyrannidis, vt ita dicam, spiritualis nec autor nec auctor, qui non dicit bonum malum & malum bonum. Es. *cap.* 5. qui non, vt in Euangelio Christus loquitur, falsus Propheta venit in vestimentis ouium, intrinsecùs autem lupus rapax est: non asturus vulpes, non latrans canis, non fœdus porcus, non superbus mente pauo, non ἀλλοτριοεπίσκοπος, vt D. Petrus loquitur 1. *Epist. cap.* 4. non tam τὸ χρηστὸν quàm τὸν χρυσὸν amans: non vertumnus & ambidexter: qui sermonem D E I non cauponatur, clauibus non abutitur pro lubitu & affectu; nec Diti, nec Ventri, nec Veneri potiùs quàm SS. Triadi inseruit: in summa, qui talis existit, qualem D. Paulus describit. Sic aduersariis, à quorum insidiis & iniuriis rarò liber & immunis est vt quiuis Theophilus, ita cumprimis Theologus, omnis calumniandi occasio

præſcinditur, rectè viuendi adſtruitur: ne per accuſatiunculas illi varias, quas de ſacerdotibus fortè inaudiunt, viam ſibi parare ſatagant, vt ſolent, ad propriorum vitiorum neſcio quas excuſatiunculas. Non aliter docendum, quòd ad ſcientiam; aliter credendum, quod ad fidem; aliter faciendum, quòd ad cōſcientiam ſpectat: ſed fides, doctrina, ſcientia, & conſcientia harmonicè correſpondeant. Aliâs, vt Theologus quidam eximius canit,

Quiſquis Chriſtiadæ nomenque fidemque minatur,
Turpibus aſt auſis Chriſti ſacra cuncta prophanat,
Næ tuba fit ſonitu ſublato prorſus inanis.

Luſciniæ illi Laconicæ apud Plutarch. *in Apopthegm. Lacon.* haud abſimilis, cuius vulſis pennis cùm exiguam & exſuccam carnem reperiſſet quidam Laco: vox es tu quædam, inquit, prætereaque nihil.

Quare θεοπραξία cunctis æquè commendata ſit ac θεολογία; vt ſint θεοσεβείας pariter ac θεοσοφίας candidati, ἡ γὰρ θεοσέβεια ἀληθινὴ θεοσοφία: ὁ εὐπράκτωρ εὐπραγής. Quas ſententiolas mihi dictauit pia meditatio, quæ iucunda Peripatetici ac ne in ocio quidem ocioſi animi deambulatio & exſpaciatio quaſi quædam. Sed & ipſe B. L. Theologum vult non modò ſcitè docere, ſed & ſanctè viuere, *ex Act. cap.* 1. *verſ.* 1. Sic enim ſcribit in προσφωνήσει ad ſtudioſos, quum Pſalterii lectiones inchoaturus eſſet *Tomo II. Latin.* Ego hoc video, non eſſe Theologum, qui magna ſciat & multa doceat, ſed qui ſanctè & Theologicè viuat. Nam, vt eleganter Ouuenus canit in quodam Epigramm.

Nuda ſacerdotis docti benè credere inertem
Verba docent populum: viuere vita docet.
Vt decuit, docuit, qui re ſua verba probauit
P.us malè facta nocent, quàm benè dicta docent.

Et idem in alio quodam Epigr.

Nuncius auroræ priùs vt ſe ſuſcitet ipſum
Quàm reliquos, alas explicat antè ſuas.
Gallorum ritu verbi ſic præco ſacrati
Vt moueas alios, tu moueare prius.

Et

Et in alio:

Hi mihi doctores semper placuêre, docenda
Qui faciunt, plus quàm qui facienda docent.

Hinc quatuor, religiosis maximè necessaria esse quidam sequentibus versibus innuit:

Propositum primùm fac serues: profice semper:
Nil temerè taxa, fer patienter onus.

Quæ omnia non minùs etiam Iuris & Naturæ consultis animaduertenda obseruandaque: vt nimirum ille iustè tam agat quàm loquatur & scribat, atq; adeò ius suum cuique tribuendo re ipsâ Reipub. medeatur; non, vt ille,

Multa satis dicat, nilque satisfaciat.

Hic verò Medicè non modò consultet, sed & viuat; ne Euangelicum illud ei obiiciatur prouerbium. Medice cura te ipsum. Malesani enim Medici malè-sanum & consilium & auxilium. Imò re ipsa atque opere quo verus artifex potissimùm commendatur, medicus sit.

CAPVT VIII.

SED, vt ad propositas parœmias & allegorias reuertamur; instituitur & à Theosophis similitudo inter Rosam & Fidem. *Conferuntur allegoricè Fides & Rosa.*

1. Vt Rosa vernat inter spinas; ita Fides floret in ærumnis. Hinc S. Hier. *Persecutio est fidei coticula.* Hinc & rhythmicè Germani:

Wer zum Himmelreich ist erkohrn/
Den stechen stets Distel vnd Dorn.
Item:
Dem fromn es wie der Rosen geht/
Die mitten vnder den Dornen steht.
Item:
Gleich wie die Roß/ein from Gemüth/
Zwischen den Dornen herfür blüth.

2. Vt rosa non modò eradiat colorem flagrantissimum, sed & spirat odorem fragrantissimum, atque adeò hominem mirificè recreat: ita fides timorem DEI,

quæ ſapientiæ, & amorem, qui æternæ beatitudinis initium, veram obedientiam, inuocationem, gratiarum actionem, quam ad plus dandum inuitationem vocant beati Patres, ſpirat, & in media morte refocillat. Rom. *cap.14. v.8. Siue viuimus, Domino viuimus, ſiue morimur, Domino morimur.*

3. Succus roſarum refrigerat & roborat cerebrum, cor, hepar & renes in ardentibus febribus, reſtinguit ſitim, reſiſtit venenoſitati ſeu malignitati peſtilentiali; præſentiſſimum remedium aduerſus inflammationes oculorum eſt. Fides refrigerat non ſolùm caput, hepar, & renes, id eſt, intellectum, appetitum & concupiſcentiam, ſed & ipſum cor, regiam ipſius vitæ ſedem, temperat præcalidam huius intemperiem; quoties à ſpirituali aliqua febre infeſtatur, extinguit ignita mali iacula. Eph. *cap. 6. verſ.16. Si quid lethale biberint, nequaquam nocebit eis.* Eſai. *cap.43. v.2. Deducit nos ad aquam vitæ.* Ioan. *cap. 4. verſ.14. Cùm ambulaueris per ignem non combureris, neque flamma ardebit in te. Facit decidere ſquamas ab oculis.* Act. *c.9. v.18.* Tob. *c.11. v.15.*

4. Vt Roſa occultas varias in ſe continet virtutes, externis ſenſibus haud obuias (neque enim Roſa id ſolùm eſt, quod eius externa figura refert ſeu facies, ſed interna forma & eſſentia variis qualitatibus & facultatibus prædita Roſæ principaliſſimum eſt.) Ita fides etiam, quæ non nuda Hiſtoriæ aſſeruatio, qualis fides etiam diabolis tribuitur, ſed interna & firma in Chriſtum mediatorem fiducia, haud externam ſolùm viſibilium & ſenſibilium atteſtationem continet, ſed internum abſconditum theſaurum fouet, quo inuiſibilia videntur, & incomprehenſibilia comprehenduntur. Vndè ſcitè Auguſtinus: *Quòd vides, non eſt fides. Fidei non ſunt oculatæ manus, ſed cordatæ; comprehendunt etiam quod non vident, capiunt quicquid cupiunt.*

5. Vt roſa tum demum gratiam & gloriam meretur, cùm non ſolùm elegantiâ oblectat, ſed & virtute ſuâ fructuoſâ eſt, nec floris ſolùm rationem habet, ſed & fructus vſum præſtat. (In roſa verò flos etiam ipſe

fructus

fructus est naturæ beneficio, quæ in illa coniunxit in aliis plantis seiuncta, vt de fructu illo rubello nil dicā.) Sic fides, sacrosancta rosa, non solùm florifera, sed & frugifera sit, diuinis virtutibus prædita: vt eâ Christianus sit & fidens & faciens. Hinc enim fides à fieri dicta videtur; vt nimirùm fiant fidei consona:

Namque animant dubiam facta serena fidem:

vt eleganter cecinit Scaliger meus.
Aliâs Pharisæi, vt Ouuenus canit,

Dicunt, non faciunt: culpa est ea temporis huius:
Fiat quod dictum est. dicitur indè fides.

6. Vt rosa, vel è rosa facta medicina *ipsi ægro non alieno corpori* applicanda, siquidem operationem suam perficere debeat. Ita fides haud aliena mutuatitia, sed propria requiritur vnicuique: Abacuc *cap.2.v.4.* Ioan. *cap.3.vers.36.* Roman. *cap.1.vers.17.* Galat. *cap.3.vers.11.* Hebr. *c.10.v.38.*

CAPVT IX.

VT Fides, ita etiam germana fidei soror, Charitas, cum Rosa meritò confertur. *Rosa charitas comparatur.*

1. Etenim vt Rosa pura est ac nitida, nec fœda nec fœtida; ita charitas Christiana, nulla inficit vel inficitur labe. Malum enim proximo non operatur, Roman. *cap.13.vers.10.* non cogitat malum. 1. Corinth. *cap.13. vers.5.*

2. Vt rosa è tenello calyculo emergens sese que expandens adeò aperta est, vt introspicere & suauissimi, quem liberalissimè profundit, odoris particeps fieri quiuis queat. Ita charitas aperta est nec simulata. 2. Corint. *c.6.v.6.*

3. Rosa flos omnium florum nobilissimus & prima summaque florum gloria est, editiorumque propterea, aliorum florum respectu, locum occupat; vt in sequente à me aliquando exercitii gratia fictâ fabulâ declaratur. *Rosa, Viola, & Lilium, floridissima plantarum Diva, expatiari aliquando & suauiore sanctioreque colloquio inter*

se consultare cœperunt, quânam quæque fixâ sede commodiùs resideret: habitis tandem & vnanimi consensu edictis consiliis, Rosæ tanquam Reginæ, & quæ virtutum omnium Reginam, Charitatem, etiam in alterâ vitâ florituram, repræsentaret, editiorem; Violæ, humilitatis signiferæ, humilem; Lilio verò, quod castitatem referret, medium assignauere locum. Quam collocationem ab ipsâ Naturâ confirmatam etiamnum hodierno die stabilem obseruamus. Ita Charitas omnium Christianarum virtutum nobilissima & principalissima est, æternûm floritura. 1. Corinth. *c.* 13. *vers.* 5.

4. Rosa licet omnium plantarum caput sit ac decus, sese tamen non attollit fastuosè, non in summis summarum arborum verticibus residet, non eminentiora affectat loca, sed humiliore fruticeto, roseto, contenta sese quodammodo versus terram deflectit, vultumque ad modestiam componit. Vndè crediderim, Rosam non cœlum solùm, patrem, sed & terram, matrem, vndè nata sit atque nutrita, velle aspicere, ac si tam caducæ creaturæ sibi minimè liceat rigidâ ceruice, elatâ fronte, superbo vultu creatorem suum intueri. Sic Charitas non inflatur, non est procax. 1. Corinth. *cap.* 13. *vers.* 4.

5. Vt Rosa non modò apiculas, sed & araneas admittit succumque eis concedit: ita Charitas nequicquam cuiquam inuidet. 1. Corinth. *c.* 13. *v.* 4. non vanis verbis delinit animos egentium, sed re iuuat, vbi re opus est, & dat potum inimico suo. Rom. *c.* 12. *v.* 20. necessitatibus sanctorum communicat, hospitalitatem sectatur. Rom. *c.* 17. *v.* 13.

6. Vt odor, quem Rosa vi natiui caloris exhalat, prodesse solet sæpius non solùm syncopticis, sed & apoplecticis & Epilepticis, ratione fragrantis recreantisque odoris. Ita odor charitatis, id est, preces ardentes, Epileptico spirituali multùm conducunt. Iac. *cap.* 5. *vers.* 14. 15. 16. Marc. *cap.* 7. *vers.* 32. Adducunt ei (Christo) surdum impeditæque linguæ & precantur eum, vt imponat illi manum. Quod remedium sacrum tanquã præsen-

præſentiſſimum & efficaciſſimum libro de ſacro morbo curãdo etiam preſcribit Hippocrates. *Defer*, inquit, *correptum in locum aliquem ſacrum, & cura publicas preces pro eo fieri. Ipſe quoque DEVM ſupplex oret, vt ſi vel ſuâ vel parentum culpâ in tam triſtem morbum inciderit, culpam primum ignoſcat, deindè à morbo liberet.* Et addit grauiſſimam ac ferè verè Euangelicam ſententiam: *DEVS eſt, qui maxima ac ſceleratiſſima peccata purgat, & qui liberatio noſtra exiſtit,* hoc eſt; DEVS remittit peccata & mitigat pœnas. Si addidiſſet, per & propter filium, Dominum IESVM, probè & verè Euangelicè loquutus Hippocrates fuiſſet: adeò mira & diuina illa verba ſunt, ab Ethnico non omninò Ethnicè, imò omninò non Ethnicè, ſed Chriſtianè, prolata. Neq; enim ducem animi ſui habuit, quem nos habemus, Dominum IESVM CHRISTVM. Nihilominus tamen veritatis lux etiam in tenebrarum cæcitate ſui ſpeciem præbuit, antequam de cœlo coram fulgeret nobis gratioſiſſimâ reuelatione. Adeò cognatum eſt lumini Diuino lumen naturale, hoc illius quaſi radius prælucẽs. Vt verè dicere queam: vbi definit lumen Naturæ, ibi incipit lumen Diuinæ gratiæ: item vbi inſufficiens lumen Phyſicum, ibi ſufficiens lumen hyperphyſicum; cui illud ſæpè laudabiliter ſubſtitutum, etiam ab Ethnicis, in rebus à Diuina infinitate & inacceſſabili luce remotioribus, nec vſque adeò ſecretis & ſacratis; vtpote in quibus vniuerſa natura & omnis ratio humana cæcutit.

CAPVT X.

COMPARATVR inſuper & Roſæ altera fidei ſoror, Spes, atq; animi in cruce ſtabilitas ſeu patientia. *Similitudines inter Spem & Roſam.*

1. *Vt roſa & è mediis conſurgunt lilia ſpinis:*
Sic ſpes firma ipſis creſcit ovatque malis.

Vt roſa ita & ſpes ſpinis iuuatur potius quàm impeditur. Nã vt roſa ſpinis ſuis firmatur & conſeruatur: ita ſpes, tanquã ſacra anchora, ſpinis illis ſuis, quas vtriq; eius parti affingũt Poëtæ, reflexis nititur & vero fundamẽto, Domino IESV CHRISTO, inſiſtens acquieſcit.

2. Vt rosa à roseto, cui adhæret, auulsa tandem serenam ac nitidam amittit faciem, eamque cum liuido commutat cadauere, quod Chymici caput mortuum vocare solent: ita spes à basi suâ, Christo, abstracta, plumbeâ & cadauerosâ facie expalescit.

3. Quemadmodum Rosa solenni resurrectione ad æternitatem sedulò aspirat, dum ad hyberni quidem aëris inclementia aliarumque circumstantiarum violentia & iniuriâ præpedita efflorescere non potest, sed in succo suo ceu matrice adhuc latitans retropellitur ad imas radiculas, tanquam sacram arcem & anchoram, donec verno tempore viuifico solis calore resuscitetur: ita spes sæpius quidem à tempestatum & rigidæ frigidæque hyemis inclementia repellitur: nihilominùs tamẽ viuifico SS. afflatu resuscitata nunquã non efflorescere satagit & ad salutẽ æternã perpetuò aspirat eamq; tandem cõsequitur, vt testatur D. Paul. 1. Thess. *c.* 5. *v.* 8.

4. Rosa hominem multis modis ac mediis, colore, odore, sapore, recreat ac corroborat; nec putrefit, nec putrefacit. Ita patientia victrix tandem exornat & exhilarat; nec putrefacit, nec pudefacit. Imò patientiæ beneficio, quæ donum DEI. Rom *c.* 15. *v.* 5. mediis in ærumnis exultamus. 1. Petr. *c.* 1. *v.* 6. Exemplo nobis sunt Apostoli. Act. *c.* 5. *v.* 41. Martyres &c.

5. Rosæ tum succus tum liquor destillatus blandè refrigerat. Patientia curarum, passionum, afflictionum ardorem ac feruorem sub crucis iugo extinguit. Roman. *cap.* 5. *versic.* 3. 4. 5. Gloriantur in oppressionibus, scientes, quod oppressio patientiam efficiat; patientia verò experientiam: experientia autem spem: porrò spes non pudefacit: iacta quidem super Dominum, vt Dauid præcipit Psalm. 55. *vers.* 23. Certus sum enim, inquit gentium Doctor ad Rom. *cap.* 8. *v.* 38. quòd neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia, poterit nos separare à charitate DEI, quæ est in Christo IESV, Domino nostro. Quemadmodum

autem

autem duo ſunt aduerſus Venenorum malignitatem alexipharmacorum genera; calidum & frigidum: ſic cōtrà tentationem patientia & ardens ad DEVM precatio duo ſunt præſentiſſima remedia.

6. Quemadmodum S. Tiburtius Martyr ſuper prunis candentibus incedens, nudis pedibus, mihi, animo heroicâ patientiâ diuinitùs firmato, ait, hæ prunæ roſæ videntur: ita quilibet etiam Chriſtianus quauis paſſione, perſecutione & calamitate afflictus ardentiſſimas malorum prunas pro blandiſſimis roſis habere, crucem pro luce agnoſcere debet.

7. Vt roſæ corollas nobis ſuppeditant iucundiſſimas & gratiſſimas; ita patientia & conſtantia capiti noſtro coronam gloriæ & vitæ imponunt cœleſtem. Eſai. *c.*28.*v.*5. Apoc. *v.* 2. *c.*10. Eſto fidelis vſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Matth. *c.* 5. *v.* 12. Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra multa eſt in cœlis. Matth. *cap.*10 *verſ.*22. Qui ſuſtinuerit vſque in finem, ſeruabitur.

8. Quemadmodum Roſa non tam externo colore quàm interna virtute ſuâ roborat: ita etiam vera, firma, viua ſpes mentes Chriſtianas non tam externo fuco & vanitate colorat, non tam confundit, vt diuerbium ſonat, quàm corroborat. 2 Paral. *c.*13. *v.*18. Pſ. 22. *v.*4. *&* 5. Eccl. *c.*2. *v.*11. Rom. 5. *v.*5.

9. Quemadmodum è roſeto non ipſa ſtatim perfecta roſa exſurgit; ſed paulatim è calyculo ſeu alabaſtro rudiore atque crudiore enaſcitur: ita etiam ſpes, quamuis non ſtatim ſit ipſa res, ſenſim tamen ex ipſius rei rudimentis effloreſcit, atque in rem ipſam tandem permutatur, adeò, vbi deſinit ſpes, ibi incipiat res. Aliâs ſanè infelix homo ſit,

Spes cui ſemper adeſt, res cui ſemper abeſt.

Spes ea vera non eſt, ſed ſpei ſolummodò, non rei, ſpes, imò ſpei deſperatio, vmbrę vmbra, quā Ariſtot. Laertio teſte vigilantis ſomnium appellauit. Cæterùm ſpe noſtrâ ſæpiùs inebriata fortuna tandem ſeſe dedere ipſa ſolet. Sed videndum, quantum fidendum. Vt roſa, ita &

ſpes & fortuna, blanda quidem, allicit ſæpiùs vt allidat. Iſta præſertim ſine pedibus oberrans mortalium ficta potiùs quàm facta Domina, quæ, vt Curtius loquitur lib. VII. manus & pinnas tantùm habet; cùm manus porrigit, pinnas quoque comprehendere non ſinit, commouere non deſinit.

10. Quemadmodum eximiis roſæ virtutibus ab innumeris internis & externis affectibus ſaluamur & ſanamur. Ita nec tam magna, nec tam multa, nec tam mala nobis accidere damna queunt, quin ab iis vera viuaque ſpes liberare ac ſaluare poſſit. Spe enim ſalui facti ſumus, inquit D. Paulus Roman. *cap* 8. *verſ*. 24. Validiſſima vt Roſa, ita & Patientia eſt. Atque vt elegantiſſimè ſcripſit Eliſabetha Ioanna Weſtonia, virgo Angla, genere, virtute, doctrinâ, nobiliſſima;

Nil adeò validas habet, vt Patientia, vires:
Vim vincit, vires nec mouet ipſa ſuas.

Notatu dignum hîc; æque alias ac tres præmemoratas Virtutes Chriſtianas, ſororio harmonicè vnitas vinculo, roſis comparari poſſe: tum & gloriam & honorem & fortunam & artem & pacem, & voluptatem & alia quamplurima. Nobis ſufficiat hîc gratæ breuitatis memores exempla, quædam ſolùm attingere, ad maiora melioraque viam aliis præmonſtrare, & haud contemnendam amplificandi occaſionem relinquere.

CAPVT XI.

Roſa comparatur Princeps.

PRINCIPEM hominum principi florum comparare nunc animus eſt; non tam quòd id pro ſubiecti dignitate præſtare poſſim, vt velim, quàm quòd pro ſimilitudinis commoditate velim, vt debeam. Præſertim cùm principis conſideratio (aliàs quidem Politica & altioris indaginis) non vſque adeò aliena ſit à Medica facultate: quæ profectò ipſa communia ſua prædicamenta quodammodo tranſcendere & latiſſimè ſeſe ad omnium ſcientiarum facultatumque obiecta exten-

extendere videtur: vt eam etiam ſcitiſſimè Paulus Scalichius Sacroſanct. Doctor Comes Hunnorum, Baro Zkradinus, non tantùm in omnibus ſcientiis, ſed & omnes ſcientias in ipſa eſſe atque contineri ſtatuat in ſua Encyclopœdia, venerandum ſequutus Hippocratem noſtrum, qui libro περὶ εὐσχημοσύνης, de elegantia, ſequens ex auguſto aurei oris ſui templo protulit oraculum: Διὸ δεῖ μετάγειν τὴν σοφίην ἐς τὴν ἰητρικὴν, καὶ τὴν ἰητρικὴν ἐς τὴν σοφίην. Ἰητρὸς γὰρ φιλόσοφος ἰσόθεος: id eſt, Oportet igitur traducere ſapientiam ad Medicinam, & Medicinam ad ſapientiam. Medicus enim Philoſophus quaſi DEVS quidam eſt. Et paulò poſt: καὶ ἔνι τὰ πρὸς σοφίην ἐν ἰητρικῇ πάντα; & quæ ad ſapientiam requiruntur, in Medicina continentur omnia. Catenatim nempe cohærent ſororioque vinculo ſunt vnitæ liberales facultates ac ſcientiæ, nec Iuriſconſulto Iuridicis Medica, nec Medicò Medicis Iuridica accommodare prohibitum. Cuiuis de quibuſuis pro donis a DEO ſibi neutiquam fruſtrà, ſed ad triplicis ſanitatis, mentis, corporis, & ſortis conſeruationem conceſſis, commodè diſſerere licet: Imò paucis licet. Platonis placito, benè gubernare nil aliud eſt quàm peritè medicari. Cuius & ſententiæ eſt Ariſtoteles. Ammianus Marcellinus ſcribit Imperium nil aliud eſſe quàm curam alienæ ſalutis. Vndè præſtantiſſimi Iuriſconſulti arcana Iuridica & Politica remedia vocant. Ipſe Imperator Leo in Procem. Nouel. Conſt. Sunt, inquit, leges tanquam cuſtodes quidam vitæ noſtræ & medici, dum mala partim ne oriantur ac in communem vitam promanent, impediunt, partim verò quæ mala occulta ſunt inſinuanterq; irrepſerunt, eorum noxam corrigunt, ac velut radicitùs vitioſitatē euellunt eámq; non ſinunt corroborari. Et quid aliud Theologia quàm animæ, quid Philoſophia, cognata illius, quàm animi medicina? Quid Politica vel Iuriſprudentia aliud quā Iuris, Fortunæ, Reip. Medicina? Quid Princeps? Reip. medic⁹. Ita nāq; à Thucydide, Liuo, & c. vocatur. Natura verò vitæ, viriū, totius Microcoſmicæ

Reipubli-

Reipublicæ & ipſorum medicorum princeps.Medicus conſiliarius. Poteſt equidem ſcitiſſimè inter legem & medendi methodum,regem & medicum,gregem & ægrum comparatio inſtitui, iuxta ſequens Anglici Poëtæ epigramma:

Rex paſtor, populiq́ greges ſunt, pabula leges:
Æger grex, medicus Rex, Medicinaq́ lex.

Hinc cùm Rempublicam non aliter ac humanum corpus certos ſuos pati morbos, cauſas morbificas, paroxyſmos, ſymptomata, certas ſuſtinere criſes atque curas animaduerterint Politici, ex medendi methodo vtilia pariter & iucunda plurima mutuatos ad Politiæ tum præſeruandæ tum curandæ vſum accommodatiſſimè eos tranſtuliſſe videmus. Sed ad rem.

1. Roſa inter flores regina eſt quaſi DEA quædam, Principes inter homines Dii quaſi quidam ſunt & appellantur. Pſalm.46.*verſ.*10.& Pſalm.81.*verſ.*6. Exod. *cap.*7.*verſ.*1.& *cap.*22.*verſ.*8. Hinc Fabius Pictor *lib. de aur. ſecul.* Principes, inquit, quia in aureo ſeculo iuſti erant, & religioni deditì, iure habiti dictique ſunt Dii. Nam & à Poëtis, vt Heſiodo & Statio ἡμίθεοι, ſemidei, ob diuina & heroica munera vocantur. Plutarchus in Themiſtocle regem εἰκόνα Θεοῦ imaginem DEI nuncupat, & Menander principem dixit εἰκόνα ἔμψυχον θεοῦ, imaginem animatam DEI. Et eſt profectò principum Princeps, Imperator, in terris, quod DEVS in cœlis: fungitur enim DEI vice, *vt notat gloſſ. ad princip. nouell. ad verba*: in nomine Domini: eſt optimus maximus, *l. in honorib. ff. de vacat. muner.* Vndè etiam domus illius vocatur diuina *in l. ad inſtructiones & ibi gloſſ. de ſacroſ. eccleſ. C.*

2. Generoſa roſa eſt. floruit à Mundi primordio, generis antiquitate virtutumque nobilitate celebratiſſima. Celebrantur & principes generis antiquitate virtutumque auitarum perpetua nobilitate. Præſertim verò principum principes, Auſtriæ Archiduces ſereniſſimi; quos ſingulari DEI gratiâ præ aliis omnibus

fretos

fretos tot seculis eminentissimè floruisse, tot coronis constantissimè claruisse, tam laudabiliter Imperio præesse, duodecim ex vnâ illâ Prosapiâ serenissimâ sacro Regum atq; Imperatorum seminario, electos esse Cæsares (quæ gloria ipsi soli competit, nulli alii contigit familiæ ab Orbe condito) quis non summis euehat laudibus? quis non animitùs gratuletur sacratissimæ Prosapiæ, diuinitùs omninò benedictæ?

3. Sunt in rosa calidæ & spirituosæ partes atque qualitates; sunt & aquosæ frigidæ; sunt humidæ, sunt siccæ, omnes à Naturâ harmonicè temperatæ ad diuersos vsus pro re natâ. Est in principe Christiano heroici cuiusdam Zeli spiritus ac feruor: sed & clementiæ beneficus humor; vt iniquè pressorum & iniusta patientium subditorum lachrymas æquè iustitiæ calore exsiccare ac squalorem eorundem querulorum benignitatis rore rigare: improbos vindicta & pœna vrere; probos verò atque dignos præmiis refrigerare ac recreare: atque adeò omnia harmonicè temperare queat, patriæ & pater & dominus. O verè iustum & legitimum illum principem, inquit *Lips. in Polit.* qui in summo fastigio non magnus magis, quam bonus audire desiderat, & duas res diuersissimas, Potentiam ac Modestiã, illam à fortuna, hanc à virtute deductam, miscet. Quem prodeuntem certatim, veluti beneficium & salutare quoddam numen aspiciunt: inter amorem timoremque medii & alternis iudiciis ambigentes, Dominum salutent an patrem.

4. Vt reginæ rosæ præsentiâ reliqui flores tum illustrantur assistentes, tum obscurantur resistentes; cum, si vel maximè coloris varietate figuræque raritate cum illa certare conentur, virtute tamen, gratiâ & gloriâ longè inferiores maiestati, quâ Rosa prælucet, cedere cogantur. Adest enim ei, quicquid aliis deest, nec ipsi deest quod illis adest. Vt reliqui flosculi Rosæ tributarii quasi quidam & vasalli videantur. Equidem

Floribus

Floribus excellens pulcris accede rosetum:
Conspirant flores quisuis odore suo.

Ita Imperatoria maiestate præfulgente omnes aliæ potestates assistentes potentiores, resistentes impotentiores videntur:

----atque omnis iudex omnisque potestas
Atque magistratus ipsâ præsente quiescit.

Et vt rosa aliis associata atque coniuncta floribus iisdem gratiam decusque affert. Ita sacratissimus Principum Princeps aliis principibus, tum & vasallis, clientibus, subditis, augustissimâ præsentiâ suâ gratiam & gloriam communicat.

5. Vt regalem coronam gemmea potissimùm ornat rosa, non luteum solùm metallum: sic nec vastissimum territorium, sed inclytus Rex benè constitutum regnum, princeps principatum ornat.

6. Vt rosetum haud viridium foliorum quantitas, sed vel candidorum vel rubellorum florum dignitas celebre reddit: ita Imperium, Regnum, principatũ, haud viridantium vel virulentorum populorum numerus innumerus, sed principum, sed nobilium & clarorum virorum virtus inclarescere facit.

7. Vt ad roseum propiùs plantatum Lilium quò magis emergit, supercrescit, & luxuriat, eò magis in spinas impingens vel leuiculo venti flatu periculosè sauciatur: ita superiori principi vicinus inferior, plus iusto emergens, non sine periculo, non sine vulnere, leuioris etiam flatus impulsu, floridum attollit caput.

8. Qui rosas incautè comprehendunt ac decerpunt, in spinas facilè impingunt atque imprudentiæ pœnas luunt. Principes improuidè qui accedunt, vel spinosa eorum roseta, id est, acutissima consilia, peruestigare, senticosa iudicia carpere, armata auxilia intempestiuè captare satagunt, vix impunè ferunt facilèque læduntur. Aculeata principum arcana summique status flores, non sine periculo colliguntur, pertentantur, vsurpantur. Aculeis horret illud principalium arcium

&

& arcanorum rosetum: fulguribus & fulminibus tonat ac terret illud summorum consiliorum cœlum, armatorum concilium.

9. Arcanæ rosarum qualitates, intimæ ac integræ virtutes nō tam in nudis ac integris foliis quam his iisdem sacchatō sepultis, reconditis, & ab ambientis aëris iniuria præmunitis conseruantur. Arcana principum consilia denudata manifestataque languescunt, intereunt, euanescunt, nec nisi candido silentii saccharo cōdita in vigore conseruantur, & ab ambientis rumoris iniuriâ præseruantur. Non enim nisi sepulta viuunt arcana, continuo delectantur somno, suscitata moriuntur, resurgentia in nihilum abeunt. Perpetuis veterum similia sunt ignibus subterraneis: nec detegi, nec attingi volunt. Diuiniora abstrusiora. Longè alia quàm aliarum rerum arcanorum est natura. Non nisi captiua libertatem & securitatem obtinent: perpetuo gaudent carcere. Alia famæ ratio: quæ abscondita suffocatur. Arcanorum reclusorum mox resoluitur ac euanescit spiritus.

10. Quemadmodum rosa inter spinas; ita Princeps inter ardua negotia spinosaque pericula, multa certè magnaque constitutus, subditos potestatum amasios, gubernandi cupidos, à dominandi libidine deterret. Meo namq; iudicio obtemperare quàm imperare tum facilius tum tolerabilius. Summis honoribus summa sunt coniuncta onera. Fructus honos oneris, fructus honoris onus. Vt, quemadmodum Propheta exclamauit, mors in olla; sic ego meritò exclamem: mors in aulâ. Mole sua laborant grauissima quæque in summo constituta infimis fiunt obnoxia. Et vt sordidatâ fortè insectorum iniuriâ rosæ facie, deficiente liberaliore fragrantiâ, vel impingentibus in spinas incautis carptoribus, casus in culpam translatus innocenti rosę imputatur; ita principi non rarò vel inopinatâ sorte irrumpentia vel insidioso Marte irrepentia cuncta incōmoda solent adscribi, commoda derogari: ac si solus posset aut deberet omnia omnibus afferre bona, auferre mala.

mala. Mole ponderosa è l'imperio; prouerbium est Italicum. Homeri troppo robusti per la souerchia confidenza precipitano. Troppo deboli per la fiacchezza soccombono. La fortuna vuol caminarvi sopra. La grandezza è un ben eminente, risposto frà piu cupi recessi della difficoltà. Anfratti, labirinthi, voragini la ricuoprono, sepeliscono. Dominatio moles ponderosa est. Humeri nimis robusti superba confidentiâ præcipites aguntur, infirmiores languore succumbunt. Incubare & supergredi superba vult fortuna. Magna authoritas eminens bonum est, in intimis ac profundis difficultatum recessibus consistens, quod ineffabiles anfractus, labyrinthi, voragines, adobruunt ac sepeliunt. Aliâs prudens atque eruditus princeps vel ioco tractat aduersam, ludentem, atque insolentem fortunam. Il prudente ed erudito tratta la cattiua fortuna per scherzo.

11. Recentia tenellaque rosaria probe radicatis facilius intereunt. Recentia regna priùs quàm longâ antiquitate confirmata recidunt vel in pristinum statum, vel in omnimodum interitum. Nouelli principes pluribus insidiosæ inuidiæ spinis obnoxii sunt quàm cæteri: quemadmodum teneriores, iuniores, superiores roseti ramuli spinosiores; minùs spinosi solidiores, adultiores, inferiores.

12. Rosis verè reflorescentibus omnia resurgere, florere, viuere, vigescere, videntur: quo tempore, vt Tibullus canit,

Floret odoratis terra benigna rosis.

Florentibus principibus floret populi salus: omnia tunc viuida & vegeta obseruantur; marcescentibus verò iisdem cuncta simul squalescere & marcescere solent.

13. Rosa gratiosa est: & ex gratia eius summa gloria. Gratiâ & gloriâ illustrissimi in amplissimo hoc mundi theatro principes celebrantur.

14. Generosa rosa nobilissimis virtutibus prædita aureâ comâ à natura decorata est. Reges potentia, factis, & virtutibus inclyti aureâ coronâ redimiti summa venera-

veneratione conſpiciuntur. Receptæ quidem olim etiam erant è floribus paratæ coronæ, quò ſortis & conditionis ſuæ reges, homines non minus mortales, memores eſſent, & Plinii monito conſiderarent, ea, quæ ſpectatiſſimè florent, celerrimè marceſcere.

14. Roſæ reperiuntur præſtantiſſimæ centifoliæ. Præſtantiſſimi ſunt & quidam principes, poteſtatis ac virtutis ratione verè centifolii. Inter quos principum Princeps noſter, Imperator pius, felix, inclytus, victor ac triumphator ſemper Auguſtus. Quem ob ampliſſima, quibus potitur, regna, ſummas ob virtutes, multas magnaſque dotes, roſam & piè & verè nominarim, non centifoliam, ſed millefoliam, æternum florituram. Atque hæc Auguſta Roſa ſempiternis meritiſſimorum encomiorum roſis decorata nunquam in vrbe Chriſtiano defloreſcet. DIVVs FerDInanDVs CoronatIs fretVs rosIs VIrebIt. Quo Chronologico vaticinio non pauca, non parua, contineri ſapiens lector intelliget. Vt & hôc: DIVVs FerDInanDVS roſeIs fretVs CoronIs VIgebIt. Et hôc: DIVVs FerDInandus Cæſar regIIs fretVs rosIs VIret.

15. Roſa ſanitati hominum inſervit. Rex vel princeps ſaluti eorundem præeſt atque proſpicit. Dicitur indè βασιλεὺς, quòd in eo tanquam baſi quadam populi fundata ſit ſalus. Hinc Ouid. 2. *de Ponto*,

Regia, crede mihi, res eſt, ſuccurrere lapſis.

16. Roſa non per ſe & à ſe ipſa eſt, ſed à DEO. Omnis principatus, omnis poteſtas non niſi à DEO eſt. Roman. *c.* 13. Ex DEO ſuſpenſa ſunt omnia; à quo ſunt omnes cauſæ cauſarum. Senec. II. *quæſt. natur.* Omnes ab vno illo principe creatore creaturæ principes; ipſa inter metalla Aurum; inter flores Roſa; inter animantes terreſtres Leo vel Monoceros, aquatiles Balæna, aëreas Aquila, inter homines (qui cœleſtia ſunt & diuina quædam animalia) principes & Reges. Quibus proindè DEVS ac diuina primùm omnium curæ ſint. Primum eſt, inquit Ariſt. *lib.* 7. *Polit c.* 8. cura rerum Diuinarum. Decet enim, vt Diogenes Stoicus apud Stobæum lóquitur,

quitur, quod optimum eſt, ab optimo coli, & quod imperat, ab imperante. Quò quis in Rep. maiorem dignitatis gradum adeptus eſt, eò DEVM colat ſubmiſſius. Agapæt. *prec.* 1. Diuitiæ, inquit idem Agap. euaneſcunt, vulgi fauor vt aura vaneſcit, ſola vitæ DEO placentis gloria immortalibus ſeculis extenditur, & trans obliuionis tenebras collocat poſſidentes. Roſæ ad exorientem ſerenâ fronte Solem lætam, conuertere ſolent faciem. Ad ſummum ſanctiſſimumque Solem, DEVM, pius princeps alacrem conuertit vultum. Nam vt Roſa minimè zizaniæ more ſpontaneo creſcit ortu: ſic nec pius princeps tyrannorum more exſurgit inſurgitque, ſed DEO ſatus, populo gratus, effloreſcit. Ac proindè aureæ Regum coronæ ſpineæ Regum Regis coronæ meritò ſubmittuntur. E roſarum enim ſentibus ſeu ſenticoſis rubi virgis factam eam, quam ſanctiſſimo Chriſto ſceleratiſſimi Iudæi impoſuêre, coronam exiſtimo, cunctis Regibus ad exemplum atque in perpetuum monumentum; vti feriò ſeduloq; conſiderarent; roſeam quidem regum, ſed & ſpineam eſſe coronam, ſuperiori ſubordinatam. Omnis namque humana potentia Diuinæ omnipotentiæ ſubiacet. Ab hoc lumine claritas illa. Principalis ſplendor reſplendeſcens ſeu re nitens eſt opalinis in columbini colli pennis color, qui non niſi ſolarium radiorum colluſtratione clareſcit.

17. Roſa cœlitus defluente rore rigata ſuſtentatur ac recreatur. Princeps cœleſti imbutus rore Diuinâ gratiâ recreatur, floreſcit, & à marcore, quem terreſtris ſqualidæque minitatur intemperies, præſeruatur.

18. Roſa non ſolùm videtur & habetur, ſed & eſt bona, bella. Ita & Princeps eſſe quàm videri probus malit. Salluſt. *in Catilin.* Vt roſa, ita & princeps non colorem ſolùm externum, ſed & tincturam internam, ſpiritum ac eſſentiam habeat. Nam ſine actionibus palliata pietas, quàm quis vultu, voce, colore præ ſe fert, non vera, ſed vana eſt, imò nulla. Vt poma in terra Sodomæ naſcuntur non-poma, quæ contacta in fumum abeunt

&

& compressa nil nisi vaporem, vel cinerem vel fauillas emittunt: talis externa & verbosa illa pietas sine interna substantia, sine vitali operum succo. Sola proba interna probitas. Rosa simplici vestita habitu, simplici colore decorata. Simplex etiam sit principis animi vestitus, non multicolor, non varius mentis habitus, non fallax affectus, non simulationis laruâ contectus vultus: licet rosas modò candidas, modò rubras, modò subrubentes, modò purpureas, modò flauas, modò cœruleas, modò artificioso sulphuris suffumigio variegatas, reperiri Principi pulcherrimum ad exemplum atque imitationem prætendere quis possit. Verùm colorum augmento virium decrementum rosas pati obseruamus. Quid in flauis vel fragrantiæ, vel efficaciæ? Quò plures in variegata rosa colores, eò plures corruptiones, pauciores reseruantur vires. Vt omninò princeps multicoloris simulationis contaminatione variegatus atque variè agitatus tetri sulphuris suffumigio coloratæ & artificiosè corruptæ rosæ comparari queat; vel ferreo flori superficietenus inaurato, cuius interna vilitas futilitasque tempore tandem atque vsu proditur. At simulationis cerusâ liuidæ mentis maculæ næuique turpiores obtegi solent nonnunquam nonnullius vel promouendi commodi vel euitandi incommodi gratia. Sed, vt verùm fateamur, sine manifesta quidem sæpè iactura non possunt non simulare, & apertam quidem frontem, clausam verò mentem circumferre principes. Nescit regere, qui nescit tegere. Denudata principis mens nobilis matrona est sine stola in publico. Vel horrorem incutit, vel honorem concutit, vel amorem excitat infelicem. Arcana consilia prudenter non solùm promere, sed & proditores affectus premere norit princeps. Si non dissimularent inferiores, non simularent superiores, & econtra. Nimiùm apertæ rosæ minimùm sæpè validæ. Complicatæ rosulæ conniuentesq; calyces vnitâ, ergo & valentiorem, vim cõtinent.

Suas tamen obtinent tum reclusæ tum reconditæ rosæ vires atque laudes, imò & occultas suas qualitates, vt princeps arcanas virtutes ac proprietates. Viderit modò princeps, ne ex simplici simulatore multiplex fiat hypocrita: ne vel vespertilionis & castoris imitator videatur; quorum ille muris & volucris, hic auis & piscis, terrestris simul & aquatilis animalis, naturam habet, mores exercet. Non amphibium sit princeps, non monstrum varium. Non sit mente volucris, pelle ouis, ventre lupus, dente canis; fronte homo, corde vulpes, maculis Leopardus, lachrymis crocodylus; non sit papilio, qui vago circumuolat motu & adspectu pulcher videtur, sed semen emittit ex quo variis ad miraculum picta coloribus eruca, sed virulenta, sed violenta, folia, fructus, omnemque roseti speciem depascens, prodit.

19. Rosa secundùm externam faciem ac figuram facilè corruptibilis; non sic interna eius forma ac essentia. Sola enim interna æterna. Et qua parte æterni creatoris imaginem referunt; eâ etiam incorruptibiles omnes creaturæ sunt, nec redigi in nihilum nisi à solo DEO, qui eas è nihilo produxit, possunt. Principes non minus ac reliqui homines ratione externæ figuræ, ratione sensibilium actionum, ratione cutanearum exuviarum & corporeorum animæ indumentorum corruptibiles sunt, fragiles, caduci: animæ verò, virtutis, & gloriæ ratione immortales. Omnes mortales, inquit Mercurius Trismegistus *c.12. Pœmand.* etiam principes, fato subiiciuntur & initio & mutationi. Id quod Rex Salomo potentiâ & sapientiâ maximus probè considerauit, dum piâ confessione sic exclamauit. Sapient. *c.7.* Sum quidem & ego homo mortalis. &c. Præclara igitur facies, vt cum Sallustio loquar, magnæ diuitiæ, vis corporis & alia huiusmodi omnia breui dilabuntur. at ingenii clara facinora, sicuti anima, immortalia sunt. Cætera humana pereunt, inquit idem Sallustius: & diuitiarum & formæ gloria fluxa atque fragilis est: virtus clara æternaque habetur. Hoc vnum, ait Seneca *ep.* 99. contin-

contingit immortale mortali. Breuiter: florum principis, rosæ, caducâ substantiâ suâ mortalis, immortalia sunt virtutum laudumque monumenta: Principum Floris, Ferdin. corpore mortalis, immortales animi sunt virtutes, virtutum laudes, laudum imitationes. Immortales eximii floris laus; immortalis eximiæ laudis flos.

20. Vt rosæ odor; ita principis fauor, vt illius fragrantia, ita huius gratia facilè euanescit. Principum æquè ac rosarum gratia caduca, fluxa, fragilis.

21. Rosa oculus terræ vocatur: Princeps oculus Reip. Principis oculus prudentia. Hæc enim iuxta Aristotelem & Iamblich. ὄμμα τῆς ψυχῆς. Olim Hieroglyphica litera Ægyptiorum seu simulacrum principis veri & boni erat oculus sceptro imposit⁹; nimirùm quia quod oculus est in corpore, id Princeps est in Rep. Quod Sol, Mundi oculus in cœlo, id Princeps, Reipub. oculus in solo.

22. Rosæ non sola elegantia, sed virtus potissimùm commendatur In principe non tam authoritatis, vel elegantiæ, vel etiam doctrinæ, flos, quàm virtutis fructus commendatur: nec enim indoctè dictis, sed benè ductis ac gestis, non in verbis nudis, quæ fœmellis assimilant, sed factis, quæ masculis Ethici comparant, docta virtus virtuosaque doctrina consistit. Verè sciendum & benè agendum, monente Aristotele *l. α. Metap. c.* 1. *t.* 3. Quibus summis capitibus omnis vtriusque Sophiæ neruus continetur.

23. Vt rosarum virtutes, quibus illæ præditæ, clariores gratiosioresque reddit forma, coloris elegantia, & odoris fragrantia; ita natiuas in principe virtutes decorat doctrinæ elegantia. Virtus enim, inquit Quintilianus *lib.* 12. *cap.* 2. etsi quosdam impetus à Natura sumit, tamen perficienda doctrinâ est. Doctrina, doctissimi Lipsii sententiâ, virtutem aut ornat aut perficit. Princeps, eruditus oculatissimus: qui vel lusitando iocandoque fortunam refrænat, moderatur, vincit.

24. Rosa cultu pulchrior ac melior redditur. Doctrinæ cultu princeps. Neglectus ager quò est fæcundior naturâ, eò ampliùs sentibus & noxiis herbis vastatur. Ioann. Marian *lib. 1. de Rege*. Colatur igitur, eodem ibidem monente, ager, vnde vniuerso populo annona suppeditanda est, Principis animus. Etsi enim virtutem dare haud possit sola institutio, animum tamen ad accipiendam illam præparat, vt Seneca *Ep.* 89. & purgat, vt Lipsius in Politica, loquitur. Aspectus dicere solitus est Aristoteles, Laertio teste, à circumfuso aëre lumen accipit, mens à doctrina. Quamobrem sapientissimè Solon tum primùm imperium gerendum esse suadebat, si quis ferre priùs imperium didicerit. Quomodo enim aliis imperare poterit is, qui ipse imperium non est passus. Nunquam benè hominibus dominabitur, qui propriis affectibus dominari non didicerit; neque rex aliis esse potest, nisi quem priùs ratio rexerit. Vt adeò παραδόξως quidem, rectè tamen, statuerim, in principe non tam rectam quàm regentem seu rectricem rationem, rectum verò affectum seu appetitum esse debere.

25. Rosa non solùm eximiis virtutibus, qualitatibus, proprietatibus decorata, sed & spinis armata; vt non modò sese defendat, sed & offendentes reoffendat atque abarceat. Imperatoriam Maiestatem non solùm armis decoratam, sed etiam legibus oportet esse armatam, vt verba sonant Proœmii Institutionum Iustinianearum, vt vtrumque tempus, & bellorum & pacis rectè possit gubernari: & Princeps Romanus non solùm in hostilibus præliis victor existat, sed etiam per legitimos tramites calumniantium iniquitates expellat; & fiat tam Iuris religiosissim⁹, quàm victis hostib. triumphator magnificus. Hinc summam cuiusque Reipubl. tuitionem de stirpe duarum rerum, armorum & legum, venisse, Iustinianus *C. conf. in princ.* testatur. Et Iulius Pollux principem vult non modò πολεμικὸν, sed etiam νομοθετικὸν esse. Leges n. aut armis imperât aut arma têperât. Legib. turbatis nec aurea, nec animata, nec armata satis pax dici potest. Laudabiliter igitur tot Imperatores

tores literis pariter ac armis, Arte & Marte, ſagati togatiq́ excelluerũt; vt & armata pace & pacificis armis floridum ꝓcurarent atq; ꝓpugnarent ſtatum. Ad perfectã curã non ſola conſilia, ſed & auxilia, remedia, & organa requiruntur. Conſeio ſin remedio, es cuerpo ſin alma. Conſilium ſine remedio eſt corpus ſine anima. Animatus igitur, armatus ac parmatus pro neceſſitate princeps ſit: vti pacifico bello armata vigeat pax: vt harmonicè conueniant, quæ paſſim concertare videntur, VIS & IVS.

26. Roſa non ſolùm ſpinarum vi, ſed internâ potiſſimùm virtute & fragrantiſſimi ſpiritus emiſſione aduerſus aduerſarios ſuos, ſcarabæos & cantharides, nititur ſeſeque defendit. Principes animis nõnunquam potiùs quàm armis, non tam violentiâ quàm prudentiâ nitantur. IVS potiùs ipſis commendatum ſit quàm VIS. Sed vtriuſque facilis in alterutrum neſcio quo fatali anagrammate tranſmutatio. Scitiſſimè Valerius Flac. *IV. Argon.*

------non ſolis viribus æquum
Credere: ſæpè acri potior prudentia dextrâ.

Et Tacit. *III. Annal.*. Plura in ſumma fortuna auſpiciis & conſiliis quàm telis & manibus geri rectè monet. Præſtantiſſimas eas Principes quidam imitentur roſas, quæ nullis armatę ſpinis innocenter clementerque floreſcunt; ad auream pacem quàm ferreum bellum aut plumbeam vindictam paratiores. Pacem, pacem ingemino; quam poſtremis hiſce ſeculis miſerrimè ſordidatam, dilaceratam, profligatam niſi tempeſtiuę reſtituerint animam agenti Patriæ proceres, niſi Chriſtianum Orbem mirè iam inuerſum ac peruerſum omninò in ordinem redegerint, deploratâque ferè phthiſi laborantem ſalutaribus perſanarint remediis tum contemperantibus, tum expurgantibus, quibus tamen nullum aliàs locum tabida concedunt corpora, tum corroborantibus, tum conſolidantibus, actum eſt de vniuerſo Chriſtianiſmo, actum de Germanica libertate, actum

de bicipiti Aquila, tam paucis seculis mirè misereq; deplumata, tantùm non euiscerata penitùs, altero certè capite iam diu à Turcis truncata. Quousque durabit dura illa diraque tum inter potentissimas nationes, tum & inter minorum gentium magnates, inter crassiores fermentescentis plebis fæces, imò cunctos inter homines æmulatio atque concertatio? Quousque suppressa iacebit inter vnius conditoris & conseruatoris filios, vnius regni cohæredes, concordia? Quousque sub religionum seu palliis seu pileis tot nefanda committentur contegenturque piacula? nihil emendatis impiis, iniquis, dormitantibus inter arma literis, legibus, virtutibus, ac meritis; gliscentibus litibus, fraudibus, factionibus, iniuriis, impunitatibus; pressis omnibus bonis. Nisi tot enormibus peccatis bellorum fouerent seminaria quasi quædam inferiores, neque etiam coloratos bellorum fructus appeterent superiores. Si turpissimas illi suas haud continuarent comœdias, neque hi tristissimas perpetuarent tragœdias. Iam verò vtrique discordiam, arma, bella, non vt damna precibus abarcere sed vt dona affectare videntur. Non magnetes sunt Magnates, qui naturâ suâ ferrum appetant & attrahant. Bellum, bellum, Martialis ille Magnes est immensæ magnitudinis, quem infelicissimis machinationib. non tam vel Chymicis vel Magicis quàm Machiavellicis alemici mangones & construxère dudum & continuis implacabilium æmulationum exaltationibus validiorem etiamnum efficacioremque reddunt. Hic magnus magnes Turcium tandem, vereor, atque barbarum attrahet nostrisq; collis immittet ferrum, aureumque Diuini Verbi dispellet thesaurum, ad extremam sacrosancti, cuius iam plerique omnes pertæsi videntur, Christianismi perniciem, pristinæ verò post horrendas clades barbariei reparationem, potentibus mutuâ eneruatione redditis impotentissimis, &, dum se inuicem non solùm deserunt, sed etiam deterunt, vnâ consumendis. Id quod & aliis Imperiis, Chaldaico, Persico, Græco, Romano primitiuo Ethnico atque etiam Chri-

Christiano Orientali contigisse meminerint. DEVS OPT. MAX. sacratissimum Europæi corporis Caput clementissimè protegat ac præseruet, ne vnâ cum aliis membris periculosè contabescat, ne labefactata Germanica natio ab ambientibus procis circumueniatur, corrumpatur, ac prostituatur. O feliciter harmonicam & harmonicè felicem corporis constitutionem, quâ sine dissidio, sine factionibus aut aduersis affectibus capiti non refractaria membra decenter correspondent atque in communem salutem, quæ suprema lex, vnanimiter consentiunt!

27. Rosa spinis abundantissimè armata iis tamen non ad offensionem sed defensionem nititur ac vtitur. Princeps etsi armis armamentariisque exquisitissimè sit instructus, iis tamen non tam offensivè, vt loquuntur, quàm defensivè vtatur. Scutum primò, postea gladium, sumat. Exemplo potiùs quàm supplicio subditos in officio contineat. Monitorum priùs quàm militum copiis belligeret. Cœlum imitetur, quod fulgurare priùs ac potiùs quàm fulminare videtur. Nequaquam igitur audiendæ sanguinariæ hirudines, crudeles Martis pulli, furiæ facesque bellorum, ignei turbarum incensores, qui cum Vitellio optimè olere occisum hostem, & meliùs adhuc ciuem arbitrantur; qui cum Caligula vnicè exoptant, aduersarios vnam omnes habere ceruicem, vt vno ictu detruncatâ illâ simul cunctos interficere possent; qui non nisi ferrum & ignem in ore, in corde, in manibus gerunt, ad vrendum & secandum paratissimi. Sananda potiùs quàm secanda morbida membra: nec statim abrumpendum, sed patienter enodandum implicatum. Ad lacrymationem vsque putanda luxuriantia vitis brachia, non radicitùs ipsa vitis ad marcorem extirpanda, nisi sterilis omninò sit labrusca. Sed, vt verum fatear, quouis lapide obstinatiores, chalybe minùs flexibiles, sunt nonnulli, quodque mireris, friabiles potiùs; quorum deplorati sunt affectus, immedicabiles scirrhi. Quo casu durus nodus duro solvendus cuneo. Quibus Adamantinum cor, hircinum verò cerebrum,

ij non nisi proprio mollescunt sanguine sanguinarii, dum alienum incessanter sitiunt cruorem.

28. Rosa manifestis sese defendit armis aculeis, non ocultis virulentis grassatur telis, non tacitis furit toxicis. Princeps manifesto potiùs armorum pręsidio, quàm occulto virulentorum affectuum, simulationis ac dissimulationis, robore, aperto potiùs Marte quàm malefica arte, infectis strategematum proditiorumque telis, Plutonicis hastis ac globulis, irrationabili ratione status inuolutis scutis, aureis cataphractis, belligeret.

29. Rosæ propter aculeos quibus ille stipatæ, nequaquam statim negligendæ Fructuosa principis monita ob adiunctas acriores castigationes minimè statim culpanda, nec acutiora iudicia reiicienda, nec aculeatorum, quibus etiam mitissimus quandoq; stipatus princeps, aulicorum gratia confestim ipse reprobandus! Pruriant manus: ob idne caput incusabimus, aut execrabimur? Et pupugerit nos aculeolis rosa, suauitatis tamen ac multiplicis, quâ pollet, virtutis intuitu non statim amabilissimo flori dira quæque imprecabimur.

30. Rosa non tam propter se quàm publici mortalium commodi gratia existit. Princeps bonus non solùm proprii, sed & proximi cuiusuis ciuis commodi rationem habet, in promouendâ Rep. verè princeps, id est, primò inceps, seu incipiens, primum caput. Et sanè moderatori Reipub. beata ciuium vita proposita est, vt inquit Cicero. Assiduis igitur, vt Seneca loquitur *lib. 1. de clementia cap. 19.* bonitatis argumentis probet, non Remp. suam esse, sed se Reip. Re ipsâ ostendat, se maximè prodesse, non solùm præesse, imò minimè obesse. Vatem audiat Claudianum *ad Honor.*

Tu ciuem patremq; geras, tu consule cunctis,
Non tibi, nec tua te moueant, sed publica damna.

Præestis, Principes, inquit Lips. *in Præfat. Polit.* hominibus, sed hominum causa, nec domini modò & arbitri rerum, sed tutores & administri estis. Mali improbique

biqueilli, qui in Imperio non nisi imperium cogitant, superbi & noxii: & qui se non ciuibus datos arbitrantur, sed sibi ciues. Nam sicut sidera illa splendorem habent, sed vt vsibus mortalium deseruiant (addo ego, sicut rosæ dignitate præstantissimæ multas magnasque vires habent, sed vt iis homines ad salutem fruantur) sic vos dignitatem, sed cum munere officioque deuinctam. Alta pyramis est princeps, cuius lata basis populus, quæ basis si rigore conteratur, nec mansuetudine potius firmetur, ad ruinam secum pertrahit superstructum fastigiosum & fastidiosum cacumen.

31. Quemadmodum rosa non tam ob spinarum crebritatem rigoremq; metuitur ac negligitur quàm propter iucunditatis vtilitatisque celebritatem colitur ac diligitur: ita Principem sapientes operam dare volunt, vt ametur potiùs quàm metuatur. Malè, inquit, Plin. *l. 8. Epist.* terrore veneratio acquiritur: longæq; valentior amori ad obtinendum quod velis quàm timor. Vicissim enim timeat necesse est qui terret. At enimuerò in nulla potentia quippiã turpius existimandũ est, q̃ metui velle etiam ab innocentib. Scal. *in Orat pro Auderto fil.*

32. Rosa florum princeps est atq; regina constituta, non quòd dignitate maior, sed quòd virtutibus cæteris melior. Princeps laudabilis non tam honoris dignitate quàm virtutis diuinitate eminet. Censebat ideò Cyrus, authore Xenophonte *Pad.* IIX. haud cuiquam conuenire imperium, qui non melior esset iis quibus imperaret. Etenim, vt Aristot. *lib. 5. Polit. c.* 10. tradit, rex constituitur ex idoneis aptisq; ob eminentiam virtutis, aut actionum quæ à virtute.

33. In rosa vmbratilis quædam quasi Iustitiæ & clementiæ species deprehenditur: ius suum cuiq; reliquorum florum tribuit, nec lædit nisi fortè lædentes: nullam Lilio vim infert, nec in humilem violã tyrannidem exercet; in eo non parum beneficia, quod fragrantiam suam proximis cunctis communicet: homini verò cumprimis eximiis virtutibus suis opituletur. In Principe Christiano duo illa sidera seu luminaria maiora potissi-

potiſſimùm elucent, Iuſticia & Clementia; è quibus illa veluti Sol, hæc Luna. Sanè, vt rectè Cicero III. *de offic.* iudicat, fundamentum perpetuæ commendationis & famæ Iuſticia eſt, ſine qua nihil poteſt eſſe laudabile. Xenophon de Cyri expedit *lib. VIII.* nullas opes, viro, ac præſertim principi, pulchriores honeſtioreſque cenſet, quàm virtutem & iuſticiam, auream illam omnium virtutum catenam. Pietate namque & Iuſticiâ Principes Dii fiunt, vt præclarè Principum Princeps Auguſtus apud *Senec.* in Ludo loquitur. Nihil egregi⁹ in principe quàm Iuſtitiæ opus, vt tradit Plutarchus in vita Demetrii. Et meminerit princeps, non ſolùm quantum ſibi commiſſum, ſed etiam quaten⁹ permiſſum ſit, monitore Cic. *Or. pro Rab.* Princeps Roſam, florum principem, imitatus, nec vicinos principes aut condominos ſuperciliosè deſpiciat, nec ſæuum in ſubditos & clientes tyrannum agat, ſed tum iuſtitiæ ſpinis probos defendat, improbos offendat, tum roſaceâ benignitatis fragrantiâ beneficas recreet âpes, maleficas abarceat cantharides: bonos præmiis, malos pœnis afficiat, Solonis edicto, qui, vt Stobæus teſtatur *ſerm.* 41. interrogatus, vndè Reſp. maximè vigeret; ſi boni, reſpondit, præmiis incidentur ad virtutem, mali autem coerceantur pœnis: quod ſignum clariſſimum eſſe imperii benè conſtituti Iamblichus ſtatuit. Ipſa quoque SS. edocet, magiſtratus officium eſſe, probos defendere, improbos punire. Roman. *cap.* 13. Prov. *cap* 20. Verùm remotâ Iuſtitiâ quid ſunt regna, ſecundùm Auguſtinum, niſi magna latrocinia, quid aliud, mea quidem ſententiâ quàm ſenticoſa præcipitia flore pariter ac fructu deſtituta? Propter enim iniuſticias, inquit Eccleſiaſt. *cap.* 10. propter iniurias, contumelias & diuerſos dolos transferuntur regna de gente in gentem: regiæ domus & clariſſimæ familiæ extinguúntur. Quantò magis plebeiæ, quæ Democraticam, omnium maximè intolerabilem, tyrannidem ac libidinem exercent. Certè vt roſam anima ſeu propria eſſentialis forma viuificat, quamdiu in ea eſt, diſcedens verò mortuam, marcori & extremæ reſolu-

resolutioni obnoxiam relinquit; sic Respub. viuificatur Iusticiâ ceu vitali spiritu; quo recedente concidit, & primum informis ac deformis reddita, non sine dolore, non sine horrore, cadauer fit vitali motu destitutum, dehinc in prima elementa sua cum fœtore & omnimodâ corruptione resoluitur atq; euanescit. Dicam quod res est; Iniusticiam omnium malorum Evam, sorore stipatam astutiâ & filia tyrannide, famulis auaritiâ, superbiâ, simulatione, instabilem reddere fortunam, magnarum pariter & malarum mutationum causam esse, prosperitatem omnem abigere, quouis tempore locoque mortales obseruarunt; obseruant, obseruabunt. Nusquam benè cessit potestatis ac prosperitatis abusus. Nusquam indemnis permansit virtutis, fidelitatis, doctrinæ contemptus. Præmiis digna sunt doctrinæ virtutisque merita; quæ si præripiantur, si reprimantur, si retrahantur, aquilinarum sortiuntur pennarum naturam, quibus associatas alias consumi constat. Verùm quanta patiuntur interim & innocentes? Patiuntur vt potiantur; vt per angusta transeant ad augusta.

34. Rosam beneficentiâ atque clementiâ imitari debere Principem, omnes vnanimiter Politici politiores statuût; nisi forsan malè-sanctum illum Neotericorum Aulico-Politicorum antesignanum, ignei ingenii, amplissimæ aliâs ac profundissimæ doctrinæ, Machiavellum excipias: qui subtiliorem quandam tyrannidem infeliciter machinatus, plures ferè melleorum quidem sed multa fellis admixtione distemperatorum consiliorum imitatores quam aculeatorum scriptorum suorum lectores hodiè videret, si videre posset: certè non nisi pœnitentiam pro frumento seminatæ suæ in Christianam Politiam zizaniæ meteret; quòd veri Christianismi adeò oblitus, solius ferè temporarii commodi semitas insequens tam longè à regia honestatis virtutisque via secum tot sequaces abduxerit, tot inconueniẽtissima dogmata introduxerit. Nam cùm vera clementia, non picta fictaque personati principis benignitas, homini, si quæ alia virtus, conuenientissima, quia humanissi-

manissima, neminem tamen Senecæ iudicio *libro prim. de Clemen. cap.* 2. ex omnibus magis quàm Regem aut principem decêt. Quare omni æuo, qui benignitate ac clementiâ imperium temperavêre, his candida & læta omnia fuisse, etiam hostes æquiores quàm aliis ciues Sallust. *ad Cæsar.* scribit. Quod & Salomo pronunciat Prouerb. 20. *vers.* 28. Misericordia & veritas custodiunt regem, ac roboratur clementiâ thronus eius. Equidem nullâ in re magis quàm beneficentiâ DEVM OPT. MAX. (à cuius seuera iustitiâ ad paternam clementiam & benignitatem appellare solent ipsi principes Christiani) imitari possunt etiam potentissimi.

35. Rosa nullâ re æternam nominis sui memoriam atque celebrationem magis adsequitur quàm beneficâ, quâ hominibus auxiliatur, virtute: ita nec vllâ re, Cicerone teste, ad æternam gloriam propiùs homines, etiam principes, accedunt, quàm salute hominibus danda. Quod probè considerauit Ioannes II. Lusitaniæ Rex, qui, vt Osorius *lib.* 1. scribit, cùm audiuisset, volucrem esse (Pelicanum) quæ rostro pectus dilaceret, vt pullos serpentum morsibus exanimatos, sanguine suo profuso reuocet in vitam; eiusdem volucris imagine insignia sua exornare voluit, vt ostenderet, se paratum esse, pro suorũ salute proprium etiam sanguinem profundere. Quod symbolũ Alphonso etiã adscribitur.

36. Vt rosa gratis grata, ingratis ingrata, omnium ferè amorem sibi conciliat, asinis, cantharidibus & scarabæis nihilominùs terrori est. Ita & Princeps Taciti consilio *XI. Annal.* amorem apud populares, metum apud hostes quærat.

37. Rosam etiam amabilissimam, etiam beneficentissimam dæmoniaci sæpè ferre nequeunt, adeò, vt ne quidem ad rosetum propiùs accedere queant. Principem, etiam clementissimum, etiam beneficentissimum, diabolica ingenia auferre quàm ferre malunt.

38. Rosa mirè concordantes, harmonicè compositas & in cœlestem præcellentium quarundam facultatum

vigo-

vigorem cõſpirantes, diuerſiſſimas aliâs aduerſiſſimaſque continet qualitates, quarum ratione pro re nata refrigerat, calefacit, humectat, exſiccat; ſubdulcis, amaricula, auſteriuſcula, purgat, alterat, mitigat, corroborat; capiti, pectori, vẽtri, membris medetur, admirabili viriũ variatione. Princeps variè compoſitis, ritè refractis, mirè correctis, harmonicè concordantibus & in quintam quandam humanarum actionum eſſentiam, in cœleſtem virtutem, cõſpirantib. moribus, humoribus, affectibus, aliâs plurimùm ſibi repugnantibus, modò mitis, & ſuauis, modò ſubamarus & auſterus, modò tẽperatus, modò feruidus & acris videtur, modò delicta purgat & expellit, modò refrigerat excandeſcentes cõdominos, reſtaurat clientes ac ſubditos, reficit iniqua paſſos & ſuppreſſos infirmos fortificat, omnib. ſua cuiq; ratione, ſuccurrit, ſuo quemq; reſpectu excipit, beneficio afficit.

39. Vt roſa etiam dum abſtergit & purgat, ſimul corroborat: ita Princeps in ipsâ iuſtitiæ executione, quæ malorum expurgatio quædam, clementiâ corroboret & reficiat potiùs quã interficiat ſumo iure, i. e. ſummâ iniuriâ. Ergo nõ rigidâ ſemper pœnâ, ſed verâ ſæpiùs pœnitentiâ, contentus ſit pcepto Taciti. Poteſt pœna dilata exigi, non poteſt exacta reuocari. Senec. *ep.* 23. Ergo nec ſtatim extremis ſuppliciis Neronizet, nec intẽpeſtiuis pſcriptionib. Sullaturiat. Melior aliquando, meo iudicio, venia vindictâ: niſi grandia nimis ſint facinora. Itaq; adhibenda eſt moderatio: q ſanabilia ingenia diſtinguere à deploratis ſciat. Nec promiſcuam habere ac vulgarem clementiam oportet nec abſciſſam. Nam tam omnib. ignoſcere crudelitas eſt, quam nulli: & vbi diſcrimen inter malos bonoſq; ſublatum eſt, confuſio ſequitur & vitiorum eruptio. Modum tenere debemus. Sed quia difficile eſt temperamentum, quicquid æquo plus futurum, in partem humaniorem præponderet. Senec. *lib.* 1. *de clem. c.* 2.

40. Vt medici lenitiuo ſeu laxante roſarũ ſyrupo plus ſæpiùs efficiũt q̃ validis ac violentis aliis remediis purgantibus:

gantibus: id quod & in Mannæ, pilularum Angelicarum, Aloes rosatæ; olei amygdalini, &c. vsu obseruatur: Ita lenitate Principes nonnunquam plus efficiunt, quam rigore atque violentia. Rosaceum oleum vel solum vel ex iusculo gallinaceo aut lacte caprino, ouino, vaccinóve sumptum acerrimis venenis, Arsenico, auripigmento, Mercurio sublimato, aquæ Regis, efficacius aduersatur quàm quoduis aliud alexipharmacũ; præsertim calidiora atque acriora continens aromata, quibus acutissima toxica illa non tantùm non obtunduntur aut euincuntur, sed & magis exasperantur, symptomata verò exacerbantur. Roseo lenitatis antidoto Princeps ardentissima atque acerbissima, malignis ab hostibus illata, damna feliciùs faciliùsque vel extinguet, vel mitigabit quam acrioribus calidioris animi affectibus & vehementioribus remediis, quibus non modò non abarceri, sed & exacerbari virulenta maleficia sæpe solent. Equidem vt Claud. Paneg. Mallii canit,

-----peragit tranquilla potestas
Quod violenta nequit: mandat atque fortiùs vrget
Imperiosa quies. Ingenia humana veluti nobiles ac generosi equi meliùs facili freno reguntur, quàm continua calcarium admotione. Meliùs exemplo quàm imperio reguntur imperia. Efficimus sæpè plus docendo quam iubendo, monendo quam minando, vt loquitur Aug. *ep.65*.

41. Rosa licet florum princeps, humiliorem tamen potiùs quàm editiorem sedem occupans non tam summarum arborum verticibus quam humiliore fruticeto, roseto, gaudet: aut, si satis quidem altè locata, modestiam tamen æquè ac maiestatẽ pulcherrimo exemplo ostendere videtur: Princeps laudabilis quò magis attollitur, eò magis sese demittit: quò maior, eò melior, eò modestior. Namque modestiæ famam ne quidem summis mortalium aspernandam & à Diis æstimari Tacitus iudicat XV. *Annal.* Aliâs in alto positum non alta sapere difficile est. Bernhardus in ep. Magnæ felicitatis

est,

est, à felicitate non vinci. Augustinus. Contemptor animus atque superbia commune nobilitatis malum. Sallust. Iugurth. Multi in illa altitudine nil nisi alti sunt, & vt Cupressi, quoad cætera steriles, præter speciem nil habent. Lips. *in Polit*.. Verùm princeps laudabilis non minùs hominem se esse quàm hominibus præesse cogitet, auriculam vellicante Plinio *Panegyr.* Imponat igitur felicitati suæ frænos; faciliùs illam reget, consilio Curtii *lib.* VII. imò imponat frænis frænum, nec nimis asperè exerceat maiestatis legem. Nam vt Senec. *in Herc. fur.* monet, sequitur superbos vltor à tergo DEVS. Et minoribus præsertim ac inferioribus magistratibus Politici obseruandum esse monent, ne plus imperare subditis quàm obtemperare superiorib. studeant: ne VIS potiùs quàm IVS iisdem commendata sit, ne fautrice fortuna, officio & authoritate fastuosè vel fucosè abutantur; ne viros in Rep. claros ipsique DEO charos pro mancipiis habeant, aut tyrannidem seu crassiorem seu subtiliorem exerceant in eos quos commendarunt superiores.

42. In summo roseti vertice constitutæ rosæ parastatis tamen atque subditis virentibus foliis necessarium haud præripiunt aut subtrahunt alimentũ; quanquam extrema vrgente ariditate, squalore, succiq; defectu, subarescentibus paulatim foliis, amandetur reliquus succus ad alendam nobiliorem roseti partẽ ipsam nempè florentem rosam. In summo Mundani roseti fastigio residentes magnates inferiorib. haud temerariè surripiunt, statibus ac subditis necessaria sustentacula: neç nisi requirente necessitate collectis subditorum tributis, ceu supernatantib. spumis, supercrescentibus flosculis, restaurantur. Capita sunt Principes, quæ neruos illos gerendarum rerum continent, transmissum vitalẽ succum spiritumque perfectius ac subtilius elaborant: non cucurbitæ, quę violento motu cum sudore sanguinem ex cutaneis eliciunt venis. Si summo roseti ramulo adhærens rosa nimis excresceret, nimis proindè grauis fieret, ac ponderosa, ramulum non modò proprium

flecteret ac rumperet, sed & vnâ se ipsam corrumperet. Separata nanque necessario nutrimento atque sustentaculo sese defraudaret.

43. Vt rosa quo rarior, eò charior: quotidianis autem vsibus minore in honore habetur: quò copiosiùs virescit, eò citiùs vilescit: ita continuus aspectus minùs verendos magnos homines ipsâ satietate facit, asserente Liuio *lib.* 35. Et viles nonnunquam qui nimiùm ciuiles. Lips. *in Polit.* Maiestati verò maior ex longinquo reuerentia. Tacit. 1. *Annal.*

44. Rosa omnium medicorum, omnium ægrorum, omnium gratorum hominum vnanimi confessione liberalissimè tum fragrãtiam tum virtutem suam impertit. Liberalis etiam laudabilis princeps. Liberalitate enim nihil est naturæ humanæ accommodatius. Cic. 1. *offic.* Nihil in hac vita beatius, dicebat Canis Scaliger, Veronæ Dominus, teste Iouio, quam inuicto animo suę pariter atque alienæ fortunæ obuiam ire, & perpetuis beneficentiæ ac liberalitatis operibus insitæ virtutis fomitem fouisse, flammam extendisse. Et vt rosæ minùs flagitiosum est, spinas, arma sua, perdere, quàm beneficæ virtutis gloriam: ita principem armis, vt Sallust. loquitur Iugurth. quàm munificentiâ vinci, minùs flagitiosum. Et rectè Xenophon, vt tradit Stob. *serm.* 46. dicere solebat, multò præclarius ac laudabilius esse, beneficiorum quàm trophæorum multitudinem post se relinquere. Honesta est & valdè honoranda liberalitas, inquit illustris Wilhelmus Ferdinandus ab Efferen *in Man. Polit. de ration. e status libro tertio punct.* 13 quia non tantùm magnos animos, sed bonos, & verè regios ostendit, qui dare magis quàm accipere vel adimere desiderant. Legat, monet idem ibid. in Historiis à passionib. liber scrutator: videbit, quàm periculosa, quàm exitiosa semper fuerit Regibus ingratitudo. Præcipuè verò pios & doctos erga viros, roseis virtutibus sanctéq; floridâ vitâ claros, liberales sunt laudabiles summates. Facilè aliâs fieri potest ac solet, vt quemadmodum rosæ beneficia occupans ac depascens fucus omnē

api

api locum præripit suauissimoque gratiosi floris succo sese solùm inebriat; sic & in humano genere immeriti quidam fuci meliores Principalis liberalitatis flosculos occupent, fructus captent, dignioribus præripiant, atque adeò supra opinionem fructuosa merita, iam in procinctu constituta, reprimant, donatoris autem vel innocentiam vel iniquitatem prodant. Cæterùm missa munera promissis præferenda. Hieron. Cardan. *in Proxen.c.71.*

45. Rosa sola sæpiùs insufficiens in medicina commixtis adiuuantibus, corrigentibus & cooperantibus eget herbis, floribus, radicibus, &c. pro re nata variis in causis & curis. Princeps cùm docente *Cic. 1. offic.* omnis ratio & institutio vitæ adiumenta hominum desideret, ipse autem, Tacito monente *III. Annal.* suâ scientiâ non possit cuncta complecti; nec vnius mens sit tantæ molis capax. 1. *Annal.* adsumat in partem curarum consiliarios, eiusdem Taciti consilio *I. Annal.* considerans, magna negotia magnis adiutoribus egere. Vellei. *lib.* 2. & multos Regis oculos, multas aures esse oportere, Xenophontis arbitrio. Plus enim iuxta Solon. & Aristot. oculi vident quàm oculus. Et nemo omnes, neminem omnes fefellerunt. Plinius Paneg. Tutti gli huomini sanno ogni cosa, ma non un solo, veriuerbium est Italorum; omnes omnia sciunt homines, nemo solus. Atque vt sagacissimus loquitur Politicus Hisp. Antonius Perez. *aphorism. fol.* 228. *num.* 37. La noticia de varios auisos obra lo que la destilacion de muchas yervas: porque tomando de cada una su parte, se saca una quinta essencia insensiblemente para effectos admirables, id est: Variorum monitorum & consiliorum cognitio variarum herbarum destillationi similem habet operationem, in qua eductâ collectâque meliore cuiusque parte, quinta comparatur essentia præstantissimarum virium & admirabilis efficaciæ.

46. Vt autem deficientibus viuidis ac viridib. rosis resiccatæ substituuntur. Ita viuis absentibus consilia-

riis succedanei consulantur muti, mortui, ac emeriti illi, qui chartaceis linguis, libris vel literis, tacitè loquentes, syncera, perpetuâ, certa, nec cincinnata, proferunt consilia. Fido consegliere è un buon libro. Distempra nell' animo là verità, e può persuadere senza far arrossire; dicunt Itali. Bonus liber vel author fidus est consiliarius. Digerit in animo veritatem; & persuadere potest absque ruboris excitatione, absq; verecundiæ prouocatione, vel, vt noua phrasis aulica sonat absque rosæ expressione, absque roseâ tincturâ.

47. Rosa, vbi validiore remedio, seu alterante, seu purgante, seu corroborante opus, admixtis quidem eget medicamentis, sed sibi & microcosmicæ Reipubl. amicis naturæ familiaribus. Princeps siue alteratione atque reformatione quadam in Politicis opus, siue expurganda quæuis mala, sive confirmanda Resp. condominis, administris, consiliariis, & amicis opus habet. Hinc Plinius Panegyricus præcipuum principis opus esse ait, coadiutores amicos parare. Verum optandi & cooptandi viri virtute doctrinaque clari; & nulli potius quàm mali: vt à laudatis laudetur princeps: vt ab iis probetur, qui probis probati: vt optimè de se sentiant optimi. Per viros verè claros inclarescit princeps. Malum, sed certum, corrupti seculi signum; vbi dignitates meruisse maximum impedimentum est ad eas acquirendas. Infallibile morbidi status iudicium, si negligantur boni, diligantur mali. Periculosam certè denotat cacochymiam atque malaciam. Præclare Cominæus. Nullum maius indicium bonæ mentis princeps potest ostendere, quàm vt adiungat sibi, quibus familiariter vtatur, viros virtute & famâ celebres. Nam omnes statim iudicabunt, eum talem esse, quales ij, qui apud illum. Et est profectò meâ quidem sententiâ principi adiunctus consiliarius doctrinâ virtuteque clarus Rosæ additus Moschus atq; Cinamomum, Rosæ associatum Lilium ac viola.

48. Vt varia insitione & inoculatione natiuum

rosa mutat colorem. In veteranum nanque Brassicæ caulem vel Ilicem Agrifoliam, quam rigentem hederam etiam vocitant, roseus si inseratur surculus, rosas suo tempore proferet vel virides vel luteas. Ita heroica generositate floridus ac verè roseus Principis animus pro ratione insitionis & inoculationis natiuos mutat mores ac humores, prout nempè vel cognatorum imitatione, vel moderatorum institutione, vel consiliariorum informatione, vel aulicorum persuasione variam sustinet alterationem. Itaque non tam facilè cuiuis pectori cor suum, neque alieno capiti oculos inserat omninò. Videndum, quibus fidendum. Animis alii viperinis, alii vulpinis, alii leoninis, paucissimi humanis. Hieron. Cardan. in *Proxen. cap.* 78.

49. Vt rosæ pluria sunt folia; quæ grata consociatione suauissimaque conspiratione florem complent ac integrant: Ita Principis plures virtutes, plures ditiones; quæ pulchrâ consociatione catenatim vnitæ integrum constituunt principem, perfectum principatum: at verò diffluentibus vel pauculis floridæ rosæ foliolis, aliis post alia decidentibus tota successiuè corrumpitur floris tum gratia tum gloria: sic decedentibus seu virtutibus, seu detractis ditionibus quibusdam principalibus, paulatim concidit princeps, corruit principatus, qui non minus ac rosa partium suarum vnione constantisque vnionis conseruatione gaudet. Principatus rosea corolla est, catena est, cuius vnico disrupto membro, dissoluta, turpata, corruptaq; videtur vniuersa corporis compages. Sublimis ac subtilis fabrica est, cuius vnicus principalis atque fundamentalis subtractus lapis plenariam minitatur ruinam.

50. Rosæ virtutes & operationes ob infinitarum ferè circumstãtiarum varietatem variare solent sępiùs; vt nec omnes omnimodè omni tẽpore refrigerent, adstringant, laxent, corroborent, vnâ eademque ratione. In principibus virtutes & earum exercitatio propter

adiunctorum seu circumstantiarum varias mutationes variare quoque plurimum solent, præsertim verò prudentia, virtutum regina. Quid enim aliud ea, inquit Lipsius *in Pol. l. 4. cap. 1.* quàm electio rerum, quæ aliter atque aliter sese habent? Quòd si illæ incertæ; etiam ipsa, eò magis, quòd non rebus solùm deuincta, sed iis, quæ rebus adstant. Tempora, loca, homines, adspicit; & pro minima eorum mutatione ipsa se mutat: adeòq; non vbiq; vna, vt nec in vna re vna. Quam ob eandem causam ipsæ etiam leges rosis haud ineptè comparari possent. Sed hæc alterius atq; altioris quidem sunt tum loci tum professionis. Concludo cum Contareno: Quãdo l'occhio dell' animo si è invaghito nella prospettiua d' una materia, all' hora dee seruir si dell' arte che è quell' occhiale, che tiene la prudenza quãdo è piu vecchia per non ingannarsi nelle cose lontane, veder dove prattica il pericolo, notare i passi, auvertire i posti conoscer gli auuantaggi, osservare gli andamenti, trovar gli accidenti in fatto, destramẽte rimouer le spine, che possono frapor si in una deliberazione grave è rilevante. Cùm oculus animi amplissimum obiectarum rerum campum ingressus pererrarit, artificioso senilis prudentiæ perspicillo tempestiuè nixus prouidere debet, ne longinquarum rerum incertitudine decipiatur; perspicere autem, vndè insidietur periculum, notare passus, aduertere status & euentus, relationes ac rumores, cognoscere prouentus & emolumenta, obseruare progressus, acta atq; accidentia attingere, dextrè remouere florentissimis, grauissimis ac momentosis suppositas intermixtasque consiliorum rosis spinas.

CAPVT XII.

Inter rosam & virginitatem Parœmia.

SEcundùm S. Basilium eleganter etiam duplicis coloris, candidi & rubicundi, ratione Rosæ candida Virginũ simplicitas & rubicunda verecũdia assimilatur.

1. In tenellis namq; rosarum foliolis non solùm subcandidus candidæ simplicitatis signifer color perspicitur, sed & rubeus, verecundiæ, quæ propria floridæ iuventutis

ventutis virtus, proditor animaduertitur. Hinc Virgilius Maro, Poëtarum antesignanus, verecundiam describere volens, eam rosæ inter lilia constitutæ comparat sequentibus versibus.

Accepit vocem lachrymis Lauinia matris
Flagrantes perfusa genas, cui plurimus ignem
Subiecit rubor & calefacta per ora cucurrit:
Indum sanguineo veluti violauerit œstro
Si quis ebur, vel mixta rubent vbi Lilia multa
Alba rosis, tales virgo dabat ore colores.

Et Ovidius:

Quale rosæ fulgent inter sua lilia mistæ.

Pulchriores hinc etiam coloratioresue virgines vel lacti cum sanguine mixto vel rosæ rubralbæ comparatæ, rosæ nominari solent, ipsis innuentibus sacris literis; quæ ob insignem elegantiam & formositatem pulcherrimam pariter & pientissimam Susannam rosæ nomine dignatæ sunt. Hebræis enim Schoschannh rosam (alias etiam Lilium) sonat, vt adeò Susannæ & Rosinæ nomine idem denotare videatur: roseis nimirùm dotibus florentissima fœmina. Vndè haud præter rationem lectissima atque elegantissima quædam Rubralba Rosabella nominata. In virgine ergo color albicans candoris seu innocentiæ, rubens pudoris seu verecundiæ signum, licet haud infallibile. Verùm enimverò scitè omninò Rosæ Virgo comparatur.

2. Vt enim Rosa fragilis omninò, fluxilis & labilis (vndè etiam à Græco verbo, ῥέω, id est, fluo, denominata) ita non minus virgines quandoque fragiles, fluxiles & labiles ratione variarum infirmitatum mentis, corporis, fortunæ. Variabiles, alterabiles & incorruptibiles. vt rosæ, ita & virgines: iuxta tritum illud prouerbium Germanorum rhythmicum:

Jungfrauwen lieb vnd Rosenbletter /
Hertzengunst vnd Aprillenwetter /
Würffel / Karten / vnd Seyten spiel /
Verkehren sich gar baldt vnd viel.

Virûm potentûm gratiæ,
Amorque dulcis virginum,
Rosæ voluptas splendidæ,
Fallaxq; lusus tessera,
Odorq; delectabilis,
Mutantur, heu citissimè.

Eundem ferè in sensum quidem canit:

Aura, rosæ species, fauor aulæ, gratia nymphæ,
Cognatâ violant mobilitate fidem.

3. Rosa odore, & virgo pudore priuata parem merentur gratiam. Hinc Poëta quidam aculeatè potiùs quàm acuratè, verè interim:

Cùm flos odorem perdit, virgoque pudorem,
Tunc flos fit Dürre / *virgoque euadit* ein Hure.

Etenim, vt ab alio quodam Poëta putatitia eiusmodi (putana Italis indè dicta) virgo reprehenditur;

Sese prostituens in primo flore iuuentæ
Cum flore & fructum perdidit ipsa suum.

Vna donna, dice l'Italiano, senza l'anima della castita, che la rende odorifera, al'mondo, è un fetente cadaueto; id est, fœmina sine odorifero castitatis spiritu fœtens est cadauer. Pudor certè virginei floris grata est fragrantia, quâ disperdita perit & ipse flos & vnâ fructus ipse. Omnes autem integritatis amasci

Contemnunt spinas, cùm cecidere rosæ.

Vt malè contentus esset, cui rosetum quidem promitteretur, spinetum verò exhiberetur: sic, cui promitteretur rosea virgo, senticosa verò & aculeata desponderetur pellex.

4. Rosæ non solùm forma & figura, sed & qualitates variabiles. Variabilis & mutabilis Lunæ & fortunæ môre virgo; cuius constantissima sola perhibetur inconstantia, certissima incertitudo.

5. Rosa amabilis & delectabilis. Amabilis & delectabilis etiam virgo: quam ideò proci, canes illi Veneris

neris venatici, tantâ cupidine prosequuntur, ambiunt, depereunt, sed minùs cauti & casti nonnunquam pereunt. Caueas igitur, quisquis puellarum consortio delectaris, ne pereas per eas.

6. Rosa aureâ, è citrinis filamentis concinnatâ, coronâ decorata est. Virgo illibatæ, inuiolatæ, inuictæ pudicitiæ signum, floridam corollam, capiti impositam, gestat.

7. Rosa plurimis spinis circundata. Virgo multis & malis tentationum periculorumque spinis obsessa.

8. Rosa spinis sese defendit à vermium & insectorum insidiis atque iniuriis. Vera virgo continentiæ, prudentiæ, aliarumque virtutum spinis, ceu telis, ab insolentium procorum, porcorum impudentium, insidiosis tentationibus, quas pecuniâ (quâ vnicè vincuntur atque vinciuntur auriuoræ parentum Chrysophilorum filiæ) & blandâ petulantiâ, arrogantiâ, fallacibus promissionibus, negotiosis copulatricum vetularum motionibus potissimùm moliuntur, sese defendit; vt tum cauta sit tum casta maneat.

9. Rosa spinis suis improuidos, dum eas incautè decerpere satagunt, pungit atque ita punit. Viros viragines, dum eas vel minùs cautè vel minùs castè tangunt, arrigunt; dum ludunt, lædunt; atq; ipsæ omnium grauissimè læduntur. Quòd si enim illicitus foueatur amor, subsequi solet amaror, sæpè etiam tumor, posteà timor, error, terror, horror & pœnarum rigor.

10. Rosa leni & purâ manu tractata suauissimo tractantem recreat odore, fœdis autem conspurcata durioribusque pressa digitis marcescendo subtilissimam illam fragrantiam denegat. Ita virgo, verbis moribus & amoribus excepta puris ac decentibus, tantum abest, vt vel sibi vel aliis damno sit, vt potiùs suauissimâ conuersatione, lectissimorum morum exercitatione, gratâ elegantia & eloquentiâ laudabili conuersantem miro modo ac motu recreet (hinc virgo nescio quo ommoso anagrammate idem est ac vigor) atque etiam informet infirmum, confirmet conformem:

obſcœnis verò atque impudicis tentata colloquiis, geſtibus indecoris, fœda reddatur & fœtida ſibi, pernicioſa conuerſantibus.

11. Roſa folia, ceu labra, obtinet rubicunda. Rubicunda etiam oris labia virgini ſunt ſanæ-ſanctæ. Et hinc roſea à Poëtis ora nominantur;

Virgineus roſeo cernitur ore pudor.

Indè Cornel. Gall.

Candida contemſi, niſi quæ ſuffuſa rubore
Vernarent propriis ora ſerena roſis.
Hunc Venus antè alios ſibi vendicat ipſa colorem,
Diligit & florem Cypris vbique ſuum.

Et apud alium Poëtam ora virginum roſarum atria vocantur:

----cuius reſerantur in ore roſarum
Atria.

Item labra roſea: Sic Buchananus Pſalm. 45.

Quem decorat lepor & roſeis affuſa labellis
Gratia.

Et alius quidam:

----roſeis ſe mergere labris.

Idem:

Rubraque fert roſeis Roſabella corallia labris.

Item roſeæ genæ. Sic Barclaius in Argenide, lib. 1.

Sic roſeis ſtat forma genis, ſic frontis honoræ
Fulget apex, tales accendunt lumina flammæ.

Roſea ceruix: apud Virgil. 1. Æneid.

——roſea ceruice refulſit.

12. Tenella roſæ folia nimio contactu attrita flaceſcunt & corrumpuntur. Nimio contactu, frequentioribus præſertim ac feruentiorib. oſculis, ora cordaq; virginea contaminari, Catſius Poëta cecinit *Embl. nuptial.* 26. præmiſsâ priùs obiectione, mox eâdem repulsâ.

Eſt operæ pretium furari baſia nymphis,
Atque animam roſeis inſinuare labris.
Cur neget amplexus, & abhorreat oſcula virgo?
Non pudor his, roſei non perit oris honos.

Baſi

Basia virgineis quis credat obesse labellis,
Ingenuus tenero quæ tulit ore puer?
Libat apis violas & basia figit acantho;
Oraq; plena fauis in sua tecta refert.
Non tamen hinc viola, non hinc marcescit acanthus,
Vtque fuit roseus perstat vtique color.
Virgo notus, iuuenis quas presserit ore proteruo,
Abluit & facies, quæ fuit antè, redit.
Si licet opposito de lumine sumere lumen;
Inuida cur iuueni basia virgo neget?

Responsio.

Basia nil teneris data posse nocere puellis,
Nil tactus cupidi blanditiasque proci,
Haud mihi quis vano persuadeat ore Poeta:
Tactus & ipsa latens basia virus habent.
Purpureus digitis vitis ne tange racemos:
Tractari manibus non amat iste color.
Iste color, color iste recens, decor integer vuæ,
ntactæ genium virginitatis habet.
Sint procul amplexus, procul oscula, dulce venenum.
Ah! faciunt longas pressa labella notas.
Vtque domum rediens faciem lauet vndique virgo,
Altior in tacito pectore menda latet.

13. Et sanè vt tenella rosa, quò quis diutiùs eam exosculatur & pertractat, eò magis magisque sese illa aperit & occultiora foliola expandit: ita etiam virgo, quorundam iudicio, quo magis eam quis amplectitur & exosculatur, eò magis sese ipsa dedit, profert, offert.

14. Vt rosa non sui ipsius, sed hominis, gratia à creatore & Natura producta. Sic virgo non tam propter se ipsam quàm propter virum generata: vndè etiam *virgo* quasi *viri ergo* dicta videtur: quamuis aliàs etiam dicatur *virago*, quasi, *virum ago*, quòd quandoque sit quasi virga viro, viri vorago. Propriè tamen putarim à virore, quòd viridis sit ac instar rosæ florida, non flaccida, vel à virtute, quam exercere debet denominatam.

15. Rosa inflammationes attemperat, restinguit, compescit. Roseam decenter ductam virginem Adamicas inflammationes blando refrigerio temperare referunt.

16. Rosam rubore Martem referre signatura quapiam, Iohannes Baptista Porta scribit. Sunt fortassis & andragines nonnullæ, quæ Martialibus potiùs quàm Mercurialibus ingeniis præditæ non tam Mineruæ quàm Bellonæ vexillum sequuntur, & in certamine non mente, sed dente pro ense, linguâ pro sicâ, buccâ pro bombarda, plumbeis sæpè, sæpè etiam ferro durioribus, circinatis, atq; echinatis nugis vtuntur pro globulis.

17. In rosa non tam spinæ, quæ plurimæ, quàm florida foliola, quæ quantitate quidem exigua, virtute verò præcellentia, quæruntur. In virginibus nubilibus nobiles potiùs virtutes quàm ignobiles nummorum copiæ ac solæ diuitiæ (quæ quid aliud sæpiùs quàm spinæ?) vel acuti astutiq; sermones (qui verè cardui sunt) respiciendæ.

18. Quemadmodum qui rosetum accedens rosam intendit decerpere, non flaccidam, sed floridam, eligit: ita qui Gynæceum ambit, ex eo meliorem potiùs quam molliorem, vietam, fracidam, virginem ducere contendit.

19. Vt à spinosis rosis pueri plerunque læduntur, dum eas improuidè & incautè adoriri ac decerpere satagunt: ita pueri & pueriles cuncti, qui (quod prouerbio dicitur) vix generati generare pruriunt, testamque vix egressi reingredi desiderant, nondum vel exsiccatis probè auriculis, vel consolidato cranio, vel firmato cerebello, virgâ quàm virgine digniores iuuenci, amasii, vt plurimum à virginibus, quas intempestiuè ambiunt, etiam in ipso innocentiæ ac disciplinæ statu, punguntur absque commiseratione, puniuntur à correctoribus non absque risu.

Animaduertendum hîc iuuenibus, studiosis atque aliis etiam, quæ de virginibus dicta sunt, accommodari

dari posse. Nunc ad id progrediendum, cuius gratia potissimùm virginibus iuuenes, iuuenibus virgines acceptæ sunt.

CAPVT XIII.

ROSIS deliciæ ac diuitiæ quoque comparari iure possunt. *Rosis deliciæ ac diuitiæ comparatæ.*

1. Vt enim rosæ spinis; ita deliciæ ac diuitiæ spinosis vitiis & incommodis quamplurimis circundatæ.

2. Rosæ pulchræ quidem, iucundæ, & fructuosæ, sed caducæ: pulchræ itidem diuitiæ, iucundæ, frugiferæ, sed caducæ; damnis sæpè potius quàm donis grauidæ. Rosæ non tam visu, dum roseto adhærent, quàm vsu, dum egenti applicantur, commodant. Diuitiæ nil prosunt vel inspectæ vel numeratæ, vel arcis, veluti mancipia carceribus, conclusæ; sed ad bonum, pium, legitimum vsum translatæ; cum sint χρήματα, ac si dixeris; vsu alia; seu vtensilia. Opus namque est opibus; sine quibus nihil fiet, quod opus. Quare sapienter Socrates, vt refert Stobæus *serm. de Temper.* diuitias ex vsu metiri iubebat non possessione. Quî enim tua sint, quæ ipse nunquam vsurpas, subsecuturo possessori vel ad vsum reseruas, vel ad abusum relinquis? Hodiè nil aliud videntur temporaria terrenaque bona quàm inutilia rigidaque quasi quædam cadauera, penitissimis tumulis in perpetuum sepulta, religiosè tamen frequentata.

3. Rosæ liberalissimè fragrantem emittunt odorem, suasque communicant facultates. Diuites eodem modo liberaliter opes suas dispensare & communicare debent. Ergo:

Diues opum fer opem: sic operantur opes.
Aliâs qui parcus est viuens, porcus est moriens.

Et profectò nobilius est, mea quidem sententiâ, ditare quam ditescere. Diues igitur diuitias meo consilio ceu rosetum tractet: cuius quum particulæ nonnullę præsecantur, reliquæ eò plures producunt flores: & si integrũ rosetum, dum vere veluti parturiens iam iam rosas emissurum

missurum videtur, etiam effodiatur, atq; in alium modò commodum, locum transferatur, situ potiùs ac tempore quàm flore priuabitur. Autumno namq;, si non ipso vere, maiore miraculo floridas producet rosas, roseosque proferet fructus.

4. Vt nobilissimæ rosæ virtutes medicis quidem maximè cognitæ, ægris verò, quibus illi propriæ sanitatis etiam iacturâ inseruiunt, potissimùm commodę (Medici enim illarum vsum quidem sciunt, ęgri verò fructum percipiunt) ita aureæ non minùs rosæ nobilis (cuius nomine nunc synecdochicè facultates innuo) vis & vsus quidē illis ad necessaria cōquirenda fortè cognitus, verum haud concessus, vti quidē olim Aristoteli, Galeno, Senecę, & aliis excellētissimis viris: cùm plerunq; ægris medici sanitatis rosas, medicis ægri spinas pro flore pariter & fructu relinquant. Paucissimi enim reperiuntur grati beneficæ Medicinæ, huiusdemque filię, sanitatis, cultores & amasii, tritumq; olim experientiæ reclamat hodiernæ diuerbium: Dat Galen⁹ opes. Hoc certè doctiorib. infesto & funesto tempore nec dat Galen. opes, cum non possit egenus, nec dant Galeno opes, cum non velint, auari, ingrati, inuidi. Imò ne dant quidem quod debent. Fortean Geber Germanus æquè ac Arabs demortuus: & nescio ego, an fortassis Habdanckorum (Comitum aliâs) vix vnus aut alter supersit.

5. Quemadmodum rosæ quidem ab omnibus expetuntur, spinæ verò à nemine appetuntur:

Nam riget amissâ spina relicta rosâ.

Ita iucundos diuitiarum flosculos nemo non expetit, ipsarum verò spinas seu carduos, id est, arduos, quibus acquiruntur, licitè quidem, labores quilibet extimescit. Licet aliâs:

Quisquis apes, vndasq; timet, spinasque roseti,
Non mel, non pisces, non ferat ille rosas.

Et hæc grauis est multarum in Politia calamitatum, contentionum, æmulationum causa. Grauior autem, quòd nobilissimis animæ dotib. & functionibus vilissimi corporis labores, subtiliores fraudes, adulationes,

vsur-

vſurpationes, iniquiſſimæ captationes & aucupia præferantur, nec vllum ferè inter homines etiam Chriſtianos, ampliùs virtutis, ſapientiæ, doctrinæ vel precium vel preminm, minùs certè ac olim apud Ethnicos. Hinc eſt, quòd omnes ferè ab arduò, nec vnquam ſatis agnito, ſapientiæ ſtudio & officiis literariis, flore pariter ac fructu neſcio quo fato deſtitutis, abſtineant, abhorreant. Atque ita priſtina breui barbaries ne perſentiatur, valdè verendum. Sublatis namque ſtudiorum pretiis ſtudia perire ipſa Tacitus aſſeuerat *XI. Annal.* Et, vt ſcitè iudicat Hondius *Præfat. in Atlant. maior.* quia pleriq; ſumma ſibi præmia pollicentur, nec tamen omnes viâ regiâ rectiſque artibus ad ea contendunt, multi verò quòd ſibi à virtute deeſſe cōſpiciunt, à fraude & malis artibus fœnerantur, fit, vt non tantùm paribus imparia obtingant, ſed inferioribus etiam præmia deferantur præſtantioribus denegata: eoq; pacto frangatur bonorum virorum contentio, impetuſque retardetur, dum alios vident præmia virtutis poſſidere, alios mereri.

Terris receſſit priſca ſanctitas, ſimul
Opes honori, caſta paupertas probro
Cœpta eſt haberi, crebruitq; mos malus
Cenſere cenſu, haud innocentiâ viros
Hinc impudicus impudenſque ſannio
Tellure matre natus, & Pluto patre
Fructus potitur debitos induſtriis,
Virtute nulla nixus aut famâ bono.

Quorum verſuum author præſtantiſſimus eſt Poëta Batavus, Dominicus Baudius. Equidem indotata virgo virtus eſt, quàm non niſi αὐταρκείᾳ ditatus ambit. Sed & æmulationes, quibus non rarò ſe inuicem exercent, ab aliis plus ſatis diuexati, literati, magnorum impedimentorum & incommodorum cauſæ ſunt. Verentur nonnulli, ne nimium felices ſint alii. Nemo nimis felix vnquam fuit, eſt, aut erit in hac vaſta miſeriarum valle, in hoc ſenticoſo Mundi roſeto.

6. Vt roſæ, dum floreſcunt, odoratiſſimæ, iucundiſſimæ,

ſtantq; nunc coccineas, nunc ianthinas, nunc purpureas. Qui tres colores repræſentant pariter tres opum Vaſtatores: nimirum coccineus ignem & incendium: violaceus aquam & naufragium: purpureus cædes & rapinas. Opes enim vel pereunt incendio, vel naufragio, vel rapina, vel & roſei ſanguinis profuſione.

14. Quemadmodum roſa haud diu perdurat, ſed quæ modò floreſcit, mox flacceſcit. Ita dives modò vireſcit, modò vileſcit: &; vt habetur Iacob. *c.1. t.10*: ſicut flos fœni tranſibit. Exortus eſt enim Sol cum ardore & areſecit fœnum & flos eius decidit, & decor vultus eius periit: Ita & dives in itineribus ſuis marceſcet. Adeò caduci illi fortunæ floſculi, imò leuiculi pappi & iuli, cuiuis vento obnoxii facilè difflantur. Scitè hac de re cecinit Eliſabetha Ioanna Weſtonia, Virgo Angla, generis, virtutis, doctrinæ, nobilitate clariſſima:

Vt ſurgunt viridi flores radice virentes,
Et ſucco faciles deficiente cadunt.
Fortuna haud aliter fulgentia dona rotatu
Emergunt, ſubitâ & mobilitate ruunt.

15. Quemadmodum roſarum odorem nonnulli ferre nequeunt, eoq; magis læduntur quam iuuantur. (Nouimus enim mulierculas, quæ perceptâ roſarum fragrantiâ in leipothymiam inciderint; cuius rei ratio manifeſta:) Ita delicias ac diuitias mortalium multi ferre nequeunt, iuxta verſum illum:

Difficile eſt æquâ commoda mente pati.

Nam inſoleſcunt homines plerunque diuitiis: ſolideſcunt autem virtutum exercitiis.

16. Roſæ nimis auida & auara manu improuidè præhenſæ captantem capiunt vindicibus ſpinis ſuis (ſpina enim quibuſdam à σπᾶν, quòd apprehenſa trahat, nominatur) nec incautum carptorem illæſum aut impunè ferentem dimittunt: conchis marinis margaritiferis hac in parte non abſimiles, authore Iſidoro Characeno, qui teſtatur, in magno verſari periculo eos, qui margaritas venantur, cùm inhiantem con-

 cham

ſimæ, gratiſſimæ ſunt, dum verò marceſcunt, minùs odoræ, iucundæ, gratæ: ſic diuitiæ, dum in flore conſtitutæ, recreationis amore iucundiſſimæ, dū defloreſcere incipiunt, ægritudinis amarore ingratiſſimæ videntur.

7. Roſa viridis & ſucculenta ſuauis, nec ita vt arida amara eſt. Diuitis gloria, quādiu floret atq; viget, dulcis: poſtquā verò marceſcit, amara etiā eius recordatio

8. Sol roſam æſtu arefacit. Fortuna incendio, ęmulatorum æſtu & iniuriis aliis ferè infinitis ſubitò auferre ſolet diuitis opes atque gloriam.

9. Roſeus ſurculus reſectus aliòrſum tranſplantatur, inibique excreſcit: alio tempore in hac, alio in illa roſeti parte effloreſcit. Ita tranſplantatæ veluti diuitiæ locumque mutantes ab vno tranſeunt ad alium; vt quæ modò hîc iam alibi excreſcant.

Vt roſa cùm marcet viridi delapſa roſeto;
Tunc noua deſertas occupat orta vices:

ita marceſcente decerptâque forſan vnâ vel altera diuitiarum roſellâ, florida fortunarum particulâ, ſuccreſcere ſolet alia.

10. Roſa colorem mutat, nec vnius ſemper eſt odoris ac ſaporis. Deliciæ & diuitiæ ſpeciem ſaporemque mutant, & pro guſtu diuitis aliter aliterque ſapiunt; famelico melleæ, ſaturo videntur falleæ.

11. Roſam fortuna ſæpè dum promittit, ſpinas animo ſperantis immittit. Diuitias eadem dum promittit, varios aculeos infigit. La fortune, diſent les François, monſtre la roſe & donne l' eſpine.

12. Roſam, vt & alios flores, Plinius dicit eſſe luſum laſciuum & picturam Naturæ. Diuitias ego dixerim luſum laſcivum & vmbratilem picturam fortunæ: quæ inuida ac infida mortalium vexatrix petulanſque procorum titillatrix plerunque amaſiis ſuis aut illudit, aut lædit eoſdem. Sed hæc ipſa obeſſe non poteſt, quàm quibus prodeſſe ſolet.

13. Florum tres præcipui ſunt colores: coccineus in Roſa: ianthin⁹ in Viola: purpureus in Iride. Tres hoſce colores ars imitatur in veſtib. quas diuites tingunt, geſtantque

ſtantq; nunc coccineas, nunc ianthinas, nunc purpureas. Qui tres colores repræſentant pariter tres opum Vaſtatores: nimirum coccineus ignem & incendium: violaceus aquam & naufragium: purpureus cædes & rapinas. Opes enim vel pereunt incendio, vel naufragio, vel rapina, vel & roſei ſanguinis profuſione.

14. Quemadmodum roſa haud diu perdurat, ſed quæ modò floreſcit, mox flacceſcit. Ita dives modò vireſcit, modò vileſcit: &, vt habetur Iacob. *c.1. t.10*: ſicut flos fœni tranſibit: Exortus eſt enim Sol cum ardore & arefecit fœnum & flos eius decidit, & decor vultus eius periit: Ita & dives in itineribus ſuis marceſcet. Adeò caduci illi fortunæ floſculi, imò leuiculi pappi & iuli, cuiuis vento obnoxii facilè difflantur: Scitè hac de re cecinit Eliſabetha Ioanna Weſtonia, Virgo Angla, generis, virtutis, doctrinæ, nobilitate clariſſima:

Vt ſurgunt viridi flores radice virentes,
Et ſucco faciles deficiente cadunt.
Fortuna haud aliter fulgentia dona rotatu
Emergunt, ſubitâ & mobilitate ruunt.

15. Quemadmodum roſarum odorem nonnulli ferre nequeunt, eoq; magis læduntur quam iuuantur. (Nouimus enim mulierculas, quæ perceptâ roſarum fragrantiâ in leipothymiam inciderint; cuius rei ratio manifeſta:) Ita delicias ac diuitias mortalium multi ferre nequeunt, iuxta verſum illum:

Difficile eſt æquâ commoda mente pati.

Nam inſoleſcunt homines plerunque diuitiis: ſolideſcunt autem virtutum exercitiis.

16. Roſæ nimis auida & auara manu improuidè præhenſæ captantem capiunt vindicibus ſpinis ſuis (ſpina enim quibuſdam à *σπᾶν*, quòd apprehenſa trahat, nominatur) nec incautum carptorem illæſum aut impunè ferentem dimittunt: conchis marinis margaritiferis hac in parte non abſimiles, authore Iſidoro Characeno, qui teſtatur, in magno verſari periculo eos, qui margaritas venantur, cùm inhiantem con-

 cham

cham rectà manum indiderint. Eâ enim in se contractâ strícteq; coarctata inclusos digitos abscindi, vel saltem conquassari,, quibusdam eo cruciatu morientibus. Quod ipsum Plinius *lib. 9. c. 35.* testatur, dum inquit: Concha ipsa cum manum sentit (piscatoris) comprimit sese operitque opes suas, gnara, propter illas se peti, manumq;, si praeveniat, abscindit, nulla iustiore poena, aut acrioribus munita suppliciis. Etsi Plinius verbis illis: gnarae, propter opes se peti, Philologicè & declamatoriè potiùs quàm Philosophicè & accuratè loquutus videatur. Contestem aliâs sortitus eiusdem Historiae Aelianum, referentem, in mari rubro conchas quasdam, quamcunque piscatoris natantis partem labris suis seu marginibus testaceis apprehenderint, abscindere; id quod & hodiè Hispani atque Lusitani testantur. Vt mirer, hac in parte bonum dormitasse Rondeletium, aliâs in rerum naturalium venationibus vigilantissimum, qui pro fabula verissimam illam historiam habet. Diuitiae quid aliud quàm vel spinosi flores vel floridae spinae? quae non vngunt, sed pungunt & puniunt, auarumq; capturientem ipsae capiunt, decipientem decipiunt. Quid aliud quàm conchae? (Ditis, credant diuites, non minùs ac Veneris conchae periculis plenae) quae malè-sanos amasios disperdere, quum hi easdem deperire, solent: in eo tamen ab illis absimiles, quod istae aequè mortiferae ac illae margaritiferae.

17. Quemadmodum alia plurima, sic & rosacea quaedam medicamenta tam obsunt intempestiuè propinata quàm prosunt tempestiuè sumpta: Sic & Diuitiae; quas Zeno dicere solebat non magis prodesse quàm nocere sanitati, addam ego, & sanctitati. Certè quamprimùm Germanos, aliâs inuictos, auri sacra fames & argentangina vicit; vt primùm non modò merum, sed & aurum, etiam non potabile, sitire potareq; consueuerunt, omnia in Germaniam sunt introducta mala: & iidem plurimùm à pristinis moribus & humoribus recessisse, imò planè degenerasse videntur.

Deli-

Deliciarum ac diuitiarum magnalia illa olim spreuerunt potius quàm sperauerunt: quod vel vnico exemplo clarum reddi potest. Victo enim, vt refert Cominæus *l.* 7. Carolo Duce Burgundiæ ad Gransonium ab Heluetiis magno prælio, & fugiente, milites victores ingentes quidem opes assecuti, quantæ tamen illæ essent, ignorabant, nec priusquàm amitterent, agnoscebant. Adamantem namque Ducis toto orbe celeberrimum, cui erant appensi aliquot vniones, quidam vbi inter alia reperisset, in pyxidem reposuit; mox sub currum abiecit; paulò post reuersus sustulit, & sacrifico cuidam vendidit aureo nummo. Is deindè à sui oppidi magistratu, cui miserat, accepit aureos duos. Quæ gemma pretiosissima, cùm deindè à gemmariis eius præstantia cognosceretur, & propter immensum precium diu nullum emptorem inueniret, tandem ad Turcos allata & eorum Imperatori vendita esse dicitur, qui eam, vti constans fama est, in ornatum diadematis sui tanquam peculiare monile transtulit: in eoque magnis festiuitatibus ostentatur. Alii volunt, Adamantem illum tandem vicies mille ducatis venditum infulæ Pontificis Romani etiamnum hodiè insertum videri. Maximum, me IESU, artificium est, solis notum piè sapientibus, (quales multos etiam quouis tempore Germania tulit) animo contra argentanginam præseruato diuitias absque damno possidere, & iisdem non tam frui quàm vti, imò, quandocunq; vbicunque melius ita DEO visum fuerit, libenter valedicere & illis & vniuersis, quibus breuissimè in hac vita ludimus, mundi crepundiis, nugis, bullis, vmbris, vanitatibus.

CAPVT XIV.

Varia Hominis cum Rosa comparatio.

HOmo, qui veterum Philosophorum sententiâ inuersa quasi quædam planta est, non tam terrestris quàm cœlestis, grauissimo Galeni iudicio *lib de Consult. c.* 4. cuius radix sursum, rami deorsum spectent, (Nam sicuti plantæ os à terra, sic nobis oris situs à cœ-

 lo: vt,

lo: vt, quemadmodum illæ indè, sic nos illinc nostrarum actionum principia hauriamus. Scal.*ex*.140.*f*.2.) Sacrarum Literarum testimonio flos, fœnum, herba Psal.90.*v*.6. & Psal.103.*v*.15. & Psal.129.*v*.5. Eccles. *c*.14.*v*.18. Ierem.*c*.5.*v*.7. Os. *c*.4.*v*.14. 1.Corinth. *c*.6.*v*.13. & 15. Coloss. *c*.3.*v*.5. Hebr.*c*.13.*v*.4. 1.Petr.*c*.1.*v*.24. tam variè & verè rosæ comparari potest, quemadmodum & omnia humana, vt vel sexcentæ parœmiæ hinc concinnandæ essent, nisi me tum ipsius rei amplitudo, tum ingenioli mei tenuitas, tum & criticorum, qui affectatam in parergis prolixitatem lectoribus morosioribus ingratam, mihi forsan exprobrarent, rigidior censura promissæ breuitatis memorem redderet. Paucalas igitur hîc saltem delibabimus.

1. Rosa omnium florum, homo animalium, princeps est.

2. Rosa pulcherrima. Pulcherrimus & microcosmus, Homo, vtpote ad ipsius Dei (qui vt bonitatis ita & pulchritudinis fons & origo) imaginem conditus: in quo vno omnium reliquarum creaturarum gratiæ concurrentes tanquam in compendio clarè conspiciuntur. Hinc homo homine potissimùm & plus quàm cunctis cæteris, etiam pulcherrimis creaturis, delectatur. Et, quoties virginem vel alium hominem formâ præstantem singulari commendare cupimus encomio, florentem rosam nuncupamus: atque ipsa Susanna ob insignem pulchritudinem suam in sacris rosa appellatur. Hinc & illud natum prouerbium: rosis assidet.

3. Rosa partium, qualitatum, virtutum suarum ratione omninò harmonica est & perfectissima. Harmonicè perfectus est & perfectissimè Harmonicus Homo tam corporis quàm animæ (vtinam & post lapsum, virtutum actionumq;) respectu. Sed hæc amplioribus, huc quidem impertinentibus, egent dilucidationibus.

4. Rosa culta meliùs excrescit quàm inculta. Sic & homo culturâ opus habet à tenerrimâ ætatulâ. Syluescit aliàs & vilescit prorsus absque educationis cul-

tu. Ex

tu. Ex priuatione enim vel deprauatione educationis omnis omni tempore inter mortales ruditas, barbaries, tyrannis, inhumanitas, insolentia, imprudentia atque impudentia nata. Educatio namque vitia extirpat, & virtutes parit. Galen. *l.* quòd animi mores, &c. *c.* 10. Vnusquisque igitur, eodem ibidem monente, pro viribus annitatur, & educatione & studiis & disciplinis vitium quidem fugere, virtutem capessere. Ne, quod fieri solet, florem iuuentutis dæmoni, floces senectutis DEO quisquam consecret; atque adeò ipsâ non solùm sapientia, sed etiam resipiscentiâ priuetur. Nam plerunque

Qui non assuescit virtuti dum iuuenescit,
A vitiis nescit desistere quando senescit.

Et, vt alius quidam canit;

Fertilis assiduo si non renouetur aratro,
Nil nisi cum spinis gramen habebit ager.

Ager, inquit Cic. 2. *Tusc.* quamuis fertilis, sine cultura fructuosus esse non potest. Cultu, ô veri Christianismi cultores, cultu inquam, opus habet tum Ecclesiastica, tum Politica, tum Oeconomica Hierarchia; quæ inculta, sordida, squalida indies magis magisque tum syluescere, tum vilescere infestissimo hoc bonis seculo videtur. Neque priùs res mundanæ meliùs habebunt, quàm vniuersalis, seria, vera, ac seuera instituta fuerit omnium statuum repurgatio & restauratio ab ordinariis subditorum moderatoribus, gubernatoribus, rectoribus, vicediis: & hi non modò pro aliis, sed & præ illis iustitiam excoluerint, virtutem exercuerint. Malè habentibus enim agricolis malè plerunque habent agelli. Quales hi, tales illi. Quod felix faustumque sit, correctionis initium facite vos, ô Chori, Fori, Tori, antistites, & veram, non affectatam, iustitiam ac pietatem colite. Pallida hodiè incedit virtus: palliatum vitium. Plerique boni videri quàm esse, mali esse quàm videri malunt. Coloratus, ne dicam, fucosus & laruatus, plurimorum Christianismus, longè ab eo, qui Christi tempore floruit, alie-

nus, omni conamine pristino nitori restituendus. In mundo mundanam, in cœlo cœlestem ducendam vitam oblatrant voluptatis candidati, parùm-sancti, nihil minus quàm veri Politici. Non creatus est ad immunditiem Mundus, tanquam hara quædam, quâ immundi porci saginentur & pro explenda libidine volutentur, donec suo quisque tempore mactetur. Nunquam tandem luto-amici terrenarum voluptatum inuoluti visco emergere studebunt? Nunquam ad superiorem melioremque mundi partem, cuius respiciendæ gratia erecto vultu præditi sunt, aspirabunt? Impiam aut non nimis piam vitam statuunt mundanam? At eam ego non humanam sed barbaram esse iudico. Non tam brutorum quàm hominum gratia florulentus hic conditus hortus, Mundus: vt in eo tanquam sacro quodam amphitheatro Sacrosanctum Numen deuotè agnoscant, sanctè colant. Haud verendum, nimis quenquam fore pium. At hoc est, quod illi metuunt, si quid metuunt: ideoq; piis resistunt, impiis assistunt; innocentes vel delinquere vel deliquisse cogunt. Ad verticem cœlestis mentis, pietatis, summo etiam conatu anheles, vix ad medium pertinges. Ad supremum cœlum transvolare satagas, ad mediam aeris regionem difficulter peruenies. Spretis infernis ad superna piè aspirare, laudabilis est superbia, nec contemnendus contemptus. Culturâ, repeto, immundus mundus opus habet, & quidem tempestiuâ, accuratâ, strenuâ, haud superficiariâ. Fœda perpurgantur stabula & mundus non mundetur? Vlteriores præcauentur infectiones pestilentiales, & non immedicabiles omninò, quæ contaminatos inter homines grassantur, infectiones non auertantur? Aut inuitandi, aut adigendi refractarii mortales ad seriam, quam unicè expectat Deus, exoptant pii, differunt impii, pœnitentiam. Solidis vtendum flagris, vbi solitis flabellis nihil efficitur. Auerruncanda, sarrienda, stirpitùs exscindenda, vel saltem assiduè abradenda atque auellenda radicata iam inueteratorum vitiorum Zizania: asserenda noua pie-

tatis

tatis, virtutis, doctrinæ ſemina: fertilis reddendus Reip. ager, nimiùm hactenùs ſterilis: mundandum mundi roſetum atque liberandum ab auaritiæ ſordibus, iniquitatis, fraudis, falſimoniæ, quiſquiliis, voluptatum chantharidibus, luxus & luxuriæ vermibus, infinitis ſcelerum erucis: nec iuſto vindici, DEO, acerrimam, & quidem ferream candentem, ferulam vibranti, pertinaciſſimâ conniuentiâ ac pernicioſiſſimâ temporiſatione, omnis veræ pœnitentiæ obſtaculo, ampliùs illudendum. Neque enim priùs deſinet Dominus punire quàm homo deſierit peccare.

5. Roſa rarò pinguibus, argilloſis, aut riguis excreſcit locis, nec tamen etiam vmbroſis ac ſordidis facilè prouenit angulis, ſed ſiccâ, rarâ, ruderatâ Soliſque radiis colluſtratâ delectatur terrâ. Homo pinguiore ſatus atque excultus loco minùs feliciter effloreſcit quàm qui ſicciore, ſolidiore & aridiore, ſed tamen libero ac beneficiis Diuini Solis radiis illuſtrato, nec obſcuro, duriuſculè educatus.

6. Roſa inter ſpinas effloreſcit. Homo varias inter aduerſitatum ſpinas conſtitutus nihilominùs tamen præter ſpem & expectationem ſolâ DEI gratiâ ſæpiùs effloreſcit. Et, vt roſa ſpinis non tam abutitur ad offenſionem, quàm vtitur ad defenſionem: ita homo tribulationum ſpinis non tam abutitur in damnum vel proprium vel alienum, ex impatientia, vindictæ cupiditate, deſperatione, quàm vtitur ad proprium commodum, ſi non corporis temporarium, animæ tamen æuiternum.

7. Verùm, vt roſis ſpinæ à Natura ad abarcendas aduerſariorum inſidias atq; iniurias conceſſæ, ita non minùs hominibus armorum ſpinę & iuſta defenſio Naturæ iure permiſſa. Hoc n. vt Cicero loquitur *in Orat. pro Milone,* & ratio doctis & mos gentibus & feris Natura ipſa præſcripſit, vt omnem ſemper vim, quacunque ope poſſent, à corpore, à capite, à vita ſua propulſarent. Et *lib.12. Ep.1.* Quid eſt quod contrà Vim ſine vi fieri poſſit? Nimirùm vim vi repellere, par pari

referre licet. Et

Fallere fallentem publica iura sinunt.

Videatur *l. vt vim. ff. de iust. & iur.* Item *l. 21. C. de pact.* Item *l. 6. C. Commun. vtriusq. iud.* Iustum bellum, inquit Liuius *l. 9.* quibus necessarium, & pia arma, quibus nulla nisi in armis relinquitur spes. Idcirco

Iudice me, fraus est concessa repellere fraudem
Armaq. in armatos sumere iura sinunt.

8. Rosa innocentissima corrosa tamen à vermibus & cantharidibus ad interitum vsque afficitur. Afficiuntur & innocentissimi sæpiùs homines à nocentissimis & callidis potiùs quam candidis illis vermibus, qui ad perniciem bonorum nati plus obesse quàm prodesse solent, inuidi, inscii, maleuoli, maledici, malefici. Nulla virtus ab inuidia libera, nulla doctrina tuta.

O dirum exitium mortalibus! O nihil vnquam
Crescere nec magnas patiens exsurgere laudes
Inuidia!

Vt rosa, ita & virtus amabilissima suis tamen haud caret osoribus. Vt, cuius lucem gloriam, eius vmbram invidiam videamus. Nec rosa sine spinis, nec virtus sine inuidiæ telis florescit. Sans espine ne se cueille la rose, disent les François. On ne cueille pas la rose sans picqueure, c' est à dire, sans se picquer. On n' acquist pas la renommee, sans espine de l' envie. Virtutis comes inuidia, inquit Cicero *IV. ad Herenn.* plerunque bonos insectatur. Et, vt idem *de clar. orat.* testatur, mos est hominum, vt nolint eundem pluribus rebus excellere. Inuidetur, eodem teste *II. de Orat.* præstanti florentique fortunæ. Verum inuidia virtute parta, gloria non inuidia putanda est, eodem Cic. authore *I. inuect. in Catilin.* Adeò, vt Ovvenus canit,

Virtutem genij duo semper in orbe sequuntur:
Hic bonus, ille malus: gloria & inuidia.
Liuor edax hominum viuorum encomia carpit:
Vt defunctorum corpora vermis edit.

Mirandum sanè; optimis parentibus, Honore & Virtute, prognatam pessimam sobolem, inuidiam: vt sequen-

quente epigrammate, à me exercitii gratia aliquando subcisivâ horula effictο, declaratur.

Maritus Virtutis, Honor, bonus est: bona coniux,
Quæ impregnata tamen parturit invidiam.
Est Janus pater; est mater sanctissima, Virtus:
At monstrum insanum, filia, degenerat.
Inuita inuidiæ genetrix, virtus, pariendo
Sic pateris tu: erras, quæ pia mater eras.
Inuidiam quia nempè paris, (monstrum vel abortum)
Inuidiam pateris: sic pariendo peris.
Sed pereundo paris rursus. Quæ filia? fama:
Invidiæ victrix: gloria morte carens.
Vmbra sit invidia: hanc comitem patiare, necesse est.
Sed mala multa tibi si pariat, pereat.

Equidem mirabilis est invidiæ genealogia, propagatio, familiæque ratio. Nam ex Honore & Virtute, nobilissimis parentibus, spurcissima nata filia degener, invidia, prostituta meretricula; quæ subtiliori primùm figmento, deindè & crasso mendacio, nupta peperit, accurrente suspicione, obstetrice versutia, nutrice impudentia, calumniam: ex calumnia verò Mercurius furtivo concubitu progeneravit rumorem: qui matrimonio cum veritate, temporis filiâ, contracto tandem genuit susceptore seu patrino cãdore, matrinâ conscientiâ, innocentiam: quam promotrice constantiâ modestus ducens triumphus suavissimorum filiorum, applausus, gloriæ, & æterni nominis splendoris, matrem fecit. Itaque ex optimis prognata maioribus invidia posteros vel invita produxit optimos; seseque ipsa destruxit, dum ruinam aliis adstruxit. Invidia, invidia profectò bestia illa est ac pestis sibi ipsi non minùs atque aliis exitiosa; scorpio non absimilis, qui vindictæ cupidus, sed non capax, venenoso nodosæ caudæ aculeo seipsum lethaliter ferire solet. Quid ergo? Virtutemne vitabimus vti vitemus invidiam? Nequaquam. Longè aliud & quidem commodius mihi consilium. Nam cùm Virtutis comes & felicitatis pedissequa sit invidia, invidenti potius quàm inviso perniciosa,

consultiùs haud agere me posse reor, quam si nemini invidiam invideam: & huius ipsius iacula Christianâ tum prudentiâ repellam, tum patientiâ obtundam. Hac namque ratione dum patior, invido; dum potior, mihi gratificor: & eo ipso gratiam illi extorqueo, mihi concilio, vel volente nolente illo. Et ferre quædam potiùs quàm auferre possumus, solemus, debemus.

9. Rosa odoratissima inter alia olida plantata tantùm abest vt degeneret, vel quicquam Virtutum suarum amittat, vt vegetior potiùs euadat, validior & odoratior, vt infrà declarabitur. Sic homo doctrinâ vel virtute clarus quosvis inter adversarios inhumanos, rudes, sordidos, invidos, quasvis inter adversitates constitutus generositate ac virtute suâ accrescere potiùs quam decrescere, efflorescere quàm deflorescere solet; iuxta versus illos Camerarii *in Emblem.*

Livor iners stimulos generosis mentibus addit:
Sic per fœda rosis allia crescit honor.
Et rosa, & è mediis consurgunt lilia spinis;
Sic virtus ipsis crescit ovatq; malis.

10. Rosa inter lilia constituta est hominis doctrina virtutibus stipata. Quod enim Rosa inter lilia, quod gemma auro inclusa, quod aurea argenteis vasis imposita poma, id virtus eruditioni coniuncta.

11. Vt Rosa à spinarum, ita homo virtute doctrinaque præditus ab invidorum telis nunquam immunis.

Vt rosa suaveolens spinis miscetur acutis,
Sic virtutis honos pungitur invidiâ.

Et, vt pius Poeta cecinit,

Nunquam bella piis nunquam certamina desunt,
Et cum quo certet, mens pia semper habet.

12. Rosa apibus amica, scarabœis inimica. Homo vel virtute vel doctrinâ clarus gratis gratus est, ingratis ingratus.

Vt rosa mors, scarabee, tibi est, at api vna voluptas;
Virtus grata bonis est inimica malis.

Can-

Candida cantharidis rosa mors est: candida virtus
In Mundo mors est horrida mentis atra.

Sed æquanimiter sordidis ex humano genere scarabeis permittamus, vti generosis doctrinæ rosis tam infensi fœtentium eorum Æoli sint ventorum, qui ab Occidente spirant: si virtutis fragrantiam abhorreant, sui similium vitiis fœdissimis gaudeant.

13. Rosa quia spinis horridula pungere, adstringente verò sapore incommodare vel minùs arridere videtur, à delicatulis fortè negligitur: contrà flos Africanus seu Indicus, rosa Indica Gesnero dictus, blandior quidem, sed virulentus, vt & ipse Napellus, diligitur, in hortis plantatur, colitur, cõservatur. Negliguntur aliquando etiam homines præstantes, quia fortean accurati virtutis, veritatis, iusticiæ cultores ac vindices: diliguntur contrà blandi, sed ad perniciem nati adulatores: qui caudam in ore quidam vulpinam, in corde scorpioninam gestant: qui parùm docti, sed plus satis negotiosi multos officiosissimè disperdunt. Quibus ii potissimùm delectantur fastuosi, qui doctis infensi non alios quàm sibi mancipiorum more subiectos & ad quævis etiam iniquissima servitia paratos nimio dominio assueti ferre queunt. Vndè sæpiùs obseruatur, in Medicina, exempli gratia, piis doctisque posthabitis, imò insidiosè suppressis, viris, sceleratissimos quosvis medicastros, modò linguaces & grandistrepos, ad placitum mentientes, bellâque occasione impunè decipientes, rudes, indoctos, impios Christianorum dracunculos, sanguisugas, cancros foveri, defendi, eligi, & ipso Divino Salvatore, cui sacramentum dixêre Christicolæ, magis diligi. Latent, me IESV, nefandæ facinoris huius causæ. Non crediderim, quod quidam suspicantur, id fieri conniventibus superioribus à fæce plebis, ob impunè perpetranda tacita infanticidia, enervanda pro insidiatorum libidine connubia, exploranda Vaticinia & alias exercendas artellas, à quibus medicus verè Christianus abhorret; cuius nec consilium nec auxilium in talibus illis expectandum. Sed horum abu-

suum

ſuum atque etiam ſuſpicionum præcautio tum cœleſti iudici, tum huius in terra vicariis, prudentiſſimis arbitris, nec nefarii lucelli conſortibus, committenda; ne omninò tandem ad extremam nauſeam proſtituatur ſaluberrima medicina: cuius fructu verendum eſt ne malè feriati detractores tantum fruſtrentur, quantum flore tum Medicinam, tum ipſos etiam Medicos Dogmaticos fruſtrare ſatagunt. Conſiderare deberent, verum veræ ſcientiæ florem pariter & fructum ſolâ Sacroſanctæ Triados Divinâ gratiâ nobis communicari; diam autem Medicinam, quam & Ipſe IESVS in terris exercuit, tanquam puram margaritam haud impuris eſſe porcis committendam, nec ſanctum canibus concedendum; (vt Evangelicis vtar verbis) qui non vt Ethnici merâ humanâ inebriati ſapientiâ, ſolâ veri DEI, Creatoris & Recreatoris, ignorantiâ laborant, ſed ſanâ ſcientiâ partim & arte, partim conſcientiâ deſtituti nefandâ pertinaciâ malitioſè inſaniunt, vero Medicinæ auctori, quem publicato etiam dudum ſanctiſsimo teſtamento novo & oblato Evangelio agnoſcere non tam neſciunt quàm nolunt, infenſiſsimi atque infeſtiſsimi, at nihilominùs in ipſius Chriſti deſpectum à Chriſtianis nonnullis incubis foti, ad ipſa facultatum ſacraria promoti, tantò magis à ſalutiferâ converſione remoti ac impediti, maximo tum ſcandalo tum detrimento cætus Chriſtiani. Sed malunt lucro faſcinati Plutonicolæ frivolis excuſatiunculis ſemper errare quàm ſemel erraſſe. Tu, Domine IESV, iudica.

13. Roſacea medicamina (vt ſuccus & ſtillatitius liquor) per ſe ſumpta amariuſcula ſunt nec vſque adeò grata, niſi ſaccharo vel tabulis manus Chriſti dictis ſint dulcata. Humana conſilia & auxilia, niſi Divinâ ſuaviſsimi Chriſti manu temperata edulcataque, tum infirma, tum ſubamara; tum acerba tandem obſervantur.

14. Roſa propter inſignes Virtutes ac beneficia clariſsima eſt & omnibus chariſsima, nullis ferè medicamentis atque alimentis nobilioribus non indita. Floridus

ridus homo præcellentem ob beneficentiam ac virtutem clarissimus & charissimus est omnibus, præstantioribus in consultationibus & opitulationibus semper desideratus, accitus, dilectus, nunquam sine damno neglectus.

15. Rosæ propter formæ elegantiam & virtutis excellentiam statusque sui eminentiorem paulò conditionem superbiæ nota à superbis affricatur, vt sequens à me exercitii gratia effictа fabula declarat. Iurgiis aliquando sese invicem excepêre atque altercationibus haud levibus exercuêre fungus & rosa. Fungus rosæ editiorem, quem superba occuparet, locum, atque etiam horridas, quibus aspera vestita esset, spinas exprobrans, sese nudum natum & inermem, hominis exemplo, humilioribus insuper locis ac fimetis contentum esse sine gloria quidem gloriabatur. Cui assentiens scarabeus, tam adversam sibi esse rosam, vt eius odorem absque præsentaneo periculo ferre minimè possit, palam declarabat. Quibus etiam cantharides acclamabant, rosarumque lethiferum esse odorem propriâ & quidem infelicissima experientiâ comprobare satagebant. Verùm iis omnibus risu & commiseratione dignis illudens rosa paucis & succisis, sed succosis, verbis respondebat: ab alma matre suâ Naturâ, se paulò editiore loco productam, vt à vilibus, abiectis, sordidis, quæ humi sese inuicem contaminarent, remotior, illibatam seruaret puritatem natiuam, spinoso verò habitu se suaque defendens frequentes aduersariorum iniurias abarceret: cæterùm antagonistam suum, cantharidem, virulentam esse bestiam, & propria culpa etiam à benefica fragrantia interfici: alterum verò antagonistam, scarabeum, fœdum atque fœtidum esse stercorum amasium, qui sordidus sordidis cumprimis delectetur habitaculis & cœnaculis, quò similes habeant labra lactucas; (vt mirari subeat, quid Roterodamum illum rhetorem, aliâs excellentissimum, in Chiliadibus suis ad eam insolentiam permoverit, vti sordidissimum scarabeum Imperatrici Aquilæ non modò conferre

sed

ſed & præferre non erubuerit) fundum verò aiebat calvitie potiùs notum quàm canitie nobilem miſeram egeſtatē pro laudabili vtirtute, vilitatem pro vtilitate, immunditiam pro humilitate venditare. Sic etiam innocentiſsimis hominibus, quos DEVS nobilioribus donis ac dignitatibus dotavit, quos malevolorum etiam inſidiis preſſos natura erigit, virtus extollit, quos propria merita commendant & illuſtrant, ſuperbiæ nota inuri ſolet ab iis, qui ſordidi & viles potiùs quàm civiles quos doctrinâ imitari aut nolunt aut neſciunt, calumniari malunt, quod in ſe ipſis non deprehendunt, interim tamen ipſi plus ſatis ſuperbiunt: humilitatem, à qua ipſimet alieniſsimi, ab omnibus erga ſe requirunt: quibus re ipſa haud præditi ſunt virtutibus aut iure digni laudibus, vi, faucis, & variis technis ſibi arrogant, aliis maximè merentibus derogant, invident, præripiunt, eò aſpirantes, vt ſi non ſint, videantur ſaltem boni, docti, digni, felices: contrà verò quales ipſi ſunt, tales alios prædicant & pronunciant, atque adeò, dum proprio in ſpeculo ſe remotiſſimos etiam conſpicere poſſe ſperant, cunctos ſibi aſſimilare, nec niſi in malis præferre ſatagunt. Tantos inſuper in dementia & malitia progreſſus fecerunt impudentiſſimi alaſtores, vt innocentiſſimorum, ſaniorum, ſanctiorumque, ſed ſuprà communem ſortem floreſcentium, diuinâ dona familiarium neſcio quorum ſpirituum adſcribant adminiſtrationibus, ſaltem vt orando laborandoque non niſi trivialia comparari perſuadeant aſſeclis ſuis, id eſt, ignavis fucis, & vt bonis angelis detrahant, quæ malis attribuant: ac ſi vel mala vel minuta ſolùm vni omnium bonorum authori, meliora verò maioraque omnium malorum falſorumque conditori imputare, damna DEO, dona dæmoni adſcribere, ſine horrenda & plus quàm barbarica blaſphemia poſſent. Heu miſellos! Eòne res recidiſſe Chriſtianorum, vt laudabilem pietatis zelum impii falſâ picturâ turpiſſimis atratorum ingeniorum ſuorum coloribus, rigidiſſimis aſperrimarum linguarum penicillis, deformare, nefan-

daque

daque ſiniſtrarum interpretatiuncularum metamorphoſi in hypocriſin cogere non erubeſcant? Vides, animaduertis, improbas, corrigis, doles, tritam errandi peccandiq́ue viam ac vitam mortalium? ſingularem te dicent, elatum, exorbitantem, falcem in alienam meſſem immittentem, Spartæ deſertorem: ac ſi Chriſtiano Chriſtianè vel loqui vel viuere meritò prohibitum ſit eorum arrogantiâ, & neſcio quâ tyrannicâ dictaturâ, qui omnem vnicè ſibi adſcribere ſcientiam, applicare conſcientiam nunquam ſolent. Agas tandem quicquid velis, poſſis, debeas; obtrectabunt, imputabunt, bona quidem ſibi, mala tibi, frivolis & falſidicis commentis famam iugulare, fortunam ferire non ceſſabunt. At verò tu, pie Chriſtiane,

Deo tuo deditus ſanâq; conſcientiâ fretus,
Perfer & obdura, dolor hic tibi proderit olim.

Roſam interim imitare, quæ nec ſuperba turbulentis motibus evehitur, vt fumus, nec ſordida in humi ſuperficie acquieſcens excrementis ſatiatur terrenis vt fungus. Quanquam ſpretis infernis ad ſuperna piis contendere votis decentiſſima laudataque ſit ſuperbia. Sed vt Roſa Roſa eſt & erit, quæ ſemper fuit, crepantibus etiam virulentis cantharidibus & ſcarabeis; ita tu quiſquis es, ô homo, laudabilibus (etſi parùm laudatis ab illaudabilibus) virtutibus dedite ac prædite, ſpretâ invidorum malevolentiâ, vilicet nonnullâ ſtipatâ, contempto contemptu,

Eſto quod es; quod ſunt alij, ſine quemlibet eſſe;
Quod non es, nolis; quod potes eſſe, velis.

Naſcitur ex innocentia, quam & ipſam vel detrahere vel obſcurare conantur malevoli, tandem impatientia? Conſideres & innocentem eſſe roſam. Benefica eſt & gratioſa. Falsò tamen interim accuſatur, carpitur, roditur, contunditur & confunditur. Equidem vt verum fateamur, quemadmodum ab incautis roſarum decerptoribus, ſi fortè pungantur, non ſibi ipſis, ſed innocentiſſimis roſis culpa ſæpiùs adſcribi, ſic optimis viris damnum, quod ex inuidorum temerariis inſidiis ſubſecutum

cutum

cutum, imputari solet. Smyndirides Sybarita tempore quodam in rosarum foliis recumbens, somnumque in iis capiens, expergefactus, se tubera ex nimiâ lecti duritie inflicta habere conquestus est. Ælian. *de variâ Hist. l. 9. cap. 24.* Ita vix à roseis doctrinis tacti de tuberibus conqueruntur. Adeò facilè intumescunt: innocentes noxæ arguunt. Quis autem innocens esse poterit, si accusasse sufficiet? Ammian. Marcellin. *l. XVIII.* si noxii aut esse aut haberi cogamur? Quamvis enim, vt inquit Seneca, id agas, vt ne quis meritò te oderit, erunt tamen semper qui oderint, ac, vt Lipsius loquitur, perdiderint clam vel palam. Nunquam, me IESV, cessant mali bonorum abuti patientiâ ἀναισθησίᾳ: ipsam etiam veniam spernunt, vindictam sperant & accersunt; quod animaduertere sæpiùs quàm avertere licet. Interim regium est, Alexandri sententiâ, cùm benè feceris, malè audire. Plutarch. *in Vit. Alexand.* Vacare culpâ magnum solatium. Cic. Satis est, si hoc habemus, ne quis nobis malè facere possit. Sueton. August. Et malè fecerit: si non auferre, ferre potiùs quam inferre iniurias annitamur. Suum cuique decus posteritas rependet. Tacit. *IV. Annal.* 35. Sæpè honorata virtus est, etiam, vbi eam fefellit exitus. Scelera quoque, quamuis citrà exitum subsederunt, puniuntur. Nec infelix virtus amittit gloriæ titulum? nec gloriam virtutis intercipit fortuita felicitas. M. Senec. *Rhetor. l. 4. controv. VII.* Et satis idoneus patientiæ sequester DEVS est: si iniurias deposueris penes eum, vltor est. Tertull. *l. de Patient.* Tandem verò omnia in melius vertet æternus veritatis ac virtutis princeps, vnus omnium vindex & iudex. Et

Qui benè fecerunt, illi sua facta sequentur,
Qui malè fecerunt, facta sequentur eos.

Livor tandem post fata quiescet: quanquam hodiè sint, qui ipsa etiam allatrent funera canes, mortuumq; vellicent leonem.

16. Rosa suavis & nectarea, quantò amabilior, tantò

tantò magis ab erucis, vermibus, & aliis quibusdam insectis impetitur atq; arroditur; quæ minus suaues, acriores & austeriores plantas intactas relinquere solent. Homo quanto suavior & gratior, tantò magis à malevolis molestatur adversariis, salvis & imperturbatis relictis austerioribus infestationum vindicibus.

17. Quemadmodum inodorus Amaranthus florentissimâ perpetuitate perpetuaque floriditate fretus in ipso marcore vigescere videtur: Rosa verò frangrantior quidem est, sed & fragilior: ita mortalium quidam robustiores maximè quidem durant, minùs verò sapiunt, minùs animi dotibus olent: imbecilliores autem roseum quidem florentis ingenii odorem spirant, sed rarò diu respirant; plus formæ, virtutis ac famæ quàm vel virium vel vitæ consequuntur.

18 Rosarum foliola decenter resiccata, etiam marcida, quod mirum, artificiosè infusa rubicundam tincturam & facultates suas communicant, ad humani generis emolumentum. Roseorum ingeniorum arida & caduca folia, relicta reseruataque scripta, typis mandata lucique publicæ commendata, veterascentia etiam & obsita puluere, tincturam essentiam & vires largiuntur ad mortalium salutem atque incolumitatem.

19. Vt rosa rigide tractata, trita & conspurcata, suavissimam fragrantiam, quam florida communicare solet, flaccida & marcida deneget. Ita homo fragrantissimi & flagrantissimi licet animi, vel superiorum rigore pressus, vel superborũ liuore cõspurcatus vel maleuolorum technis præpeditus, eam, quam florescens fortean communicaret, donorum suorum atque doctrinarum fragrantiam amittit, præstantissimasque virtutum suarum operationes, requisitis mediis & adiumentis destitutus, exercere nequit. Egeno languida mens est, ligata lingua, vincta manus. Paupertatis

mole subtile coroneratur, sublimis animus deprimitur: quoduis ad negotium timidus est, nec vnquam alacris & generosus egenus.

20. Vt rosa non tam ob externam formam ac elegantiam quàm internam virtutem atque efficaciam tantoperè commendata: sic homo non tam ob externæ formæ dignitatem quàm internæ mentis ac virtutis diuinitatem celebratus. Fragrantissimus & flagrantissimus est rosarum spiritus: subamarus & acerbus earundem puluis. Puluis humanus (Nam quid aliud hominis corpus?) omninò amarulentus & acerbus est. Flagrantissimus autem atque fragrantissimus verè rosei microcosmi spiritus, accuratus potiùs quàm aculeatus, non spe ac specie roseus, opere spinosus.

21. Vt rosam ita & hominem, virtus potissimùm nobilitat Hæc enim vera & propria nobilitas, quæ à propriis virtutibus proficiscitur. Cic. Plutarch. Senec. & cæteris sanioribus sanctioribusq; authoribus: Vt ad pauca respicere videantur, qui nobilitatem solis maiorum imaginibus ac diuitiis metiuntur, vt Laërtius loquitur, cùm tamen Virtutibus non ex diuitiis vel dignitate, sed ex virtute dignitati honor accedat. Boët. 2. *de consol. Philos. Prosâ* 6. sitque nobis in id incumbendum, vt non modò avitis titulis generosi, sed & propriis virtutibus clari, nec tam temporariâ fortunâ quàm æternâ famâ nobiles simus. Falluntigitur & falluntur, qui, quam soli Marti arrogant, soli Arti derogant nobilitatem. Quantum enim Martis pulli igne, tantum Apollinis alumni ingenio; quantum Bellonæ sacrifici gladio, tantum Mineruæ Musarumque sacerdotes calamo; quantum illi atro puluere, tantum hi atramento; quantum illi campo, tantum hi charta; quantum illi præliis, tantum hi prælis, quantum illi tormentis, tantum hi monumentis; quantum illi precio, tantum hi precibus; quantum illi Marte, tantum hi arte efficiunt & euincunt. Grassandum ad gloriam, inquit Sallust. in Iugurth.

Iugurth. non vi, sed viâ virtutis. Nobilis animus, virtute clarus, vtriusque fortunæ dominus, reuera nobilitat: vt nobilia promerita nobilia sequantur præmia. Hinc Germanis Edelleut/quasi ἀἰθάλοι; id est, benè meriti dicuntur. Iniqui certè illi, qui, vt cum Mario Sallustiano loquar, quod ex aliena virtute sibi arrogant, id aliis ex propria non concedunt. Non debet, inquit Plin. *Panagyr.* deterior esse conditio eorum, qui posteros habere nobiles meruerunt, quàm qui parentes habuerunt. La noblesse est vne belle qualitè & introduite avec raison, mais d'autant que c'est une qualité dependant d'autrùy, & qui peust tomber en vn homme vicieux & de neant; elle est en estimation bien loin au dessous de la vertu. C'est vne vertu, si ce l'est; artificielle & visible: dependant du temps & de la fortune diverse en forme selon les contrees. Seigneur de la montagne *l.3. des essais cap.5.* Et combien chacun de nous a eu de predecesseurs riches, pauures, Roys, Valets, Græcs, Barbares, *l.1. Ess. cap.4.* Plebeii nonnunquam, vel minùs fortunati, clarorum hominum parentes; nobilissimi verò maiorum maiores.

Quid quòd omnes, cùm Prudentio loquar,

DEI parentis esse ab ore capimus,
Cui quisq; seruit, ille verè est nobilis.

Neque tamen quicquam antiquæ & inprimis honoratæ nobilitatis generi seu generis nobilitati (siquidem virtutis nobilitate fundata sit atque firmata) detrahendum. Rimandum potiùs & mirandum, tot tantasque præluſtrissimas familias tot seculis, constantibus vel fortunæ donis; vel naturæ saltem, vitæ, doctrinæ, monumentis, floruisse, tot nobilissimos heroes, non temerariâ productione factitios, non è lutosa quisquiliarum & excrementorum miscella more novellarum ranarum aut fungorum oriundos, non vel vi vitiisque subtilioribus expressâ, vel nummis, omnipotentibus illis in Mundo promotoribus, coemptâ vænali dignitate, sed re siue sago, siue toga siue

gladio, siue calamo, consilioque laudabiliter gestâ claros, virtutem pro fundamento, gloriam pro firmamento veræ nobilitatis habere suosq; in posteros transmittere. Sanè propagatione per parentes in liberos nobilitatem aliquâ ratione transplantari, atq; adeò naturalem quandam generis nobilitatem dari, contrà nonnullos Politicos haud absurdè statuerim; cùm & illi concedant, vitia & ignobilitatem à parentibus in filios propagari. Quidni ergo & virtutes & nobilitatem? Quòd si porrò corporis, quidni etiam animi qualitates? Ex bonis bonos nasci proverbium est: nec vnquam imbellem generant aquilæ columbam. Vt è Rosa, non è Squilla, rosa nascitur: ita vix ignobilis omninò, sed omninò nobilis, nobilem progenerat: si non semper, neque etiam nunquam. Si non parùm interest, à quo præcisa roseto taleola propagetur: è quibus rosis, domesticis an sylvestribus, rosacea parentur medicamina: Si multum interest, à qua surculus arbore desumatur, pro obtinendo fructu nobiliore, copiosiore, maiore, meliore; si ad capiendas feras plurimùm refert, è quo canum genere venaticos eligamus: haud parùm etiam intererit, quo genere quis ortus, quibus nobilioris veluti naturæ dotibus & nativis virtutibus præditus quæ peragere præ aliis queat. Et iniquum omninò foret, Turcicam barbariem, immanitatem atque inhumanitatem saperet, si ne hoc quidem nobilissimis meritis inclarescentium virorum filiis concederetur, vt in ipsis iustæ gratitudinis & recordationis ergo nobile parentum nomen vel colatur, vel saltem ad imitationem tanquam speculum præclarum conseruetur. Nobilis arbor nobilem fructum promittit; fructus arborem prodit. Sed quorsum, ah quorsum! de mundanis & vanis vmbris tantâ sollicitudine contendunt cœlestis illius, veræ, beatæ, sempiternæ nobilitatis malè-sani contemptores, parum-sancti cultores, incuriosi sectatores? cùm tamen in temporariâ, putatitiâ, superficiariâ, splendidâ obscu-

obſcuritate clarâ noſtrâ nobilitate, mox vnâ cum vniuerſo mundo mundanisque, quibus luſitamus, crepundiis deſitura, tantam mobilitatem, ne dicam nullitatem, miſelli mortalis animaduertamus.

22. Roſa nil aliud eſt quàm rubralbum lutum, ſpecioſè floridum, ad miraculum à natura elaboratum ad vſum & luſum hominis. Ipſe homo quid aliud eſt quàm ſpecioſum lutum, ſanguinis rubore & ſeminis lactisque candore eleganter tinctum ſummoque miraculo & magiſterio à Natura efformatum ad vſum Diuinum quidem, ſi verum finem ſpectes; abuſum verò propriâ (proh dolor) mortalium culpâ ſæpiùs mirabilem, & luſum fortunæ miſerabilem; vſum verò quandoque vel nullum vel malum. Quantoperè enim fæculentis hiſce temporum reliquiis mortales, ad gloriam DEI prototypi creati, à vero vſu & fine recedant; quos abuſus introducant, quos luſus non dicam comicos, ſed plus quàm tragicos inter ſe exerceant; quàm nefandis artificiis & machinationibus rubicundam illam tincturam, ſuauiſſimam animæ fauiſſam, ſibi ipſis vi extrahant, crudeliſſimi præſertim Martis pulli, publici homicidiorum atque rapinarum Profeſſores Practici, deplorare magis quam declarare licet.

23. Quod in roſis odor, id in hominibus honor. At verò roſarum odorem nonnulli ferre nequeunt naturâ. Sunt & qui alterius hominis, etiam digniſſimi, honorem ferre nequeunt, ſed merâ nequitiâ. Atque adeò, vt illi læduntur, etiamſi eos roſæ non lædant, ita hi moleſtantur, etiamſi alii ipſos haud moleſtent. Forſan fœtore cadaueroſorum quàm odore floridorum magis delectantur, & vmbrâ potiùs quàm luce aliorum gaudent.

24. Roſa à roſeto avulſa citò flacceſcit, & mar-

 ceſcit,

cescit. Homo ab Ecclesiæ, vel ipsius Ecclesiæ Rectoris, Dei, rosario abstractus mox marcescit.

24. Rosa coronata est. Coronatus etiam homo à cœlesti Rege variis beneficiis, dotatus ac ditatus innumeris bonis ac donis mentis, corporis, fortunæ, temporalibus ac æternis, æternâ gratiarum actione dignissimis.

25. Rosa societatis amans haud solitariè, sed aliis associata in roseto excrescit. Est & homo societatis amans, vtpote naturâ suâ animal πολιτικόν. Arist. *l.1. Ethic. c.7. Lib.1. Politic c.2. Lib.9. Eth. c.9. Galen. lib.11. de vs. part. c* 18. sociale animal communi bono genitum. Senec. *lib.1. de Clement c.2.* Et sanè absque ciuili cohabitatione, consuetudine & conuersatione nulla inter ipsos homines humanitas, nulla amicitia exerceretur. Amare enim est παρὰ τὸ ἅμα, teste Scalig. *in quadã Epist.* Et homo, quasi ὁμῶς, ὁμοῦ, & καὶ ὁμόνοιαν viuens, maximè ciuilitatis atque etiam coniugii capax. Quicquid enim agimus, inquit Scalig. *Comment. in Theophr. de caus. plant. l.3. c.2.* eò spectare debet, vt vnâ viuamus, vnâ simus, imò vnum simus in charitate. Neque bonum est, hominem esse solum S S. edicto. Homo sine homine nullo modo viuere potest, inquit Lactantius *lib.6. Instit. diuin. cap.10.* Sic nos nati videmur, vt inter omnes esset societas quædam. *Cic. in Lal.* Homines hominum causa sunt generati, vt ipsi aliis inter se prodesse possent. Idem Romanæ eloquentiæ parens *lib.1. Offic.* Hoc natura præscribit, vt homo homini, quicunque sit, consultum velit, imò debeat. Idem *lib.3. Offic.* Verùm vt rosæ in roseto nunquam sine spinis, sed de spinis æquè ac floribus participant: ita mortales non solùm in coniugio, sed quovis Mundi roseto, quovis statu Politico, crucis spinis, tribulis, & arduis carduis obiecti: maledictioni æquè ac benedictioni obnoxii. Etenim, vt Camerarius canit, ex Ovid,

Semper

Semper in hac vita miscentur dulcia amaris,
iungitur & pulchris horrida spina rosis.

26. Vt stillaritia rosarum aqua putidis vel putridis commixta medicamentis non solùm propriam non reseruat fragrantiam & suauitatem, sed & alieno contaminatur fœtore, sic roseâ florentis hominis mens inter fœda atque fœtida ingenia natiuas non modò amittit vires ac virtutes, sed & alieno fœtore conspurcatur.

27. Rosis atque omnibus niridioribus & suauioribus flosculis apes delectantur, acres, sordidas, ingratas, noxias, auersantur. Animis virtute verè roseis, puris atque amabilibus cœlestes apes, Angeli, libentissimè cohabitant iisque delectantur; impuros, ingratos, malignos auersantur.

28. Rosa fragrantissima nimiùm rigata pluuiisque madefacta multum fragrantiæ, multum virium suarum amittit. (Qua de re & ii conqueruntur, qui rosas collecturi madidas eas deprehendunt.) Ita homo, etsi doctrinâ virtutibusque fragrantissimus, copiosiore tamen Bacchi rore rigatus atque insalubribus salutipotatiorum imbribus & cataclysmis, quos multæ magnæque morborum tempestates subsequi solent, inebriatus, tum mentis tum corporis vires amittit. Vt meritò ingentia illa in alienam sanitatem (ad insaniam verò propriam sæpè) propinari solita pocula abrogentur, atque cum salubrioribus potandi modis commutentur: immeritò autem innocentissimi quique statim superbire, qui non statim superbibere volunt, iudicentur. Nullo exercitio magis quàm multibibio, vita consumitur. Audi siticulose bibo: quò plus bibis, eò minùs viuis. Non viuimus, vt bibamus, sed bibimus, vt viuamus, scilicet non vltra modum, terminum, aut necessitatem. Ah quot non dicam corpora, sed animæ, vino suffocantur. Iurarim, ne vastum quidem mare, vnâ cum Nilo, Rheno, Pado, Rhodano, Danubio & omnibus vniuersi orbis fluuiis, tot homines absorbere atque abripere: ac si ingentem illam sitis sitim ne ipse quidem Oceanus, sed sola mors, inexplebilis ipsa, explere

queat. Confiderent infatiabiles falutibibitores & compotatores (de immoderata falutibibitione, de violentâ illâ vinolentiâ, fermo) monitorium illud Martialis Anglici Epigramma:

Quò tibi pota-um plus eſt in ventre ſalutum,
Hoc minùs epotis hiſce ſalutis habes.
Contingant vtinam tales tibi mille ſalutes,
Non equidem inuideo, mî ſatis una ſalus.
Vna ſalus ſanis, nullam potare ſalutem,
Non eſt in pota vera ſalute ſalus.
Opto tibi multam, nullam tibi poto ſalutem;
Eſt potior potâ ſicca ſalute ſalus.

Graue videtur Baronis de la Montaigne iudicium *en ſes eſſais l. 2. c. 2.* dum inquit. Je ne puis entendre, comment on vienne à allonger le plaiſir de boire outre la ſoif, & ſe forger en l'imagination un appetit artificiel & contre nature.

29. Vt roſa è tenello primùm calyculo paulatim effloreſcit: ita homo è tenello corpuſculo vel corporis rudimento primordium capiens lento incremento excreſcit atque effloreſcit. Adeò principia rerum mole quidem exigua, virtute verò & progreſſione maxima ſunt. Ariſt. *lib. Sophiſt. c. 1. Lib. probl. ſ. 10. probl. 15. lib. a Metaph. c. 3. t. 4.* Scalig. *comment. in Theophr. de cauſ. plant l. 2. c. 6.* Omnium rerum, inquit Cic. *l. 5. de finib.* principia parua ſunt, ſed ſuis progreſſionibus augentur. Quid non promittit, imò quid non præſtat, tempus? Hieron. Cardan. *in proxen. c. 57.*

30. Vnica ſæpè roſella ſexcentis aculeis circundata. Vnicus homo ſexcentis obſeſſus calamitatum ſpinis.

31. Vt in roſeto roſellæ poſt alias excreſcunt aliæ; præcedentes excipiunt ſubſequentes; & vbi florere aliæ deſinunt, ibi aliæ incipiunt: ſic homines in ſpinoſo mundi roſeto ſe inuicem excipiunt, ſibi inuicem loco cedunt, & prædeceſſores è veſtigio ſubſequuntur ſuperſtites.

32. Roſetum vere flores promittit, auctumno vel hye-

hyemis exordio rubellos demùm fructus producit. Homo ætatis vere tenellos iuuentutis flosculos ostendit, senectutis hyeme maturos demum & paulatim frascescentes producit sapientiæ fructus.

33. Rosa explicatis foliis aureisque linguellis arcana sua variis inhiantibus bestiolis exponit & obnoxia reddit dona. Nam æquè malefica aranea atque benefica apicula ei sese insinuat, acceptum quæque sibi succum exsugens & elaborans: Diuinum hæc nectar, dirum trahit illa venenum: conniuens autem & complicata saluas integrasque reseruat facultates suas. Homo profusis & expassis floridis animi sui foliis, verbis, plus iusto diductis labiis eductâque lingua intimos pectoris sui recessus virulentis vermibus, variis aduersariis, aperit, ac prodit, exhaustoq; succo, qui vel conniuente vel clausâ mente nullis insidiatorum iniuriis, nullis sinistrorum interpretum importunitatibus, fuisset obnoxius, tum robur tum omne decus amittit.

34. Luxuriantes syluescentis roseti ramuli putandi sunt ac tempestiuè præsecandi, ne frondium & foliorum turba prærepto nutritio succo florum pariat defectum. Syluescentes ac vilescentes humani generis ramuli, luxuriantes helluones, insolentes Plutarchi, fastuosi temeratores, conuenienti ratione circumcidendi, ne nimiùm frondescant minimumque proindè florescant. Princeps quidam cùm aliquando in horto rosariis ornato expatiatus unâ cum Medico varios de compescendis & legitimâ culturâ tractandis subditis insolentioribus discursus haberet, Medicum verò ad enormem lenitatem atque conniuentiam inclinare videret, prominentem proximi roseti, cui Medicus impingebat, ramum putare cœpit; Medico verò, cur id factitaret, roganti respondit, se luxuriantem & in vitiosam amplitudinem diffusum ramum circumcidere, ne vel ampliùs læderet, vel excedentibus quidem foliis ipsis floribus pariter ac fructibus destitueretur. Lasciuientes enim & inutiles demutilandas esse frondes; vermibus se ipsam pro habitaculo locare stirpem, quæ

salutiferum frondatoris subterfugit cultrum; in syluam degenerare & aquoso crudo succo velut intumescere vitem, quæ nec frondationem nec lachrymationem sustinet. Nimis ferocia plerunque minùs feracia deprehendi. Statutis suis insistere, nec vlli fruticeto parcere debere Principalem hortulanum, sed fideliter feliciterque purgante ferro præsecare, stringere, putare, quicquid vitiosi germinis subnascitur. Neminem enim tam folia quàm flores & fructus desiderare.

35. Rosæ floridæ amantur, flaccidæ amandantur. Homo, dum in flore est, hominibusque ad placitum inseruire potest, gratus est & acceptus: vbi verò vel viribus vel fortunis deficit, ingratus. Nascitur amicus rebus secundis, noscitur aduersis. Nimirùm vt rosis insidere atque inhiare tum demùm cessant apes, fuci, aranei, vermiculi, quum arescentes illæ requisitum cuique denegare succum gratum incipiunt. Ita homines seinuicem haud priùs deserunt & mutuâ familiaritate, consuetudine atque amicitiâ frui desinunt, quàm vbi alterius defectionem, virium vel fortunæ diminutionem, laboriosorum auxiliorum denegatam fructionem alter animaduerterit. Sed, vbi desinit consortium humanum, ibi incipit Diuinum.

36. Vt rosa modò florida, modò flaccida & cadauerosa, breuis æui est, & vel omninò decerpitur, vel ad minimùm roditur à vermibus & aliis insectis: Ita homo modò mirabiliter efflorescit, modò miserabiliter marcescit, breuis vitæ, vti vel Hippocrates, Diuinus ille senex noster, attestatur *lib.* 1. *Aph.* 1. & si non per ipsam mortem statim abripitur aut decerpitur, indesinenter tamen variis ab aduersariis, præsertim verò morbis, connatis illis vermibus, quibus ipse incubat, quos propriis fouet visceribus, roditur ad extremam vsque vniuersi continui solutionem & corruptionem. Et sanè vt rosa summam perfectionem assequuta paulatim deflorescit: ita hominis vita (vt & sanitas, quæ florida vitæ rosa est, fortuna, amicitia, mundanaque gloria, omnia rosæ comparanda,) cum ad summum

quod-

quoddã veluti solstitium (vitæstitium dicerem, si Tullius conniueret) peruenerit, nec vlteriùs adscendere possit, paulatim descendit ac decedit. Nimirùm omnia caduca, fluida, fugacia, fragilia sunt.

Minuta, magna, summa, & ima respice;
Perenne sub polo nihil.

Cui nasci contigit, mori restat, inquit Seneca *Ep.* 99. Et, vt Ouuenus canit;

Humanum in terris nihil est, quod non sit humandum:
Auolat hinc animus, cætera sorbet humus.
Pendentes agimus vitas in littore mortis,
Tam propè mors vitæ est quàm propè margo mari.
Vna ferè res est homini mors vitaq; sicut
Efficiunt vnum terraq; & vnda globum.

Incipimus tunc mori (inquit Ioannes Picus Mirandula, Philosophiæ Phœnix potiùs quàm Picus) cumprimùm incipimus viuere, & mors cum vita protenditur. Rosa, etiam pulcherrima, etiam recentissima & vix nata denascitur ac deflorescit. Ita tenellus homuncio quandoque, dum oritur, moritur, vix thalamo exiens tumulum init: quandoque etiam, quod miserandum, antequam nascatur, in ipso materno vtero denascitur; & angustum sepulchrum priùs quàm augustum huius mundi theatrum ingreditur. O spes omnium hominum vanas! ô vanitates insperatas! Quis non & longæuam & felicem vitam pariter ac fortunam, dum spirat, sperat, immemor ineuitabilis mortalitatis; cùm tamen nil aliud homo sit, quàm ros matutinus ac rosa vespertina, flos vnâ dieculâ, imò eâdem horulâ & florens & marcescens. Quod Poeta quidam professus est hoc disticho:

Nos quoq; floruimus, sed flos fuit ille caducus;
Flammaq; de stipulâ nostra breuisq; fuit.

Et Virgilius gratiis pleno de Rosa epigrammate:

Hæc modò quæ toto rutilauerat igne comarum,
Pallida collapsis deseritur foliis.
Mirabar celerem fugitiuâ ætate iuuentam,
Et, dum nascuntur, consenuisse rosas.

Ecce

Ecce & defluxit rutili coma punica floris,
Dum loquor: & tellus tecta rubore micat.
Tot species, tantosq́ ortus variosq́ nouatus
Vna dies aperit, conficit vna dies.
Conquerimur, Natura, breuis quòd gratia florum est.
Ostentata oculis illicò dona rapis.
Quàm longa vna dies, ætas tam longa rosarum:
Quas pubescenteis iuncta senecta premit.
Quam modò nascentem rutilus conspexit Eous,
Hanc rediens sero vespere vidit anum.
Sed benè: quòd paucis licet interitura diebus
Succedens æuum prorogat ipsa suum.
Collige, virgo, rosas, dum flos nouus, & noua pubes,
Et memor esto, æuum sic properare tuum.

Flores, inquit Plinius *l.* 2 1 *.c.*1. Natura in diem gignit, magnâ hominum admonitione, quæ spectatissimè florent, celerrimè marcescere. Spernamus ergo nugas nugarum & vanitates vanitatum, cum S. Augustino 8. *confess. c.* 1 1. Consideremus, nihil esse diuturnum, in quo aliquid est extremum, & omnia spatia seculorum definita si æternitati interminæ comparentur, non exigua æstimanda esse, sed nulla. Ah quid homines sumus? quamdiu sumus? Quid nisi fumus & vapor, ad modicum apparens, mox disparens, sacrosancto teste nuncio, Iacobo *Epist. c.*4. *v.*1 4. Quid nisi flos, ros, rosa, bulla, modò enascens, modò euanescens? Heu quàm vita nostra vel mala vel nulla est! Fingamus nos longæuam Mathusalæ ætatem attingere: quid tum postea? Interim infeliciter plerisque viuendum; & si quibus feliciusculè, tandem tamen moriendum: nec nisi per ipsam mortem immortalitatem assequi licet. Cuius vtriusque dum animitùs recordor: dum mortalitatem pariter ac immortalitatem haud superficiariis, sed profundioribus cogitationibus meditor; non possum quin simul promissæ breuitatis oblitus acerbissimum mihi beatissimi parentis obitum, vel, vt magis Christianè loquar, ex hac temporaria in æternam illam vitam abitum, in memoriam reuocem, & vul-

Parentatio Vrbano Rosenberg *à filio, Ioanne Carolo, dicata.*

vulnus per se insanabile, nunquam ad perfectam deducendum cicatricem, piâ, debitâ, & vrgente magis magisque amoris ardore pleniore nunc parentatione non solùm refricem, sed & eo ipso doloris quasi quodam anodyno aliqua ex parte leniam: eos imitatus ægros, qui lachrymosâ sauciati animi profusâ sanie turgescentem internorum dolorum materiam emisisse videntur. Liceat enim à piis lachrymis incipere pariter ac in easdem desinere lugubrem eius parentationem, cuius & ortus humano more lachrymosus extitit, & occasus persentitur lachrymosior. Liceat maiore cordis portione atque ipsâ vitæ radice orbato mihi bonâ venia & æquanimitate vestrâ, lectores, eius piâ recordatione frui, cuius me iucundâ conuersatione perpetuò imposterùm priuari sentio, magnâ pristinæ alacritatis, spei, consilii, auxilii iacturâ. Liceat mihi extremà gratiarum actione eum dignari, qui me non solùm mortali hoc corpusculo, sed & immortali animo, & vitâ, & omnibus quibus fruor quibusque non fruor bonis post DEVM dignatus est. Liceat desideratissimis extinctis consiliis (vt, quos impetu prorumpentes cohibere amplius nequeo, confertim gemitus emittam) miserabilem videri, quem miserum esse carissimi capitis amissione dura fata voluêre. Heu quantum putatis, ô condolentia pectora, cordolium, eius mortem indesinenter viuo mihi obuersari, cuius etiam mortalitas, ineuitabilis licet, nunquam non anteà horribilis dictu fuerat, imò vel sola cogitatione terribilis: qui continuò metuissem, ne qui in illo viuerem viuente, in ipso moriente statim etiam interirem, atque adeò alterutro deiecto vterque prosterneretur: aut, quod longè durius, illo moriente mors ius suum non tam persequens quàm prorogans bis me, alieno scilicet parentis ac proprio meo iterum aliquando fato posset interficere, atque ita prolongato tantùm amarissimæ vitæ curriculo, serò senescente miseriâ, qui misellus vel præmori, vel commori tempestiuè potuissem, tandem cumulatis ærumnis miserrimus esse desinerem. Ecquod

quod namq; in dura pariter ac diuturna viuacitate mihi superest solatium; nisi frigidum hoc quis obgerat, quòd maximâ iam exercitus, occalescens, atque obduratus calamitate maiore posthac affici nequeam, communem verò cum aliis hactenus sustinuerim? Ac si miserum solari posset minores non tam obscurans vel absorbens quàm in se confertim potiùs transferens miseria maxima, cuius illæ longam lentamque, vereor, constituunt caudam. Ac si magnanimum deceret, ex alienis incommodis, multiplicatâ potiùs sympathiæ iure mœstitiâ, fructum capere consolationis. Quinimò proximi perturbatione tantum abest, vt placare conturbatas meas cogitationes queam, tantum abest vt alienæ tristitiæ ruderibus propriæ lætitiæ fundamenta superstruere, aliorum casibus erectus stare, aliorum cruciatibus anodynum effingere meis doloribus velim aut valeam, vt paulisper intermissum ac veluti consopitum studiosâ obliuione malum, similis casus vestigiis exacerbatum, redintegrascere atque ita de nouo iterum incendi desiderium anxiè quæsiti nec inuenti pectoris, iam sæpè sim expertus. Neque etiam iustissimarum me mearum aut pudet aut pœnitet querelarum. Lugendi enim mihi causa omnium grauissima, omnis nempè lætitiæ sublata causa, parens: cuius præsentiâ solem luxisse prosperitatis nostræ, sed absentiâ nunc horrendam eclipsin eiusdem ingrauescere, nobis est apertè confitendum. Equidem, ô charissime, ô parem mecum calamitatem perpesse frater, qui in parente quondam vixisse non solùm, sed &, vetulæ ludibria fortunæ, paulisper refloruisse, iam ceu orbata distractæ familiæ capite membra relanguescere videmur atque remacrescere. Vt meritò fortunatos infortunatorum, etiam maiorum, maiores prædicemus. Sic plurimarum Oeconomica corpora familiarum ipso capite vel deficiente vel prorsus decedente, cunctorum membrorum intemperiem, alterationem, diminutionem, vnitatis atque continuitatis solutionem, & sibi inuicem succedentium incommodissimorum symptoma-

tum

tum incursum aduersariorum excessu, auxiliatorum defectu, patiuntur; nisi tutelaribus cœlestis patris manibus, quibus nos vnicè fidimus, singulariter foueantur. Merita, quibus ille nomini non modò suo sed & vniuersæ posteritati perpetuum fauorem conciliare poterat, mortalium memoriâ facilè excidere, maleuolentiâ concidere, experimur. Quæ ingratitudo si ab hominum, pietate, virtute, doctrinâ, humanitate præditorum, imò & barbarorum, imò & ferarum nonnullarum naturâ alienissima; si in ingratitudine nihil non mali inest, Ciceronis iudicio; si, cui gratia referri non potest, quanta debetur, habenda tamen est, quantam animi nostri concipere possunt, eiusdem eloquentiæ principis arbitrio; si, quæ possumus & quæ non possumus, charis parentibus omnia debemus; neque veniam mihi gratissimo erga charissimum parentem filio, ab æquis præsertim rerum æstimatoribus, humanitatis consciis, emendicandam, ob digressionem à proposita materia, nec odium à paterni nominis & honoris osoribus expectandum vel extimescendum, ob panegyricam parentis recordationem arbitror; sed veluti iure meo nixus, operam non solùm licitam, verùm & decentem & debitam aggredior. Quòd si verò vel floridis facūdiæ rosis (lachrymarum æstu flaccidis) omninò vacuam atque paupertinam, vel densis asperiorum querelarum spinis rigidam & frigidam oratiunculam deprehenderint austeriores critici; si nec robustos eloquentiæ musculos explicatos ad motum, nec varia membra conformata ad decorum, nec roseos venarum canales directos ad floridas orationis vires, nec gemmeos neruos implantatos ad subtiliorem sensum, nedum totam speciem ex his omnibus harmonicè concinnatam animaduerterint; veniam tamen iisdem facilè extorquebis, pater, pro me, qui in tanta perturbatione consternatus omninò, laudis æquè ac elegantiæ nescius in id vnicè incumbo, vt, cùm in te viuere nequeam, tu in me flagrantissimo spiritu, perennante memoriâ magis magisque ventilato, viuiscas; &, quoniam

niam efficaci gratiarum, quas tam anxiè meditatus fueram, relatione felix esse non potui te viuente, gratus sim saltem interempto tibi; nec luctuosam tantùm recordationem ex obitu tuo, sed & fructuosam recreationem ex virtutum tuarum memoratione comparare queam. Quamobrem non committam, vt quamdiu ego fruar beneficiis tuis, tu ne fruaris officiis meis, id est; perpetuis meritorum tuorum elogiis; nunquam committam, vt obstructis veluti cordis auriculis, vel otiosus infelicitatis meæ videar spectator, vel iniquus ineptusque dissimulator. Te semper in oculis, in corde, in ore gestabo, viuidum speculum mihi atque vniuersę posteritati continuò proponendum, ducem mearum actionum, comitem cogitationum, auctorem vitæ, doctrinæ, dignitatis, felicitatis. Te sanctè pièque semper venerabor, memor amoris, particeps nominis, sanguinis, spiritus, æternitatis. Et, quandoquidem misello mihi, qui cunctas spes meas in perpetuis literarum thesauris vnicè semper reposui, omninò fatale fuit hoc, vt vnâ cum gratia, si qua est, Musarum mearum, acerbissimus immensæ iacturæ sensus in memoriâ meâ tam penitùs tamque pertinaci duratione fixus irrequietam stimulare mentem debeat; per me non stabit, quò minùs eorum, quæ tibi à me iure consecrata, studiorum monumenta tum ad sempiternam tuam gloriam, tum ad tristissimi, crudas miseriarum reliquias concoquentis, filii consolationem referantur. Tibi sanè parenti nunc parento non promercalium victimarum cruore, sed proculcati animi horrore, propriarum virium, consiliorum solaminum, mactatione. Nam cùm tu tota spes mea, mei maior pars, in his terris interieris; stat sententia, totum tempus hoc, quod tuæ vitæ iure ac meritò superaddi debuisset, immortali memoriæ saltem transmittere. Gratias autem ne minimas quidem referre posse, maximas agere debere me, vt obstrictus persentisco, ita & ingenuè fateor, non tam exquisito quàm exequiali, non tam digno, quàm debito, quidem oratio-
tio-

tionis genere, ne acceptorum beneficiorum infinitatem quibuscunque tandem verbis exæquare velle videar. Mihi namque iam adempta præcisaque spes omnis est excogitandi quicquam, quod vel tuis meritis vel meis debitis votisque, quibus olim qualem qualem meditatus fueram satisfactionem, vllâ ex parte respondeat. Si quâ verò commendatiunculâ ob statutum, vt aiunt, sempiternum pietatis in parentem exemplum me suprà votum affecerint humaniores, eam cum Iulio meo Cæsare Scaligero communem mihi contigisse debita modestiâ iiscum gloriabor, quorum sententiis nemo vnquam ardentiore, nemo constantiore prosequio defleuit filium quàm Scaliger pater, nemo patrem quàm Rosiger filius. Cùm autem nulla in re mihi supprimendus amor parenti debitus præterquàm in asserenda hîc paternæ laudis liberaliore memoriâ, neque mihi animus sit, omnem depingere normam, ad quam ille vixit, sed aliquam saltem ostendere formam, ad quam nos piè moriamur; hoc saltem & modestè & breuiter & verè assero: patrem meum, beatæ memoriæ, Vrbanum Rosenberg/ optimis natum parentibus optimè educatum, Ecclesiæ, scholæ, studiis humanioribus commendatum, eos profectus, eam spem tum piis parentibus tum aliis præclaris hominibus fecisse, vt nisi maiorum sumptuum defectu præpeditus fuisset, multa magnaque in re literaria præstare potuisse sit indubitatum. Hinc magni viri, quibus ille propiore obuersatus vultu progemmans ostendit ingenium, dotes florentissimi iuuenis nobilissimas & aliquando maximè frugiferas pronunciarunt, minùs verò fauentem, minùs respondentem præcellenti naturæ fortunam incusarunt. Reginæ virtutum, Pietatis, scientiarum, artium liberalium, præsertim Musicæ (Diuini illius meliorum contemplationum atque actionum præludii) amantissimus fuit; haud triuialis ingenii; nec vulgaris facundiæ; rotundi oris; quale quidem bilinguibus odiosissi-

ſiſſimum hominibus; Germanæ ſynceritatis ſtudioſiſſimus; præceptorum atque promotorum obſeruantiſſimus; literarum literatorumque fautor optatiſſimus; plantariæ rei amator & admirator frequentiſſimus. Probè nec laxâ nimis habenâ educatus haud aliter ſuos etiam educauit liberos, ſingulari tamen affectus paterni temperamento, ſumptibus haud leuibus. Optimus audiit Oeconomus, Politicus prudentiſſimus, haud Epimetheus, ſed Prometheus, primarii apud Argentinenſes ſenatus aſſeſſor laudatiſſimus, ſacerrimus iuſtitiæ ſacerdos, acerrimus honeſtatis propugnator, iniquitatis perſecutor, barbariei debellator, munditiei cultor. Mendacii tantus oſor, vt eiuſdem profeſſores non ſolùm non Chriſtianorum, ſed ne hominum quidem nomine dignos iudicarit: vt qui brutis ipſis inhumaniores ſermonem non omninò nullum, ſed omninò malum falſumque proderent. Seruandæ fidei ſtudioſiſſimum vidiſſes propriam non dicam commoditatem, ſed ipſam etiam vitam potiùs quàm fidem læſiſſe, ſanctitatem veram eſſe ſanitatem ſtatuiſſe. Conſtantiam, propriam illam verè virilium animorum virtutem, innocentiæ baculum, conſcientiæ manum, ſibi commendatiſſimam habuit, vt nec ad ſiniſtram pertrahi, nec à dextera deflecti ſententia potuerit. Patientiæ deditus omninò; quâ id etiam obtinuit, vt vtriuſque fortunæ, cuius inſolentiam, cuius varia vexamina ſæpiùs expertus eſt, non ſeruus, non adulator, imò ne quidem intempeſtiuus laudator, ſed fortiſſimus domitor ac dominus proclamaretur. Incredibilem in eo diligentiam diligentiſſimi etiam admirati ſunt. Irrequietus enim & perpetuò negotioſus more ſolis illuſtriſſimis ſemper radiis curſum ſuum abſoluit; vt ob frequentiſſimas lucubrationes & antelucanas vigilias vigilem gallum per iocum familiares eum ſæpè nominarint. Eos abhorruit, qui partim otio marcidi, partim faſtu tumidi, quæ deſperant ſibi, in aliis deſpiciunt; vt nunc eſt ſeculum faſtuoſo ſu-

per-

percilio durum & ferè dixerim vitiosè coloratum, certè parùm candidum. Ingratissimam generosis animis ingratitudinem huiusque fœdam matrem, impudentiam, nunquam vel nominare saltem absque nausea & abominatione potuit, vt qui naturâ abstemii certis à rebus aduersis abhorrent. Mundanam astutiam pro vera sapientia, laruatum vitium pro splendida virtute, quemuis irrationabilem affectum pro ratione status, pro iure, pro lege, pro norma, venditari, multoties conquestus est. Præsentem rerum statum, quo vix acerbior effingi queat, totum certè Marti mortique mancipatum, institutâ sæpissimè Politicâ prognosi, quam gliscentibus næuis sordidata mundi facies suppeditarat, prædixit exactissimè, lentâq; partim phthisi, partim violenta virulentaque peste laboraturam Germaniam præuidit perspicuè. Vastas opes, dona quidem diuina, robustos humanarum actionum artus, abusu tamen quàm vsu maiores, quantum alii concupiscunt, tantum ipse contempsit; altas arces, & amplas arcas plethoricæ sortis strumas & verrucas, superfluas verò pecunias eiusdem excrementa quasi quædam & præsegmina vocare solitus. Hinc & cæcæ fortunæ, quæ nequioribus plus satis nonnunquam fauet, melioribus fructus suos inuidet, iniurias auidiùs excepit quàm indulgentiam expetiit: referens, virtutem ipsam sibi & pretium & præmium solàm esse sufficientissimum; satis esse ratus, benè fecisse atque in silentio dignitatis suæ meminisse eaque heroicâ humilitate occultasse, quibus alii quàm maximè superbirent. Interim tamen mundanum illum deastrum, Denarium, cum sororibus, astutiâ & plebeiâ tyrannide tam strenuè dominari valdè doluit. Omnium fortunatissimos eos iudicauit, qui fortunæ minimè fiderent. Nec tamen festiuiùs vexari posse fortunam ab infortunato, quàm si cuncta velit hic quæ illa voluerit. Ipso nimirùm obsequio eam lædi, atque adeò illudi potiùs, si annueris, quàm si renueris, cùm semper con-

traria te velle velit; id quod acerrimis aduersariis est in more positum. Auaritiam auersatus non modò sed & detestatus est; inprimis verò consuetam hodiè per fas & nefas fœnerationem; referens, malle se pauperem potiùs quàm auarum esse, quandoquidem pauper parùm possideat, vt plurimùm tamen pro necessitate saturetur: auarus multis magnisque obrutus bonis, nunquam tamen satiari queat: qui perpetuò metuat, ne vel amittat quod habet, vel non consequatur quod nondum habet: quique superfluis fortunarum catarrhis sæpe suffocetur. Nequicquam vel derogauit aliis, vel arrogauit sibi, sed suam cuique laudem, laborum præmium, & reliquit libenter, & concessit cumulatè, & detulit liberaliter. Adulationem melle mixtum fel & saccharo dulcatum toxicum appellauit: adulatores verò vulpem, & huius quidem caput in corde, caudam in lingua, gestare, dixit ille veræ virtutis cultor: Verba autem felle grauida, mel præ se ferentia, malignarum esse partus vel abortus animarum, quæ beneficia concipiant, maleficia pariant. Inuidiam, quæ indiuidua felicitatis pedissequa quosuis pios nescio quo fato non leuiter titillare, sed grauiter stimulare solet, constantiâ superandam esse suo sæpiùs exemplo docuit. Idcirco acriusculum atque adeò gratum embamma, quo dulciora temperaret edulia, recentem inuidiam appellauit; inueteratam tamen & iam non tantùm maleuolam, sed & maleficam, putere ac nimis penetrare censuit, vti sensit. Omnium verò inimicissimos illos æstimauit, qui fauorem non modò, sed & ipsam aduersariorum nobis inuiderent inuidiam. In hac enim non minùs ac in scorpiis ac viperis sibi ipsi repugnans alexipharmacum latitare: tum & inuisum inuidi, pium impii scopulum esse, cui propriâ culpâ, proprio casu illidatur; rosetum esse, cuius floribus qui aduersarentur, spinis abarcerentur. Id quod iis etiam euenit, qui postquam viuentem nobis inuiderunt parentem, vbi mundanis subtra-

tractum vident, nostrâ nondum exsaturati calamitate luctum etiam ipsum inuident. Et sanè video sæpiùs ac rideo, nec tamen sine cordolio, tam vafros, tam proteruos esse nonnullos, vt non modò præstantiorem fortunam, vitam, virtutem, famam, sed & ipsam, quæ hanc instar vmbræ sequitur perpetua comes, inuidiam nobis inuideant. Volunt ipsi nobis inuidere; negant, inuideri. Si quem vel re vel spe solùm felicem suspicantur, omni molimine impediunt atque obtundunt. Argutias suas, quæ ingeniosissima eorum est malitia, pro diuinâ voluntate & nescio quibus fatalibus dispositionibus venditant; repressis verò impedimentis, occultos sub simulati fauoris cinere fouent igniculos, venenatamque in fucata vagina sicam, aculeatam linguam, gestant, quâ punctim lædant, vbi cæsim ferire nequeunt. Omnia sinistrè interpretantur; bonum malum, malum bonum vocant; candida in nigra nigraque in candida vertunt: quibus similes vel esse, vel haberi, nec nisi in malis præferri, ferè cogimur. Vt Germanum atque Christianum candorem eiurasse, nequitiæ sacramentum dixisse videantur. At longè aliter animatus fuit beneuolus, si quis vnquam, parens meus; qui maleuolentiæ nescius non minùs alieno quàm proprio lætatus commodo commune bonum exoptauit vnicè. Perceptis cumprimis filiorum profectibus mirè recreatum constat. Puero mihi vesperâ festum natiuitatis CHRISTI proximè præcedente cubitum ituro mandasse memini, supplex eâ nocte debitâ deuotione peterem à JESVLO, vnico cunctorum bonorum largitore, quodcunque potissimùm in votis haberem, & omnium maximè frugiferum existimarem, proindè certum disponerem receptaculum: cùm verò sequenti fasto die, Christianis nobis omnium sacerrimo, me non aliud quàm cordis vasculum collocasse nec nisi pietatem expetiisse referrem; dici non potest, quanto ipsum gaudio responsiuncula illa perfude-

fuderit; vt quæ Salomonis precibus, ſapientiam à DEO flagitantibus, haud eſſet abſimilis, nec ſolam σοφίαν, ſed & εὐσέβειαν ipſam, & hâc omnia vera bona, complecteretur. Quare profuſis, vt in ſummâ atque ſubitaneâ fieri ſolet hilaritate, lacrumis, & ſibi & mihi congratulatus eſt. Grauiter aliquando decumbenti deque recuperanda ſanitate quaſi deſperanti mihi memorabile atque admirabile Regis Hiskiæ ſupraordinariâ DEI clementiâ freti, propoſuit exemplum, penitiùs conſiderandum, iuſſitque ſimili ratione pauperculus ac miſellus æger priſtinam ardentibus ab omnipotente archiatro precibus emendicarem valetudinem & ad finem iam deuolutæ vitæ meæ prorogationem: cuius diuino conſilio ſtimulatus feliciſſimum piorum votorum ſucceſſum expertus ſummas atque ſempiternas tum æterno DEO, cœleſti patrono, tum & pio parenti, me debere gratias ad extremum vſque ſpiritum deuotè ſanctéque confitebor. Quindecennalem namque ſupergteſſus iam antea deſperatæ vitæ prolongationem, quod reliquum eſt melioris tempuſculi, ſortis, ſanitatis, tanquam clementiſſimè conceſſum ſuperpondium & auctarium precariò, redundante Domini gratiâ, obtineo, nuſquam paternorum immemor conſiliorum, nuſquam Diuinorum auxiliorum. Neque verò filiis ſolùm, ſed & collegis ſenatoribus, ciuibus, amicis, perpetuum ſui deſiderium reliquit ille bonorum omnium benigniſſimus patronus; vt qui defuncti amici præſtantiam collegiſſent ex abſentiâ, cuius intuitu præterita pleraque diiudicari ſolent pleniùs; & qui in eo nihil immaturi, ſi mortem excipias, deprehendiſſent. Innumeros, quos & hîc atteſtor, ciues intricatis valdè dubiiſque negotiorum fluctibus iactatos florentiſſimis ac fructuoſiſſimis conſiliis ad optatum tranquillitatis portum promouit, auxiliis inſuper plus quàm humanis ſibi deuinctos perpetuos debitores reddidit: familiariſſimè quemque allocutus, non vultuoſâ fronte, non

te, non insurgentibus rugis, non ad cœcam austeritatem fastuosè contractis superciliis. Graphicè prolata tum dicta tum scripta sæpiùs admirati sunt grauissimi viri, præsertim in senatu, quem semper & honorauit & ornauit, nunquam onerauit. Publicis in iudiciis bona quæque collaudanda atque agnoscenda, mala verò & illaudabilia vel condemnanda vel contemnenda; probos præmiis, improbos pœnis ad exemplum afficiendos censuit. Reipublicæ adeò addictus fuit, vt maximâ proprii commodi iacturâ vires & facultates suas vnicè ad publicum direxerit commodum, ne ipso quidem in ocio ociosus; à laudatis laudatus; nec nisi ingratis ingratus. Testis Argentina Patria, testis Senatus, testes ciues pietate, virtute, doctrinâ præstantes, testis tristissima vidua, mater pientissima, Maria Magdalena Eiringera, testis à Clarissimo Theologo, Schallesio, habita typisque mandata funebris concio. Cæterùm verè Christianus fuit, humanus, candidus, clarus fuit: ad virtutem, ad gratiam, ad gloriam natus. Eam laudem ipsi, præter inscios, inuidos, iniquos, obtrectatores, nemo derogabit. Quomodo verò singulari, sed verecundè reticendâ mihi, felicitate primus Argentinæ sit potitus, memorat nobilissimus Iurisconsultus & Antecessor Argentin. Dn. D. Casp. Bitschius in Oratione, quam Argentinensium Priuilegiorum Academicorum Promulgationi insertam videas. Hominem alias atque adeò nihil humani à se alienum fuisse, nunquam non confessus est. Quapropter etiam humanæ fragilitatis rerumque omnium terrenarum pertæsus, inculpatæ vitæ studens ad cœlestem incolatum strenuè aspirauit: & cùm diuturno paulatim eneruatus morbo ex hac misera vita sibi migrandum, in cœlestem verò patriam proficiscendum esse iam iam persentisceret, recordor eum humanarum rerum plus quàm saturum id iter, arduum aliâs, heroicâ tamen & verè Christianâ patientiâ summoque desiderio suscepisse, & in hac ipsâ mor-

talitate indicibili quodam æternitatis prægustu corroboratum inter alias præclaras ad iter iam sese accingentis animæ meditationes hanc in dolorum atrocitate pronunciasse veram & satis profundam: difficilem hominis in hoc Mundi theatrum esse introitum, difficilem & exitum; feliciorem tamen, si non faciliorem, abitum quam aditum: nullos in hac mundana palæstra sine Marte, nullos sine morte, dari triumphos: per angusta transeundum esse ad augusta: multaque patientiâ ferre nos, quæ nullâ potentiâ auferre possumus, debere. Vitam certè sicut hospitem habuit; præsentem non eiecit, abeuntem non tenuit, nec penulam lacerauit, in id semper intentus, vt laudabilem potiùs quàm longam viueret vitam; vt ne moreretur, postquam mortuus esset, sed floridâ sui memoriâ superstites atque successuros inter mortales etiam tumulatus viuisceret, ac de triumphatrice morte triumpharet, vt amisso quod in tempore partum, id, quod suprà omne tempus, assequeretur: bonos dicens hîc peregrinos esse, malos illîc exules fore perpetuos: diu viuere nil aliud esse quàm diu stare, vt aliquando cadas; diu florere, vt aliquando marcescas. Amore DEI ardentissimè flagrauit, & quem sese amare confidenter credidit, vnicè redamare nunquam dubitauit: vt amoris ita & timoris Domini, quem omnis sapientiæ initium esse sapientissimus Rex Salomo dictauit, studiosissimus. Morbo, quo conflictabatur, naturam vincente tandem ac DEO æternitatis iam candidatum spiritum reuocante, luctam exantlans ineuitabilem, supernam interim anhelans patriam fatigatus viator, mox inuictus futurus omnium mundanorum victor, Ducem sequens Dominum JESVM, cunctis suis benedicens &, ah quàm inuitus inuitis, valedicens placidissimè expirauit, medias inter preces, quibus ceu gradibus quibusdam scalæ illius Angelicæ, cuius sacra pagina meminit, in cœlestem adscendit Paradysum, ipsâ cœlitùs descendente atque obuiante VIA, JESV CHRISTO.

Gen. c. 28. & Ioan. c. 1.

Heu

Heu me desertum & in hac miseriarum valle superstitem! heu spes inanes nostras! heu interemptas cogitationes! heu constantissimam humanarum rerum inconstantiam, certissimam incertitudinem! Heu quid agam, quid non agam? Quemnam æquanimitatis, quem tranquillitatis effingam portum tantis iactato fluctibus animo? Quodnam mediter solamen, quod leuamen comminiscar? Quid in eius arboris, cuius firmitudine nixa sors mea non minùs ac spes, infirma veluti hederula, florescere potuisset alacrius, intolerabili iacturâ, quam nunc orbus patior, vlteriùs expectem? Quid sperem, quid spirem? Quid non potiùs relinquam, prætercam, abiiciam, contemnam? iis præsertim temporibus, quibus nihil mali bonis, nihil boni malis denegatur: quibus totis Bellonæ mancipatis oppressi iacent pacifici: quibus sola dominatur seu vis fraudulenta seu fraus violenta, nuda mendicat pallidaque in exilio oberrat virtus, palliatum verò larvatumque, modò nummosum, emergit vitium, furit inuidia, ridetur synceritas, doctrina sordet, vera fidaque amicitia squalescens & phthisi consumpta videtur. Ergone mundana ista cuncta vana nauseans viriculis exhaustis semimarcidus, quod reliquum est de corpusculo, vniuersum in lachrymas diffluere patiar, vt extremo quamprimùm voto potiar; vti resoluto corporali vinculo libertate fretus spiritus in alterâ illâ vitâ transmundanâ, solâ verè solidâ, cum patriâ perpetuò conuersari queat animulâ, cui solita in terris denegata consuetudo. Equidem cùm omnis ablata mihi sit in suauissimi parentis abitu lætitia, nil aliud superesse videtur quàm mera tristitia, quæ sola inseliciter viuida illius morte, vereor, immortalis reddita certè non nisi mecum morietur. Enimverò patriis bustis cor meum combustum & chara omnia conquassata iam contritaque ferè sentio. Nam quum defunctos olim parentes suos filii comburerent, quidam etiam in cinerem redactos quotidianis immixtos ali-

mentis comederent atque adeò in propriam conuersos substantiam resuscitare se in se quodammodo vel saltem præseruare à putredine præsumerent; inuerso tu, desideratissime pater, ordine viuum me mortuus ardentissimo tui desiderio & flagrantissimo amore, quo me toties inflammatum anteà tam suauiter refrigerasti, comburis, paulatim consumis & defuncto tibi prorsus assimilas; qui florentissimâ, dum vitâ fruerere, corporis constitutione rosam verè referens vix vmbræ tuæ vmbram vti nunc referrem, mihi concessisti. Sed quorsum, intempestiuâ præteriti floris recordatione repullulantes è requietorio suo gemitus exsuscito? Quid indè solatii? Quid restituituram te sperem, impudentissima mors, quæ omnia rapere, nihil vel dare, vel reddere soles? quæ ideò fortassè tenero puello pepercisti, vt omnibus bonis cumulatum, maturum, ac dignitatibus plenissimum, præter expectationem exutum, maiore triumpho sustolleres, vel faciliori clade posteros in eo solo cunctos vnâ trucidares, vel me saltem nondum tibi destinatum, imò functionis iussu pro tempore vigilent antagonistam, alienis & quidem immedicabilibus sauciares vulneribus. O inuida, ô iniqua mors! Et cur enim innocentissimum me non auditâ causâ inauditâ persequeris mulctâ, alieno supplicio? An, quòd me ipsum tibi pro placito tuo non dediderim, quem me ipso mihi chariorem obseruasti, violenter abripis? An eum dum vitæ, dum viuis inuidisti, dum exosam te, contemptam, illaudatam vidisti, callidis machinationibus somni nomine admissa viuum tibi assimilans vel te in illo vel illum in te laudatum iri sperasti? cùm quotidiana obseruatione teste, liuor post fata quiescat, laus resurgat ac virescat. Sic igitur alienis plumis superbire, mutuatitiâ gloriâ gloriari satagis? Quousque libidinem tuam, exercebis nec explebis vera fera? Quousque sub iugo tuo plus quàm tyrannico detinebis diuino redemptos sanguine libertos, ô vaferrima, ô feralis furia? Quousque seditiosa,

crudelis, bruta, barbara, disturbabis tranquillos, discruciabis beneficos, detruncabis integerrimos, devorabis innocentissimos? Si tu vel videri, vel vulnerari posses, per me non staret, quò minùs penetrantem experta vindictam faucibus tuis ereptum mox doleres parentem meum, quem iniquè surripuisti mihi. Quid enim prætendis? quid perpetravi? Vel si quid ego perpetraui, cur in integerrimum insontis parentis caput sæva iacula tua mittis, iis parcens, qui ne nati quidem sine publicæ salutis detrimento? Cur, si vllum ego fortè læsæ maiestatis tuæ crimen commisi, macra regina, si tyrannidi tuæ reluctatus sum, si quos sublatos voluisti, saluatos adiuvi, vnâ eâque durissimâ mulctâ & patrem & filium affecisti contra omnia, quæ vsquam cognita, iura. Quòd si namque filius omninò parentis iniquitatem ferret, immeritò tamen in patrem filii seu culpa seu pœna transferatur: cum præsertim, qui & extrà & suprà regnum tuum constitutus innocentiæ cliens ab insidiis tuis immunis esse meritò debuerat. Quid ei dedisti, quod vllo iure ab eo repeteres? Tuus neutiquam, vt Creatoris DEI, misericordis creditoris, vt conditricis naturæ, vt patriæ, vt parentis, debitor fuit: & si fuisset, iam pridem tibi satisfactum ab omnipotente obside ac redemptore. Quòd si cuncta reddenda, quæ data sunt, vel omnium bonorum cessione, non iam ille tibi suam, sed ipsi ego meam reddam vitam, neque alteram abs te, quæ nullam habes, emendicem; verùm ab eo, cui soli omnia omniumque rationes olim & te & me & omnes reddere oportebit; cùm novissimo iudicio è visceribus tuis extractum repetiero desideratissimum caput, te ipsam verò mortem mori videro, quæ infinitorum homicidiorum rea, propriis tuis latebris captiua, innumero spoliorum numero circumdata, non tam Cornelia iamdudum lege, quàm Christiano iudicio condemnata es: cùm inquam internecione tua portam nobis ad veram vitam reserari perspexero. Nam in hac

vita,

vita, in tyrannico hoc tuo regno nihil restituis, ô inclementissima, ô inexorabilis mors: quæ cum omnia mihi in vno abstuleris, & cunctas in vno resecto rosero rosellas amputaveris, cur non & disperditi suauissimi floris memoriam, quâ me tam pertinaciter excrucias, suffurata simul es. Nunc verò siue minimam fortè rosellam intueor, siue dulcissimum parentis nomen inaudio, siue in me ipso qualia qualia illius inquiro vestigia; natiuæ statim pietatis calore efferuescens amor tot ferè carissimi capitis icones, quot cogitationes, effingit. Proh! te iam eo ipso videre videor, ô rediuiue parens. At vbi pristinus ille nitor tuus? Vbi nunc serenæ frontis tuæ, aperti clausæ mentis amphitheatri, sensuum cœli, maiestas? Vbi cœlestia sydera, cœrulei ocelli, quibus blandè radiantibus tam amanter infinities me adspexisti: quibus suaviter non minùs atque grauiter nutantibus me tum monere tum mouere solitus es: quibus haud rarò pro lingua, pro manu, pro bacillo vsus es? Vbi aures illæ tuæ supplicantibus patulæ patientissimæque: quibus odiosissimos eiulatus infantiles toleranter excepisti, sed & mendicantes quotidiè petitiunculas meas exaudiisti ferè priùs quàm inaudiuisti: quibus vel recitatas lectiunculas, vel acriores in ætate iam maturiore discursus, vel frugiferas nescio quas renitentes promissiunculas, heu nunc omnes frustraneas, erectâ spe lætitiaque suscepisti? Vbi augustum illud elegantiarum templum, suaviloquentiæ sacellum, è quo tot oracula deprompta memini? Vbi liberalitate turgidæ, beneficiis plenissimæ manus: Vbi pedes illi toties propter me tantoperè defatigati, semper tamen indefessi. Iam vmbratile & visus acie penetrabile corpus intueor. Sed vbi charum illud cor tuum, alma radix earum nunc inquietissimè palpitantium fibrarum, in pectore meo residuarum, quas à basi sua diuulsas non nisi præpotens cordis conditor redintegrare valeat. O charum Cor; cuius

cuius intimis penetralibus oriundi vitales spiritus mei à fonte suo periculosissimâ interceptione remoti atque in mera suspiria resoluti insueto quasi quodam seu exilio seu deserto fatiscere coguntur, qui maiora olim melioraque spirare valuissent. Vbi ea omnia sunt nunc, obsecro te per amabilissimum parentis officium, per miserrimam orbitatem meam? Nihil enim hic præter istas vmbras, quibus inanes spes meas eludis, nihil præter nihil, cerno. Nam quid præter solam speciem & memoriam, quam vel invita mors invicto animo meo relinquat, superest? quid præter mœrorem reliquum? Quæ promissa fors secundior, vt velim vivere, me teneat ampliùs? cuius nec fortunæ prosperioris, nec vitæ perfectioris fructus ad te, Mundanorum nunquam ampliùs participem, vtpote nunquam reducem, redundare queunt. Heu quò me vertam tandem, quò me conferam, quò confugiam? Ad diuina fata? Irata fortè miserum non audient & immutabilia impatientiam exprobrabunt, rebellionem interpretabuntur. Ad crudelemne illam omnium hominum domitricem, vt quæ nos infeliciter in hac vita disiunxit, feliciùs in altera illa coniungat? At ea me tantùm commouet, non promouet, &, quod intolerabilem sapit tyrannidem, longâ tortuosaque miseriarum catenâ reuinctum trudit simul atque trahit. Ad Naturam, diam aliâs omnium matrem? At eam seueram pro tempore visam nouercam & cum Parcis illis, ne dignissimo quidem parcentibus, colludentem, vel inclementiâ turgidam vel impotentiâ languidam frustrà, nec sine periculo, sollicitem? ex legum iudicio sistere, inexorabilem precibus fatigare audeam? Inuariabilia sua prætendet iura, summaque producet priuilegia; vota verò mea cunctas vires suas atque ordinaria excedere auxilia referet: præsertim cùm tot seculis tantis operis indies magis magisque senescente rerum vniuersitate, inualescente

contrà

contrà mortalium peruerſitate, fatiſcere videatur, vt nec reſtituere ſingula, nec reſtaurare cuncta, nec ſaltem ab vlteriore ruinâ me meâue præſeruare valeat. Ad fortunæ, humanarum rerum reginæ, pedes vti procumbam, cæca eiuſdem ſuadent mancipia. Egone verò infidæ illius atque inuidæ famulæ, ne dicam meretriculæ, tantoperè contrà nos fulminantis, inſultantis, laſciuientis, fidei committam aut commendem ſpes meas, quæ non niſi ſuperſtitioſis aſſeclis & amaſiis ſuis tum prodeſſe ſolet, tum obeſſe poteſt? Confugiamne ad virtutem? Vereor, ne exulans ipſa æquè minus mihi ac ſibi ipſi auxiliari queat. Et hac quidem optatiſſimâ procuratrice non tam irreducem parentem emendicare quèm huius æternæ memoriæ mœſtitiam meam auſim aſſociare. Ad ſapientiam? Ad excelſum Imperatricis huius thronum vix propius admiſſa mens humana ſapientiſſimum ipſum Salomonem mortuum, nec reſtitutum, inaudit, ſolumque, mortis contemptum partim, partim amorem, pro ſolatio ſibi commendari percipit. Ad patriamne conuertam me? Patris ea ipſa cineribus, quos tegit, contecta videtur. Et iam patrios inuiſam lares, diu deſertos, ſqualidos, triſte funus redolentes; vt me contineant, qui proprium retinere dominum haud poterant? Iſti nimiam ſuam dum lugent orbitatem, meam ſimul exacerbarent. Hauriamne ego inſuper ibi ſpiritum, vbi ille amiſit ſuum: Ad amicos? In calamitatibus meis inimicos, proximos aliâs nunc remotiſſimos experiar: qui non niſi ſecundis aſſueti rebus metuent, ne ægra fortè fortuna mea penetrantem exhalet contagionem, fugâ ſibi pro ſecuritate conſulturi, cùm ſolo ſereno cœlo aurâque tranquillâ gaudeant, à nubilis & vmbroſis tempeſtatibus abhorreant. Peregrinoſné vocem in auxilium? Vereor, ne non tam hoſpites quàm hoſtes oſtendant ſeſe, aduenam qui promouere vel non volunt vel non poſſunt, premere fortuiti mancipii loco ſæpè ſolent, recentem vel refloreſcentem aliorum felicitatem æ-

gris

gris adſpiciunt oculis, per alienæ gloriæ ſtragem ac nobiliorum nominum cadauera ad furtiuam neſcio quam eminentiam graſſantur. Et hi qui vulneri medeantur, cuius non tantùm non agnoſcant immanitatem, ſed & alienis plagis interruptas conſolidari voluptates ſuas opinentur? Ita cùm nullibi pro voto commorari queam, vbique præter votum cruciari ſoleo, Luctus, luctus, ô corda condolentia, ſolus vbique mihi ſupereſt in hoc vaſto gaudiorum meorum ſepulcreto, mundo. Quanta quamdiu lacrumandi mihi relicta materia? Vetitæ ſi omninò Stoicorum rigore virilibus animis ſint lachrymæ; &, ſi neque illas, quæ per eliſionem cadunt vel nolentibus imò excidunt etiam retinentibus nobis, liqueſcentis animi pluuias pectora quædam non tam fortia quàm ferrea ferre queunt, illas ſaltem abditas, illas omninò debitas, nobis concedant, quibus ad fontem ſuum, cor, remeantibus nec humanitas nec dignitas deeſt, ſiccis quidem relictis oculis, ſed inuitis, intima ac penetrantiſsima animi vulnera illa, nec dum ad perfectam cicatricem perducta, diſſimulantibus. Quandoquidem enim parentis animo filii genius indicibili traducis participatione ita commiſceatur, vt penè vnus fiat, patiente illo prorſuſque diſcedente hic non inſigniter compatiatur? non commoueatur, non concutiatur? non ſentiat firmiſsimi nexus duriſsimi cunei (acutiſſimi acerbiſsimæ mortis aculei morbi) violentiâ ac impetu factam diſſolutionem? Non ſentiat à ſenſuum fonte, capite, promanans neruulus principii ſui labefactationem? Non langueſcat, non evaneſcat luciſiſsimi ſolis occaſu pallidus in terra radiolus? Non animaduertat extrà patriam triſtiſsimo confectus nuntio filius, ipſam in parente patriam ſibi ſubtractam? Non experiatur iniucundam, alienatam, peregrinam ſine patre patriam, ah quantum hactenus immutatam, quantum forſitan inpoſterum immutandam? O quî lachrymas egó ſupprimam, quas Ioſephus pro Iacobo paren-

parente, Saluator, quem quidem fleſſe, non riſiſſe, conſtat, pro nobis filiis & fratribus, non poterat, non profundere? Quot inanes lachrymas quàm temerè quàm peruerſè crocodylorum neſcio quorum bipedum ab oculis profluere videmus? & pater intereuntem filium, filius parentem iuſtis haud deploret lachrymis? Vicinæ vnius corporis partes communi fretæ nutrimento ſe inuicem altera in alterius egeſtate reſtaurent, ſuſtentent, ac veluti lactent, communicato, quo naturâ participant, ſucco ſe mutuò contemperent? & vnius cordis altera pars alteram flacceſcentem intimo non irroret, non irriget liquore? Ergone peruerſos illos atque barbaros imiter cauponum alumnos, in parentes, in cognatos, in vniuerſum genus humanum impios hæredipetas, qui non ex oculis aquam, multò minus ſanguinem, ſed è grandioribus poculis vitalem ſuccum, ſcilicet è vitibus elicitum, effundunt exhauriuntque pro patria, pro parentibus, agnatis, amicis? Argutam interim cominiſcuntur excuſatiunculam. Aiunt, nullum luctu mortuis parari regreſſum. Audio; ſcio; cedo; gratulor quin etiam, quod mirere, non mihi, ſed mundanis ærumnis ſubtracto triumphatori, verùm nec humanitatem exuo ſiliceæ neſcio cuius ſapientiæ gratia; &, ſi nullum luctu defuncto parenti ad me, mihi ſaltem maturiorem ad beatum nunc cœlicolam regreſſum parare vel exoptare liceat, vt diſceſſus atrocitatem nouæ conſtantiſque conuerſationis ſpe obliterare queam. Aiunt inſuper, nequicquam vel acerbi vel amari Noſtrum eſſe perpeſſum. Mortem enim dulciſſimam omninò videri. Stoicis, crediderim. Nam quum experientiâ deſtituantur, quotquot de morte ſcribunt Philoſophi, loquuntur Philologi, nemo enim mortuus vnquam mortem deſcripſit, vt vitam viuentes plurimi, qui dignouerit quiſquàm rem incognitam, aut diiudicarit inexcogitatam? Largiar autem, hanc nullam eſſe luctus mei cauſam, quum & Noſter ipſam inuitarit potiùs quàm vitarit mortem
can-

eandemque priùs ferè vicerit quàm viderit, nec infeliciter interiisse, sed feliciter obdormiuisse visus sit; aliæ tamen ab inexhausto fonte scaturiunt lachrymarum causæ. Quarum princeps temporis inuidia dicam an perfidia, quâ ipsum sese nolenti ac inuito obtrusit mihi, parenti subtraxit; cui continuis querelis ingratus, insolens, importunus superstes tam inutiles quàm pertinaces hos dies, alieno vitæ curriculo incubantes, præter votum in hac solitudine tranare cogor atque aduersis fortunæ ventis transigere. Neque insuper recollectis fortè viriculis, (heu quantâ spe frustratus!) propositos olim promissosque iucundos efficacis gratitudinis fructus in solatium charissimo seni iam absenti offerre, nec me aliqua saltem tanti debiti parte liberare queo. Quòd si porrò alii tenerrimæ ætatis infantulos, eodem die puerilem & senilem ætatem expertos, eâdem horulâ natos, renatos; & denatos; vix cognitos ab ipsis nondum cogniti tam enormiter nec sine consolationis repudiatione deplorant; quantò maiori excusatione eorum deploratur obitus, qui firmâ iam consuetudine clari charique nobis eam attigerunt ætatem, cuius constantiâ, grauiori authoritati coniunctâ solidiore prudentiâ, & experientiâ prodesse omnibus, obesse nemini solet, virtutis religionisque signa sequuti non crudos ac rudes calyculos; non alabastrulis conniuentes vel dehiscentes demùm atque immaturos rosarum pupulos, sed omnibus numeris absolutam, sed apertam planè rosam, nec eam simplicem & paucifoliam, sed centifoliam, sed centifloram præ se ferunt, nec flores tantùm aut iulos, vti iuuenilibus annis, sed iam ipsos fructus producunt, non nudâ spe lactant, sed & ipsâ re exsaturant? Arbusculas certè plurimas foliosas potiùs quàm vnicam adultam arborem frugiferam vnusquisque perdiderit. Atqui talis iam arbos extitit beatus Noster; ad communem non solùm soliditatem, sed ipsam deducta perfectionem ac integritatem: rosetum insigni præstan-

ſtantiſſimorum florum & fructuum pondere deflexum ſolâque meritorum magnitudine munerumque multitudine depreſſum, non niſi temerariis ac violentis carptoribus aculeatum viſum, omnibus aliâs bonis amœnum: cuius abſentiâ nunc ineffabili ratione perturbatus vix ipſi mihi ampliùs adeſſe videor. O acerba fata! O Natura, dura mater! aut non extruxiſſes aut non deſtruxiſſes, tam rarã, tam caram, fabricam: quam dum effers, aufers. Ideone tantâ gratiâ gratioſum plantaſti roſetum, ſtirpitùs vt eradicares maiore iacturâ. Ah pater, ah care pater! Tene ego tot inſolentis fortunæ tempeſtatibus iactatum inclementiore fato nunc penitùs confectum ac præter expectationem abſtractum feram? Tene benigniſſimum rigidis morborum aculeis diſcruciatum audiam? Tene naturâ, conſuetudine, ſtudio, mitiſſimum; truculentæ mortis inſidiis langueſcere patiar in infeliciſſima abſentia mea? qui, vt Apollineâ tot mortalibus, etiam indignis, etiam ingratis, ſuccurrerem Arte, mortique perpetuum victorioſâ dexterâ bellum mouerem, & vel nullo commodo meo tot tantaque incommoda aliorum ceruicibus vel inſidentia vel imminentia fortiter abarcerem, autor mihi fuiſti. Pro quo, ſi optio, ſi occaſio data fuiſſet, & ſteſtiſſem & cecidiſſem. Quem ſi vel ex mediis oppugnatæ (quod DEVS clementer auertit) patriæ periculis atque incendiis fulgurantia per arma deductum, velut infirmum parentem ſuum pius Æneas, liberare oportuiſſet, vel atrociſſimorum hoſtium, morborum, æſtibus, quibus nobiliſſima decoratiſſimi corporis fabrica diruebatur, eripere conceſſum eſſet, tum debiti memor officii tum ſperati à DEO præmii certus, neque viribus, iuro per ea quæ tibi à me conſecrata cuncta, nec laboribus, nec ſanguini, nec ſpiritui huic ipſi, quem à prima tibi debeo natiuitate, pepercissem; & vt te ſaluarem,

uarem, cuius obitu nullum mihi superesse gaudium in hac quidem orbitate videtur, pro necessitate neque vitam; quam tuo beneficio mihi concessam, tibi nunquam non dicatam, repetere potuisses, vlteriùs fouissem; neque mortem, quam indicere patrio iure debuisses, vlla ratione fugissem; quin potiùs vrgente prono iam in omne periculum amoris ardore, collectis & auctis suprà modum moremque viriculis, vel saltem votis meis, non solùm atrocissimum & in innocentissimum caput improbè sæuientem morbum propulsare, sed præmissâ pugnæ clarigatione, cum ipsa etiam tumultuosâ morte certare DEO duce sategissem; vt vel tu mecum viveres, vel ego tecum, imò, quod optatius; pro te mortuus essem. At verò qui toties tantoperè à Rep. senatu, ciuibus, amicis, omnibus bonis, desideraris, vnicum hociam in pleno iubilo tuo; subcœlestium contemptor, ne desiderere; desiderare videris. Quid ampliùs ergo, si ne hoc quidem, quod immenso defectu amisimus, amantissimo affectu vestigare, si nec damnum quidem publicum, nec propriam miseriam miserari licet; nobis superesse conceditur? Ergone patriæ ac Reip. ergone miselli filii suppudet te iam in summo intimoque Diuini patris amplexu cum æterno Fratre, Domino IESV, conquiescentem? Ergone solis supernis superbiens inferna cuncta despicis, nec miseriam nostram, quæ tamen & ipsa summa est, intueris? Amorem communiter aiunt haud ascendere, sed descendere. Quod si ita est, vt omnes quidem vltrò confitentur parentes, atque ego deprimente gravioris elementi mole præpeditus pro votis ad te adscendere non possim, tuarum est omninò partium, vti vel ad me descendas, vèl ad te quantocyùs me pertrahas, vel saltem extrà miseriarum vallem hanc constitutus, supremâ beatitudinis regione resi-

dens, divinis illis, quibus resplendescens frueris, æterni Solis radiis cœlitùs haurias exundantes hasce desolati, depressi, debilitati filii lachrymas, vrgentes se invicem gemitus, ac profundissima suspiria. Respice de præcelsâ illa prælustrique speculâ miserrimè desertum me, ô beatissime nunc desertor; aspice suspicientem te; conspice turpatâ luctu facie pudibundum; amplectere atque hinc auelle terrenis non solùm ærumnarum sed & deliciarum reliquiis valedicentem, ac ipsi vivacitati suæ nouissimum terminum imprecantem, ad te vnicè aspirantem. Iam iam obruto calamitatibus animo meo, charissime pater, neque superest quod pro te dicam, in solo quidem exule, in cœlo verò exultante, neque quod pro me mœstissimo conquerar, reliquum video. Verùm hoc, quo labefactatum tandem suffulciam animum, humaniores consolatores reliquêre solatium: parentem meum, quem ego prætendam anteà mihi felicissimè præfuisse, nunc nunquam non deesse, non solùm in DEO, qui est omnia in omnibus, superesse, sed & in me ipso superuiuere: interupto illo, quod quidem videbatur, vtriusque vitæ nostræ interuallo, perpetuâ recentis memoriæ continuatione iterum coniunctô; & in vitæ meæ præsentis sinu præteritæ vitæ illius memoriam perannaturam conquiescere. Acerbissimi verò doloris leniendi gratia non solùm parentis ac vniuersæ mortalitatis, sed & mei me ipsius miseriarumque mearum tandem obliuisci debere; aliò vix commodiore acutissimi cordolii superstite anodyno. Atque ita cùm nullum solidum quidem omnis humana mihi sapientia suppeditet solatium, nullum nisi vulneris prauitatem irritans remedium, quod extremæ calamitatis est, indicium, solo pio silentio involvere patienterque perferre cogor, quod mutare nulla ratione queo. Ita rosam, quæ præteriit, vt prouerbium sonat, nec inquirere nec inuenire

nire pristino loco concessum. Quam exsuccam, emarcidam, euanidam lachrymoso rore tam frequenter, at frustrà, rigare soleo, erigere verò nisi constantissimis literarum monumentis ac fortassis in emersurâ feliciùs posteritate, neutiquam valeo. Heu squalidum, heu destructum rosetum! quod ni cœlo destinatum eò vndè primùm ortum transplantari scirem, extremo cordolio distabescerem. Neque verò quia disparuit, omnimodè disperiit; sed cœlum versus excrescens terreno frustratum, nec contentum, nutrimento, radices suas ad superna reflectens, in æterno iam frondescit atque efflorescit paradyso. Quare cùm Diuinis fatis, cuncta potentissimè, sapientissimè, iustissimè, optimè disponentibus nec repugnare valeamus nec reclamare debeamus, eò vnicè pia vota, quibus ipsa flecti solent fata, dirigamus, vt immensis contritorum ærumnis placatus, tantoperè diminutorum misertus, tot demissorum casibus commotus DEVS OPT. MAX. summâ misericordiâ suâ summam miseriam nostram attemperare, suauissimo amore grauissimi doloris amarorem edulcare, superstites verò nos fæculentis hisce calamitatum reliquiis hærentes mortales beatis in cœlo maioribus, quos non amisimus, sed præmisimus, associare & in sacrosanctum illud concilium cooptare velit, vt vnâ cum ipsis & electis omnibus Isangelis sempiternâ DEI consuetudine in lætitia sine tristitia, amore sine amarore, vita sine mortalitate, felicitate sine infortunio frui nobis liceat. Tu interim sanctissima & beatissima charissimi parentis animula, cœlitum ciuis, cui præire nobis, etiam inuitis, nunc verò vti te sequamur, inuitatis, libuit; cuius amplexum hîc frustrà desiderarim, in alterâ verò patriâ felicissimè repetierim; quæ, cuius in sinu acquiescens optatissimo frueris cœlestis patris patrocinio, eum ipsum pro te mihi procul dubio benignissimum, constituisti pa-

patronum; calidiſsimas haſce lacrymas, tantùm non roſeâ ſanguinis tincturâ rutilantes, ceu extremum libamen, vltimum honorarium, ſupremum pietatis, charitatis, humanitatis, humilitatis munus, licet indigniſsimum, ac inſufficientiſsimum, ſuſcipe; ſalue, & roſeâ ſempiternæ beatitudinis coronâ redimita viue, vige, vale. Tu verò, quæ in hoc vaſto mundi deſerto ſuperſtiti miſero mortali mihi ſuperes ſeu mortua vita ſeu viua mors, cum verâ illâ æternâ vitâ Diuinâ tandem gratiâ commutanda, quantillum recreationis mihi poſthac concedes? quantum forſitan illudes? Neque enim tibi ampliùs fido, ô humana, ô mundana, ô vana vita! quæ, vt ex Scaligeri pectore gemitus ſimul emittam meos:

Incerta, caduca, peruſta ignibus furorum,
In falſa patria hoſpes & exul à te ipſa,
Sentina malorum, miſerabilis cloaca,
Infida, rebellis tibi ſerua prauitatis,
Tardis laqueus, ſubitis flamma, foſſa cæcis:
Tu delitium carceris & carceris illex,
Deſultoria fabula, ſomnium ebrioſum:
Non vita. Quid auſim, fera, te dicere vitam?
Quid me hîc fallis inepta? quid & te ipſa ludis?
Tu mors potiùs, mors potiùs vocanda. Nempè
Nos mors liberat: at facis eſſe morte dignos.
Vita altera vita aurea, vita vera vita.
Aduerſarius vbi nullus, dolor, laborué.

Tandem igitur, quamprimùm DEO meo placuerit (vt verſibus illis cygneis, quos Iulius Cæſar Scaliger animæ ſuæ profecturæ ceu vltimum vale cecinit, te, animula mea, piè ſanctèque alloquar.)

Egredere, ô miſeris multùm defuncta ruinis.
Egredere & ſeruis ſeruilia regna relinque.
Aude, hoſpes, tenebris horrendi imponere finem
Exilii, & patria ſperatas quærere ſedes.

Munde

Munde immunde vale aeternùm: nos libera coeli
Pignora promisso tandem potiemur olympo.
Tu modò nate Deo, sanctissima victima, Iesu,
Aspice nos, qui cuncta animas, spes vnica: mortem
Exue morte tua atq; nouâ vitâ indue vitam.
Vt tecum moriens, tecum, ô mea vita, resurgam,
Et viuam viuo te omne exsaturatus in aeuum.

Hactenùs prima Rhodologiae pars Philologica nimirùm, pertractata: sequitur altera, quae Philosophico-Medica.

RHODOLOGIÆ
PARS II.

Continens historicam generosæ Rosæ descriptionem secundùm quatuor causarum genera Philosophicè, cumprimis verò Medicè pertractatam: qualitatum, virium & multiplicis illius in Medicina vsus explicationem; medicamentorum tum Galenicorum tum Chymicorum è Rosa paratorum atq; etiam singularium quorundam arcanorum dilucidationem.

CAPVT I.

Botanicam Rosæ historiam ac descriptionem exhibiturus haud vulgatis è rhizotomorum farraginibus receptas opiniones vel plebeias traditiunculas desumere, sed ex ipso Philosophiæ fonte principia & causas, quibus omnis vera firmaque nititur scientia, altiùs haurire animus est. Tunc namque putamus vnumquodque cognoscere, cùm causas primas cognouerimus & principia prima. Arist. *lib.* 1. *Phys. c.* 1. *t.* 1. & causæ nos scire maximè faciunt. *l.* 1. *Poster. Analyt. c.* 2. *t.* 5. & *l.* 2. *c.* 11. *t.* 11. & *l.* α. *M. Metaphys. c.* 3. Causæ, inquit Scaliger meus

meus *in Ep. ad Sebast. Gryph.* ficuti vni homini ad cognoscendum datæ, ita qui eas animo concipit, is demùm homo dicendus. O igitur diuinam causarum scientiam! quàm irrefragabilem methodum geris! exclamat Gribaldus Iurisconsultus *l. de meth. & rat. stud.*

Verùm cùm quatuor causarum genera Archiducem sequuti Philosophiæ capitanei constituant; & quasdam causas externas (quæ maneant extra rem constitutam) vt finalem & efficientem; quasdam internas (quæ ipsum ens constituendum ingrediantur, in eoque constituto tamdiu perseuerent, quamdiu à Natura naturata nulla fiat dissolutio naturalis, aut immediata annihilatio à Natura naturante) vt formam & materiam, nuncupent ex Arist. *lib.* λ. *Metaph. c.* 4. *t.* 23. & *l.* δ. *c.* 1. *t.* 1. singulas Rosæ causas ordine edoceamus, *Rhodologia secundùm 4. causarum genera conscripta.*

A summo sumpto principe principia.

Equidem primum principium pariter & vltimus finis vti omnium reliquarum creaturarum, ita & Rosæ DEVS est. Vltimus inquam seu vniuersalis finis OPT. MAX. creator DEVS est: ad cuius gloriam floridissima fructuosissimaque Rosa in pulcherrimum hoc Mundi theatrum illius iussu introducta; vt decentem vnà cum collegis suis & conciuibus, reliquis flosculis, scenam præstituto & loco & tempore perageret. Omne enim quod est, propter aliud est quàm propter se, excepto vno solo DEO. Igitur omnia propter illud vnum sunt, quod non est propter aliud, ait Scaliger *exerc.* 250. *s.* 1. Ergo omnia propter DEVM: quia DEVS non est propter aliquid aliud præter se. Proprius verò particularis atque proximus finis homo est, qui rosâ principaliter vt medicamento, minùs principaliter vt suauissimo alimentorum quodam veluti condimento, aliis quin etiam pluribus rationibus tanquam delectamento vtitur pro re nata. Hominis autem gratia non rosam solùm, sed & omnes omnium rerum species esse conditas, etiam cœlum ipsum, patet ex Genes. *c.* 1. *v.* 28. & *seq.* Item *ex c.* 9. *v.* 1. 2. & 3. Quare facto homine *Rosa causa finalis vniuersalis.*

quieuit DEUS. Geneſ. *c.* 2. *v.* 2. Imò hominis gratia conſtitutos eſſe ſpiritus angelicos, ſacræ Epiſtolæ ad Hebr. exaratæ author teſtatur *c.* 1. *v. vlt.* Quod & aquila Philoſophiæ Ariſtoteles conſiderauit *l.* 2. *Phyſ. c.* 7. *v.* 14. dum inquit ꞉ καὶ χρώμεθα ὡς ἡμῶν ἕνεκα πάντων ὑπαρχόντων. ἐσμὲν γάρ πως καὶ ἡμεῖς τέλος: id eſt, & vtimur tanquam propter nos omnibus exiſtentibus. Sumus enim quodammodo & nos finis. Et 2. *Polit. c.* 5. aſſerit, etiam illas beſtias meliores eſſe, quæ ſub hominis imperio ſunt. Adeò microcoſmi gratia Macrocoſmus ipſe tam affabrè conditus videtur. Hinc & Ariſt. *lib.* 8. *Phyſ. c.* 2. *v.* 17. hominem appellat, μικρόκοσμον eumque tanquam regulam proponit & menſuram ad cæterorum omnium animantium cognitionem *l.* 1. *de Hiſt. animal. c.* 15. Videas igitur, ô Homo, ne turpiter abutaris potiùs quàm decenter vtaris ſubiectis tibi ad Domini tui gloriam creaturis; nec his ipſis ſuperſtitiosè fruaris. Solo namque Creatore frui, creaturis vti nobis licet; cùm, vt B. Auguſtinus *l.* 1. *de doctr. Chriſt. c.* 4. docet, vti nil aliud ſit, quam quod in vſum venerit, ad id quod amas obtinendum referre: frui verò ſit vni alicui rei inhærere propter ſe ipſam. Quòd ſi igitur benè vteris Mundo, verè frueris DEO. Quacunque creatura abuteris, eius vſum, virtutem, efficaciam eo ipſo diſpellis. Etiam roſam fragrantiſſimam abuſu fœtidiſſimam; ſuauiſſimam, aliàs acerbiſſimam, cordialem peſtilentialem reddis. Vides vt ſæpiſſimè per ſe optima vel medicamenta vel alimenta fine fruſtrentur ſuo; tu tuo? Siue igitur ob oculos poſitam roſam contemplatus ſummam in ea Creatoris potentiam, ſapientiā ac bonitatem animaduerteris, ſiue eā ad emolumētum tuum tuorumve vſus fueris, DEI gloria tibi vnicè reſpicienda, agnoſcenda, celebranda. Cæterùm licet ad finalem cauſam omnis Roſæ virtus atque efficacia referri & poſſit & debeat, id ego negotii non abſque ratione hîc ſicco prætereo pede & pauliſper, donec reliqua cauſarum genera expedita fuerint, ſuſpendo.

CA-

CAPVT II.

ALtera Rosæ externa causa, nimirùm efficiens, varia est ac multiplex. Vel enim prima, vniuersalis & remotissima; vel secunda, particularis & proxima; vel intermedia; respectu primæ atque vniuersalis quidem posterior, inferior, particularis; respectu proximæ verò remotior, vniuersalior, prior. Item primaria, secundaria: principalis, instrumentalis, adiuuans, coadiuuans, præparans, perficiens; pertinens ad rosæ vel generationem vel generatæ conseruationem, cultum, & à corruptione præseruationem. Quarum causarum, particularium quidem, plenior paulò inferiùs mentio fiet; postquam scilicet formalem Rosæ causam, quiditatem, differentias & partes explicuerimus. Sufficiat hîc causam rosæ externam efficientem primam potissimùm declarare; cùm ab ea omnia, & sine ea nihil esse constet: adeò vt ne ipsæ quidem causæ careant causis, exceptâ solâ summâ omnium causarum causâ, primo omnium principiorum principio. Omnium enim rerum naturæ, inquit Scaliger *lib. 3. Poet. c. 8.* ad vnum DEVM referuntur. Et, quicquid est extra DEVM, inquit idem secundus Salomo, per causas est, ex causis & in causis. *Exerc* 307. *f.* 27. DEVS principium omnium principiorum & prima causarum causa. Id. *exerc.* 6. *f.* 3. Solus DEVS causa est absque causa: ens absque ente. *exerc.* 359. *f.* 2. Quis enim ipsi fuit à consiliis? aut quis prior dedit ei, vt reddat danti? Quoniam in ipso, ex ipso & per ipsum omnia, vt exclamat electum illud DEI organum D. Paulus ad Roman. *c.* 11. Quis ignorat, quòd omnia quæ sunt, manus Domini fecerit. Iob. *c.* 2. *v.* 9. qui & vsque modo operatur, ipsâ veritate, IESV, teste. Ioan. 5. *v.* 17. Nihil ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐν ἑαυτῷ, καθ' ἑαυτὸν, αὐθαρκὲς, sed omne ἀπ' ἄλλου ἀρχεῦλος. Pendet vnumquodque ab omnium rerum principio primo, propter quod, à quo, in quo vnum sunt omnia: & cuius vnius egent vt sint vnum. In ali-

Rosæ causa efficiens vniuersalis.

In aliquo tandem igitur acquiescamus, quod ab alio non prodeat. Scal. *l.1. de plant.* DEVS itaque, vt nectareis D. Pauli verbis Actor. *c.* 17. concludam, qui fecit mundum & omnia quæ in eo sunt, cœli & terræ Dominus est, qui dat omnibus vitam, spiritum & omnia. Quare ipsa etiam rosa essentiam, spiritum, vitam, vires, atque omnia ab vno, qui est omnia in omnibus, DEO habet.

CAPVT III.

Causa formalis. DEclaratis externis rosæ causis ad internas progrediamur. Quarum cùm princeps forma sit (Hæc namque rebus & essentiam & actum & actionem tribuit) formalis rosæ causa primò declaranda, cumq; per hanc ipsam rerum quiditas indigitetur, quid & quotuplex ipsa rosa sit, inuestigandum. Clarioris autem doctrinæ gratia eiusdem tum homonymia tum paronymia, atque etymologia præmittenda. Synonymia namque rosæ nulla: quod haud vulgari admiratione dignum: siquidem aliàs plerasque plantas synonymorum (sæpiùs vano nouatorum studio & maximo Botanices dispendio potiùs quàm vllo commodo multiplicatorum) varietate tantùm non obrutas, certè non parùm obscuratas iure conquerantur studiosi. Recipit tamen etiam Rosa quædam veluti synonyma variorum adiunctorum variis ab autoribus ipsi tributorum ratione, sicut inferiùs patebit. Rosa dicitur omnibus in vniuersum Latinis, Italis, Hispanis, ῥόδον Græcis, Rose Gallis, Ros Germanis, Schoschannah Hebræis, quanquam & lilium hoc nomine denotetur. Aliàs & chabatseleth. Errant autem authores, qui Schoschannah lilium potissimùm chabatseleth rosam interpretantur. Rosam per Schoschannah potiùs intelligi debere *ex c.2. t.2.* Cantic. tam clarum est quàm quod clarissimum. Legitur enim ibi: Schoschannah ben hachechim; id est, rosa inter spinas. Atqui lilium haud inter spinas vt rosa florescere, sed in planitie & à spinetis libero loco excrescere solet. Vndè etiam *cap. 2. v. 1.* Matth.

Rosa Hebraicè chabatseleth & schoschannah dicta.

Cantic. Chabatseleth scharon, flos campi vocatur. Et Matth. c. 6. v. 28. κρίνον τοῦ ἀγροῦ, lilium agri. Confer Hose. c. 14. v. 6. Cuius loci genuinam interpretationem tradit Syrac. c. 24. v. 18. c. 39. v. 17. & c. 50. v. 8. vbi rosæ mentio fit potissimùm in Græco textu: ὡς φυτὰ ῥόδου, quasi plantæ rosæ: βλαστήσατε ὡς ῥόδον, germinate vt rosa: ὡς ἄνθος ῥόδων, vt flos rosarum. Et Psal. 61. per susan eduth intelligenda eleganter harmonica & preciosa regni rosa, siue Regii ornatus atque dignitatis clinodium seu diadema; licet alii alium eliciant sensum. Vana verò eorum obiectio, qui à schesch quum haud ineptè quidem deducant schoschannah, non aduertunt tamen, schesch non solùm sex, sed & byssum, schaisch verò marmor Parium, candidum scilicet, significare, nec idcirco necessum esse, vt sex ostendet folia, sed vt marmorem saltem candorem, byssinamque tum subtilitatem tum nobilitatem æmuletur atque aculeolis dentata se defendat. Nam schan & schanan acuere vel acuminare significat: schen verò dentem denotat: schani, bis: & tincturæ perfectionem innuit apud Hebræos. Sic dicitur, Argeman schani, purpura bis tincta, κόκκινον διπλοῦν, dibaphus vel dibapha, Tyria bis tincta. Atqui rosa rubra byssum bis tinctam referre, dupliciter item potissimùm tincta, rubro scilicet & candido colore, videtur. Atque adeo sapienter Elias Hutterus in Dictionario suo Harmonico Biblico chabatseleth vertit Græcè κρίνον, Latinè lilium, Germanicè Lilg. Notandum autem, veteres Lilii nomine varias comprehendisse plantas floriferas; non solùm propriè dicta nobis liliorum genera. Vt & ipsam Rosam & Pœoniam & iridem & alios elegantiores flores Lilia vocare non sint veriti: quemadmodum & rosæ nomen variis tribuitur floribus. Denominationem diuersi tradunt diuersam; suo quisque ductus genio & ingenio. Singulas, quæ mihi quidem paucæ lectionis homini compertæ, illius etymologias hîc proferre operæ precium est: cùm hæ quamplurimùm ad ipsius formæ, per se in profundo atque in obscuro scientiæ

entiæ puteo latitantis, indagationem facere videantur. Etenim, vt Scaliger *exerc.1.ſ.1.* loquitur, oportet priùs ipſius vocis vſum cognoſcere, à quo ſæpenumero prouehimur in rei perceptionem. Antequam literam definimus, inquit idem *l. de cauſ. LL. c.4.* nomen ipſum eſt explicandum, quippe ex cuius interpretatione faciliùs rei ratio fit nota. Togam enim definiturus, ſi norim à tegendo dictam, ſanè veſtigando eius genus ſic inueniemus, eſſe lanam textam ad tegendum.

Roſa vnde dicta? Dicta autem roſa mihi videtur, quaſi roſcida, vel rore cœleſti ſata, quòd matutino præſertim tempore multo rore conſperſa deprehendatur; vel quaſi roſa ſeu corroſa, quòd à vermibus aliiſque inſectis non rarò corroſa roſa videatur: adeò ſi non carpitur, ad minimum roditur. Dicta etiam videri poſſet ab Hebraico reſcheph: quod ſcintillam, carbunculum, prunam ignitam, morbum inflammantem, internum quidem, vt febrem, externum, vt eryſipelas, quod roſam alias appellant, ſignificat. Scintillantem enim, ignitum & flammeum rubicunda roſa refert colorem. Vel à roſch, id eſt, caput, vertex, ſummitas ſiue principium. Vnde Rozenim primates, principes, proceres, gigantes, nominantur. Roſa certè naturalem capitis non ſolùm circumfert ſignaturam, ſed & ipſa florum caput eſt ac princeps. Vel à roſcheſch capere, quòd aculeis ſuis roſæ comprehendant ac veluti captent capturientem. Neque tamen iis contradixerim, qui Latinos à Græcis mutuò ſumpſiſſe roſæ denominationem arbitrantur. His namque ῥόδον dicitur à ῥέω, id eſt, fluo, & ὄζω, id eſt, oleo, quòd affluenter oleat, vel, vt loquitur Plutarchus 3. ſympoſ. ὅτι ῥεῦμα πολὺ τῆς ὀδμῆς ἀφίησι, quòd largum odoris effluuium emittat: vel quòd caduca illius foliola citò quaſi defluant, decidant ac decedant. Vndè etiam elegantiſſimum Camerarii diſtichon, formoſis famoſiſque præſertim conſiderandum:

Ah quàm forma roſas citò deficit inclyta pulchras!
Non ita cœleſtis quas paradyſus habet.

Et

Et aliud, hominis pariter ac rosæ caducitatem declarans:

Ecce rosis similes homines, quas tempore verno
Vna dies nasci vidit & vna mori.
Aurorâ rosa florescens heu vespere sero
Non rosa quærenti sed rubus asper erit.
Vt rosa manè viget, tamen & mox vespere languet,
Sic modò qui fuimus, cras leuis vmbra sumus.

Est ita, me IESU;

Quale rosa, violæuè genus, quam manè comantem
Puniceiq; decus pandentem floris amœnum
Pestifero mox afflatu necat halitus Austri,
Oblitam decorisq; sui ignaramq; locorum,
Quæ modò coccineo fuscabat opaca galero:
Talis vita hominum; vix terra ostensa relinquit
Dona; suum fœni mutans marcore vigorem.

Sic enim Regius cecinit Psaltes, Dauid Psal. 103. iuxta Poëticam Bersmanni versionem. Considerandum hîc & illud Ovveni fictas pictasque fœminarum formas perstringens epigramma:

Quæ pictas geritis facies, vos iure potestis
Dicere cum Flacco: puluis & vmbra sumus.

Ponderandus & rhythmus German.

Heut blühen wir wie Rosen roth/
Morgen seynd wir blöd/ bleich vnd todt.

Cæterùm rosæ diminutiuum ῥόδαξ Græcis est, Latinis rosula vel rosella, German. Röslein. Deducitur & denominatur à rosa rosetum, rosas producens frutex, ῥόδη vel ῥοδῆ, à filia parens, à flore fruticetum. Item rosarium, luxurians rosis locus, hortus, paradysus, ῥοδωνιὰ; quemadmodum κρινωνιὰ vel locum, quo lilia excrescunt, vel ipsam Lilii plantam, significat. Rosarius, ῥοδοπώλης & rosalia, coronæ è rosis factæ. Græcis ῥοδίζω idem est ac rosis similis sum. Iisdem etiam ῥοδισμὸς rosaceum vel ornamentum vel medicamentum vel oblectamentum significat. Inter roseum

A rosa denominata, Paronyma.

ſeum ῥόδεον, & roſaceum ῥόδινον aliquid diſcriminis eſt : quod minùs aduertunt minùs accurati ſcriptores. Roſea namque dicuntur, quæ per ſe talia, id eſt, quâdam roſæ qualitate prædita, vel ad roſam pertinentia, vt roſeus flos, roſeus odor, roſea germina : roſacea verò nominantur quæ ex roſis facta ſunt atque compoſita, vt roſacea medicamenta, roſaceum Iulapium, roſaceus ſyrupus, roſacea tinctura. Quorum illud etiam epitheton quamplurimis elegantiſſimâ metaphorâ tum à Poëtis tum ab Oratoribus accommodari ſolet. Ita roſeus dicitur homo vel elegantiſsimâ forma, vel lectiſsimis virtutibus, vel aliis floridis naturæ donis, præditus, roſea virgo, roſeum os, roſea labra, roſei ſermones, roſea aurora, roſeus ſanguis, ῥοδαρὸν τοῦ σώματος apud Ioſeph. dicitur coloris bonitas in corpore habitiore, roſeum quidpiam præ ſe ferens ῥοδωπὸς, qui eſt roſeo aſpectu, ῥοδόπνοος, roſas ſpirans, roſarum odorem habens, ῥοδόχροος, roſeus, roſei coloris. Rhodia Nympha marina eſt, à roſeo genarum colore ſic dicta. Rhodus nobiliſſima inſula, Ophiuſa, Aſteria & Ætherea veteribus appellata, quam & Roſam nominant, & Roſeam Inſulam, à roſeo flore nomen obtinuit, quemadmodum & florentiſſimæ illius Inſulæ metropolis, vrbs Rhodus, quam ita vocatam putant, vel quòd capulo roſæ illîc inuento ſit ædificata, Strabone teſte, vel quòd ambitu ſuo roſæ ſpeciem referat, vel quòd amœna roſis olim abundarit, (vt iuxta VVormatiam ad Rhenũ certus locus, Roſengarten dictus, à gigantibus, vt fabulantur, frequentatus) vel quò d ornamentis cæteras non minùs ſuperarit ac ignobiles floſculos generoſa roſa. Qua de cauſa fortè Pindarus aurum Rhodi pluiſſe, id eſt, meâ quidem ſententiâ, aureis donis cœlitùs roraſſe feliciſsimam vrbem, cecinit. Diodorus tamen L. 6. narrat, Apollinem à puella nomine Rhodia, amaſiá ſuâ, Rhodum nominaſſe. Rhodanus quin etiam, nobiliſsimus Galliæ fluuius, à Rhodâ, Rhodiorum oppido,

Rho-

Rhoda verò à rosâ, nomen accepisse videtur. Rhodia radix à roseo, quem spargit; odore sic dicta non ea est, quâ roseum fruticetum seu rosetum tanquam pedaméto & basi insistit, sed ea, quam Diosc. *lib.* 4.*cap.*45.describit, quæ contrita rosas redolet in capitis affectibus maximè proficua, mirè vtilis in hæmorrhagia, dysenteria, hypercatharsi, nimio mensium & hæmorrhoidum fluxu atq; etiam in recentibus vulneribus consolidandis Rhodora Plinii, Cynorhodon, Scorodon, & Rhododendron, magna & licentiosa quadam ἀκυρολογίᾳ à rosa denominata videntur. Homonymia, quæ in Rosæ vocabulo insignis, notatu valdè digna est. Non vna enim vnius huius nominis, sed multiplex obseruatur significatio. Cuius rei ratio præter analogiam, qua res aliæ cum rosa conueniunt, non alia quàm ipsarum rerum multitudo, nominum verò (quę notionum, quæ specierum, quæ ipsarum rerum notæ debent esse) defectus. Etenim Aristotele *lib.* 1 .*Sophist. Elench.cap.*1. teste, nomina quidem finita sunt & orationum multitudo: res verò numero infinitæ. Sunt, vt Scaliger loquitur *lib.de caus. I.L.cap.* 79. plures res quàm vocabula. Hinc frequens illa mutuatio, ne dicam mendicatio, qua res etiam diuersissimæ à se inuicem mutuò recipiunt nomina: vt plures sæpius vnico sint contentæ, quo veluti signo intellectui humano sese sistant, & profiteantur. Attamen (vt perspicuitatis gratia homonymiam explicemus) rosæ nomen principaliter & primariò notissimæ ac nobilissimæ, qua de agimus, plantæ competit, aliis rebus secundariò, analogicè, metaphoricè & anagogicè, nimirum vel ob formam, elegantiam, colorem, vel aliam qualitatem à rosa translatam & aliis affictam subiectis. *Rosæ varia significatio.*

Dicitur ergo rosa primo flos ipse, cuius à me suscepta tractatio. 2. floretum, scilicet rosetum, seu genitor floris frutex. 3. in specie rosa pharmaceuticis officinis vsitatior. 4. aliquid rosæ simile, vt rosa picta vel quacunque ratione effecta. 5. Quæuis ornamenta rosarum figuram exprimentia; vt inauris rosea, rosam referens *Rosa homonymia explicatur.*

Diadema. Qua de causa Germanica nostra Biblia Mich. *cap*, 4. regium diadema seu regiam dignitatem significantibus exprimunt vocabulis, Güldene Ros. Vt mirum non sit, Reges quosdam principesque Rosam in insignia sua retulisse, vel Lilium, quòd eodem cum illa nomine gaudet apud Hebræos. Nam Schoschannah Lilium æquè ac rosam significat. Cuius rei consideratione Lilium Franciscum & Rosam Anglicā haud nomine solùm, haud externâ specie, haud pictâ fictactâq; facie, sed interiore conformitate & fatali potiùs, quàm fortuita vel futili quadam harmoniā conuenire reor: præsertim quòd florentissimâ fragrantissimâque Florentinorum affinitate conspirent, & aureis pomis participent. Equidem tum Franciæ tum & Angliæ Rex floridissimis è familiæ Florentinæ rosariis Regios flosculos, Rosellas hic, ille Liliola, suscepit, quib. serenissimum florefaceret atque exornaret stemma. 6 Rosa nobilis, aurea moneta: quæ non tam à consimilis nominis authore quopiam, aut regione, quàm eá, quæ aureo numo tum Anglico tum Vltraiectino impressa conspicitur, rosâ denominata videtur; velut aureus Solis, ab impressa monetæ Solis imagine. Sic & ab impressâ floris icone florenus dictus: quanquam hunc ab aureo Florētinæ Reip. numo primitùs denominatum putet Marquard. Freher⁹ *l. de monet*. 7. Rosa nubilis virgo formâ & virtute excellens. Hinc Sanctis. Virgo Maria, Diuina rosa nominatur. Et quid aliud Susanna quàm rosa seu Rosina? Est & Rhode, aliâs Rosa dicta virgo, cuius mētio fit in sacratissimorum nunciorum actis *c*. 12. quæq; vnâ cùm aliis Christianis acerbissimum sustinuit martyriū in Sardinia, quemadmodū testantur martyrologi. Cui & nomine & martyrio similis fuit S. Rosula, quę cū S. Cypriano Episcopo Carthag. sub Valeriano Imp. gloriosam exantlauit passionē. Item, S. Rosa, Virgo Franciscana, quæ virginitate virtuteq; rosea vitam finiit A. C. 1254. Viterbii propè Romam, vbi etiamnum Virgineum eius corpus non tantùm integrum sed & flexile (quòd proindè vestiri se finit) ostenditur. Sic & Roseus dictus

Ludo-

Ludouicus primogenitus Caroli II. Siciliæ Regis, ideoq; nepos S. Ludouici Regis Franciæ, qui spreto regno sacris deditus deuotissimus Ecclesiæ Tolosanæ Episc. moriens visus est ex ore Rosam, heroicæ castitatis indicii, emittere; vt legitur apud Ribadeneiram in illius vita. 8. Menses virginales. 9. Hymen, illibatæ virginitatis vexillū. 10. Rosa mineralis, Cuperosa Chymicis dicta. 11. Rosa vitæ Chymica, è Mercurio & Stibio artificiosè confecta, ἄνω κὶ κάτω cathartica. 12. Erysipelas. 13. Gutta rosacea. 14. Oleum rosaceum etiam à Celso Rosa simpliciter appellatur *lib.* 8. *cap.* 4. 15. Denotantur etiam per rosas elegātissimi sermones, vt apud Ovid. *lib.* 5. *Fast.*

Dum loquitur, vernas afflat ab ore rosas.

16. Voluptas rosis significatur, vt & securitas μεταφορικῶς. Ita Cicero *lib.* 2. *de finib.* in rosis potare. Item 5. *Tuscul.* an tu me in violis putas, aut in rosis dicere? Cæterùm ipsius floris, Rosæ, variam acceptionem atque acceptam varietatem paulò inferiùs, vbi de differentiis agendum, enarrabimus. Nunc propiùs ad formalem causam accedendum.

CAPVT IV.

FORMA Rosæ quiditatem ipsam atque essentiam propriè tum constituens, tum significans pleniorem nobis planioremq; cognitionem suppedit. Etenim tum scire rem potissimùm dicimur, cùm, quid ipsa sit, cognitum perspectumque habemus, vt Aristot. *lib.* 2 *post. Analyt. cap.* 1. *t.* 1. *& cap.* 14. *t.* 18. tradit: cùm verò τὸ τί ἐστι ex definitione elucescat *lib.* 7. *Metaph. cap.* 5. *t.* 19. *& c.* 6. *t.* 20. *& lib.* 2. *Post. Analyt. cap.* 3. *t.* 2. *&c.* (est enim definitio notio speciei. Scal. *lib. de caus. LL. c.* 66. est nota rer. Id. *exerc.* 307. *s.* 21.) definienda nobis Rosa venit. Nihil cordato viro dignius quàm definire, inquit Scaliger *lib.* 1. *de Plant.* Verùm cùm, vti duplex humana cognitio; perfecta, & imperfecta, non rerum sed hominum (quorum obtusa Protoplastorum lapsu mentis acies) ratione; ita duplex etiam sit rerum definitio; alia vera, firma, causalis, realis, essentialis; alia substituta, *Formalis Rosæ causa.*

 mutuata,

mutuata, imperfecta, nominalis, descriptio aliâs dicta, fateor equidem, hanc potiùs quàm illam à nobis expectandam esse. Latent namque nos specificæ differentiæ pleræque, interioris formæ proditrices, quę ipsæ quàm maximè fugiunt intellectum nostrum, quoniam hic à sensibus, formalium specierum minimè capacib⁹, haurire, quicquid vel appetere vel obtinere, solet. Vndè etiam cum Scaligero meo vereor, ne in magno periculo versemur, ne nullam veram perfectam teneamus definitionem, ne cæcutiens intellectus noster humi per tenebras repat circa sola accidentia, vel vmbras accidentium, ne ipsarum rerum simus antipodes, & quidem pusilli nani, ne dicam omninò nulli. Quid ergo? Aristotelis hîc assumendum nobis consilium *lib.* 1. *de An. t.* 11. & quia verâ differentiâ caremus, contenti simus substitutâ accidentiũ coaceruatione, vtpote q̃ qualem qualẽ differentiam seu proprietatem cõstituentia maximum momentum afferant ad cognoscendas ipsas rerum substantias. Etenim verò cùm magna paucitas sit verarum differentiarum, necesse est, nos vndecunque sumere rerum discrimina, vel à propriis, vel à causis, vel ab effectibus, vel à subiectis, vel ab obiectis. Ita non Medicis solùm, sed & Philosophis & aliis quibuscunque ad ἀντιβαλλόμενα seu succedanea quandoque confugiendum.

Demus itaque sequentem nobilissimi floris descriptionem pro angusta captus nostri circumscriptione, bonâ ampliorum atque altiorum ingeniorum veniâ.

Rosæ definitio. Rosa est flos roseti, hortensis fruticis spinosissimi, colore elegantissimus, odore fragrantissimus, sapore suauissimus, cerebrum, cor, hepar, ventriculum, renes & alias internas externasque partes humores atque ipsos spiritus refrigerandi, contemperandi, confortandi vi præstantissimâ, quadam etiam purgandi facultate, præditus. Flos generis rationem habet: reliqua accidentiũ, inferiùs explicandorum, coaceruatio differentiæ locum supplet. Florem esse rosam, & quidem principem, in confesso est.

Flos vndè dicatur. Dicitur autem flos à Græco φλὸξ; quia

emicat

emicat ſcintillatque vt flamma; quod maximè in roſa animaduertitur: vel à βλύω, emano, emitto, vel quòd ſcaturiat velut è planta ſua; quod itidem in eflorefcente roſella noſtra conſpicuum (Hinc Germani etiam à βλύω, Blüen/blum/blüet. Et ſanguis Germanis dicitur Blut / quaſi è venis ſcaturiens flos: proindè roſeus à Poëtis nominatus) vel quòd halitum emittat fragrantem: quo nomine nulli roſa noſtra cedit: vel à βόλος; flos enim id eſt, quod plantæ pleræque βάλλουσιν, id eſt emittunt, eiaculantur, tanquam vexillum & ſpem fructus. Eſt namque flos fructus inchoatus, teſte Scaliger. *lib.7.de plant.* Dicitur forſan & flos quaſi fluos, ob fluxilem caducamque vitam; vti maximè defluere ſolent florida roſarum foliola. Etenim vt Virgilius canit,

Quàm longa vna dies, ætas tam longa roſarum,
Quas pubeſcenteis iuncta ſenecta premit.

Scaligero deductus flos à φλύω, id eſt, ferueo, ac ſi non abſque efferueſcentia quadam fragrantem ſpiret odorem, quum ſpiritus omnes calore humorem ſubtiliante, vt ita dicam, atque diffundente proueniant.

Dictum autem; roſam florem eſſe roſeti, fruticis ſpinoſiſſimi, ſeu rubi, vti Plinius loquitur, vt ipſam ſtirpem roſiferam indicaremus. Hortenſis, additum, ad differentiam *ſylueſtris roſæ*. Fruticis verò ſpinoſiſſimi, appoſitum, tum vt ne primarium quoddam neceſſariæ cognitioni inſeruiens adiunctum ſubticeremus, tum vt Plinii ſpinoſam nimis ſententiam corrigeremus. Hic namque *l.21.c.4*, roſam inter ipſas ſpinas potiùs quàm frutices vel ſuffrutices collocat, dum inquit: Roſa naſcitur ſpinâ potiùs quàm frutice. Quaſi verò ceu contradiſtincta & oppoſita adeò ſibi aduerſarentur frutex & ſpinoſa planta, vt de ſe inuicem prædicari nullâ ratione poſſent, ſe inuicem tollere neceſſariò deberent. Si ſpinam ipſam intelligit, hallucinatur Plinius, quod rigidum & frigidum hoc nomen nobiliſſimo roſeto attribuere auſit, ac ſi mera hoc eſſet ſpina, fruticis indigna nomine. Malui proprerea leniore ac ſignificantiore vti hortenſis fruticis ſpinoſiſſimi vocabulo, vt à meris ſpi- *Plinius corrigitur.*

 nis

nis rosetum vindicarem: præsertim cùm quædã roseta spinis careant, vt inferiùs edocebitur. Fruticem autem vel suffruticem, cremium, phryganum, rosarum stirpem vocitemus, parùm refert. Iulius Cæsar Scaliger & Hieronymus Cardanus, aliâs irreconciliabiles antagonistæ, in eo consentiunt, quòd vterque fruticem esse rosam statuat, diuerso tamen sensu, ob diuersas fruticis suffruticisq; definitiones. Asserit enim Cardanus, fruticem esse, cuius truncus maneat, sed non in iustam crescat, (arboris, intelligit) magnitudinem: suffruticem, qui & ipse maneat trunco, sed tamen herbarum magnitudinem non excedat. Cuius sententia solidis à Scaligero refellitur instantiis *exerc.* 139. Ipse verò Scaliger pro sententiæ suæ patrocinio hoc præsupponit postulatum; suffruticem seu cremium vnico & paruo quidem scapo prodire, quòd minimè in rosarum stirpe obseruatur, quæ non vnicaulis est. Scaligeri nanq; iudicio herba, suffrutex, frutex & arbor ita discernuntur. Herba est, cuius satu exeunt ab radice illicò bina folia, post ea foliola, quæ à seminis in ipsâ transmutati substantia fiunt primùm. Nam in arbore, cremio, frutice, non hæc foliola, sed scapus erumpit statim, vel vnus, vel plures. Si vnus, aut magnus, & est arbor, aut paruus, & est cremium seu suffrutex. Si plures, est frutex. Verùm perindè est siue ad frutices cum Scaligero, siue ad fruticellos cum Theophrasto stirps rosarum referatur. Quòd & ipse Scaliger innuit *exerc.* 305. Scio aliâs & fateor, maximas cieri posse controuersiarum atque dubitationum tempestates in illarum examinatione definitionum, ob summam incertitudinem, difficultatem atque hinc obortum variorum autorum dissensum: &, quòd aliæ adhuc reperiantur plantæ, quæ cùm neq; ad arborum neque fruticum neque cremiorum nec herbarum classem referri queant, quintum genus constituere videantur: veluti sunt plantæ bulbosæ, Narcyssus, Hiacynthus, Tulipa, Corona Imperialis, &c. Item tubera, fungi. Quibus certè vulgata herbæ definitio nequaquam cõpetit. Sed nolim ego curiosiùs hæc vestigare. Cæterùm cùm

cùm planta ſit omninò roſea ſtirps, eo ipſo nobis ex ſcala prædicamentali & generum (ſummi, intermedii atq; imi) gradibus innoteſcit, eam ſubſtantiam corpoream perfectè mixtam animatam viuentẽ eſſe, principiis ſeu cauſis ſuis effectam, & paſſionibus ſeu qualitatib. propriis affectam, ſpecierum differentiâ ac diuerſitate variantem, nec tamen multiplicitate infinitam, ſed certis conſtantem terminis, à nobis paulò poſt in differentiarum expoſitione conſtituendis. Qualitates ſeu affectiones partim inferiùs, vbi de Roſæ virtutib. & qualitatibus agendũ, partim hîc in genere ac veluti per tranſennam attingendæ. Competit equidem ſua roſæ vt eſſentia, ita & exiſtentia, vti primum ita & ſecundũ momentũ; duratio qualis qualis (propagatione certè quodammodo æternitatis æmula) tẽporalitas, vbietas, localitas, vnitas, veritas (nempè Metaphyſica) bonitas, naturalis compoſitio, finitas, perfectio, &c. Certa item magnitudo, multitudo, figura, potentiæ naturales. Colore vario viſibilis eſt; odore, ſapore perceptibilis; primis, ſecundis, tertiis qualitatibus Phyſicis certâ relatione ſenſibilis; certas habens actiones & paſſiones, ſuo loco, tempore, ſitu, habitu.

CAPVT V.

PRINCIPIA, quibus conſtituta Roſa, partim iam enarrata, atque inſuper nonnulla formæ mentio facta, vlteriùs hîc anteà neceſſariâ digreſſione præpedito, dilucidandæ. Sed cum duplex ea ſit, Philoſophorum placitò: alia propriè dicta ſubſtantialis, interna; alia impropria, accidentalis, externa; hæc corpus tale vel tale, ſimilare vel diſſimilare faciens, illa non tam faciens quàm perficiens; illius primò ratio & natura declaranda, quantum quidem permittet tum ſubiecti abſtruſiſſimi excellentia tum ingenioli mei ſimpliciſſimi tenuitas, quàm ingenuè, præſertim difficilioribus in rebus, profiteor, dum me ipſum ſæpiùs imò quotidiè mo- *De propria Roſæ formâ ſeu animâ & animæ facultatibus*

neo, videam, animaduertam, meminerim, quàm sit imbecilla mentis acies in rebus manifestis, quàm nulla in occultis, quàm obtusa in omnibus & singulis. Est autem adeò difficilis essentialium formarũ indagatio & cognitio, vt pleriq; Philosophorũ de ipsa vel desperare debuerint vel saltẽ parũ gloriari potuerint, ieiunè tradita certè plurima posteritati reliquerint. Ipse subtilitatis Doctor, J. C. Scaliger essentiã formarum & multarum quidem ac ferè omnium nos latere ingenuè fatetur *exerc.* 101. *f.* 14. & *exerc.* 307. *f.* 12. Nomina tu, inquit, lapidis, qui quotidie tuis oculis obuersatur, formam & Phyllida solus habeto. Nego tibi vllam esse formam nobis notam plenè & planè: nostramque scientiam esse vmbram in Sole, formarum enim cognitio est rudis, confusa, nec nisi per περιστάσεις. Equidem sicuti vulpes elusa à ciconia lambimus vitreum vas, pultem haud attingimus, vt idem ibidem loquitur Scaliger. Verùm in re tam perplexa cùm difficultas afferat secum excusationem, excusatio persuasit nobis, vt his in tenebris auderemus conniuere. Conniuente igitur & Scaligero & aliis viris acutissimis, oculatissimis, specificam rosæ formam barbari quidem sed significantissimi nominis pallio inuolutam sistamus, & roseitatem nuncupemus eodem iure & priuilegio, quo Cicero, Liuius, Scaliger, Lentulitatem, Patauinitatem, leonitatem introduxêre. Aliter haud possumus. Si nudæ formæ essemus, nudas formas cognosceremus. Consistit autem roseitas illa in anima rosæ viuente seu vegetante. Constat namque Rosa duplici substantiâ; corporeâ & incorporeâ seu spirituali. De corporea in causa materiali postea vberiùs agemus. Incorporea spiritus est seu anima Rosæ (Philosophicè, non Philochymicè sumpto spiritus vocabulo) Omnis enim anima spiritus est seu incorporea substantia. Non enim corporea: aliâs à corpore corpus, à materia materia informaretur. Absonum! Naturalis contrà Naturam daretur corporum penetratio. Absurdum! Atqui inter corpoream & incorpoream, sensilem

&

& insensilem, substantiam media non nisi ab ingeniis plus quàm Poëticis fingi queat. Neque intellectus, vti quidam arbitrantur, spiritus essentiam absolutè, vnicè ac plenariè constituit. Verùm institutâ subdiuisione spiritus alius intelligens, alius intellectu destitutus, qui vel sentientis vel vegetantis animantis. Sed hæc Metaphysicarum sunt exercitationum. Prædita est anima rosea tribus principalibus facultatibus: τρεπτικῇ, nutritiuâ seu nutrice, qua ipsa suo alimento nutrita Rosa conseruatur: αὐξητικῇ, qua omnium & singularum partium ratione in omnes dimensiones extenditur, secundùm longitudinem, & latitudinem & profunditatem, donec iustè finitam quæque particula attigerit magnitudinem pro competentibus actionibus: γεννητικῇ, generante, quâ sibi similem producit rosam ad speciei suæ propagationem atque perpetuationem. Quæ principales facultates quatuor adiunctas habent ministras: attractricem, cuius beneficio singulæ partes congruum sibi nutrimentum per innatum calorem attrahunt: retentricem, qua, quod attractum, donec debitâ concoctione perfectè sit elaboratum, retinetur: alteratricem, quâ nutrimentum actu quidem simplex, potestate verò multiplex mutatur, concoquitur & in minimas corporis particulas distributum iisdem assimilatur (adeò vt non sine admiratione vnum idemque nutrimentum, tam diuersis tamen quantitate, qualitate, figurâ, colore &c. partibus, radici, caulibus, foliis, floribus, seminib. spinis, sufficere videamus) expultrix seu secretrix, qua superflua & ad nutritionem inepta sequestrantur excrementa: donec tandem labefactato (vt ingeniosissimus Lippius meus, sacrum illud Orbis literarii miraculum, edocet) organico roseæ stirpis corpore siue per vim, siue naturâ & tempore, humido radicali absumpto & calore elapso, cæterisque partibus maximè principalibus vel ablatis vel corruptis anima discedat ab eo tanquam non amplius idoneo organo, sed cadaueroso trunco, & violato formato desinat esse forma, hoc est, corpus organicum informare, regere, viuificare, conti-

L 5 nere,

nere. Sed hæc atque alia ſimilia Philoſophica præter inſtitutum noſtrum eſſe videntur, vt quæ exactiſſimam cauſarum profeſſionem requirant.

CAPVT VI.

EXternam ſupereſt vt formam exprimam. Priùs autem quàm hoc faciam, quotuplices roſæ ſint, quæ varietas, & de quibus noſtra potiſſimùm inſtituta ſit tractatio, commemorandum. Cùm igitur varia roſarum genera magnam pariant intellectui tum obſcuritatem tum confuſionem, niſi explicata commodum in ordinem redigantur, roſæ differentias nunc declarare animus eſt. Quædam autem propriè, quædam impropriè roſæ nominantur. Impropriè, vt

Roſa nomen varijs tributum plantis.

1. Roſa Hierichuntina, præter rationem à monacho quodam, vt refert Bellonius, ita dicta, cùm circa Hiericho nunquam reperiatur, ſed in Arabia deſerta, ad littora maris in ſabulo: aliâs roſa Mariæ dicta, ſed & perperam, cum nihil minùs quam roſam referat. Arabiſche Ros/ Ros von Jericho.

2. Roſa Indica magna Geſneri in Hort. quæ nil aliud quàm flos Africanus ſeu Caryophyllus Indicus. Sammatröslein.

3. Lilium album, roſa Iunonis Apuleio dictum.

4. Roſa Mariana Tragi, Lychnis coronaria communiter vocata. Germ. Marienröslein.

5. Roſa Græca Plinii, quæ quorundam ſententia flos Conſtantinopolitanus ſeu Hieroſolymitanus.

6. Rhododendrum, Rhododaphne, arbor roſea & roſea laurus, Oleander & Nerium, Gallis roſagine dictum.

7. Malua roſea, roſa vltramarina, roſa autumnalis, hyemalis. Germ. Ehrenros/ Herbſtros.

8. Anemone. Anemoneröslein. de qua prouerbium, Roſam cum Anemona confers, in eos dictum, qui maximè imparia inter ſe componunt. Anemona enim vel papaueris vel pulſatillæ ſpecies eſt, cuius flos nòn tam odore vel virtute quàm ſpecie roſam imitatur.

9. Roſa

9. Rosa Alpina Gesneri *in Hort.* Chamæcysti species. Rosarum enim species & Cystus Dodonæo videtur: quòd flores in summo virgularum veluti paruæ rosæ syluestres, fugaces & citissime pereuntes, appareant, colore mari quidem pœnè subrubentes aut purpurei: fœminæ verò candidi: capitula indè rotundiuscula, in quibus semen paruum. Dicitur & rosa syluatica, à quibusdam etiam rosa canina, vt Scribonius Largus refert, à Lusitanis rosella.

10. Clematidis trifolia flore roseo clauato, Bauhini, Botanicorum Coryphæi, Granadilla aliâs & Scandulaca rosea dicta, & a Iesuitis flos passionalis seu passionis Christi, quòd in flore aliqua veluti passionis Christi emblemata conspiciantur ac memoracula, vt purpureum referens sangu. color, corona spinea, flagella, & claui. Quam nouissimam Rosam Germanicè non ineptè nominarim Christros / Passionros / Mexicanische Windtros / Americanische Rosenreb / Granadillros. De qua videas, si placet, *Amer. part. 9. lib. 4. cap. 27.* Hanc ego volubilem roseam, seu Rosam volubilem primùm apud egregium Anthophilum, Dominum Walliserum, Ethices Professorem excellentissimum, Argentinæ videram. Elegantissima Rosula est, Mexicanis è viretis oriunda, florida Nazarenæ illius Rosæ, pro nobis acerrimas inter spinas morientis & in salutem nostram reflorescentis, in vitam nostram reuiuiscentis, imago. Volubilem eam vocare soleo seu convolvulum & scandulacam, quòd scandendo vicinas bases aut bacillos, quibus circumvoluta innititur, more aliarum volubilium seu reptilium plantarum, Momordicæ, Campanulæ pyramidalis, Nasturtii Indici, Smilacis cœruleę, &c. variis gyris involuat ac circumplectatur. Rosam autem seu Roseam, ob analogam figuram & quadantenus conformem constitutionem.

11. Pœonia, Rosa montana, quæ propter formam rosæ non absimilem Germ. Peonienros / Benignenros / Pfingstros / Gichtros / & Bergros / Hispanis rosa del monte dicitur.

Propriè

Communis propriè dictæ rosæ descriptio: & externæ eius formæ delineatio.

Propriè dicta rosa medico dicata vsui multas ipsa quoque differentias habet, vti Theophrastus, Plinius & alii annotarunt. Quæ differentiæ in externa potiùs quàm interna forma & specifica essentia consistunt. Omnibus aliâs, doctore Dodonæo, rami aut potiùs virgæ duræ, lignosæ, mordacibus aculeis horrentes & syluestribus quidem spinosiores; folia oblonga, aspera, læuiora in superiore quàm inferiore parte, per ambitum serrata, quorum vt plurimùm quinque aut septem pediolis suis firmiori neruo infixa cohærere solent: flores è cauliculorum fastigiis exeunt primùm herbaceo inclusi calyci, qui tumescens in virides alabastros fastigiatur, quibus paulatim dehiscentibus flos panditur orbiculatus foliis suis, exterioribus quidem maioribus & planioribus, subrotundis, ac fermè cordiformibus, interioribus, minoribus, complicatis ac veluti corrugatis; in calycis sui medio stamina quædam capillacea luteosque complexus apices; semen in oblongis capitulis, quæ calycibus & floribus subsunt, per maturitatem rubentibus, gignitur durum lanugine seu flocculis lanuginosis inuolutum: radices duræ, lignosæ in diuersa tendunt.

Differunt tñ rosæ inter se tũ stirpis magnitudine, tũ floridorum foliolorũ multitudine, paucitate, asperitate, læuitate, colore, odore, sapore. Quædam item satiuæ & hortenses sunt, aliæ syluestres. Plurimis quina folia, quibusdam duodena, vicena & plura. Sunt enim quas centifolias vocant & centenarias: à numero foliorum, vt & Iosephus Scaliger innuit *Lib* 1. *Epist. Posthum. ep.* 18. Color quibusdam candidus seu albus, quibusdam pallidus, quibusdam carneus seu incarnatus, quibusdam rubeus, quibusdam subuiridis. Et cum in India Occidentali seu America, rosis omnia plena passim obseruentur, species ibidem plurimas aliis locis incognitas haberi testatur author *Hist. Ind. Occid. part.* 9. *lib.* 4. *cap.* 27. non solùm rubeas, sed & croceas & cœruleas; quas cristarũ forma capitib. suis gestant Indi. Poëtæ quidẽ, quibus nouas res licito, nec tamen incommodo, men-

dacio

dacio fingere potiùs quàm facere consuetum, rosas omnes primitùs albas extitisse prodiderunt, quas posteà ex vino à Cupidine, alis in cœna Deorum lasciuiente, sparso, hoc colore tinctas finxerunt. Alii verò Martem Zelotypum Adonidem interfecisse, ex cuius cruore sanguineus eis color conciliatus fuerit, speciosè mentiuntur. Nonnulli Adonidi, cùm ab apro interficeretur, Venerem opem laturam, cum per dumeta accurreret, pedem in roseti spinas impingentem vulnerasse, eoque sanguine tactas rosas rubescere cepisse fabulantur. Quã fabulam hoc disticho expressit Laurentius Lipius:

Per syluas Cytheræa suum dum plorat Adonim,
Purpureas fecit sanguine mœsta rosas.

Et Georgius Ostratius:

Antè quidem niueo rosa succrescebat amictu;
Sed modò Cidalio sanguine sparsa rubet.

Et alius quidam non ignobilis Poëta:

Alba fui quondam; rosei quæ causa pudoris?
Me proprio tinxit sanguine pulchra Venus.

Et Nicolaus Borbonius in nugis suis epigrammaticis:

Alba fui quondam; rubri quæ causa coloris?
Me proprio tinxit sanguinē pulchra Venus.

Odoris quædam sunt eximii, quædam exigui, quædam ferè nullius, quædam mediocris. Sapore quædam suauiores, astringentiores, austeriores, amariores.

Fruticis quoque nonnulla differentia pro magnitudine & paruitate, proceritate & breuitate, asperitate, & læuitate, spinarum copia vel inopia. Cæterum rosæ ipsæ communissimâ distinctione, quàm frequentia peperit & vsus quotidianus, vel albicantes sunt & habentur, vel rubræ, vel ex albo rubescentes, vulgo incarnatæ nominatæ. Præstantissimæ rubræ: proxima laus iis, quę in rubeum candicant: vilissimas iudicant plerique albicantes. In quarum tamen genere odoratissimas excipiunt, quæ muscatæ & Damascenæ albæ quibusdam vocantur; non vsque adeò frequentes. Meo quidem iudicio suauiores sunt incarnatę: terrestriores & astringentio-

gentiores rubræ:refrigerantiores & magis ophthalmicæ candidæ: tam præstantes quàm raræ moschatæ:nec contemnendæ, imò quorundam iudicio præferendæ certis quibusdam in casibus syluestres, licet minùs foliosæ, minùs odoratæ.

Celeberrimus Bauhinus plures tum satiuæ tum syluestris rosæ differentias in absolutissimo suo Pinace proponit.

Rosæ satiuæ differentia. Et prima quidem satiua ipsi est Rosa rubra:ita quoque Cordo *in Dioscord.Lugd.*& Tabernæm,nuncupata, Rosa Milesia Plinii, rosa satiua rubra multiplex Brunfels.domestica Punicea Matthiol.hortensis rubra multiplex Tragi,hortensis Fuchs.rosa simpliciter & κατ' ἐξοχὴν. Turn.Lac. Lonic.rosa rubra vrbana Gesn. *in hort.* rosa sativa rubra Anguillaræ & Cast. Dur. rosa satiua tertia Dod. rosa Damascena Lob. rosa rubens multifolia Cæsalp. rosa intensè rubens Camerar Et hæc vel simplex est, vel multiplex, id est, plena, colore magis minusque rubro. Ad quam refert Bauhinus 1. rosam Milesiam flore rubro pleno. 2. Rosam Milesiam flore simplici rubro. 3. Rosam ex rubro nigricante flore, pleno. 4. Rosam rubicundam saccharinam dictam, quæ Græcula Plinii, iudicio Camerarii. Hæc rosa floridis, saturatis, quodammodo puniceo rubore nitentibus, odoratissimis foliolis Gallis Prouincialis dicta. German. gefüllte rothe Ros / Dodonæi sententiâ omnium præstantissima est ad medicamenta omnis ferè generis vtilissima.

II. Satiua Bauhino est rosa rubra pallidior, rosa satiua. 4 Dod. Holosericea Lob. rubicunda Camer. tertia Cæsalpin. Damascena rubra Lugdunens. Quam alii Trachiniam, alii Prænestinam, alii Græculam Plinii esse arbitrantur. Priore minùs rubet & flore simplici plerunque est, foliis latissimis, cuius frutex spinis communiter caret. Virgas habet, vt Dodonæus eam describit, bicubitales aut altiores, flores eleganter quidem etiam, sed non adeò rubentes, simplices plerunque, quinque tantùm foliorum, aliâs plurium; aliquan-

aliquando etiam multiplices habet seu plenas rosas odoris gratissimi & perquam iucundi. Gallis rose franche. Germ. bleichrothe/sammetrothe Ros.

III. Saturatius rubens Bauhini, rosa prima Prænestinæ similis Clus. purpurea siue in rubro nigricans Camerar. Foliis est quadragenis, amplioribus, saturatiùs rubentibus, ad nigredinem vergentibus, & alabastro crassiore. German. Dickrothe/sattrothe/schwartzrothe Ros.

IV. Rosa purpurea Bauhin. Rosa Trachinia Plin. hortensis ex purpura albicans Trag Gesn. domestica carnis colorem referens Matthiol. incarnata Anguill. Camer. Dod. rubra siue carnei coloris Bellonii, pallida Pen. in adv. roseo colore Cæsalp. sativa purpurea Cast. minùs rubens Lugd. Prouincialis maior Tabernæm. Prouincialis flore incarnato pleno Hort. Eystett. Hanc quidam Alabandicam, alii Prænestinam alii Campanam Plinii esse suspicantur. Ioannius in tractatu de Pilulis Aloes commemorat, rosam purpuream siue rubeam, colore carni similem, Pharmacopæis Zebedenam dici. Est odore suauis, sed dilutè & pallidè rubens. Incarnata communiter ab Italis appellatur: à German. Leibfärbige Ros.

V. Rosa versicolor Bauh. rosa Prænestina versicolor Clus. Quam ipsam variam esse Bauhinus annotauit. Flos enim aut media ex parte candicantibus, altera purpurascentibus foliis vel venis similis coloris aspersis constat: aut folia quædam integra alba. quædam integra rubra inter se commixta sunt, aut foliola superiùs quidem punicea vel balaustina, inferiùs seu versâ facie candida conspiciuntur. Germ. Gemengte/gesprengte/doppelfarbige/zweyfarbige Ros.

VI. Rosa maxima multiplex Bauhini, rosa centifolia Batauica rubra Clus. & hort. Eystett. Rosa centenaria Iosephi Scaligeri *in libro primo Epist. Posthum. ep.* 18. Centifolia veterum non est, quæ inodora, nostra verò odorata. Communiter ex albo rubet: quamuis habeatur

ſimul cohærentibus,aſſociata, vt plurimùm ſimplex,aliquando,ſed raro multiplex,odore admodum fragrante ſuauiſſima & moſchum proximè referens : vndè etiã roſa moſchetta ab Italis vocatur : à Francis roſes muſquee ou muſcadelle,à Germ. Biſemrôslin. Et hæc minor eſt,ſed communior. Eſt & maior,ſed rarior nonnunquam ex albo ad puniceum quodammodo vergens. Meminit & Bellonius *lib de cultur*.roſæ moſchatæ cum ſylueſtris tum domeſticæ,rubræ, albæ & viridis.

XII. Roſa moſchata flore pleno Bauhin. roſa Coroneola Plinii ,item muſcata multiplex , moſcata, Damaſcena Alexandrina Geſn. ſatiua quinta multiplex Dod.moſcata Pen.Lobel.alba multiplex Tabern.muſcatula multifolia Cæſalp. alb. Damaſcena flore pleno Caſt.Eyſtett. Coroneola altera Lugdun. Damaſcena ſiue moſcata pleno flore Cam. Præneſtina Plin.quorundam opinione.Germ.gefüllte weiſſe Biſemros.

XIII. Roſa moſchata ſemperuirens Bauh. roſa ſemperuirens flore albo Cluſii.

XIV. Roſa ſpinis carens flore maiore Bauh. roſa ſine ſpinis Cluſii,Camer. Tabern.Colore eſt inter Præneſtinas & rubras medio:ſunt qui & albo eam obſeruarint. Julius Cæſar Scaliger roſæ muſcatæ non ſpinoſæ mentionem facit *exerc*.303.*ſ*.7.Roſa,inquit, hæc,quam vulgus moſchatam vocat, & Serapio ſeiunxit à vulgatium roſarum claſſe, ſub Narſin nomine,longe eſt quã vulgaris ſuauior , eius odor conſtantior, diuturnior. Nullis tamen ſpinis horrida eſt.

XV. Roſa ſine ſpinis flore minore Bauhin. roſa ſine ſpinis altera Cluſ. Colore , vt eam Bauhinus deſcribit,fecem vini ferè refert.

XVI. Roſa ſubuiridis Bauhin. Refert Camerarius, ſubuirides produci flores , ſi roſæ in teneras Agrifolii arbuſtulas inſerantur. Licet interdum frigidiore & humidiore anni cõſtitutione herbacei coloris roſæ ſine calyce proueniant:cuius ratione Coſtæus *de natur.ſtirp.* explicat. In Italiæ nonnullis hortis etiam cœruleæ vi-

ſuntur. Et gloriantur Itali de Chinenſi ſeu Sinenſi olim, nunc verò & Senenſi roſa, quæ verſicolore prodigio cunctas alias roſas laudibus anteuertat teretique primùm & nullis armato ſpinis ſtipite aſſurgat, deindè frondibus magnitudine ac forma pampinos imitantibus conueſtita è ſmaragdino dehiſcentis calycis conclaui multiplici foliorum ſyrmate regaliter explicato publicam in lucem prodeat, lucis ipſius formoſa diſcrimina quotidiè ſic æmulãs, vt manè quidem candidam, meridiè flam̃eam, veſpere purpuream, in ſumma ſimul aliam ſimul eandem admireris & quotidiani miraculi nouitate fateri cogaris, ad inclytum florum Regem, qui tanquam Sol alter variæ fuco lucis diem coloret, colorum principes viciſſim accedere tributarios.

XVII. Roſa folio ſubrotundo criſpo Bauhin. quæ in horto Mompelgardico viſa.

XVIII. Roſa rubra prolifera, quàm & in Italia & in Germania vidi, nec ſine admiratione. Simile quid obſeruaſſe videtur Julius Cæſar Scaliger. Sic enim ſcribit *lib*, 1. *de plant. p. m.* 281. Ex vetulæ roſæ capitulo roſellam enatam poſteà vidimus: vnâ ſcilicet æſtate genitam roſeti filiam & neptem. Vegetiorem autem id denotat naturam & validiorem vim plaſticam, quæ ſimplicis loco fœtus & gemellos vel ſuperfluum quid atque ſupraordinarium, tanquam auctarium producere ſolet.

Roſa ſylneſtris, Canirubus. Roſa ſylueſtris, Cynorrhodus, Canirubus, & Canina roſa, ſentis canina vulgo dicta, Germ. Wilde Ros/Heckros/Hanbüttel/Habott. Gall. Englentier, & roſe ſauuage, aliquatenus à ſatiua & culta illa degenerat; aculeatis tamen virgis & aſperis foliis illi nõ vſq; adeò diſſimilis, ſingulis licet minorib. flos ſimplex, quinq; folia non excedens, albicans, aut ex albido colore purpuraſcens: quẽ ſubſequitur corallinus fructus, Cynosbatus etiam dictus. Adnaſcitur huius virgis aliquãdo pilula quædã muſcoſa, hirſuta, echino caſtaneę quaſi ſimilis, ac mollis, quam ſpongiolam roſæ nuncupant ex Plinio. Germ. Schlafftolben/Schlafftunfe. Roſæ iſtius ſylueſtris veteres etiam aliq̃, obſcuriorẽ tamen atq; inſufficientem mentio-

mentionem fecêre. Dioscorides quidem *lib.1.c.123*. Cynosbatus, inquit, q̃ aliqui oxyacantham appellant, frutex est rubo longè maior, arborescens: folia fert multò latiora quã Myrtus, aculeos verò circa virgas robustos: florẽ candidum, fructũ oblongum, oliuæ nucleo similẽ, qui dum maturescit, fulvus, intùs verò lanuginosus cõspicitur. Theophrast' *lib.3.Hist.18* Cynosbatos, inquit, Canirub' Gaza vertit, fructum subrubentẽ habet, malo punico similẽ; est inter fruticẽ & arborem, Punicæ non absimilis, folio splendente. Plin. duob. potissimùm locis eam attingit: nimirùm *lib.8.c.41*. his verbis. Radix sylvestris rosæ, quæ Cynorrhodus appellatur. Et *lib.25.c.2.* Cynorrhodo vna medicina erat, spongiolæ, quę in mediis spinis eius nascitur. Galenus de fructibus Canirubi hæc pauca habet *lib.2.de alimentor. facultatibus c.14*. Fructus Canirubi multò magis quàm ruborum astringit; ob eamque causam ventrem magis cohibet. Vescuntur autem ipso frequenter rustici exiguum alimentum corpori suggerente vocãtq; κυνόσβατον id est, Canirubrum. Et *lib.7. de simplic. medic. facult.* Cynosbati, inquit, fruticis fructus non segniter astrictorius est, folia verò mediocriter. Itaque particularis eius vsus haud ignotus est. Cauendum ab eo quod in fructu eius lanæ speciem habet, arteriamque vitiat. Et *lib.5. Method. med. c. 5.* Cynosbati tum germinum tum fructuum decoctum ad sanguinis profluuia commendat. Inter principes Medicinæ post Galenum Regem, cuius illi vasalli, Oribasius *Medicinal. collect. l.15*. Cynosbati fructũ è Galeni territorio quem depromsit, posteritati descriptum paucissimis verbis reliquit. Cynosbati, inquit, h. e. Canirubi fructus non ignauiter adstringit, folia verò moderatè. Cauendum ab eo, quod in eius fructu lanæ speciem gerit, quippe quod arteriam vitiet. Sed hæc mutuata sunt ex anteà allegato loco Galenico. Cum veterum authorum descriptionibus non malè Englenterium siue canina rosa conuenire videtur. Nam frutex est rubo maior secundùm Dioscor. caudices siue virgas haben crassas, lignosas vti malus Punica, vel alia lignosa & ar-

borescens stirps, secundùm Theophrastum, aculeis & spinis duris munitas: folium eius, non quidem integrũ, sed vnum aliquod singulare, totius folii pars, Myrti foliis latius est secundùm Dioscoridem, superioreq; parte læue & splendens iuxta Theophrastum: fructus nucleo oliuæ similis, qui maturus colore est rubente, lanosos floccos & semen intùs habens.

Syluestris Rosæ multæ itidem sunt differentiæ, quas excellentissimus Bauhinus, Botanicorum facilè princeps, attingit in Pinace.

I. Rosa syluestris vulgaris flore odorato incarnato Bauhini, Cynosbatos Diosc. Lonic. Pen. Cynorrhodos Plin. & Barb. Sentis canis & Cynosbatos Brunfels. rosæ syluestris primũ genus Tragi, rosa syluestris Matthiol. Anguillar. Gesn. *in hort.* Dod. Tabern. Cynosbatos procerior & Cynorrhodos Cordi *in Diosc.* Cynorrhodos seu rosa canina Thalii, rosa syluestris vulgaris Lugdunens. rosa canina odorata & syluestris Lob. rosa syluestris altior Cæsalp. rosa canina Camerar. Cynosbatos & rubi tertium genus Lugdunens. rosa syluestris odorata incarnato flore Eystett. gemeine Wilde wohlriechende Ros. Flores ex purpura dilutè albicant. Huic vt & tertiæ spongiola adnascitur, Bedeguar officinis perperam vocata. Bedeguar enim Arabibus cardui species est, ἄκανθα λευκὴ Græcis, spina alba Latinis nuncupata.

II. Rosa syluestris flore maiore & rubente Bauhini, rosa syluestris flore rubro Eystett. Colore, inquit Bauh. & maioribus foliis à priore differt.

III. Rosa syluestris flore pleno Bauhin. rosa syluestris odorata flore multiplici Lob. rosa canina duplicato flore Camer. Germ. Gefüllte hecfros.

IV. Rosa syluestris foliis odoratis Bauh. Englenteria Ruellii, rosa sylv. altera Tragi, Gesn. *in hort.* rubus canis Englanterium Tur. Cynosbatos & Cynorrhodus 2. *Cord. in Diosc.* Cynosbatos Lacun. rosa 10. & Cynorrhodi vel caninæ rosæ odoratæ species Dod. rosæ syluestris species altera Lugdun., rosa Englenteria. Pen. Tabern. Eystett. Flos ex purpura satura candicat. Proceritate,

ceritate, inquit Dod. syluestres omnes sæpè superat, virgas habet duras, crassas & lignosas, folia splendentia & pulchrè virentia, odore gratissima; rosas verò paruulas, quinquefolias, frequentissimè albicantes, rarò purpurascentes, exigui aut nullius odoris, fructum oblongum, colore subrubentem, nucleo paruæ oliuæ & rosarum aliarum capitulis similē, sed minorem quàm hortensium, in quibus lanosi flocci atque inter eos semen conditum, paruum & durum. Reperiuntur verò & circa huius tenues virgas rotundæ, molles & hirsutæ spongiolæ.

V. Rosa syluestris odoratissimo rubro flore Bauhini, rosæ syluestris tertium genus Tragi an Cynosbatos 4. *Cord. in Diosc.* rosa syluest. Gesn. *in hort.* Germ. Holdtseelige Heyden oder Haberros.

VI. Rosa syluestris odorata albo flore Bauh. rosa syluest. humilior Cæsalp. rosa 4. an Græcula Plin. Clus.

VII. Rosa odore Cinamomi simplex Bauhin. rosa Cinamomina & 7. vel syluestris 2 Dod. rose de Canelle Lob. rosa Cinamomea Pen. Lugd. an Cynorrhodos seu rosa syluestris Thalii. Pro Lychnide Plinii Gesnerus habet & in Albio monte maiorem & minorem nasci tradit; illam fœminam, hanc marem faciens. German. einfache Zimmetros.

VIII. Rosa odore Cinamomi flore pleno Bauh. rosa Cinamomea pleno flore Clus. & Eystett. rosa Cinamomea altera Camerar. Spermonia Plinii (sic enim, non spineola vel spinosa, legendum, Hermolai sententiâ) quamuis alii Sycibicum legendum putent. Camer. Flos dilutè purpurascit. Germ. gefüllte Zimmetros.

IX. Rosa rubra præcox flore simplici, exiguo odore & foliis latioribus à prædicta discernenda. Eystett.

X. Rosa minor rubello flore, quæ vulgò à mense Maio Maialis dicitur. rosa Cinamomea altera Camerarii rosa Prouincialis minor Tabernæm.

XI. Rosa lutea simplex Bauhin. rosa lutea Anguill. Pen. Lobel. Cæsalp. Cast. Lugd. Camer. Tabern. rosa

lutea flore simplici Eystett. Tabern. rosa citrina Gesn. *in hort.* rosa sylvestris 3. vel rosa 8. Dod. rosa Ægyptia, rosa vulpina. Germ. Einfache wildte gelbe Ros. Meminit Gesnerus Rosarum, quæ moschum fragrent & luteæ sint. Bauhinus fruticis quidem folia odorata sese obseruasse testatur. Meminit & luteæ rosæ Jul. Cæs. Scaliger *exerc.* 157. *s.* 2. his verbis: Præter albam & rutilam rosam in Camolanga Indiæ Prouincia & Ægypto luteam prodidêre.

XII. Rosa lutea multiplex Bauhin. rosa flaua plena Clusii, rosa lutea maxima flore pleno. Eystett. Germ. gefüllte gelbe Ros. Hæc duplex Bauhino: altera florem totum expādit; altera verò semiclauso flore permanet.

XIII. Rosa campestris spinosissima flore albo odoro Bauhini, rosa campestris odora & quinta Clus. Cynorrhodon Polyacanthos Lugd. rosa campestris odorata Clusii, Camer. rosa Dunensis vel species nona Dod. rosa præcox spinosa flore albo Eystett. Est humilima, virgis spinosissimis, foliis minimis, rosis perquam exiguis, candidis & suauiter odoratis, fructu maturo nigro, qui in aliis rosis rubet. Dunensis vocatur ab ipsis in marino littore tumulis arenosis, quos vulgò Duynen nominant. Vocatur etiam rosa Pampinula, Pimpernell-ros / à similitudine nempè huius fruticis foliorum cum foliis minoris Pampinulæ, quæ alio nomine sanguisorba Pimpinella nominatur.

XIV. Rosa sylvestris pumila rubens. Clus. & Bauh. Fructus maximus & pyri in modum turbinatus.

XV. Rosa sylvestris pomifera maior Bauhin. Hæc sequente altior, ramosior, paucissimis aculeis, foliis maioribus, pallidè rubentibus & apud nos locis humidis in alnetis prouenit.

XVI. Rosa sylvestris pomifera minor Bauhin. rosa sylvestris pomifera Pen. Lob. Lugdun. Cynorrhodi species Thalii, rosa arvina Tabern. Hanc Lobel. spinis carentem, at Tabernæm. spinosam depingit.

XVII. Rosa arvensis candida Bauhin. rosæ sylvestris 4. species Trag.

XVIII. Rosa

XVIII. Rosa campestris repens alba Bauh. Cynosbatos siue Cynorrhodos 3. *Cord. in Dioscor.* Weisse triechente oder fladrente Feldtros.

XIX. Rosa campestris spinis carens biflora Bauhin. rosa Græca & Cynorrhodon læue Lugd. flore est sanguidè rubro, vere & autumno prodiens, quæ duplex; alia odoris expers, alia foliis exiguis, suauissimi odoris.

Medicis rosa tum rubra, prima præsertim satiuæ species, tum incarnata, tum candida, tum syluestris & nonnusquam moschata in vsu est. Fragrantissima & maximè cordialis, sed rara, est moschata. Rubra astringendi atque roborandi virtute præcellit. Incarnata suauis & frequentissimo apud nos in vsu, vtpote ex qua & aqua cordialis & syrupus laxatiuus & Iulepus gratissimus confici soleat. Vilissima censetur candida, &, vt Scaliger loquitur *exerc.* 303. *ſ*. 7. incivilis & minùs odorata: quòd certo respectu concedi potest. Aliàs refrigerandi virtute reliquas superare videtur. Vndè etiam optimus ex ea liquor ophthalmicus elicitur. Syluestris rosa (quæ non tam naturâ aut substantiâ quam accidentibus quibusdam à domestica & vrbana, ob culturam atque cicurationem in vrbanis hortis dicta, differt) etsi quibusdam vilissima, aliis tamen vtilissima videtur: adeò vt Tragus eam, tertiam præsertim speciem, satiuis præferre non vereatur. Theophrasto tamen authore *libro sexto caus. pl.* 19. & experientiâ teste, vrbana rosa odoratior est & suauior syluestri; tanti profectò quibusdam locis pretii, vt ipsis præferatur gemmis. Et sanè Venetiis minoris veneunt binæ margaritæ veræ milii Solis magnitudine, quàm vnica rosella, teste etiam Scaligero *exerc.* 173. *ſ*. 2. Cæterùm sua quæque viribus haud contemnendis pollet. *Rosarum quæ vilior, quæ vtilior.*

CAPVT VII.

Rosæ principium materiale.

ALterum Rosæ principium internum materia est, primum pariter ac vltimum rerum naturaliũ subiectum. Omnia namque ex materia generata in materiam intereunt. Neque ex sola forma quemadmodum nec ex sola materia quicquam compositum: & vt forma non est ex materia;ita materia non ex forma. Principia enim ex se inuicem haud producuntur, sed iunctis operis compositum producunt. Materia igitur est per se principium vnâ cum forma, non formæ principiatum. Nec forma esse facit simpliciter materiam, sed vt sit hoc sub se,id est,sub ipsa forma, quæ illi est aduẽtitia, vt Scaliger loquitur *lib.2.de plant.* Nam materiæ ipsi est suum τὸ πῆ εἶναι, quo non est forma, sed hoc quiddam, cuius notio propter obscuritatem tam caret designatione quàm percipitur intellectione. Tametsi materia quoque ipsa nonnihil efficere videtur, puta, existentiam dare formæ. Ita igitur,docente Scaligero *exerc.307.f.27.* ex materia & forma vnum fit propterea quòd sunt causæ internæ, mutuâ coordinatione inter se vltrò citroque dantes atque accipientes suo vtraque modo aliquam perfectionem. Etenim forma id agit, vt materia sit hoc aliquid. Materia videtur agere, vt forma, quæ seorsim non accedit, sed antè generationem Diuinæ benedictionis medio in efficientis potestate est, existat. Non enim esset vnum ex principiis,nisi aliquid faceret. Sed de hac materia, quam primam,remotam, vniuersalem,atque communem nominant Philosophi, vlterius hîc disquirendi locus non est; quemadmodum nec curiosè nobis elementorum concursus & eorundem in rosæ compositione vel inquirenda proportio, vel inuestigandus refractionis modus. Hoc nobis scire sufficiat, quatuor elementa, vt omnium aliorũ compositorum ita & rosæ cõstitutricem esse materiam, Peripateticorum Principis sententiâ *lib. 3. de cœl. cap.8. t.67.& lib.2.de gener. & inter. cap.1.t.6.* Vndè etiam dici mihi

mihi videntur elementa quasi hylementa. Sufficiat hîc nosse nos ex Scaligeri *exerc.16. ʃ.3.* elementorum naturam non propter se solùm esse, sed propter composita quoq;, ac proindè propter ipsam etiam rosam: propter se igitur habere formam, quam abiiciant propter adeptionem formæ nobilioris, qualis rosæ. Neque igitur remanent in rosa formæ elementorum, neque qualitates suis priuatæ formis, sed alio modo ad rosæ substantiam accommodatæ. Ad nouam enim generationem necesse est elementorum formas inter se suis domitas qualitatibus pristinum naturæ rigorem sub vnius potioris imperio deposuisse, inquit ibidem Scaliger.

Vt autem Chymicis etiam (qui quæ in mineralib. ac metallicis corporibus curiosâ vestigatione obseruarunt, ad plantas & animalia quoque maiori subtilitate quàm vtilitate & nouitate potiùs quàm necessitate, nec tamen ineptè, accommodarunt, instituta inter naturæ & huius imitatricis, artis, opera comparatione & analogia) aliqua ex parte satisfaciamus, Rosam etiam ex tribus illis, quę illi introduxêre, principiis, non quidem tanquam primis & remotis, qualia ipsa quatuor elemēta, sed propinquioribus, ipsis elementis posterioribus potiùs quàm prioribus, certi sui generis principiis, cōstare atque in eadem resolui concedimus. De sale & sulphure minùs quàm de Mercurio dubitatur. Sal enim Spagyricis est crassior totiùs mixti portio, quæ in opere Chymico salis modo subsidet & consistentiam rebus atque soliditatem largitur. Atqui talem substantiam, vt in rosa condere necessarium, ita è rosa elicere, Chymica quidem arte facilimum est. Sulphur oleosa quædam substantia est, quæ Chymico artificio extracta facilè ignem concipit & igne absumitur perindè vt sulphur atq; congelationem salis benignè temperat. Quā quidem substantiam etiam rosæ inesse tum ipsum ex ea elicitum oleum, tum odor, proprii principii sulphurei proditor, significat. Neque verò, quod notandum, sulphur minerale communiter dictum, quod & ipsum ex principiis compositum, hîc pro principio sumitur: sed

Tria Chymica principia, Sal, Sulphur, & Mercurius in Rosa.

quia differentiæ trium illorum ſubſtantialium principiorum, ex quibus omnia corpora conſtant, & proprietates & conditiones in nullis totius naturæ ſpeciebus magis explicatæ animaduertuntur, vti Seuerinus ſcribit, quàm in notiſſimis ſalis, Sulphuris & Mercurii corporibus, ex iiſdem appellationes mutuati ſunt Hermetici. De Mercurio iudicium non ita clarum eſt, ſed valdè intricatum, dum alii aliter eundem definiunt, atq; plurimùm inter ſe diſſentiunt. Quidam enim eum liquorem permeabilem, reliqua duo principia vnientem & contemperantem eſſe ſtatuunt, alii ſpiritum partim corpus eſſe volunt: quidam aqueum, quidam aëreum, quidam æthereum vocant. Clariſſimus Sennertus in elegantiſſimo ſuo de Chym. cum Ariſt. & Gal. *conſ & diſſenſ. tr. c.* 11. Mercurium nil aliud eſſe arbitratur quā ſpiritum illum ſeu ὀσίαν ἀνάλογον τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ, ſecundùm Ariſtot *lib. 3. de gener. anim. cap.* 3. Cui magno & Philoſopho & Medico non refragor; ſiquidem & ipſum Quercetanum & Beguinū & alios ea Mercurio tribuere videam, quæ Ariſtoteles ſpiritui ſeu eſſentiæ aſtrali. Dicunt n. eſſe ſubſtantiam permeabilem, penetrabilē, æthəream, puriſſimā, ſubtiliſſimam, viuificā, & formæ proximum inſtrumentū. Cæterùm videntur mihi cuncta corpora tum vegetabilia tū mineralia non minùs ac ſecundùm Hipp. & Gal, animalia ex trib, principiis ꝓximis conſtare atq; in eadē reſolui poſſe, quæ ſunt τὰ ἴσχοντα, τὰ ἰσχόμενα καὶ τὰ ὁρμῶντα, vt Hippocr. loquitur 6. *Epid. ſ. 8. aph.* 19. ſeu ἐνορμῶντα, vt Gal. habet *lib. 1. de diff. febr. c.* 1. & *lib. de trem. c.* 5. cōtinentia, contenta & impetū facientia, ſeu motū cientia: quæ aliis etiam nominib. τὰ στερεὰ, τὰ ὑγρὰ καὶ τὰ πνεύματα, ſolida, liquida ſeu humida & ſpirituoſa ſcilic. corpora ſiue ſpiritus vocantur tum à Galeno, tum ab Alexandro. Ita vt ſōlidū ſeu ſoliditatis ac firmitatis principiū continens ſit ſal; liquidū ſeu humidum, oleaginoſum quidē, ſulphur; aquoſum verò & ſeroſum ignobilior Mercurii portio, vel Mercurii habitaculū, indumentum, velamentum: ſpirituoſum verò nobilior Mercurii portio. Duplex itaq; Mercuri⁹; alius

purus

purus & ſpirituoſus, alius impurior, aquoſus & phlegmaticus. Quæ principia facilè quis in roſa demonſtrauerit. Continens ſeu ſolidũ, quòd ſal, contentũ ſeu humidum, (intellige eſſentiale, balſamicũ) quod ſulphur, vt paulò antè declarauimus; motum ciens ſeu ſpirituoſũ, quod ipſe Mercurius; nõ tam in ſtillatitio Roſæ liquore quã eiuſdem ſpiritu cõmuniter Chymicis dicto reſidens: quanquã Roſæ ſpiritus à phlegmate liberatus non ſit ipſe ſolus Mercurius, ſed aſſociatum ſulphur habeat. Per ſe namq; inflammabilis eſt & vini ſpiritus inſtar accenditur. Atq; adeò, vt in hac concludã materia, quodcũq; in roſa eſt, vel ſolidũ eſt, terreum, ſalinũ; vel liquidũ, liquidum a. (generaliſſimè ſumpto vocabulo, quatenus nõ ſolidum) vel aquoſum, phlegmaticum, ex parte Mercuriale; vel aëreum, oleaginoſum, ſulphureũ; vel æthereũ, igneum, ſpirituoſum, excellenter ſeu eminenter Mercuriale. Atq; ita obiter apparet, qua ratione Chymica principia & recidant & reſoluantur in vniuerſaliora, nimirũ elementa. Cæterùm materia, ex qua non ſolùm conſtituta, ſed & veluti ex matre prognata roſa ſibi congruum aſſugit nutrimentum, & in qua radicata effloreſcit, terra eſt; quę veterum ſententiã plantarum mater, vt Sol pater exiſtit.

CAPVT VIII.

Roſa anatomia & ſuccincta partium enumeratio.

PRincipiis ac elementis, tanquam Roſæ partibus conſtituentibus, declaratis, integrantes nunc Philoſophis dictas, vtpote quæ totius ſeu integri compoſitionem abſoluunt atq; materiæ rationem habent, recenſeamus; vt partib. cognitis eo ipſo totum nobis innoteſcat. Sunt autem partes roſeę ſtirpis (vt ſuccinctam Rhodanatomen tradam) tum ſimilares, ſimplices, conſimiles Scaligero dictæ, vt fibræ, nervi, venæ, caro ſui generis, medulla, cutis ſeu cortex & contentæ partes, humores ſeu ſucci; tum diſſimulares, condiſſimiles ab eodem Scaligero nominatæ, vt radix, caules, ramuli, folia, flores, fructus ſeminibus lanugine obductis grauidus.

Caro

Caro. Caro impropriè quidem ſic dicta; muſculoſæ animalium carni reſpondens, vt aliis plantis ita & roſeę ſtirpi attribuitur variâ itidem variarum particularum ratione. Radicibus & caulibus lignoſa potiſſimum eſt; foliis & floribus ſuccoſa, fructui pulpoſa.

Lignum. Lignum fibroſum ligno vitis non multùm abſimile, nec parùm inter ſe conueniunt vitis, Rhodia præſertim Virgilio dicta, & roſetum. Præterquam enim quòd vno ferè tempore putari & alligari ſolent, vtrique rami admodum ſunt medulloſi: tum & floreſcens vitis roſeum ſpargit odorem, qualem ferè ſylueſtres roſæ ſpirant: denique æthereo, ſubtiliſſimo, fragrantiſſimo & flagrantiſſimo participant ſpiritu. Roſæ namque non minùs ac vini ſpiritus ſubtilis, penetrans, odoratus, inflammabilis, eſſentias aliorum tum vegetabilium tum & mineraliũ quorundam ritè præparatorum extrahit, homogenea congregat & vnit, heterogenea ſegregat, ſpiritus microcoſmi ſuſcitat, reficit, reſtaurat, probè præparatus è roſis excellentioribus.

Fibra. Fibræ ſui generis prò ratione diuerſarum partium diuerſæ ſunt, in radice ramiſque duriores, in foliis molliores. Dicuntur aliâs & villi, & fila: ſuntque partes illæ prælongæ, protenſæ, continuæ, quæ per vniuerſam plantam excurrentes fibris muſculorum in animalibus reſpondent.

Medulla. Medullam cordis nomine dignatur Scaliger *lib.* 1. *de plant.*

Nervi. Nervi, qui in minuſculos neruos, vt rami in ſurculos, ſcinduntur, non ad mouendum dati, vt animalibus, ſed potiùs ad quietem conſiſtentiam & robur: coſtulæ aliâs dicuntur.

Venæ. Venæ, quæ quidem occultiores, nec vt in Tithymalo vel Chelidonia notabiles canaliculi quaſi quidam ſunt fibroſi diſtribuendi nutrimenti gratia à Natura conditi & Roſæ conceſſi.

Cutis ſeu cortex. Cutis ſeu cortex neceſſarium partium tegumentum eſt: quòd roſeum tegumentum in recentioribus, tenerioribus ac ſuperioribus partibus viridius, tenuius, ſubtiliùs,

subtilius, spinosius: in vetustioribus, firmioribus ac inferioribus nigricans, minùs spinosum, robustius, ac velut obsoletum. Est autem cortex ille variis ex fibris contexta tunica lignum ambiens. Humor seu succus, qui in plantis id est, quòd sanguis in animalibus, docente etiam Gal. *lib.4. de simpl. medic. fac. cap. 23.* è commodo solo trahitur. Nam & Rosa talem humiditatem elicit è terra, qualis & ipsa facultate est, teste Hipp. *lib. 4. de morb.* Radix dura est, lignosa, flexuosa, roseti basis, qua, ceu pede, subsistit ac firmatur, & quâ primò conueniēs alimentum attrahitur è conueniente solo. Vocatur à Scaligero *lib. 1. de plant.* materiam excipiens prima pars. Ibidem etiam os plantæ ab eodem appellatur. *Libro 2.* verò stirpis ventriculus. Confer Scal. *exerc. 141. s. 1. & 3.* Cordis quin etiam rationem habet eiusdem Scaligeri iudicio. Radix enim, inquit ille *in commentar. in Theophrast. de caus. plant. lib. 2. cap. 15.* quia prima nascitur ac postrema interit, in hoc habet cordis proportionem: quia cibum prima concoctio; ventriculi vices gerit. Et sanè quod radicibus suis, tanquam aptis natis osculis, alimentum è nutritio terræ sinu ceu maternis vberibus insita attractrice facultate sugit, haurit, & prima veluti concoctione præparat rosetum, id postea in caulib. seu virgis secundò concoquit & per singulos distribuit ramulos, donec ad summum & extimum vsque surculum ac foliolum sit deductum. Naturali namque vi nutrimentum partim per medullam, quæ in roseto copiosa, partim per occultas venulas & cœcos meatus, tanquam canales, ad vltimum vsque germen flosculum, ramulũ & foliolum vndiquaque distribuitur. Quò cùm pervenerit, ibi consistit & absumitur, vel repetito conatu nouellum molitur opus: vndè tam multa in ramorum capitibus germina. Quòd si veluti redundans ad vicina radicibus crura reflectatur & remigret alimentum, ibidem stolones edere, scitè docent Geoponici: humore nimirùm nutritio illuc conuerso & à partibus superioribus in ampliorem propagationem remisso.

Succus.

Radix.

Caules sunt, vt ex modò dictis patet, veluti canales quidam,

Caules, rami, surculi.

quidam, per quos attractum à radice alimentum ad ramos, à ramis ad ſurculos amandatur atq; diſtribuitur. Eſt enim caulis ſeu caudex, truncus, ſtipes, ea roſeti pars, quæ lignoſior potiùs quàm ſpinoſior ab radice proximè aſſurgit.

Conſtantes partes ſequuntur viciſſitudinariæ, vt folia, flores, fructus.

Folia. Folia roſeto id ſunt, quod animalibus pili; conceſſa equidem tutelæ vel ornamenti gratia, vel ad minimum tanquam naturę parerga, imò aliquando tanquã promptuaria, è quibus in defectu ſucci nutrimentum captent ac depromant tum flores tum fructus. Quotannis, vt quadrupedib. pili, auibus pennę, decidunt. Quanquam autem plantæ vita non pendet à foliis, vitę vſus pendet tamen. At verò de ijſdẽ minùs honorificè ſentit eum Scaligero Fortunius Licetus, nemini aliâs ſecundus noſtro ſeculo Philoſophus. Sic enim hic *in fine c.73 lib.* 4. de his qui diu ſine alimento viuunt: verè folia, flores, fructus & ſemina partes plantarum non ſunt, ſed excrementa vtilia ſiue prouentus & opera Græcis apoteleſmata nuncupata. Scaliger verò *in comment. in Theophr. de cauſ. plant. lib* 2. *c.*22. Folia, inquit, fortaſsè non ſunt partes (addam ego, bonâ veniâ, propriè dictę) ſed quaſi fœtus. Quòd ſi ſunt partes, at non magni momenti, quandoque in maxima parte etiam abiiciuntur: in quibuſdam plantis ne ſunt quidem. Idem tamen, quòd mireris, inter partes locum ſpinis concedere videtur *exerc.* 103. *ſ.*7. his quidem verbis: Si è planta prodeant ſpinæ tanquam excrementa: plantę ſpina pars non erit. Quòd tam eſt abſurdum, vt quibuſdam plantis pro folio ſpina ſit.

Flores. Flores in plerìſque plantis fructum ferentibus tenelli fructus, tanquam fœtus, defendendi gratia à natura producti; quibuſdam tamen, vt & roſeæ ſtirpi, proprio quidem fructu ſuo nequaquam deſtitutæ, flos ipſe pro fructu eſt. Scaligeri ſententiâ *lib.*1. *de plant.* flores ac fructus haud aliter plantæ partes ſunt quàm fœtus mulieris. Meo iudicio videntur florum quidam fœtum inuol-

ventem ſecundinam, quidam luxuriantem ſanguinis florem, menſtruum, referre.

Roſeo flori ſeu floridæ roſæ, quæ vel plena, vel ſemiplena vel ſimplex; ſuæ quoque ſunt particulæ: quæ vel externæ vel internæ. *Roſei floris pediolus.* Externæ duæ: petiolus, quo ramulis adhæret: & calyx è petiolo emergens, abditum florem excipiens, vmbilico è regione pedioli conſtituto notatus. Dicitur & aliâs calyx conivum, à cono ſemiproducti floris, vel connivum à conniuendo, quòd conniuere videatur adhuc ſemicluſa roſella: quibuſdam vocatur folliculus roſæ clauſus. Qui calyx ſubdiuiditur in calycem propriè dictum, alabaſtrum, & capitulum. Calyx propriè dictus eſt qui ſtamina & floris *Calyx.* foliola complectitur & continet, quiq; in rubellis fructibus nigricantem conſtituit vmbilicum ſeu apicem. Alabaſtri ſunt calycis partes lacinioſæ, conum floris, *Alabaſtri.* priuſquam panditur, complectentes: quę quidem quinque ſunt vt plurimùm; duæ nimirùm barbatulæ; duæ imberbes; & quinta partim barbata, partim imberbis; iuxta decantatos hos verſus,

Sunt quini fratres, ſub eodem tempore nati:
Barba duobus abeſt, & tribus illa ſubeſt.

Quos verſus alii ſic reddunt:

Quinque vides natos vna de matre creatos:
Sunt duo barbati, barbâque carent duo nati,
Quintus eâ ornatus partim, partim ſpoliatus.

Cortices roſarum aliâs appellantur, alabaſtri virides & alabaſtri corticoſi. Capitula κεφαλαὶ ϗ κεφάλια di- *Capitulum.* cta ſunt ipſi papillati corymbi, qui floribus & calycibus ſubſunt, ſeminaque fouent ac producunt. Nominantur aliâs roſarum capuli. Internæ roſæ partes, quæ ipſum florem propriè dictum conſtituunt, duæ ſunt præcipuæ; foliola & ſtaminula. Foliola tenuia ſunt, *Roſæ foliola.* plana, exteriora latiora, interiora anguſtiora, minora, corrugata, complicata; quorum vtrorumque candidæ particulæ, parumper acuminatæ, quibus veluti radiculis calycibus inſeruntur, ὄνυχες Græcis, Latinis vngues dicuntur, quòd vnguium inſtar albicantes videantur. *Vngues.*

Stami-

Staminula. Staminula, Palladio aurei coloris flosculi, Plinio lutei apices, aliis lingulæ aureæ dicta, in rosarum medio seu vmbilico flauescunt, tenuissimis *Capillamenta.* capillamentis alligata; quorum staminulorum partem constituunt *Granula.* puncta seu granula quædam oblongiuscula instar seminum minutissimorum, Milii vel Nasturtii, non ingrati odoris; partem verò ipsa filamenta. Vno *Anthera.* nomine ἄνθος τῶν ῥόδων, flores rosarum: officinis anthera, medium, medietas rosæ; Galeno coma rosæ *lib. 5. de comp. medic. secund. loc.* Errant omninò cum Virgilio, qui aurea illa citrinorum Rosæ flosculorum granula miliacea pro seminibus habent. Sic autem Virgilius in epigrammate de Rosa,

——ridentis calathi patefecit honorem:
Prodens inclusi semina densa croci.

Vera Rosæ semina. Vera semina lanugine obducta, rubentibus baccis illis in breuissimi pyri similitudinem tornatis continentur, quæ baccæ papillati corymbi à S. Hieronymo, rosea pyrula & corallinæ pomula à me vocatæ, corallii modò per autumnum horrentia spinis rosaria decorant, hyeme mollescentes ac veluti fracidæ maturitatem indi- *Fructus.* cant, fructumque constituunt. Deficiente enim flore ceu menstruo, semine impraegnatus vterus ille rubicundus turgidus conspicitur. Non possum hîc non mirari cum Scaligero Cardani, subtilitatis professoris errorem, quo rosæ vel omnem denegat vel nullius vsus assignat fructum; cùm tamen Rosæ tum capita tum semina facietenus vulgo nota; vsu vel mediocriter eruditis clara sint. De spinis spinosas mouent rosea quædā *Spinæ.* ingenia controuersias. An rosis spinæ sint, nemo quærit. Esse enim, omnes norunt: ij præsertim, qui dum rosas ambiunt, spinas attingunt; dum florem carpunt, aculeum capiunt: quamuis & vrbanæ & syluestris rosæ species spinis carentes in differentiis à nobis sint superius enarratæ: & Scaliger moschatæ cuiusdam mentionem faciat, tum suauissimi tum constantissimi odoris, nullis tamen spinis horridæ. Quid in rosis spinæ sint, ambigũt & acutissimi viri. Partes esse Scaliger annuere

videtur

videtur *exerc.* 103. *f.* 3. his verbis: Si è planta prodeant spinæ tanquam excrementa, plantæ spina pars non erit. Quod tam est absurdum, vt quibusdam plantis pro folio spina sit. Est autem meo quidem iudicio spina pars minùs necessaria, minùs principalis, vtilis, iucunda, decora; quam vel pilis, setis, cornibus, dentibus, quadrupedum, vel pennis volatilium; spinis, acubus & squamis aquatilium animalium compararim; & si non partem, πάρεργον in rosa nuncuparim. Qualis autem illa sit rosæ spina, nemini non est notissimum. Nobilis hæc de ea videtur quæstio: quam ob causam scilicet figuræ sit pyramidalis? A crassa namque basi prodeuntes spinæ, dum aculeascunt virgæ roseæ, attenuantur in mucronem. Theophrastus id fieri asserit propterea, quòd aër paulatim plantæ circumfusus eius augeat partes cum intensione materiali. Id quod plantis item ipsis euenit. Tenuiore namque sunt cacumine. Cæterùm minùs plenè huius explicasse rei causam visus est. Neque verum esse arbitratur Scaliger, augeri plantas aëre circumfuso sed animæ vim auctricem id efficere sole adiutam. Figuræ verò causa videtur in ipsa spina residere. Nimirùm basis alimento propior est atque idcirco latior; angustior verò in fine, quia à pabulo remotior. Sic & racemorum facies & Strobilorum. Denique omnis stipes talis est. Quanquam pyris & cucurbitis contraria ratio. Excrescunt enim in extremum magis propter humoris tenuitatem atque lubricitatem: nequit enim se continere, sed quò magis potest, defluit. Alia etiam lex oui. Posterior enim pars minùs ampla, quia premitur inter eundum. Cur verò & quem in finem concreata rosis spina sit, vix solida vel sufficiens ratio proferri potest. Nihilominùs tamen cùm à sapientissima Natura nihil frustrà fiat, finem suum spina habeat, necesse est. Neque enim aliàs generata fuisset. Omne quod fit, certo fine fit: vndè etiam à fieri finis deductus videtur: &, quum finis ipsius operæ perfectio sit, quæ res perfectionem suam assequuta est, finissima recentioribus Latinis sci- *Rosa cur spinosa?*

N tissi-

tiſſimè vocari ſolet, vt aurum finiſſimum. Finis ſanè primarius motor eſt tum naturæ, tum huius imitatricis, artis. Sed quis omnes omnium rerum fines nouit? Is ſolus nempè qui omnia & condidit & cognouit: qui certos creaturis fines, ſuum cuique proprium, incogitabili ratione præſcripſit. Quòd ſi ardua in re atque veri finis ignoratione quicquam mihi bonâ doctiorum veniâ iudicandum, dicam equidem quod ſentio: ſpinas illas roſæ munimenti gratia tanquam arma à natura conceſſas eſſe, veluti aliis plantis aculei, caſtaneis echini. Quod & Claudianus innuit, dum ita canit in quodam Poemate,

Armat ſpina roſas:

At verò inſtas, conducibilius videri munimentum plantæ vniuerſæ, ſi acceſſione illius materiæ, quæ in ſpinas abit, auctâ corticis firmitudine loricata eſſet roſa? Examinanda ergo tibi ipſa ſapientiſſima Natura, cur ſpinâ potiùs quàm loricâ Roſam armare voluerit. Reſponſuram credo; quòd ita, nec aliter placuerit. Imò negaturam tibi ipſam mihi perſuaſerim, commodius id vel ſibi vel roſæ conducibilius fore. Diuerſis armis diuerſæ fiunt defenſiones. Loricâ admiſſum hoſtem impedies; haſtâ aduenientem non admittes. Ita ſpinis abarcentur aduerſaria animalia, priuſquam pertinaci conatu vim inferant medulloſis valdè ac proindè tenellis roſeti ramulis: qui, quòd nobiliſſimum florem proferant, armis illis peculiari Naturæ priuilegio ſunt præditi: quibus obſtantibus nec ſerpentes, nec lacerti, nec limaces, nec aliæ beſtiæ, roſeos ad flores perreptare queunt. Non ſolùm igitur corticoſis parmata loricis, ſed & ſpinoſis armata lanceolis roſeta ſeſe defenderent oportuit. Præterea ex materiali cauſa tibi ſatisfactum paulò anteà, vbi quæſitum à nobis ac deciſum, quam ob cauſam ſpinæ pyramidalem aculeiformem, non planam, vel aliam, figuram habeant. Verùm infinitas, curioſe, quæſtiunculas de finibus rerum naturalium dubitando effingere potiùs quàm ſoluendo ſatisfacere poteris. Exempli gratia, de multitu-

titudine, magnitudine, figura, colore, aſperitate, læuitate, partium, ſtriarum, orarum in plantis, crenatis, ſerratis, fimbriatis, dentatis, ſinuatis. Striarum cauſas in conchis quæſo quis eruet? inquit ipſe ſubtilitatis doctor, Scaliger *exerc.* 220. Et velim dicat mihi aliquis, quid agat in palmula rima illa ſeu ſinus, è quo nihil exit? (hoc enim ſæpiùs exploratum eſt & Scaligeri ſolertiâ confirmatum) ſed ex puſillo atque obſcuro vmbicello, qui in ventre eſt, vtrumque prouenit, tum radix, tum ſtipes. Nullus profectò mortalium nouit hæc, inquit Scal. *exerc.* 157. *ſ.* 4. Luſit enim Natura, quatenus ei libuit, ſui vnius vnicum exemplar, author, ſequeſtra, hera, adminiſtra eadem, nullius indiga, non precariò, non coacta, non impedita. Et exerceantur, ait idem, *exerc.* 79. *ſ.* 1. à natura ingenia noſtra curioſa. Cardanum quidem Scaliger autumat rem haud paruam quærere: cur roſis ſpinæ ſint? Deducere verò intellectum auditoris in abſtruſa naturæ penetralia, per ea ſenticeta, in quibus nulla ſpiret roſa: quum has afferat ſatis infirmas ratiunculas: quia debuit eſſe odorata: quia odoris firmioris: tum minimè excalfacientis, vt iucundior eſſet; quòd odores frigidi animam magis recreent; cum cerebrum calore aſſiduum ob motum infeſtetur. Cùm igitur, pergit Cardanus, flos eſſet tenuis ſubſtantiæ, fumoſus erat. Ergo terreo adiungi oportebat. Itaque flos Roſæ terream habet ſubſtantiam & calidam ac tenuem: aliter non eſſet odorata. At ſi talis fumoſus erat, oportebat totam plantam talem eſſe, ac craſſiorum partium; vt tenui parte ſeparata flos conficeretur. Cùm verò tota planta terrea eſſet ac ſicca; neceſſe erat, vt vel terreum retineretur; breuique exaruiſſet, ſin autem; expelli conduxit. Vel foliis poterat admiſceri: reddidiſſetque folia contumacia & quæ ob nimiam ſiccitatem breui excidiſſent. Relinquitur igitur, vt quod poſtremum eſt factuque melius; ſcilicet materiam hanc ſiccam, quæ eſt veluti floris fex, aduſtamque expelli ſeorſum. Cumque non fuiſſet è cortice duriore pro-

ditura, nisi aculeata: ideò spinosa prodiit. Quibus Cardani spinosis, sed minùs odoratis, sententiis dicam, an senticetis, variis obsistit instantiis Scaliger *exerc.* 303. *f.* 7. Inuictum addamus argumentum, quod opinionem Cardani sub triumpho sensus captiuam ducat: rosas nimirùm dari odoratas, spinis tamen prorsus carentes; de quibus in differentiis superius facta mentio. Rosam verò propriâ naturâ suâ & facultate sub ipsius formæ dictatura aculeascere dixerim. Formæ namque primaria asscribenda opera, quemadmodum inferiùs in efficientium causarum explicatione declarabitur. S. Basilius Theosophicè finalem rosæ causam declarare maluit quàm Philosophicè. Sic autem ille *Homilia* 5. *in Hexamer.* Rosa quidem à principio cùm à Deo creata esset, spinis carebat: postea verò pulchritudini floris adiunctæ sunt spinæ, quò voluptatis oblectamento nos indè capiendæ propinquo afficiamur dolore, recordatione delicti, causa cuius factum est, vt tribulos tellus & spinas nobis afferret. Idem S. Basil. *serm. de Paradyso.* Rosa, inquit, hic spinis est coniuncta, externâ gratiâ molestiam obtegens, nos apertâ voce contestans, & dicens. Quæ iucunda sunt vobis, ô homines, tristibus permixta sunt. Nam verè ita in humanis bonis comparatum est, vt nullum eorum syncerum sit, sed confestim lætitiæ & hilaritati conglutinetur mœstitia: coniugio viduitas: puerorum educationi cura & sollicitudo: fœcunditati abortus: virtuti inuidia: splendori ignominia: prosperis successibus dispendia: delitiis fastidium: sanitati infirmitas. Florida quidem est rosa, sed mihi tristitiam infligit. Nam quotiescunque florem hunc video, peccati mei admoneor: propter quod vt spinas & tribulos proferat, condemnata est. Et D. Ambrosius. Antè peccatum, inquit, floribus immixta terrenis sine spinis rosa surgebat, & pulcherrimus flos sine vlla fraude vernabat. Postea verò spina sepsit gratiam floris: tanquam humanæ vitæ spectaculum præferens. Quæ suauitatem perfunctionis suæ finitimis curarum

sæpè

ſæpè compungat ſtimulis. Vallata eſt enim elegantia vitæ noſtræ atque quibuſdam ſollicitudinibus obſepta, vt eadem diſtincta ſit triſtitia & gratia. Verùm arbitror ego, etiam antè lapſum protoplaſtorum haud caruiſſe ſpinis roſam; ex iis tamen nullam hominibus inferri potuiſſe iniuriam, veluti poſt maledictionem, lapſum ſubſecutam. Vel enim ſpinis non illiſa vel non læſa fuiſſent etiam impingentia nuda Hominis, Paradyſi ciuis atque incolæ, membra: non magis ac tenellis plumarum fibrulis. Præter læſuram, quæ primorum parentum varicatione non aliter ac hæc diaboli deceptione introducta, nihil in ſpinis mali. Solum accidens ex accidente deprauatum, repreſſis à ſubſtantia Diuinæ bonitatis, cuius imago cunctis elucet in creaturis, radiis, impreſſis verò diabolicæ malignitatis vmbris ac næuis. Ipſa creata ſubſtantia bona fuit, eſt, & erit perpetuò. Quapropter vt bona, ita & perfecta omnia creata primitùs, quorum tamen affectiones poſtea mortalium tum iniquitate tum indignitate paulatim eviluerunt ac degenerarunt: nec verò tam ſuâ quàm peccatorum mortalium culpâ nocendi quandam non dicam aptitudinem ſed anſam nacta ſunt. Neque igitur Roſæ antè creationem ſpinis caruêre, nec ſpinæ in innocentiæ ſtatu conſtitutis protoplaſtis nocuere. Tertio certè iam creationis die cuncta plantarum genera & membra ab omnipotente Creatore producta ſunt, omne virgultum agri, etiam ſpineta, etiam noxiæ lethalesque herbæ. Sexto completo die ceſſaſſe creationem Deumque quieuiſſe ſacra teſtantur: cùm nimirùm bona atque adeò perfecta eſſent omnia, nec vlteriore interpolatione aut elaboratione opus haberent, nec peculiarem ſpinarum creationem in lapſum Adami differret OPT. MAXimus, nouella conſtitutione ſubſtantiales creaturarum partes vel ſerotinas atque imperfectas ſuppleturus, vel præcoces retractaturus, naturalibus contrà naturam immutatis proprietatibus. Quare ſequentem in modum ratiocinemur. Si poſt lapſum demùm Protoplaſtorum productæ ſpinæ ſunt, vel

vel à Deo, vel à Natura, vel diabolo, vel Adamo, vel à se ipsis, vel casu productæ sunt. Quæcunque enim vastâ rerum vniuersitate continentur, vel à Deo sunt creata, vel à Natura generata, vel ab arte facta, vel à diabolo introducta. Spinæ verò post lapsum Adami nec à Deo creatæ, quòd creatio iam cessasset omniaque sapientissimus conditor inimitabili ratione absoluisset: nec à Natura generatæ, quòd hæc nullam nisi à Creatore priùs ordinatam producat substantiam ex substantia, formam ex formâ per traducem. Si ergo non spinosum fuit rosetum creatum nec spinosum fuerit generatum. Nunquam potentiam naturalem transcendit Natura: nullas nouas vel ipsa sortitur vel rebus indit facultates: nunquam quicquam aliud quàm bonum intendit: nullam molitur noxam, nec delictis nostris ad delinquendum ipse suscitatur. Si quid omninò noui illa quorundam accidentium ratione producere videtur, commodum id obseruitamus magis quàm incommodum. Si per accidens delinquit, vel viliorum minutiarum iacturâ vel nobiliorum rerum substitutione laudabilique compensatione sapientissimas ostendit actiones ac mutationes, vel denique Diuini punitoris exsequitur iussa, nullis tamen nouis speciebus aut specierum partibus substantialibus. Nec ab vllo artifice factæ spinæ, cùm ars nullam vnquam omninò nouam visa sit efficere substantiam, destruere verò visa sit nonnunquam. Hinc certum roseti genus à spinis immune reddiderunt artificiosi quidam atque curiosiores hortulani. Nec à dæmone, nec ab Adamo, nec Adamico lapsu, nec casu, nec à se ipsis ortas esse roseti spinas, accuratis clarum est Philosophis. quibus & facilima ex præmissis conclusio. Ad locum quem quidam obiiciunt, Genes. *cap. 3. v. 18.* spinas & tribulos germinabit tibi terra, respondeo, de roseto ibi nullam fieri mentionem, & hunc illorum verborum esse sensum: nullum tibi terra fructum, sed spinosos & inutiles potiùs carduos fatuaque lolia, quæ copiosissimè propagata grauiter & ad sudorem usque te exercebunt

atque

atque fatigabunt, proferet in exquisitam meritamque pœnam. Quæris quem in vsum spinæ illæ sint creatæ? Dicam eum, qui non tam nobis quam creatori cognitus. Non enim omnes omnium rerum fines nobis perspecti, vt superiùs quoque dictum. Forsan, vti curiosiora pungerent ingenia vexarentque. Dicam tamen aliquid amplius: in Roseti defensionem. Præterea, si non indumenta, si non alimenta, medicamenta ex iis conficimus, quæ calculum atterunt, vrinarias vias aperiunt, vrinam ipsam propellunt. Quam necessitatem si non prævoluit, vti ita dicam, præuidit tamen Omniscius. Quid quòd longè minùs noxiæ sint spinæ quàm serpentes? & hi tamen antè lapsum primorum parentum sunt creati. Confer quæ S. Augustinus habet *lib. 3. de Genes. ad lit. c. 18.*

CAPVT IX.

CVm superiùs efficientem Rosæ causam, sed vniuersalem solùm attigerim, suspensis paulisper necessaria digressione specialioribus efficientibus, operæ pretium est, vt hasce nunc pertractem. Efficientem autem vniuersalem primam, vti omnium creaturarum, ita & rosæ causam Creatorem ipsum DEVM OPT. MAX. esse iam indicaui Quanquam autem Omnipotens Deus omnium rerum primus sit effector & effictor, nullius vel consilii vel auxilii indigus, placuit tamen ipsi, non immediatè cuncta, veluti in creatione, sed per certa media, substitutis & quasi subdelegatis inferioribus causis, admirando ordine & harmoniâ concurrentibus, perficere. A Deo igitur Rosæ causam primam Naturam statuo, sub diuinum illud numen, quod vim ordinariam Dei vocat Scaliger *lib. 2. de plant.* & iussum Dei, quo rerum series, affectiones, coniunctiones, separationes, mutationes, ritè atque ordine perficiuntur, vt idem loquitur Naturæ secretarius *Comment. in lib. Hipp. de Insomn. apotelesm. 32. & exerc. 307 l. 25.* Est enim Natura, vt idem ex principe Præceptore loquitur *lib. 2. de plant.* omnibus rebus natura-

Causa efficientes.

DEVS.

Natura.

libus principium per se, vt hoc ipsum sint quod sunt: cuius legibus & gubernaculis totus orbis & constat & variatur: & multa est in vno, & vnum ad multa. Subdelegati huius atque subdiuini numinis tum regia quædam tum vehiculum cœlum est potissimùm, transelementare illud corpus, immenso ambitu suo omnia complectens, perpetuo motu cuncta agitans, theatrum stelliferum, omnium influentiarum fons & scaturigo. A cœlestium namque corporum potestatibus effectiones hæ nostrates manant, inquit Scalig. *exerc.6 s.2.* Pendent sanè, inquit idem *s.5.* nostratia hæc à superioribus. Sunt enim superiora quasi formæ conseruatrices inferiorum: quia ipsa causa causarum tuetur ea quæ fecit per ea quæ fecit. Continuata hæc inferiora cum superioribus corpora propter horum efficientiam, illorum autem receptionem, eiusdem Scaligeri sententiâ *exerc.9.* Quamobrem (quod idem asserit *exerc.18.* quæcunque sunt hic, meliore potioreque modo existere in superioribus tanquam in principiis secundis, credere par est. Simul hæc ab illis pendere non ipsis in operibus solùm, sed etiam in ipsa perpetuatione. Quæ sententia tum fuit omnium penè veterum Philosophorum, tum est recepta dictataque à principe veritatis *in Phys. t.49.* vbi continens dicit esse formæ simile: aërem idcirco existere quasi aquæ entelechiam: propterea quòd sit in loco superiore. In cœlo residet illustrissimus Naturæ Prorex, luminis gubernator, clementissimus vt omnium plantarum, ita & Rosæ, dominus, Sol, vnâ cum adiutrice Luna & infinitis ferè parastatis atque administris, stellis tam errantibus quàm fixis stipatus: quem Anaxagoras plantarum patrem appellauit. Vndè fortean stirpium est erecta ad Solem natura, nostræ perfectionis æmula, cœli appetens longè quàm nos feliciùs, qui frustrà spectamus ipsum, terram interim maximè sapimus. Cæterùm Solis efficaciâ rosam produci tam clarum est quàm quod clarissimum. Hinc enim hyeme sterilia conspicimus roseta, verè iterum fertilia. Quæ namque frigi-

Cœlum.

Sol.

frigidæ hyemis inclementiâ repressa atque in succo suo, velut in matrice, concepta rudimentum capiens, ad imas radices repulsa atque sopita iacet rosa, verno tempore viuifico solis calore resuscitata atque ad perfectionem perducta admirabili spectaculo reflorescit renitetque pulcherrimè. Lunæ vis & efficacia in Rosæ productione vel indè cognoscitur, quòd ipsâ ceu noctis Imperatrice lucente, adapertis in complicato turgenteque calyce foliolis potissimùm sese expandant rosæ. Noctu enim posteaquam sopitis concubio capitulis, dormitare desinunt, vt plurimùm dehiscunt & conniuentibus ocellis è calycibus manè surgunt apertæ. Interdiu enim attracto vi Solis humore aluntur, (vix augentur, cùm Sol validiore calore delicatis rosis tantum adimere quantum addere, tantum extrahere quantum attrahere videatur) noctu Lunæ, Solis vicariæ, humiditatis Dominæ, irradiatione ac tepida humectatione augentur, complentur: superueniente verò matutino exorientis Solis lumine & calore magis magisquè dehiscentes planè aperiuntur, & emature-scunt. Quo tempore, vt Virgilii sonat epigramma, *Luna.*

Ambigeres raperetnè rosis aurora ruborem,
An daret & flores tingeret orta dies:
Hac viret angusto foliorum tecta galero:
Hanc tenui folio purpura rubra notat.
Hac peperit primi fastigia celsa obelisci
Mucronem absoluens purpurei capitis.
Vertice collectos illa exsinuauit amictus,
Iam meditans foliis se numerare suis.
Nec mora: ridentis calath, patefecit honorem,
Prodens inclusi semina densa croci.

Tunc equidem ex abstruso magnæ matris sinu iam in ramorum summitates deducti rosarum populi ruptâ grauiore morâ virides inter foliorum fasciolas insuetam ad lucem conniuentia capitula sustollere, & vitam, quam nos ærumnosam nobis natalitiis lachrymis infelici præsagio proclamamus, lætissimam, diducto decenter ore nectareo suauiter hiantibus labellis, à risu

inchoare summoque gaudio præluſtriſsimum Creatoris commiſſarium, Solem, & expectare & excipere videntur. At verò quinam ex planetis Rhodocrator ſit, cui tanquam feudi domino ſubiecta potiſsimùm in territorio ſuo Roſa, dubitant etiamnum authores: quorum aliqui Venerem eligunt, alii Lunam, alii Mercurium adiungunt. Ego neque Solem, neque Iouem, neque, quod mireris, aut Martem aut Saturnum excluſerim, ſed ſuam vnicuique in ſydereo illo collegio concurrenti Principi tribuendam authoritatem, commendandam operam, iudicarim: primas tamen atque potiores partes erraticarum fixarumque ſtellarum Imperatori, Soli, adſcripſerim, qui paraſtatis illis & condominis adiutus benefico calore præualentem in roſa refrigerandi vim temperandam, ſiccandi facultatem ſubtili humiditate regendam coniugi ſuæ, Lunæ, committit: quæ noctu sereniſsimi mariti ſui vicem ſupplet. E Zodiaco gemini ſunt, quibus tributariæ roſæ plurimum debent. Neque verò friuolis ſomniculoſorum eorum ſententiis ſubſcripſerim, qui tenuiſſimis fragilium ratiuncularum filis ſummas illas atque remotiſsimas cauſas cum infimis effectibus arctiſsimè connectere, ſtrictamque nimis & tyrannicam ſyderum in roſeta iuriſdictionem audent comminiſci. Ac ſi ſapientiſsimus omnium rerum conditor & conſeruator peculiarem cuique plantæ planetam, tanquàm ordinarium genium, præfeciſſet, qui ſydereos ei radios cœleſtibus viribus imbutos certa nobis ratione inſinuaret. Miror equidem, quid impediat, quò minùs non dicam hominibus, non animalibus, ſed & ipſis herbis tandem natiuitatis, quod appellant, thema erigant, nec ſolùm vitæ necisque conditionem, verùm etiam variam atque infallibilem ſortem & incidentes quaſque minutias ex cœleſtium procerum, aſtrorum, archiuis deprompto iudicio, prænuncient omniſcii illi Vranoſcopi, qui tam exquiſitam ſuperiorum in inferiora profitentur operationum cognitionem. Sanioribus & modeſtioribus nihil derogo. Redeamus ad penſum. Cœlica

lica præter corpora concurrũt insuper ad rosæ tum generationem atque productionem, tum productæ conseruationem, quatuor elemẽta: è quibus terra vt omnium aliarum plantarum, ita & Rosæ mater est, veterum Philosophorum placito, alma certè nutrix. Habent verò elementa non solùm materialis, verùm etiam efficientis causæ rationem propter qualitates, cum Aristotele Scaliger testatur *Comment. in Theophrast. de caus. plant. lib. 2. c. 6*. Ex verò qualitates, inquit, sunt in terra, vt in matrice ac nutrice: in aqua, vt in lacte ciboue maxima ex parte: in aëre, vt in magistro siue rectore: in igne, vt est instrumentum actionis. Sic enim ait Philosophus, igne Naturam vti tanquam materia & tanquam instrumento. Nec parum insuper ad Rosæ tum productionem tum conseruationem faciunt locus & tempus: quæ quidem concausæ sunt & ad efficientem reducuntur atque instrumentorum rationem habent, docente Scaligero *lib. 2. de plant.* Instrumentum, inquit, est concausa reduciturque ad efficientem sicut & locus. Sunt enim extra rem. Nam Galenus, cum Platonem secutus instrumentum pro quinto genere causæ statuit, inæquali abutitur diuisione. Quod inprimis est vitandum sapienti. Etenim cæteræ quatuor causæ primæ æquè sunt, nec quicquam prius habent. Instrumentum autem habet: non enim mouet, nisi motum. Aliàs certum est, nullam vel loco vel tempori per se agendi efficaciam esse: ac proindè Theophrastum satis Poëticè tempori attribuisse, quod plantæ est, dum autumnum prægnantem esse (quod eo tempore plena sint omnia interno succo) vere parere dixit. Hinc Scaliger *exerc. 352. f. 1*, Tempus nihil generat, nihil corrumpit: cùm enim sit quantitas, nihil agit. Et *lib. 1. de plant.* Imbecillitas à tempore nulla prouenit, sed à contrariis, gelu, æstu, squalore aëris aut terræ. Attamen, vt dictum, aptus locus commodumque tempus ad instrumentalem reduci causam possunt, quatenus causæ adiuuantis seu concausæ & sine qua non, rationem habent. Quibusdam certè locis maximè, quibusdam

Quatuor elementa.

Locus & Tempus.

dam minimè proueniunt rosæ (idem de aliis plantis iudicium.) Cyrenis, inquit Plinius *lib.* 21, *c.* 4. odoratissima est, ideòque ibi vnguentum pulcherrimum. Carthagine Hispaniæ hyeme tota præcox. Locis omnis

Rosetū gaudet locis siccis.

siccis quàm humidis odoratior. Seri nec pinguibus vult, nec argillosis locis, nec riguis, contenta raris, proprieque ruderatum amat agrum. Palladius *lib.* 12. statuit, locis calidis, apricis atque maritimis instituenda esse roseta. Adeò multum situm est in aëre ambiente & terra complectente. Vt in loco, ita & in tempore magna differentia. Vt enim non omnis fert omnia tellus, ita nec omne fert omnia tempus. Rosiferum ordinariè ver est, vel æstatis principium: quamuis & recentes in roseto viderim autumno sæpius, hyeme aliquando: artis tamen beneficio. Consistit autem artificium in translatione. Qua de re & Scaliger *Comment. in Theophr. de caus. plant.* ita scribit: Rosam brumâ si velis

Rosa vt hyeme producantur.

habere, aut sanè haud multò antè, plantam ipsam, dum in eo est, vt erumpant flores, amoue loco atque in alium transfer, modò non incommodum. Sanè post Arcturum sæpè habuimus. Et certis Hispaniæ locis tota hyeme rosam præcocem reperiri Plinius refert. Cuius etiam experientia confirmato testimonio rosæ odoratiores, cùm serenis diebus leguntur: & calidiusculis potiùs quàm frigidis, matutinoque tempore, exoriente Sole, nondum adapertis omninò, sed veluti ex dehiscentibus alabastrulorum fenestellis subtimidè prospicientibus, nec pluuioso liquore inebriatis, foliolis. Memorat Didymus Græcus, rosetum omnibus rosas proferre mensibus, si solers cultor singulis mensibus id plantarit, stercorarit, & rigarit: quod fortassis in calidis aut temperatis, minimè verò septentrionalibus ac borealibus frigidis regionibus locum habet. Rosas biferas obseruauit Scaliger *lib.* 1. *de plant.* Et Theophrastus testatur, si autumnus prolixior fuerit, rosas etiam denuò erumpere posse. Aliàs florent rosæ aliæ citiùs, aliæ seriùs, omnes ferè Maio, aut initio Iunii. Musca-

tulæ,

rulæ, Moschettæ aliàs dictæ, tardiùs proueniunt. Cœli temperiem haud parùm conferre, rectè monet Plinius. Quibusdam enim annis minùs odoratam prouenire rosam experientia testatur. Ratione culturæ quoq; tempus maximi momenti est. Sunt autem Palladii iudicio mense Februario rosaria, conserenda. Si qua etiam sint antiqua rosaria, hoc tempore circumfodiuntur & ariditas vniuersa, seu arida superfluitas, reciditur.

CAPVT X.

CÆterùm cùm Naturæ non solùm imitatrix, sed & adiutrix Ars sit, quæ illius opera sæpè præparat, nonnunquam etiam perficit, artificialis cultus hîc quoque efficientis rationem habere, & tum ad generationem, tum conseruationem, tum præseruationem à corruptione plurimum facere videtur. Hoc verò admiratione dignum, alias tot plantas incultas priùs atque potiùs quàm cultas germinare (cuius quidem rei Scaliger has reddit rationes *lib.* 1. *de plant.* quòd putatione, ablaqueatione, pastinatione retardentur: quodque succus retrahatur aut repercutiatur dectâque radice plantæ refrigeratæ ægrescant) Rosam tamen cultam meliùs quàm incultam efflorescere atque olere. Cultu equidem meliùs terra ad reddendùm aptiores rosæ partes pro attractione ac receptione congrui & laudabilis succi disponitur. Rosa namque succo opus habet temperatiore, eiusdem Scaligeri, subtilissimi Naturæ-consulti, iudicio *lib.* 1. *de plant.* Plinius quoque *lib.* 21. *c.* 4. Rosam translatione ipsâque plantatione proficere testatur. Et eiusdem capitis fine; omnis, inquit, rosa recisione atque vstione proficit: translatione quoque, vt vitis, ocyssimè prouenit, surculis quaternum digitorum longitudine, aut ampliore, post Vergiliarum occasum sata: dein per Fauonium translata, pedalibus interuallis, crèbroque circumcisa. Qui præcocem faciunt, pedali circa radicem scrobe aquam calidam infundunt, germinare incipiente calyce. Id quod

Rosa culta opus habet.

Rosa vt præcox reddatur?

quod Palladius etiam tradit & alii. Facili & felici quoque labore præcocem rosam reddes, si luxuriantes cauliculos diligenter putaueris: sic namque succiplenio-res reliqui caules fœtus suos celeriùs edent. Aliàs magna succi portio vel in brachia vel in frondes distrahetur. Volunt insuper ac solent roseta virgulto pangi, scrobibus breuissimis, aut sulco, vt docet Palladius. Semine tardissimè proueniunt, vt & Plinius refert *lib. & cap. anteà cit.* Tardissimè, inquit, proueniunt semine, quod in ipso cortice est, sub ipso flore opertum lanugine. Ob id potiùs caule conciso inseruntur, vel viuiradice transplantantur. Fodi debent altiùs roseta quàm fruges & leuiùs quàm vites: idque annis omnibus, non omissâ interputatione, quæ Martio mense peragenda, pro cœli solique condicione. Hoc enim modo excultum rosetum longo perennabit tempore, iuxta veterum Geoponicorum obseruationes. Quidam integra roseta cum suis radicibus transferunt. Theophrastus & Plinius quoque sæpiùs ea transferri, vtile esse docent: sic enim pulchriorem rosam effundi. Alii palmares taleolas cum iisdem radicibus cubitali interuallo deponunt & crebris irrigationibus ac stercorationibus iuuant: nec non ad maiorem odoris fragrantiam intertextas rosis coronas iis simul adobruunt. Si odoratissimam rosam facere voles, ex Græci Didymi consilio hinc indè allia conseres: non quòd Rosa alliorum succum imbibat, sed quia eorum acrimoniâ & caliditate insitæ rosis vires excitantur atque eliciuntur. Nam quæ ex frigiditate languescunt, calore exacui solent. Sed & alia subest ratio. Fœtidiorem enim odorem, tanquam naturæ suæ congruentiorem, allium ad se pertrahens suauiorem vnâ cum subtiliori nutrimento roseto relinquit, & proindè per accidens, quatenus incommodam rosis alimenti portionem auertit ac præripit, commodiorem verò puriorémque transmittit, easdem fragrantiores reddit. Ita & Costæus *in II. lib. de nat. plant c.43.* Sed, inquit, satione fœtidarum rerum propè flores, odore euadent suauiore:

Rosa allii odoratiores redduntur.

niore: vt si allium propè rosas collocaueris. Cùm enim simili omnia nutriantur, & ab allio, si quid terræ fœtidi inest, in suum trahatur alimentum, quod reliquum est, purius remanet; idque in rosæ cedens nutrimentum, suauioris in ea & succi & odoris est causa. Vt illud addam, calescere vi allii terram proptereaque & calidius & elaboratius esse quicquid in rosam perfertur. Quamuis enim rosarum fragrantiæ grauissimus allii odor plurimùm aduersari videtur, exhalantis tamen & in proximam terram penetrantis vaporis tum calore tum subtilitate tenuatus, qui rosis in alimentum cedat, succus, in roseto perfectiùs elaboratus, rosam reddit odoratiorem. Vtut igitur odoris grauitate disconueniat inter allium & rosam, subtilitate tamen suo quodam modo participare videntur. Nondum patefactas rosas incorruptas seruabis, vt scribit Palladius, si in fissam viridem cannam calyces immiseris eamque leuiter papyro aut cortice circumligaueris & eo tempore excideris, quo virides rosas habere volueris. Alii rudi olla conditas & benè munitas sub dio obruunt, & sic custodiunt: calyces nempè ollæ, cuius fundus sale priùs sit conspersus, imponunt, & vicissitudinariâ calycum rosaceorum atque salis commutatione stratum super stratum faciunt; obtectam probè ollam in cella reponunt ad vsum. Vsus tempore rosas quas velint in aqua tepida per semihorium macerant, vt salsugo auferatur, digitorum & inspirationis adminiculo diductis foliolis. Alii loco salis arenam Rhenanam sumunt, sed conuenientis irrigationis seu humectationis non obliuiscuntur. Vita & vigor iisdem permanebit, si amurcâ immergantur, vsusque tempore purè abstergantur. Easdem macerare quis posset commodiùs oleo de Been. Quidam Didymi consilio hordeum, dum adhuc in herba est, cum suis radicibus euulsum in fictile non picatum demittunt, ibique rosas, priusquàm dehiscant, diligenter operiunt, viridesque quamdiu volunt, ac si essent in rosario patente, custodiunt. Nõnulli virentem hordei segetem pauimento sternunt, &

Rosæ vt à corruptione præseruandæ.

Insitiones variæ. rosas in ea conducit. Florentinus Græcorum Geoponicorum excellentissimus memoriæ prodidit, rosam in mali corticem etiam inoculari, & ita malorum tempore sese proferre. Quæ res an in aliis arboribus suum quoque locum habeat, & optato successu institui queat, ego non tam certi quid pronuncio quàm subdubito. Difficile fortassis id, si non impossibile, fuerit: quemadmodum & id, quod Albertus scribit, rosam nempè viridem euadere, sed inodoram, si in veteranum Brassicæ, vel, vt alii volunt, Genistæ, caulem, aut Ilicem Aquifoliam (quam & Agriam & Agrifolium & Paliurum, & rigentem Ederam vocitant Botanici) inseratur. Nimirum præcox sæpè est experientiam mentita opinio. Profectò omnem superare fidem videtur

Arbor mirabilis. id quod Ioannes Baptista Porta de mirabili quadam arbore scribit *lib.* 2. Magiæ naturalis. Nouimus, inquit, arborem, delicias horti nuncupatam, crassitudinis & proceritatis non ingratæ: quæ præpingui, riguo, & superfœtante solo consita erat: vt tum vigore tum humi vbertate insitis alimentum suppeditaret. Erat trifurca: in vno ramo vuam vnam & item alteram vinaceis vacuam discolorem & medicatam gerens: quarum altera soporem, altera alui deiectionem moliebatur. Secundus ramus Persicum adferebat ex Persico & nuciperfico interuallis pluribus æquè, distinctum absque vllo osse. Quod si cui inerat, nucleum dulcē, vti amygdala, dabat: & nunc hominum nunc animalium faciem mentiebatur pomum, diuersaque lineamenta demonstrabat. Tertius cerasia exossa acida ac dulcia emittebat: adhæc mala aurea. Cortex floribus rosisque consitus erat: fructusque ipsi debitam magnitudinem superabant, & aliis dulciores ac odoratiores erant. Verno tempore efflorescebat arbor & vltrà debitum tempus suos Fœtus producebat, quamdiu in arbore morabantur, & continuæ fæcunditatis orbem toto anno ministrabant. Nam per quosdam gradus poma sibi succedebant, & fœtura interpolabatur Brachia ponderibus inclinata procumbebant: denique sic cœlum fauebat,

uebat, vt pulchriorem arborem non conspexerim. Similem ferè arborem (fortean Vtopicam) iuxta Tiburtes Tullias natam Plinius narrat. Sed redeamus ad pensum nostrum. Si rubellam rosam candidulam reddere velis, sulphuris suffumigio, arte Naturam cogente, voto satisfacies. Cæterùm patitur rosetum non cantharidum modò & scarabeorum odium, sed & erucarum, aliorumq; insectorum morsus & infectiones, maximum frigus, aliasq; aduersitates: vndè etiam sæpiùs corrumpitur, sæpiùs sterilescit; vel quòd eo anno, quo sterilescit, non fiat succus idoneus ad floris confectionem, propterea quòd vlteriore operâ quàm pro foliis illum percoquere nequeat: vt ita prioris anni succus seruetur inelaboratus ad coniunctionem societatemque cognati successoris succi: vel quòd ipsa roseti anima seu vis florificans priore anno sedulitate fatigata forsan, non quidem per se, sed infirmi sui subiecti atque organi ratione, sequenti effœta conquiescat. Est enim Scaligero teste *lib. 2. de plant.* hoc omnibus materialibus commune rebus, vt agendo fathiscant. Sic, vt idem scribit eod. lib. videmus vberiore prouentu lætas esse vineas anno postero, si priore gelascunt: idque non sine sapientum admiratione. Vt contrà rebus eueniat materialibus atque iis, quæ materiâ carent. Illæ namque otio fiunt opulentiores atque valentiores ad operam futuram: immateriales opere non delassantur: quin anima nostra torpescit otio: frequentioribus officiis, functionum nobilitate atque crebritate multò vegetior euadit, Scaligeri sententiâ *in Orat. pro Cic.* Concipit enim ex diuinitate sua in se ipsam: parit præclaras illas soboles, quæ sunt affines cœlestium operationum: itaque decedit nihil; nisi per accidens. Sublato namque corporis exercitio, mentis requie, iis horis quas literarum studiis impendimus, intentis animi instrumentis in eam corporis partem, quæ rationis, iudicii, inuentionis moderatrix est, auertitur necessariò Naturæ opus ab alendis membris. Frustrà enim vis illa, quam Galenus attrahentem vocat, laborat:

Fruſtrà eſt ea quæ retinet: nihil habet immutatrix quod immutet: expultrix, quod exigendum eſt, ne cæteræ quaſi in vacuo deſtituantur, non expell t. Quamóbrem neque córpus nutritur, & corrupti humores ex arteriis nequaquam euaporant. Ex illo igitur imbecillitas, ex hoc morbi ſubrepunt, ex vtroque interitus ſubſequitur. Hinc illi pallores, facies exſanguis, oculi caui, frons contracta, infirmus ingreſſus ac vacillans. Sed regrediamur ab hac digreſſione ad rem propoſitam. Roſetum pati diximus partim inſectorum iniuriam (Inſidet enim roſeti tum virgis tum foliis connata ſæpè forſan è quiſquilioſo rore vel ſpermatico puluere vere quidem viridis erucula copioſiſſima, autumno verò ῥοδοσκώληξ ſeu ῥοδοτέττιξ) partim frigoris inclementiam: illam facilè tolles, ſi beſtiolarum illarum nidos ac ſeminaria tempeſtiuè amoueris, vel ſola aſperſione aquæ marinæ, vel ſalſæ vel lixiuii; vel etiam cinerum: hanc artis, Naturâ conniuente, beneficio auertes, ſi roſetum ipſum debito munimine defenderis. Muniendum autem vel ſtramineo atque alio etiam tegumento, vel filiceis ramis benè foliatis. Quibus ac ſimilibus præſidiis, à pruina, gelu, niuibus, immunes erunt atque ab iniquiſſimi Septentrionis feritate vindicabuntur.

CAPVT XI.

Forma primaria Roſæ cauſa efficiens.

RESTAT principalis ac primaria Roſæ efficiens cauſa, ipſa nempè forma ſeu anima. Hæc namque proprii ſubiecti ſui domina atque domicilii architecta eſt. Hæc omnium tum facultatum tum qualitatum radix atque baſis: omnium actionum atque operationum rectrix. Ab hac certè ſolidæ, quæcunque nobis perceptibiles, petendæ rationes. Naturæ omnia adſcribimus omnes. Nec immeritò. Eſt enim Natura promus-condus atque diſpenſator diligentiſſimus: eſt optimus Oeconomus: notum habet, quid, cuique, quantum, quomodo, quando conueniat. Scalig. *Comment.*

ment. in Theophr. de cauſ. plant. lib. 3. *c.* 1. Eſt vis formarum omnium inferiorum à ſuperioribus pendentium in effectione atque conſeruatione *exerc.* 20. Atqui, vt ex eodem Scaligero, *exerc.* 307. *ſ.* 29. loquar, natura roſæ anima eſt. Ipſa ſibi fabricat ad vitā neceſſaria: atq; ad vnionē cum corpore cōſeruandam ſtudioſè vegetat & viuificat: per radices alimentum attrahit: in virgis coquit: recoquit in ramulis: perficit ſingulis in particulis, foliis, floribus, fructibus, &c. digerit in membra: mutat in corpus: ſufficit, vnit, inſtaurat, redintegrat. Forma, ſeu anima, inquit idem Scaliger *lib.* 2. *de plant.* iuſſu primi ſummi vnius opificis normalem dirigit lineam: cuius ad directionem metatur omnia. Ei calor & humor pro inſtrumentis; frigiditas & ſiccitas ad inſtrumentorum temperationem comparata ſunt ab artifice omniſcio, cunctipotente; Iis illa vtitur, iura dat, non ab ipſis accipit. Certas habet à conditore leges ſuæ ſpeciei deſtinatas. Quòd ſi loca, ſi cœli ſegmenta, vel inclinationes, obtundant, obſtrepent, aduerſentur: pro modo materiæ ſuas vires periclitatur atque efficit, quantum ſatis pro copia proque inopia. Atque ita efficientes roſæ cauſæ tum remotæ, tum proximæ, primariæ, ſecundariæ, inſtrumentales, adiuuantes, præparantes, conſeruantes, perficientes, dilucidatæ. Antequam verò ad finalem cauſam ſpecialem progrediar, compendioſam ex Scalig. *lib. de plant.* roſæ principiorum ἀνακεφαλαίωσιν ſeu recapitulationem quaſi quandam proponere placet. Sic fortaſsè dixiſſet ex Ariſtotele Scaliger: quatuor ex elementis confieri roſam, pro materia: certā formâ, quæ in ſemine vel proprio vel analogo ſit, conſtitui: egere cœlo, vt educatur: loco, vt conſeruetur: alimento, quia eſt corpus viuens: ergo creſcens: ergo ſolubile: ergo reparabile. Neque verò ſufficiens aër eſt, ſed præcentorem habet ſolem, lunam, cætera ſydera. Erit itaque Aqua Roſæ principium, pro materia: aër pro loco: item terra. Semen autem ſiue principium ſiue analogū tam ſit principium quàm planta ipſa tota in potentia. In ſemine

forma ſibi ipſi, quod commodum, exædificans domicilium. Locus & tempus concauſæ ſunt, reducunturq; ad efficientem ſicut & inſtrumentum.

CAPVT XII.

Finalis ſpecialis Roſæ cauſa.

SVpereſt, vt quæ ad Roſæ finem ſpeciali quadam ratione pertinere videntur, proponamus. Dictum verò ſuprà *c.* 1. Hominis gratia Roſam à Natura creatrice primùm productam, à conſeruatrice hactenus perenni continuatione propagatam eſſe, vt vel tanquam medicamentum, vel alimentorum condimentum, vel delectamentum, vel ornamentum illi inſeruiret. In his enim potiſſimùm generoſæ Roſæ, tot tantiſque virtutibus & facultatibus præditæ, finis & vſus conſiſtit. Atque vt ab vltimo initium faciam, non ſolùm in ornandis abacis, menſis, tabulatis, &c. ſed coronandis capitibus, olim quidem principum, teſte Plin. *lib.* 21. *Hiſt. Mund. c.* 3. illibatarum verò virginum potiſſimùm hodierno die, vſus eſt roſarum frequentiſſimus: veluti præter roſas Caryophyllos etiam, Amaranthum, Violas & alios quamplurimos floſculos corollis ſuis ac ſertis inſerunt. Delectamentum conſiſtit in colore flagrantiſſimo, odore fragrantiſſimo, ſapore ſuauiſsimo, qualitatibus formalibus potiùs quàm materialibus, iamiam dilucidandis. Colorem quod attinet, cùm is perquam ſit elegans, elegantiſſima inſuper in forma reſidens, omninò hominem aſpectu delectare ſolet, adeò vt omnium oculos, in amore duces, in ſe conuertat. Pulchris enim, vtpote maximè amabilibus, cumprimis homines mouentur, delectantur. Et, vt Poeta canit,

Gratior eſt pulchro veniens de corpore virtus.

At verò, vt bonum atque amabile ſeu appetibile inter ſe conuertuntur, Metaphyſicorum placito, ita etiam conuertuntur pulcrum & bonum. Hinc καλὸν vtrumque Græcis, tam bonum quàm pulchrum, dicitur: quos & Plautus atque alii ſunt imitati. Nullum enim malum

malum pulchrum. Et est malum ad proportionem falsi: falsum ad proportionem non entis: pulchrum ad proportionem entis, sicut & verum & bonum. Quemadmodum autem Rosa bonitatem, cunctasque cæteras qualitates suas ac virtutes ab ipsa summa Bonitate (Deo, ceu Sole omnium illorum radiorum, qui in creaturis elucescunt) ita & ab eadem, quæ ipsa pariter summa pulchritudo est, pulchritudinem suam habet: cuius comites sunt gratia, admiratio, amor, desiderium, delectamentum: gratiosa indè Rosa, admirabilis, amabilis, desiderabilis, delectabilis meritò vocatur. Hinc & rosas vel in somnio videre, sanitatem, gaudium, honores & dignitates indicat, veluti tradunt Oneirocritici. Est autem color Rosæ non roseus solùm seu rubeus communiter dictus, sed varii adhuc generis, vti superiùs in differentiis *cap. 6.* declarauimus. Roseus tamen communissimus, Poëtis insuper sanguineus dictus, aliquando purpureus. Sic Claudianus: *Color Rosæ.*

Sanguineo splendore rosas, vaccinia nigro
Induit.
Et Nemesianus *Bucol Eclog* 2.
Te sine me misero, mihi lilia nigra videntur
Pallentesq; rosæ, nec dulce rubens Hiacynthus:
At si tu venias, & candida lilia fient,
Purpureaq; rosæ, tum & dulce rubens Hiacynthus.

Vt autem Rosa sanguinea ita & sanguis roseus appellatur: roseus quoque dicitur viuidus florentis hominis color, ex rubro & albo mixtus, rubralbus; rubore sanguineo penitus diffuso cum venustate. Talis equidem est formosiorum puellorum atque puellarum, nec non eorum, qui in pleno flore sunt ætatis, venustiores & valentiores, quibusque ideò os, ceruicem, papillas ac digitos roseos tribuunt Poetæ; qualis rosarum incarnatarum propterea dictarum, quòd carni & cuti humanæ floridæ sint similes. Floridæ dico: plurimorum enim hominum luteus (vndè ioco dici potest: florent isti tanquam rosæ:) sed respectu flauorum filamentorum, non rubeorum foliolorum, vel ad citrinarum similitu-

dinem rosarum, quarum vnam aliquando manibus tenens ioco-seriorum candidatus quidam adstantem virgunculam acriore titillauit vexamine, referens, eam veluti recentem florescere rosam, sed flauam interim rosellam suam respiciens) non paucorum luridus ac liuidus color pro ratione humorum. Qualis enim humor continetur in corpore, talis color efflorescit in cute. Quamuis nec solis humoribus coloris rationem atque causam adscripserim: sed ipsi potiùs fabricatrici formæ; quæ quod effingit, procul dubio etiam pingit.

Chymicorũ de colore sententiæ examinantur.

Chymici dissentientes sunt circa colorum principium. Quidam enim Mercurio colores tribuunt: quidam, vt Paracelsus ipse, salem omnibus rebus colorem & formam dare statuunt. Sed neque à Sale, neque à Mercurio colores prouenire probabile iudicat magnus Sennertus. Cùm enim sal benè purificatus sit candidus, & perspicuus, multò magis talis erit liquor Mercurialis, aëreus, æthereus, purissimus: ac proinde rectiùs Sulphuri colorem attribui. Cl. Sennertus arbitratur: vt Sulphur sit primùm colorabile. Latet equidem in Sulphureis, pinguibus & oleaginosis substantiis cauda quædam pauonacea Chymicis dicta, plurimis ac præstantissimis coloribus variegata, opalina. Præstat tamen meo quidem tenello iudicio, formæ primariò, secundariò imperceptibili atq; ineffabili elementorum, secundùm Peripateticos, principiorum Chymicorum secundùm Hermeticos contemperamento adscribere colorum rationem, quàm incertis ac infirmis sententiis illudere animo perpetuis instantiis vexando, certæ veritatis aliàs studioso. Misera autem ingenia cum Scalig. *exerc.* 176. *f.* 1. iudicarim, quæ à solis elementis colorem, non à formarum facultatibus elicerent. Sunt, vt idem Scalig. *exerc.* 325. *f.* 1. loquitur, colorum causæ atque essentiæ tam controuersæ atque obscuræ intellectui quàm sunt ipsi visui manifesti. Latet nimirùm Natura hæc, vt idem habet *f.* 4. sicut & aliæ rerum species, in profundissimâ caligine inscitiæ humanæ.

Quæstio.

Placet hîc obiter inuestigare, cur quæ diutiùs diei æstum

passæ,

passæ fuerint rosæ, ruborem amittant? Ratio hæc est secundùm Scalig. *exerc.* 157. *s.* 2. Natiuus calor à cœlesti adiutus euehit colorem naturalem ad certum gradum, ad quem sine illius adiumento peruenire nequit. Illó opere perfecto peregrinus calor absumpto humido, tenues partes, in quibus color suas sedes habet, populatur. Sic & à cera videmus insolatione colorem auferri, ablato melle, iisque partibus expirantibus, quarum tenuitate conflatur color. *Solutio.*

CAPVT XIII.

CÆterùm vt roseus color oculis receptus, sic odor naribus susceptus mirificè oblectat: & hic quidem magis quàm ille. Vlteriùs enim & interiùs penetrat ipsosque spiritus insigni suauitate suâ afficit ac reficit, ardentes in calidiore cerebro grata refrigeratione contemperat. O halitum ægris ac semimortuis mortalibus vitalem! Non possum me continere, quin à Scaligeri mei (cuius subtilitas quidem suspicienda, exsplẽdescẽs verò veritas magis suscipienda) sententiâ paulò rigidiusculâ, quam *exerc.* 303. *s.* 7. profitetur, recedam, habitâ ad rationis & experientiæ tribunal appellatione. Et primò quidem tam non est absurdum, cerebro, præsertim calidiusculo, frigidiusculos convenientiores esse odores, quàm est absurdum potiùs, calidiusculos omnino, Scaligeri iudicio, vtiliores statuere. Anne nos continuâ inspiratione calidiusculum potiùs quàm frigidiusculum aerem, cerebri excalfaciendi potiùs quàm requisito moderamine refrigerandi gratia appetimus? haurimus? Vel in æstiuo versantes aëre vel in hypocaustis degentes vel calidiusculo cerebri temperamento à Natura præditos, vel febrientes atque alios consulamus, vt controuersiæ huius arbitri ex ipso sensu ferant iudicium. Aduersam, vereor, Scaligero sententiam pronunciabunt; neque huic nisi ad suspecta Peripateticorum ambulacra relinquent appellationem. A calidiusculis affinitate Na- *Odor seu fragrantia Rosæ.*

turæ ſpiritus inſtaurari, Scaliger autumat. Verùm cùm non tam calidiuſculi quàm calidiſſimi ſpiritus ſint, præſertim è calidioris temperamenti corde oriundi, affinitate naturæ, Scaligeri fundamento, à calidiſſimis potiùs quàm calidiuſculis odoribus, Moſcho, Cinamomo, &c. haud roſis, iidem inſtaurari deberent. Atqui reclamat tum ipſa ratio tum experientia. Nam a dictis calidiorum rerum odoribus nonnulli ſpirituum potiùs reſolutionem quàm refectionem perſentiunt. Ignei namque naturâ ſuâ ſpiritus magis igneſcunt acceſſione calidorum acriumque odorum; vt ſi pro re nata nonnunquam, non ſemper tamen, calidiores odores accepti ſint. Et, ſi inuictum omninò quis cum Scaligero cenſeat argumentum illud à Naturæ petitum affinitate, acceptabimus id nos gratiſſimo animo, quodq; ad deſtruendum ſententiæ noſtræ firmamentum efformatum apparet machinamentum, hoc idem accommodatiſſimè transformabimus in robuſti' fundamentum cui ratiocinationes noſtras faciliùs feliciuſque ſuperſtruere queamus. Affinitatem naturæ prætendit Scaliger. At verò iudicio eiuſdem Principis Præceptoris noſtri frigidum naturâ ſuâ (imò neceſſitate quapiam, ſi finem & vſum ſecundùm ipſorum Peripateticorum placita conſideremus) cerebrum. Refrigerans itidem Roſa, Viola, &c. Ergo & affinis. Ergo & conueniens. Neque enim ſolùm quis ſpirituum, ſed & quis cumprimis cerebri naturæ gratus & addictus odor ſit, reſpiciendum. Cæterùm affinitas Naturæ, illuſtriſſime Præceptor, annon tibi ipſi videtur in generatione vel nutritione potiùs quàm alteratione & contemperatione neceſſaria? Alteratio autem quædam eſt, ſpirituum in cerebro inſpiratione frigidiuſculi aeris odoriſve facta refrigeratio. Licet igitur calidiuſculi odores quibuſdam frigidioris cerebri hominibus accepti ſint, minimè tamen cæteris ſufficient naturis, quibus commodiſſima roſa fuerit propterea, quòd hæc non modò refrigerandi facultate, ſed & ſpirituoſâ quadam calidiuſculâ (vt hoc idem Scaligero meo) ſubſtan-

ſtantiâ prædita, quâ ceu vehiculo, celeriùs ac promptius refrigerans Roſæ odor ad cerebrum deducatur & promoueatur. Inſtaurationem ipſam quod attinet, non tam externo, quem continuè inſpiramus, aere vel odore, quod Scaliger innuit, quàm ſuccedentibus à corde per arterias ſpiritibus vitalibus in cerebro animales inſtaurantur, quanquam odoras exhalationes, præſertim frigidulas, vitali ſpiritui maritatas & ſubactas plurimum ad commodiorem animalis ſpiritus productionem facere non diffitear. Sed motu naturali, regerit Scaliger, cerebrum haud calefit ita vt egeat peregrina refrigeratione. Plura hîc, prænobilis Heros, dum conſideranda mihi proponis grauitate ponderoſiſſima, prætereunda eadem perſuades anguſtum & alienum hunc locum excedentia. Verùm ſi quicquam mihi bonâ veniâ proferre licet, paucis quod ſentio edicam. Et primò quidem non vniuerſalem, ſed improbabilem ex parte propoſitionem iudicarim. Nã tametſi cerebrum ſecundùm ſimilarem ſubſtantiam conſideratum nunquam per ſe naturali motu dicto modo calefiat, cùm temperamento frigidum potiùs ſit quàm calidum; calidis proindè ſæpiùs delectetur confortantibus non ſolum odoribus, ſed & topicis, &c. contra intempeſtiuum. Quercetani *de Dogmaticis* iudicium *Tedrad. c.* 18. quatenus tamen venas & arterias tum multitudine tum magnitudine inſignes continet ſpirituſque calidiſſimos fouet, atque inſuper perpetuo motu agitatur, imò ceu caminus aſcendentes ab inferioribus partibus exhalationes calidas ſuſcipit, ſimul etiam in tantum calefit, vt aere & odore frigidiuſculo potiùs quàm calidiuſculo opus habeat pro grata contemperatione. Neque enim, quod Ariſtotelis quidem aſſeclæ fingunt, actu & ad tactum frigidum eſt cerebrum. Hoc namque, Galeno teſte *lib.* 8. *de vſu part. c.* 2. quouis tempore multò multò calidius eſt aere: id quod experientia quoque teſtatur, impoſitis calido adhuc cerebro ab oſſibus denudato digitis: quin etiam videmus facilè inflammari cerebrum. Quemadmo-

dum igitur Scaliger inquit: motu naturali cerebrum haud calefit ita, vt egeat peregrina refrigeratione: sic ego: motu vel constitutione naturali, inquam, cerebrum non refrigescit ita, vt egeat peregrinâ calfactione: calefieret autem à calidiusculis odoribus, quos Scaliger requirit, reiectis frigidiusculis, quos natura appetit. Cætera à Scaligero obiecta argumenta firmioribus egent fundamentis. Quod enim ait: cerebrum non alio motu agitari, quàm arteriarum palpitatione, id ego vix concesserim. Sed cum ab hoc loco aliena sit hæc controuersia, lectorem tum ad alios Anatomicos & Medicos authores, Archangelum Piccolhom. Laurentium, Bauhinum, &c. tum præsertim ad nobilissimi & clarissimi Præceptoris mei Dn. D. Melch. Sebizii *Exerc. Medic.* 21, *Probl.* 3. *&* 4. remitto.* Satis ei, scilicet cerebro, pergit Scaliger, quantum ab aere accipit. Satius, inquam, quod & ab odore frigidiusculo, insufficiens atque impertinens quod à calidiusculo. Et (vt illustrissimi Dictatoris verba non tam reiiciam, quàm syncerâ ad meam sententiam accommodatione retineam) frigidis naturâ suâ cerebris adhibentur odores calidiusculi tempore frigido, ætati, sexui, consuetudini, regioni; quemadmodum & cibi. Quare Momus in ipsa hyeme rosas, vtpote calidiusculas, quemadmodum & alios frigidiora cerebra calfacientes flosculos, dicet nasci debuisse. Tandem si omnia omninò actu frigida à refrigerando cerebro abarceret Scaliger, potentiâ tamen, facultate & virtute refrigerantia, qualia rosacea, etiam actu calidiuscula, scio, admitteret. Equidem iis quibus calidiusculum capitis temperamentum, haud conducibilior effingi queat odor; licet abditâ quadam antipathiâ nonnullos afficiat potiùs quàm reficiat. Non paucos, vt quod per tenuitatem meam atque exiguitatem obseruaui, candidè profitear, vtriusque sexus homines noui, quibus aduersissimæ rosæ leipothymiam etiam cierunt. Sic Franciscum Venerium Venetorum Ducem Festo die sacra audituum sacellani operâ recentes rosas illatas properè auferri

Rosarum odorem quidam ferre nequeunt: quam ob causam?

ferri iussisse, ne quod sibi priuato sæpè acciderat, in animi defectum incideret, recenset in Theatro suo Zvvingerus. Et Nicolai II. Comitis Salmensis filia ex Elisabetha Baronissa de Roggendorff, virgo, rosarum odore extincta est in Vngaria, vt notat Henning in Geneal. Com. Salmens. Sed manifestior huiuscemodi effectûs ratio in muliebri sexu videtur. Vterus enim, qui iucundis & fragrantibus odoribus allici ac sursum trahi, iniucundis deorsum fugari, odoratis citari, fœtidis coërceri solet, sæpiùs in causa est: quod mirum videatur, fœda præsertim ac fœtida similibus à rebus abhorrere, contrarias appetere. Prætereà Cardinalem quendam à rosarum odore abhorruisse, testatur Scaliger *exerc.* 153. *s.* 10. Erat is, ni fallor, Oliuerius Caraffa. Confer quæ Marcellus Donatus habet *de Hist. Med. mirab. lib. 6. c.* 3. Certum est, non omnes bonos odores omnibus commendabiles esse. Nonnullis damno fuit, malum olfacere, inquit Scalig. *exerc.* 142. *s.* 2. Talis mihi cognitus erat Episcopus cognominatus, senator Argentinensis vt pientissimus, ita & prudentissimus. Vtinam verò à malis primi abhorruissent vel saltem abstinuissent parentes! Vtinam etiamnum à malis abstinerent posteri mortales! Iucundissimi odoris cydonia quibusdam ciere vertigines, idem Scaliger testatur loco citato: & affinis nostra, addit, virgo quædam pulcherrima atq; nobilissima solo conspectu Lilii penè vecors fit; peritura, si naribus hauserit. Et *exerc.* 274. Plurimis acetum compescit vomitum: mulieri è Burgundia citare vidimus. Quibus afferrent mala fastidium, plures nouimus. Harum rerum causas neque ego scio, neque scire labores tu. Excusandi sanè omnes illi, quibus occultâ quadam naturæ proprietate atque idiosyncrasiâ rosæ sunt aduersæ, vt meritò accusandi, quibus istæ quidem nequaquam aduersantur, sed qui easdem vitioso proposito auersantur. At verò Fortunius Licetus, Medicus & Philosophus excellentissimus Patauinus in Tract. de his qui diu sine alimento viuunt *lib.* 2. *c.* 197. neglecto & re-

iecto cōmuni indiuidualium proprietatum asylo certis elementorum in conditionibus variisque corporum habitudinibus ac temperamentorum manifestis qualitatibus solidas prædicti affectus admirabilis causas & rationes quærit. Quibus, inquit, olfactorii meatus ampliores & cerebrum ab excrementis perpurgatum sicciusque contigit, iis facilimè caput rosarum odore impletur maleque afficitur; perindè ac sanis medicamenta noxia esse admonet Hipp. 2. *Aphor.* 36. Odores enim vim habere medicamenti, docuit Arist. *lib. de sens. & sensil. c.* 5. Quibus autem meatus odorandi angustiores, cerebrum pituita refertum atque humidius est, ii contrà rosarum odore, vt qui calidiuscula exhalatione nitatur secundùm Aristotelem, non parùm recreantur: calore siquidem deobstruuntur pori spongiodis seu cribrosi ossis, qui muco vt plurimùm replentur, & excrementa cerebro infarcta concoquuntur; vndè partes hæ ab excrementis quoquo pacto purgantur & ad naturalem sui constitutionem redeunt, in quo voluptatis ratio constituta est: quum autem paucissimi sint, qui spongiodis poros poros perpetuò liberos cerebrique substantiam omni excrementitiâ seu aduentitiâ humiditate carentem & naturali temperie sicciorem obtineant; multi vicissim, qui cerebrum pituitoso succo repletum, naturâ & ex accidenti humidum vsque adeò quum sortiantur, vt destillante à cerebro iugi muco ad nares, olfactorios poros impediri quoquo pacto necesse sit: quo nomine scitè scribit Hipp. *lib. de gland.* cerebrum esse metropolim frigidi & glutinosi succi, sanè proindè fit, vt à rosarum cæterarumque rerum fragrantium odore ferè omnes delectemur, pauci admodum capite doleant. Consimiliter quicunque reclusos & hiantes habent odoratus, & vniuersi corporis meatus, si citâ fuerint aluo præditi ac tenuioribus excrementis abundauerint, iis facilimè aluus sollicitabitur vel à rosarum odore, quibus inesse vim solutiuam Mesues, aliique Medici longo compertum habent vsu: sed quia vis hæc solutiua in odore admodum imbecilla est,

la eſt, propterea iis tantummodò aluum ciet, qui exquiſitè ſortiti fuerint propoſitas conditiones: cæteros non mouet. Verùm vt verum fatear, patiuntur quædam ex prædictis nobiliſſimi Præceptoris placitis grauiſſimas dubitationes & faciles nec contemnendas inſtantias, quas hîc breuitatis gratia ſubiicere præſtat: quarum vim facilè quis effugerit, modò ad tutum ἰδιοσυγκρασίας aſylum confugerit, in quo inquieta & perpetuò mobilia nonnulla ingenia acquieſcere nunquam poſſunt. At verò humanæ ſapientiæ pars eſt, quædam æquo animo neſcire velle, inquit Scalig. *exerc.* 307. *ſ.* 29. Et, vt idem habet *lib.* 2. *de plant.* quædam plus negotii faciunt ad intelligendum quàm afferant fructus etiamſi intelligantur. Imò, quod ego frequenter cogito, abſtruſarum cauſarum venatio in ſyluestribus Philoſophiæ deſertis ſæpiùs eſt infelix, productaque apparentium cauſarum ſpectra eâ quâ viſa ſunt facilitate euaneſcunt; adeò vt incertis ratiunculis res certiſſimæ nonnunquam implicentur magis quàm explicentur.

CAPVT XIV.

Scarabei & cantharides roſas ferre nequeunt.

HOc admiratione dignum: tantam viuendi ſcarabeis ineſſe facultatem, vt etiam diuiſi viuant, roſarum tamen odore eoſdem exanimari atque emori, vt tradit poſt Ariſtotelem, Theophraſtum, Plinium ac Ælianum Iulius Cæſar Scaliger *Commentar. in Theophr. de cauſ. plant. l.* 6. *c.* 7. Scarabeis, inquit, roſæ officiunt. Rationem ibidem habet. Scarabeus enim intrà ſtercus nidum ſuum facit. Quin roſaceo oleo ſi inungantur, moriuntur, vt tradit Clemens Alexandrinus, exemplo perſimili in vulture, auium omnium ferè rapaciſſima, quæ eodem vnguento moritur, cadaueribus oblectatur. Quam inter roſas & ſcarabeos horumque affines cantharides antipathiam Vlyſſes Aldrouandus etiam *lib.* 4. *de inſectis* edocet. Cantharides, inquit, ſcarabei & huius generis inſecta plurima ita fœtoribus & ſordi-

bus, ex quibus originem duxerunt, delectantur & illis sustentantur, vt contrà odorum suauitate planè exanimentur & pereant, ideoque rosis insidentes scarabei vel cantharides torpescere & tandem emori dicuntur. Propterea etiam cantharides, quæ in rosis reperiuntur, Plinio teste, minùs efficaces sunt. Rosarum enim beneficio perditur illorum maleficium, & causticarum cantharidum rosio à rosis infringitur. Imò, quod admiratione dignius idem Aldrouandus refert, si erucæ, quæ in rosis nascuntur, numero centum coquantur in oleo, istoque falces, quibus putaturus es vites, illeueris, teneros pampinos & à cantharidibus & à pruinis seruabis incolumes. Equidem si iocorum acie admirationis nodum scindere mihi licet, de misorhodis scarabeis atque cantharidibus quod sentio dicam. Similes videntur rustico illi, qui cum ei in leipothymiam incidenti accurrens pharmacopæus aquam rosaceam exhibuisset, & fragrantissimum balsamum adhibuisset, longè peius habuit, vt magis magisque labefactari videretur: cùm autem adueniens rusticus, cui rusticorum mores & humores omnium optimè noti essent, remotis illis delicatioribus confortantibus præ pedibus in via iacentem recentem & adhuc fumantem equi balsamum occidentalem naribus admouisset, subitò refectus vires integras recuperauit. Profectò cùm scarabeus in stercore viuat ac stercore delectetur, haud mirum est, rosas, quæ aliis habentur in deliciis, illi esse in mortem. Ita decent similes similia labra lactucæ. Cæterũ odoris æquè ac coloris primaria causa & principium rosæ forma est, variis quidem stipata & adiuta facultatibus, qualitatibus, accidentibus. Chymicis odorum principium sulphur est: ac si sit primum odorabile.

CAPVT XV.

Cur odoratissimorum

NObilis hîc inter alias de odore meditationes occurrit quæstio: quamob causam nimirùm odoratissi-

tissimorum florum plantæ sint inodoræ? vt Rosæ, Violæ, Lilii, Iesemini. An tota vis in vnum apparatur? (Quibusdam enim plantis, vt rectè notat Scaliger *exerc.*141.*ſ.* 1. flores tantùm odorati, non etiam fructus: vt rosæ: Aliis è contrario, vt Malis Apiis & Cydoniis. Nonnullis radix, cætera non: vt Benedictæ Caryophyllatæ. Quanquam & aliquibus radix & flores: vt Iridi. Sunt tamen etiam, sed perpauca, quibus redolent omnia; vt fœniculo radix, stipes, flos, fructus. Quibusdam cortex solum, vt Cinamomo) An ea vis in humido igneo, atque subtili, quod suapte naturâ petit extrema? Earum plantarum humidum in flores à calore tractum, subuectum, attenuatum? Omninò ita statuo, Scaligerum secutus *Comment. in Theophr. de caus. pl. lib.* 6. *c.* 21. *florum plantæ inodoræ?*

Alia quæstio est tum subtilis tum vtilis & iucunda: qui res frigidæ, rosæ, sint odoratæ, cùm odorata omnia calere ab omnibus sit affirmatum? Quam decidens Scaliger *exerc.* 151. Hæc summa esto, inquit: nihil esse odoratum frigiditate, tametsi quædam frigida odorata. Ergo & Rosa & sandala, & violæ & Camphora, si & frigida sunt & odorata; videatur, aut æqualiter in eis vtrumque valere: aut calorem magis: quandoquidem plus odorata sunt quàm inodora. At si vincit frigiditas: odorem quoque vinci par est. Non enim à caliditate, quæ victa est, possit odor procedere: sed à frigiditate, quæ vicit τὴν ἀσφυξίαν; quia calorem vicit. Coactus Græcè loquor, qui id Latinè vel nesciam vel non audeam. Quæstio pulcherrima est & medico ad iudicia tum facienda tum pronuncianda maximè necessaria. Argumentum quoque ipsum non solùm non ineptum, sed etiam cumprimis validum. Hunc ad modum breuissimè respondeamus. Ad calefaciendum multo calore opus esse: ad odorem parum, satis. Efficax enim ad imbecillam effectionem parua quantitas. Sed de hac re plura inferiùs.

Inuestiganda porrò nobis hoc loco ratio: cur trita rosa

rosa gratum spiret odorem? cùm tamen Cinamomum, Santalum, lignum Aloes, Rhodium, & alia quamplurima odorata tantò magis redoleant, quantò magis teruntur. Antequam autem ad hanc quæstionem respondeam, hoc addo, in aliis id quoque floribus odoratis obseruari æquè ac in ipsa Rosa, vt violis, Caryophyllis, Basilico: cuius memoria notatu dignissimæ Historiæ recordationem nobis commendat, quam paucis ex Guicciardino huc transferre vt licitum ita libitum. Ludouicus Sforzia, misso ad Genuenses legato, qui magnam pecuniæ vim ab eis exigeret, eoque prandio ab aliquo vrbis optimate opiparè excepto, fors tulit, vt ab accubatione epulari in hortis ambularet, & animaduersâ herbâ illâ, quæ Basilicum dicitur ad legatum inquit: Domine hanc herbam leuiter tracta & olfac: cui morem gerens legatus suaueolentem herbam deprehendit. Cui rursum conuiuator; herbam manu iam preme & odorare: cui etiam tunc acquiescens odorem admodum iniucundum & insuauem eo afflari professus est. Hîc rursum nobilis legato: Domine, inquit, si Dux Ludouicus molli suæ potentiæ manu vrbem hanc tractet, lætam & obsequentem inueniet; si verò nimis illam premat, ingratum rebellionis & impatientiæ odorem haud dubiè percipiet. Sic & à capitaneo quodam interrogatus ego, qui fiat, quòd contrita vel contusa rosa non vt integra & recens oleat, respondi, non aliam id fieri ob causam, quàm quòd integrâ sorte suâ florentique virtute frustrata necessariò languescat, nec possit non denegare quod in se confusum ac disperditum: subditorum id exemplo patescere, qui pressi nimiùm, exhausti, ac de floridi status integritate consuetâque libertate deturbati non possint deperditas exerere vires aut pristinâ alacritate contribuere deprauatas & ad extremum diminutas facultates. Quæ scita satis apophthegma fortean haud displicent sapientissimis magistratibus tum Politicis tum Ecclesiasticis tum Scholasticis tum Oeconomicis. Iam ad propositum respondeo: partes esse in floridis rosæ folio-

foliolis diuersas; secundùm Spagyricos quidem Salinas, Sulphureas & Mercuriales; secundùm verò Dogmaticos calidas & frigidas, plures tamen frigidas; atque hac ratione rosam frigidam censeri; calidas verò partes, quæ sunt in superficie foliolorum & proindè proximæ aëri, in subtilissimo consistentes sulphuris genere, propter tenuitatem exhalare. Quòd si ergo conteratur Rosa, permiscentur plurimæ partes crassæ, terrestres ac frigidæ cum calidis ac tenuibus in ipsâ contritione: quæ partes calidiusculæ ac tenues cùm & paucæ sint, & volatiles, quas suauis, ac subtilis odor prodit, facilè dispereunt, prædominantibus interim crassioribus ac terrestrioribus, inodoris. Quanquam aliâs pleraque odorata in stirpium genere partes calidas & siccas aut intùs tantùm obtineant, vt ea quæ non nisi trita odoratum feriunt: (Nam exteriùs terrenâ, crassâ, frigidaque vestiuntur essentiâ, quæ exhalationem odoris partium externarum prohibet) aut per totam plantam, aut aliquam eius partem, hoc est, tam intùs quàm foris, vt omnia quæ trita & non trita odorem reddunt. Cæterùm cùm omnium fragrantissima sit Rosa, Scaligeri iudicio *ex.* 141. *s.* 4. odore suauissima Gal. *lib.* 4. *de simpl. med. facult. c.* 22. veteres eâ plurimùm delectati sunt. Hinc scribit Galenus, è Rosis factas coronas in conuiuiis vsitatas fuisse *lib. de caus procat. c.* 1. Eas autem coronas refrigerare testatur *lib.* 3. *de simpl. med. facultat. c.* 9. & capitis dolorem, ex ebrietate ac æstu, Solis præsertim, ortum, sistere, tum ibidem, tum *lib. de remed. parat. facil. c.* 1. Refert idem Galen. *lib.* 1. *de arte cur. ad Glaucon. c.* 14. *& lib.* 10. *meth med. c.* 8. Veteres rosis pauimenta refrigerationis ac recreationis gratia consternere solitos fuisse. Et, vt Spartianus notat; Commodus ab Adriano adoptatus lectos sibi fecit ex reticulis, quæ rosarum foliis refersit, vt stragula ex foliis Liliorum. Lampridius scribit, Heliogabalum primùm triclinia, lectos, ac porticus omni florum genere strauisse. Et, vt Cicero testatur, Bithyniæ reges puluinis in-

Veteres odore roseo plurimùm delectabantur.

cumbebant, rosis infarctis. Haud præter rationem igitur Alexis apud Athenæum dixit, ὑγιείας μέρος μέγιστον ὀδμὰς ἐγκεφάλῳ χρηστὰς ποιεῖν, id est, maxima sanitatis pars est, odores cerebro, bonos facere. Nec tam supinè existimandum, odorem nudam exhalationem merumque excrementum esse: qui res adeò diuina sit Scaligeri sententiâ, vt in suffitionibus apparere creditus sit iter Diis priscis ad humanos congressus, quoties euocarentur. Quare diuinam esse partem eius maximè corporis in quo sit, idem pronunciat Scal. *Comm. in Theophr. de caus. plant. lib. 6. c. 35.*

CAPVT XVI.

Sapor Rosarum.

VT flagrantissimus Rosæ color oculis receptus, fragrantissimus odor naribus susceptus, ita suauissimus sapor linguâ perceptus non modò delectare, sed & recreare ac reficere plurimùm solet hominem. Licet enim Rosa tum adstringentem tum austeriusculum, tum amariusculum obtineat per se saporem, suauitatis tamen ac dulcedinis tantum abest vt expers sit, vt etiam suauissimus ex eadem liquor eliciatur: quo in Magirica arte ad conciliandum suauem atque gratum saporem, variis eduliis & condimentis, pulmentis, pastis regiis, panibus Marciis, pineolatis, emulsionibus lacteis amygdalinis & margaritinis, panatellis rosatis ac cæteris alimentis medicamentosis dictis, haud vsitatior reperitur. Vt de medicamentis nunc nihil dicam, quibus omnis sæpè gratia rosaceâ aquâ vnicè conciliatur. Testes mihi sint vel solæ aquæ perlatæ seu emulsiones margaritarum dictæ. Imò & ipsum acetum rosaceum, licet minimè dulce sit, non contemnendâ tamen suauitate præditum iis videtur, qui acetosa haud omninò abhorrent. Vt innumeris atque inenarrabilibus facultatibus dotata & ditata rosa sola cunctis iis explendescere videatur donis, quibus singulis aliæ particulatim præditæ concelebrantur

plan-

plantæ. Sed vltrà propositos limites expatiari calamus videtur. Neque enim vel minutissima, specialissima, & triuialia quæque, vel impertinentia vniuersalia & planè aliena proferre animus est. Inuentis addere pluria nemini fuerit difficile. Antequam autem hoc caput finiamus, vnicum hoc addamus; mixtum, non simplicem, esse in rosa saporem & quasi dulcamaracidulum, suauamarulentum, ob multiplices quibus prædita Rosa, substantias, qualitates, virtutes: variamque rerum esse suauitatem. Quibusdam enim hæc, quibusdam alia videri suauia vel insuauia, prout constitutæ mortalium naturæ. Præterea, si non ipsa rudis atque cruda rosa, rosacea tamen medicamina sunt suauissima plurima. Cùm igitur, quâ ratione Rosa tum oblectamenti tum condimenti gratia à benignissimo creatore homini sit concessa, demonstrauerim; superest, vt quibus facultatibus & viribus tanquam medicamentum eidem inseruiat, exponam.

CAPVT XVII.

CErto certius est; Rosam plurimis præstantissimis virtutibus à Natura dotatam omnium esse simplicium & vtilissimum & vsitatissimum. Vt enim inter mineralia & metallica aurum; inter animalia Vnicornu, excellit: ita inter plantas excellit florentissima Rosa. Quanquam & vinifera vitis (Bacchicæ cohortis vita) maximè celebranda sit ob infinitas infinitorum, quæ ex ea promanant, remediorum facultates; stirpis scilicet ipsius variarumque partium, tum & expressi vini, educti spiritus, collecti tartari, aceti, lachrymarum, quibus enormes ebriosorum bibonum deplorantur excessus. Sed vitis vires vinique & vitigineorum medicamentorum virtutes peculiari tractatu recensendæ. Rosaceis certè medicamentis si non pro cuiusque voto sat citò semper, sat benè tamen, tutò & iucundè, quæ in vnaquaque felici curatione commendantur requisita, laborantibus succurrimus. Neque

Rosa vtilissimum & vsitatissimum simplex medicamentum.

que vllum nominari poteſt ſimplex, quod tam multa præſtantiſſima ingrediatur prophylactica pariter & therapeutica, interna & externa pharmaca, ac ipſa generoſa Roſa, velut inferiùs declarabitur. Cùm verò Roſa ſimplex ſit, varia conſtituens & ingrediens medicamina compoſita: omne autem ſimplex certis viribus & facultatibus præditum certâ actione atque alteratione operetur ſuamque in humano corpore prodat efficaciam, quænam illius, quibus prædita commendatur, qualitates, virtutes, proprietates, operationes ſint, porrò recenſendum. Roſæ qualitates vel manifeſtæ ſunt vel occultæ. Manifeſtæ ſunt & dicuntur tum ratione affectionis, quia ſenſus noſtros afficiunt, ſeu quia qualitates ſenſibiles in patiente, ſentiente, excitant, tum ratione cognitionis, quoniam manifeſtæ & euidentes illarum cauſæ ſolidæque rationes reddi poſſunt: ſuntque tum primæ tum ſecundæ tum tertiæ. Primas, quæ ex primorum elementorum perm[illegible]tione ac temperamento immediatè oriundæ reliquarum manifeſtarum facultatum veluti fundamenta ſunt, in roſa omnes deprehendimus: tum actiuas dictas, caliditatem & frigiditatem, tum paſſiuas, humiditatem atque ſiccitatem. Notandum verò qualitates & virtutes Roſæ (vt & aliorum plurium ſimplicium) non ſimpliciter ac per ſe ſed relatiuè πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ad hominem quatenus refertur & accommodatur, conſiderandas eſſe. Caliditas in roſis obſcurior eſt frigiditate. Calidiuſculæ quidem roſæ ſunt ex parte & ſecundùm quid, ratione admixtæ cuiuſdam aëreæ & igneæ, ſeu, vt Hermeticè loquar, ſpirituoſæ & ſulphureæ ſubſtantiæ: quam & ſpiritus prodit & oleum ſtillatitium. Spirituoſa ſanè ſeu ætherea illa, quæ cunctis plantis, maximè verò viti viniferæ inſita tum vitam tum vigorem conſeruat, ſubſtantia, ſubtiliſſimo vitriolo quodammodo aluminoſo, ſeroſo Mercurio & puriſſimo ſed pauciſſimo ſulphure contemperari, & ſubtilioribus quibuſdam abſtruſiſque igniculis prælustrem Roſam impraegnare ac veluti animare videtur.

Qualitates & virtutes Roſa.

Roſa calidiuſcula quatenus.

detur. Quidam calidam in rosis qualitatem leuiculis, vt cum Galeno verum fatear, ratiunculis demonstrare satagunt. Primò rubra aiunt calida, rosas autem rubras ac proindè calidas esse. Sed infirmum fundamentum communissimarum instantiarum vi facilè corruit. Fraga namque, cerasa, corallia & alia non solùm non calida sed imò frigida atque etiam frigidissima quædam rubra sunt: vt æquè minùs omnia rubra calida ac omnia alba frigida videantur. Notandum itaque, colores in simplicibus medicamentis nihil certi de naturis, facultatibus & qualitatibus significare, docente Galeno *lib.1.de simpl. med. facult. c.2.& lib.2.c.3.& lib.4.c.23.*

Secundò: omnia odorata calida: Rosas autem odoratas esse, prætendunt. Ex quibus præmissis principiis firmior quidem quàm ex prioribus elicitur conclusio: cùm & ipse Galenus *lib.4.de simpl. med. facult. c.22.* omnia odorata calida pronunciet, quòd vaporosa eorum sit substantia: vaporum autem copia à calore proueniat. Confer Scal. *exerc. c.151.* Verùm concessâ minore præmissarum; maior tamen adeò firma non est, quin pluribus obnoxia sit instantiis. Etenim non solùm rosæ, sed & violæ, sandalum, &c. fragrantis sunt odoris, refrigerantis interim virtutis: contrà calx, sulphur, Arsenicum nullius fragrantiæ, calidissimæ tamen qualitatis. Sunt præterea valdè odorata Hyoscyamus, Cicuta, Stramonea, & pomorum amoris herba: neque tamen calefaciunt. Ex solis itaq; odoribus medicaminum qualitates certò explorari nec debent, nec possunt, veluti Galenus *lib. de simpl. med. facult. c.3.* testatur; & *lib.4.de si. me. fac. c.23.* asserit, incertum & fallax esse ex odoribus petitum de tota medicaminum facultate iudicium. Quæ namque odorata sunt, tenuia quadantenus esse atq; calida; verùm eius tenuitatis atque caliditatis haud constare quantitatem, velut in rosis: principalem verò atque veram causam, ob quam ex odore nihil certi de temperatura statui queat, dicit inæqualitatem esse substantiæ. Pleraque enim simpli-

Partes in Rosa dissimilares ac heterogeneæ. cia non simpliciter talia, sed quadantenus composita sunt & partium dissimilarium; quarum quædam terrenæ, quædam aëreæ, quædam aqueæ. Ex quibus illæ solùm euaporant & olfactum nostrum feriunt, quæ tenues sunt, calidæ & probè elaboratæ, quarum etiam consumptione Rosæ celerrimè resiccantur. Cùm ergo non omnes rosę partes exhalent, rationi consonum est, ex solo odore de vniuersa eius facultate iudicium ferri minimè posse. Atque ita simul à me responsum sit ad alteram propositionem. Rosam enim odoratam esse, id ipsum est, quod asseuero, sed ex parte tantùm & secundùm quid, ratione quarundam tenuium calidarum vaporosarum, seu, vt Cardanus loquitur, fumosarum partium: quo respectu consequenter etiam calidas esse concedo. Verùm quia frigida ac terrena in rosa substantia calidis ac tenuibus prædominatur partibus, experientiâ acclamante, frigidam potissimùm rosam statuo, præsertim candidam, minùs rubram, minùs incarnatam.

Tertiò obiiciunt: amaras sapore rosas esse: cuncta verò amara calida, Aristotele, Galeno, & aliis (excepto Auerrhoe) authoribus testibus. Breuiter respondeo: cùm rosa simplex sit non-simplex: partes quasdam in ea amaras ac proindè calidas essę; quæ cùm à frigidis superentur, ab hisce etiam frigidas potiùs quàm calidas rosas dici, non aliter quàm cichorium, opium, &c. A potiori namque fit denominatio. Scio quæ grauissima hoc loco ob peculiarem amari saporis naturam & vim agitari posset controuersia: nec non de Opio. Sed alienis supersedendum. Hoc saltem addiderim, saporem nonnunquam etiam fallere: tunc nimirùm, cùm sapor vnus obfuscat alium, vt nō sentiatur, tametsi plurimus adsit, vt in Rosa, Cichorio, Opio, amaritudo saporem tegit partium refrigerantium. Ita pauxillum vini rubri colorem obtundit vini albi caloremq; consequenter obscurat, vt non nisi aliis indiciis animaduertatur.

Sapor sæpè fallit.

Quartò proferunt tenuem Rosæ substantiam, & quòd

quòd ex ea ſpiritus eliciatur atque oleum: conficiantur inſuper purgantia, quæ aliàs calida remedia: habeatq; quaſi mordicationem quandam; ſed & dulcedinem, Galeni teſtimonio *lib. de ſimpl. medic. facult. c.15.* Ad quæ & ſimilia cùm ex ſuperioribus faciliṁè reſponderi poſſit, & verò breuitati ſtudendum mihi ſit, ad alteram actiuarum qualitatum me confero. Frigiditas ea eſt. Quam Roſæ vnanimi conſenſu authores attribuunt, ipsâ ducti & edocti experientiâ: quæ applaudentes etiam habet non contemnendas rationes. Aquoſas namque Roſa partes obtinet, Galeno teſte *lib. 8. ſimpl. med.* Atqui aquoſa frigida. Principium enim ſuum ſapiunt 2. terreſtreitate ſuâ adſtringit & repellit, teſte Dioſc. Galen. Meſ. &c. Adſtringentes verò plantæ frigidæ. Quod quidem endoxum argumentum nonnullis paradoxum videtur. 3. Licet aliquæ in roſa calidæ partes animaduertantur, plures tamen frigidæ, illarum victrices, deprehenduntur, quod vel facilimè ex operationibus Chymicis clarum reddi poteſt. Nam ſi roſas vel integras vel contuſas vitreæ indideris cucurbitæ, admoto igne aquam elicies per alembicum, virtute frigidam: in fundo inuenies materiam terreſtrem ac proindè etiam frigidam potiùs quàm calidam. In hac quidem, præter ſalem, fixi cuiuſdam ſulphuris, quod calidum, veſtigia quaſi quædam, in illa olei calidiuſculi, & ſpiritus admixtam portiunculam obſeruabis. At verò ſi ipſa roſarum, folia marmoreo in mortario tutuderis ſuccumque expreſſum ac filtratum in B. M. deſtillaueris ad medietatem vſque, præſtantiſſimam primùm acquires aquam: deindè, ſi alteram reſtantem medietatem filtraueris, & vitro inditam, obturato probè orificio, ſoli expoſueris ad aliquot ſeptimanas, acetum acquires roſaceum præſtantiſſimum. Per ſe namq;, meliùs tamen addito fermento, aceſcet liquor ille. Atqui frigida ſunt & aqua illa & acetum iſtud. 4. Calidam capitis intemperiem ſiſtit, dolores auertit, ſiue coronæ roſaceæ capiti imponantur, ſiue contuſæ roſæ applicentur, ſiue liquor, ſuccus, oleumve roſa-

Roſa frigida

P 4 rum

rum illinatur, teste etiam Gal. *lib. 3. de simpl. med. fac. c. 9.* aliisque plurimis locis. Hinc æstate quoque rosaceo contemperanda esse medicamenta topica, *lib. 6. meth. med. c. 3.* monet idem Galenus cuidam nocturnis Veneris imaginationibus vexato substratas in lecto renibus rosas refrigerationis ergò commendauit *lib. 6. de san. tuend. c.* 14. *Libro* 10. verò *meth. med. c.* 8. *& lib.* 1. *de arte cur. ad Glauc. c.* 14. febrientibus consuluit, sternerent plurimas in cubiculo rosas refrigerationis gratia, quod etiamnum diuites factitare solent. 5. Affectibus calidis resistit, vigilias moderatur, inflammationes non solùm capitis, sed & oculorum, cordis, cerebri, ventriculi, hepatis, renum, extinquit. Ergo frigida sit necessum est, cum contrariis contraria curentur. Notandum autem ex Galeni *lib* 3. *simpl. med facult. c.* 9. refrigerare hic idem esse ac refrigerandæ humanæ naturæ facultate pollere. Sed inferiùs plura tum communia tum particularia recensebuntur medicamenta rosacea, quorum operationes sufficientissimum frigiditatis in rosa testimonium erunt.

Passiuæ in Rosa qualitates. Passiuas nunc attingamus, quæ in Rosa obseruatur, qualitates: humiditatem & siccitatem. Humiditas in recentibus perquirenda rosis succiplenis. Exiccant enim & stringunt aridæ: quamprimùm nimirùm humidiores exhalarunt partes: quam ob causam etiam corrugatas eas atque imminutas videmus. Id quod & Galenus edocet *lib. de instrum.* odoratus. Rosæ, inquit, cùm exsiccantur, minores fiunt, quia exhalat ex earum substantia pars humidior.

Siccitas rosis, præsertim rubris, tum à Botanicorum Patriarcha, Diosc *lib.* 1. *c.* 112. tum à Gal. *lib.* 8. *de simpl. medic. facul.* tum ab Auicenna; Mes. & aliis attribuitur. Manifestior ea in aridis quàm recentibus. Et manifestior in rosarum flore seu coma, teste etiam Galeno, Paulo Ægin. Oribas. Aet. Auicenn. &c. quàm ipsis rosis. Proditur quin etiam adstringendi & corroborandi facultate aliisque viribus, inferiùs commemorandis.

CAPVT XVIII.

Secunda Rosarum qualitates.

SEcundas quod attinet qualitates, seu facultates, prædita est rosa, vt ex modò dictis constat, adstringendi, contrahendi seu constipandi, repellendi, detergendi seu mundificandi virtute, sicca præsertim, monentibus Diosc. Gal. Auic. Orib. Mes. &c. recens etiam aperiendi vi pollet.

Tertia in Rosa qualitates.

Tertiæ in rosa qualitates sunt, vomitum, præsertim sanguinolentum menses, hæmorrhoides, & alia sanguinis profluuiâ sistendi, glutinandi, sudorem compescendi, corroborandi caput, cor, stomachum, hepar, renes, vterum, articulos: vnde etiam pro cephalica, cardiaca, gastrica, hepatica, nephrica, hysterica & arthritica frigida habetur. Princeps est inter cordiales dictos flores. Ingreditur frequentissimè pharmaca bilem digerentia seu concoquentia & purgantia.

CAPVT XIX.

Occulta Rosarum qualitates.

AD occultas Rosæ qualitates quodammodo referri posset modò dicta facultas eius cholagoga, tum & appropriata corroborandi virtus visque pestifuga & alexicaca. Occulta quin etiam proprietas ophthalmica ea est, sed vereor, ne ficta, cuius mentionem facit Zoroaster in suis de Agricultura obseruationibus Græcis. Scribit enim, & ex eo Mizaldus transcribit, oculos eius dolorem non sentire anno toto, qui rosarum calyces, antequam in flores explicentur, leni tactu lustret, earumque alabastrulis visum detergat, illis in rosario parente, relictis. Quod alii verum esse contendunt in eo, qui primus calyces in frutice occultatos viderit. Aliâs quidem ros ille, qui rosis adhæret, pinnulâ mundâ lectus & palpebris illitus oculorum lippitudini medetur. Est & specifica atque occulta illa virtus, quâ rosacea medicamina iis conferunt, quibus cantharides, rosarum hostes, propinatæ, præsertim verò

P 5 oleum

oleum rosaceum commune potum, nec non Iulep. & aqua. Occulta quoque illa sylvestris rosæ radicis qualitas est, quâ morsibus rabidorum canum aduersatur læsisque medetur. In Lacetania namque proximâ Hispaniæ parte, vt refert Plinius *lib. 25. c. 2.* miles quidam à cane rabido demorsus matris absentis somnio remedium inuenit. Hæc enim in quiete vidit, vt radicem sylvestris rosæ, quam cynorrhodon vocant, blanditam sibi aspectu pridiè in fruteto mitteret filio bibendam in lacte. Quo remedio seruatus est ex insperato filius, & posteà, quisquis auxilium simile tentauit. Vtinam & morsibus rabidorum Momorum mederetur! Verè occulta qualitas & admirabilis illa est Rosæ efficacia, quâ dæmones produntur atque fugantur. Ferunt enim sacerdotes fide digni, vt refert Cæsalpinus, Medicus Romanus, *cap. 23. Dæmonol.* suæ, dæmoniacos neutiquam perferre posse rosarum odorem, vt neque cogi possint, iuxta rosarium expatiari. Quamuis, vt hoc addam, alii etiam fuerint pietate potiùs diuini quàm dæmoniaci, qui ob occultam antipathiam rosarum odorem ferre nequiuerunt, maximè recentium, quæ nonnullis coryzam excitant, minùs tamen exsiccatarum, quæ eandem abarcent, teste præter veteres Fernelio *lib. 5. med. me. c. 17.* Quapropter Galli, qui coryzam insigniter adamant, ac certatim appetunt, Germanis inuident, tantum abest vt recentium rosarum odorem accusare iure possint, vt eundem potiùs quàm maximè commendare debeant. In summa, multiplicis & ineffabilis signaturæ ratione Rosa tum inaperta capitulum referens tum aperta cerebrum, intestinorum ad similitudinem variis gyris circumflexum, repræsentans, rubello pyramidali calyce cor exprimens, tunicosis alabastris complicata foliola complectentibus vterum, fœtum continentem, ostendens, atque aliis nobilioribus partibus conformis & analoga, iisdem etiam propriè dicata speciali naturæ priuilegio videtur.

Rosa morsibus rabidorum canum medetur.

Rosa dæmoniacis aduersa.

CA-

CAPVT XX.

CÆterùm licet graduum primarum in rosa qualitatum nulla certa apud Dioscor. & Gal. reperiatur determinatio, dissimilares tamen atque heterogeneas hic partes accuratè proponit *lib. 4. de simpl. med. facult. c.23.* his verbis. Rosa non ea modò ratione dissimilaris est, quâ pars quidem eius continet, pars verò continetur (continens quidem durum ac terreum, quod continetur, succus est humidus) imò & succi ipsius tria sunt excrementa: vnum terreum, quale est vini fæx: alterum aereum, quod ipsum quoque vini flori proportione respondet: tertium aqueum, quod in omnibus bullitionem efficere corruptionemque diximus; vbi nimirùm neque deuictum neque planè alteratum ebullitionis tempore fuerit. Porrò in Rosæ natura aliud gustantibus acerbum est, quod terreum vt sit & crassum frigidumque, necesse est: aliud verò amarum, quod tenue est & calidum: & tertium in iis aqueum, necessariò quidem frigidum, sed in tenuitatis crassitudinisque oppositione quadantenus summorum seu extremorum medium: cuius mistura neque ipsum illud acerbum neque ipsum amarum summè est tale, quale dicitur: qualitates enim omnes exsoluit aquei admistio. Ipsum itaque hoc aqueum elaboratum extenuatumque atque excalfactum quodammodo videtur, ac proindè facilè in vaporem solui. Et hac ratione tum odorata est Rosa, tum celerrimè resiccatur. Ex hac Galeni doctrina cæteri authores principes tum Græci tum Latini sua, quæ posteritati reliquêre, mutuò sumpsisse videntur. Aetius Tetrabibl. 1. *serm.* 1. circa initium rosam in primo gradu refrigerantium collocat, vt & oleum rosaceum: succum verò rosarum in gradu secundo. Auicennæ statuto rosa frigida est in primo gradu, sicca in principio secundi: virtutis aliâs compositæ ex substantia aquea & terrea. Sunt in ea, inquit, acuitas, stipticitas & amaritudo cum pauca ducedine, subti-

Galenus diuersas Rosæ qualitates ac heterogeneas partes dilucidat.

Aetii de Rosa qualitatibus sententia.

Auicennæ iudicium.

ſubtilitas quoque faciens ipſius ſtypticitatem penetrare. Quare (barbara barbari ſunt interpretis verba) facit coryzam accidere. Et virtus quædam amara permanet in ipſa dum recens eſt. Cùm autem ſiccatur, eius amaritudo minoratur. Sicca quoque frigidior eſt & magis ſtyptica. Eſt autem aperitiua & abſterſiua valdè & ſedat motum choleræ. Semen eius fortius ſtypticum eſt (ſi granula illa miliacea filamentis antheræ ſeu floris roſarum pro ſeminibus agnoſcit, errat Arabs) & pili ſimiliter qui ſunt in eius medio. In toto autem ipſius eſt confortatio membrorum interiorum. Secundùm Meſuen Roſa frigida eſt primo gradu, ſicca ſecundo, ex diuerſis ſubſtantiis & ſeparabilibus compoſita, aqueâ mediocri, terrea adſtringente, aërea dulci & aromatica, denique ignea tenui, in qua eſt amaror, rubor, perfectio & forma. Recentes ſunt amaræ magis quàm adſtringentes & ob eam amaritudinem ſucco præſertim purgant. Reſolvunt, aperiunt, tergent, intemperies emendant atque adſtringendo roborant. Æmilii Macri ſententia:

Meſuei opinio.

Eius ſicca gradu vis eſt & frigida primo.

Fernelii deciſio.

Fernelio, Francico illi Celſo *lib. 5. meth. med. c. 3.* roſa frigida eſt primo ordine, ſicca ſecundo, leniter adſtringens, præſertim alba, rubra verò paulò minùs frigida, ſed ſiccior adſtringensque magis. Quocirca bilis æſtũ retundit, inquit idem ibidem, confertque ad febres ardentes & quaſcunque putreſcens, bilioſus humor procreauerit. Ventriculum iecurque corroborat & effluuia reprimit, quibus per febres caput tentatur eiusque dolores demulcet & ſomnum conciliat. Quòd ſapore non admodum iucundo ſit, ſcilicet in ſubſtantia ſumpta, ſtillatitius liquor huius in iiſdem affectibus non minori facultate accommodatur. Roſa pallida caloris eſt particeps atque ſiccitatis in tenui ſubſtantia multoque magis quæ moſchata appellatur. Vtraque, amara abſtergensque Venarum, arteriarum ac præcipuè iecinoris obſtructiones expedit, nec ſecus ac Aloe crebro vſu ora venarum aperiens ſanguinem prolicit,

bilem

bilem flauam serososque humores subducit, ac proindè morbo regio incipientiq; hydropi non parùm confert. Idem Fernel. *lib. 5. c. 22.* Rosam amaram & adstringentem rubram præsertim arefactam, stomachum & iecur corroborare, eiusque dissolutioni mederi, vomitiones & lienterias sistere statuit. Hactenus Fernelius, neotericorum medicorum princeps: qui Bassiani Laudi & Ioannis Cratonis, trium Cæsarum Archiatri, iudicio ingenii & doctrinæ luce atque ordine Auicennam tum obscurauit, tum multos eius errores detexit. Remberti Dodonæi, medici Cæsarei, sententiâ prædominantem omnes rosæ frigidam habent temperiem, pro ximæ tamen temperiei mediæ, ex primo videlicet ordine refrigerantium: superant humidæ, aëreæ, & spirituosæ partes in candidis, dilutè rubentibus, nec non in Damascenis siue moschatis: in saturatè rubentibus plus est terreæ substantiæ & resiccantis adstringentisque facultatis, non tamen absque humido quodam permixto, quod quidem ipsis adhuc virentibus inest in resiccatis verò deperditum. Earum succus hac de causa ad aluum subducendam quoque facit, minùs tamen quàm aliarum prædictarum. Hactenus Dodonæus.

Dodonæus quas quibus rosis qualitates attribuat.

CAPVT XXI.

DEclaratis Rosæ qualitatibus tum primis, tum secundis, tertiis & occultis, consequens est, vt quænam ex ea parari possint ac soleant pharmaceuticis officinis vsitatæ compositiones seu remediorum formulæ, dispiciamus (vltimò virtutibus singularibus atque extraordinariis remediis rosaceis adiectis.) Non enim vt simplex solùm, sed & vt composita varia medicamina ingrediens considerari Rosa debet. Sunt autem, vt ordinaria, & quotidiano vsu commendata Rhodopharmaca primùm recenseam, hæc ipsa vel interna vel externa Interna, quæ intrà corpus potissimùm per communem illam atque vsitatam cibi & potus viam assumuntur: suntque iterum varia. Vel enim fluida, vel

De rosaceis compositionibus vsitatis.

vel non fluida. Fluida, vt aqua destillata, spiritus, succus, decoctum, infusum, vinum Rhodites, tinctura, oleum destillatum, Iulepus, syrupus. Non fluida itidem duplicia. Vel enim mollia & liquida, vel planè sicca. Mollia & liquida, sed non fluida, vt extractum rosarum, conserua rosarum, electuarium rosatum. Sicca actu sunt vel continua, quorum partes cohærent, vel minimè continua, at verò contigua. Contigua sunt, pilulæ, quas rosæ ingrediuntur, vt pilulæ de Aloe rosata, pilulæ Angelicæ & reliquæ catharticæ vsuales plæræque, trochisci de rosis, saccharum rosatum tabulatum, morselli è tinctura rosarum cum spiritu vitrioli. Non continua, sed contigua sunt puluis rosarum, species, trageæ variæ, sal rosarum, & essentialis & communis fixus. Externa, per quæ ea hoc loco intelligenda, quæcunque non per os assumuntur, siue corpori imponantur, siue eidem illinantur, siue alio modo applicentur, siue per alias vias, vt anum, vterum, aures, nares illi immittantur. Iniiciuntur autem aluo clysteres & pessi: qui etsi non parati semper in officinis prostent, eos tamen à doctoribus præscriptos frequentissimè rosæ ingrediuntur, præsertim in dysenteria & similibus affectibus. Immittuntur vtero & enemata, vterina dicta, & suppositoria, ex parte rosas vel rosacea medicamina quæ recipiunt variis in morbis hystericis. Ori adhibentur gargarismata ex aceto & melle rosaceo, vel aquâ, vel decocto, vel syrupo è rosis siccis. Sed magistralia seu extraordinaria gargarismata alibi proponenda. Apophlegmatismi quidem in officinis reperiuntur nulli rosacei, vti nec dentifricia: quamuis ad firmandos dentes, ad mundandam atq; incorruptam seruandam gingiuam rosarum puluis sit proficuus. Naribus odoramenta rosacea adhibentur, vt acetum ros. aqua Ros. spiritus, oleum, balsamum. Suffumigiis etiam præter alia inseruit Rosa sæpiùs, siue destillationes sint sistendæ, siue pulmonum exulcerationes persanandæ, siue menses coërcendi, atque vterus exsiccandus, siue pestilentialis aëris malignitati resistendum. Nam & inter

inter pestifuga recensetur ab authoribus Rosa. Oculis collyria sunt addicta ex aqua rosacea. Corporis superficiei accommodantur, stillatitius rosarum liquor, quo facies lauatur, oleum rosaceum, Balsamum Ros. vnguentum rosatum Mesu. (quæ in officinis prostant) item linimenta, cerata, emplastra, cataplasmata, epithemata, frontalia, sacculi, lotiones manuum, pedum, & similia: quæ quidem haud parata prostant in pharmacopoliis, sed ad placitum ægrorum & ad præscriptum Medicorum de nouo conficiuntur. Sed hæc omnia si pertractare vellemus, in immensum excresceret opus. Adiiciamus tamen auctarii & exempli loco nobiliora quædam atque vsitatiora nobiliorum authorum composita, quæ rosam recipiunt, medicamenta, innumeris veterum ac recentium medicorum compositionibus obliuioni traditis. Sunt autem in iis præsertim Theriaca Andromachi, Mithridatium Damocratis, Antidotus Matthioli & aliorum auth. Confectio Alkermes, Electuarium Hamech, elect. Indum, Benedicta laxatiua, el. de Psyllio, el. de succo ros. Diacartham. Hiera composita, pilulæ de Aloe rosata, pil. Angel. pil. aromat. seu Alephangin. pil aggreg. pil. aur. pil. Arab. pil. arthrit. pil. Aloeticæ, Hiera picr. pil. luc. stomachal. spec. aromatic. rosat. arom. Garyophyll. Dianth. Diamargar. frig. Diarhod. Diatrion santal. Pleres Archontic. confectio liberantis, Man. Christ. Diacod. spec. de gemmis frig. Diaxyloal. Rosata nouell. Diazingib. Aur. Alexandr. Athanasia magna, Requies Nicol. Tryphera magna, Tryphæra Persica, Diacorum. Diascord. Puluis pro epithemate cordis, syrupus Byzantinus compos. syr. de scord. comp. syr. de Betonic. comp. syr. de Cinam. syr. de fumar. syr. de menth. maior. syr. de Eupat. syr. de Epithym. syr. diaser. syr. ros. syr. Martyn. mel. ros. Trochisci de Absinth. troch. de Rhabarb. troch. de Eupat. troch. è Croco, Crocomagm. trochisc. de Camph. trochisc. de Berb. troch. de rosis Rhasis, troch. Ramich. troch. de terra sigillat. troch. de santal. trochisc. gall. mosch. troch. Alipt. mosch. Sief de ros. Pom. Ambr.

Decoct. Abr. & fruct. aqua Capon. aqua vit. compof. vngu. rof. Pomad. vngu. infrig. vngu. è calc. vnguent. de Cerussa, vnguent. album Camphorat. vngu. de Minio camphorat, vngu. de Tutia, vngu. de Litharg. vngu. de Alabastr. Emplastr. neru. empl. è lap. Calamin. empl. nigr. empl. diaphænic. Ceratum stomachale, cer. santalin. empl. ex pelle ariet. Sparadrapp.

Capvt XXII.

De stillatitia rosarum aqua.

AQua Rosarum destillata omnium aquarum stillatitiarum præstantissima, odore fragrantissima, sapore suauissima, virtute nobilissima, vtilissima, vsitatissima, non solùm Spagiricæ , sed & Magiricæ artis cultoribus cõmendata, non vnius, sed varii generis est & habetur, in Pharmacopoliis. Vel enim simplex & composita. Simplex vel rosarum rubrarum & incarnatarum, vel candidarum vel Damascenarum Moschatarum vel syluestrium. Composita, vt aqua rosarum Cinamomea, aromatica, moschata, aquæ rosarum compositæ variorum authorum: quas suo loco requirere licet. Mihi namque actum agere & vulgata transcribere non est animus. Interim tamen varios, quibus propria è Rosis aqua elicitur, destillationis modos edocere operæ precium est.

Et primò quidem sequenti ratione nonnullis in laboratoriis pharmaceuticis paratur. Accipiuntur Rosæ, matutino tempore nec pluuioso, sed sereno cœlo collectæ, nondum omninò apertæ, contunduntur & additâ non tam vel necessitatis vel vtilitatis quàm acquirendæ maioris copiæ gratia aquâ fontanâ, pluuiâ, aut rore Maiali per Mariæ dictum Balneum liquor rosaceus elicitur.

2. Alii, inquit Beguinus, lucro magis quàm valetudini hominum intenti, eas integras, vt deceptæ sunt, cum magna aquæ copia per vesicam æneam destillant, atque ex triginta rosarum libris centum aquæ odoratæ venalis extrahunt, & merum phlegma pro vera aqua recipiunt.

3. Sunt

3. Sunt qui capiti mortuo in destillatione aquæ Rosarum ex succo rosſ.expresso residuo puram aquam fontanam superfundunt & ita per aliquot dies maceratum destillant acceptantque viribus & efficaciâ priori similem aquam.

4. Quidam aliquandiu rosas digerunt & aquæ calidæ vapore sensim destillationem instituunt.

5. Quidam præcedentem omittunt digestionem.

6. Aliis destillatio per cineres placet: qua tamen, nisi maxima accedat circumspectio, inemendabile ferè liquori stillatitio conciliatur empyreuma.

7. Alii flores tundunt, cucurbitæ imponunt, destillant, capiti mortuo vel probè conciso solùm atque exsiccato, vel in puluerem calcinato destillatum liquorem reaffundunt, & hoc tertia vice faciunt.

8. Conquassatis alii floribus proprium menstruũ rosaceum affundunt, aquam destillatum recentibus rosis iterum addunt, & hoc pluries repetitâ destillatione factitant, iteratâ semper infusione & triduanâ circiter digestione.

9. Optimus processus est, si rosæ incarnatæ in marmoreo mortario cõquassent & vitreo vasi impositæ in cella reponantur: post aliquot dies succus exprimatur, qui per balneum Mariæ destilletur. Ita enim fragrantissima elicitur aqua, quæ multos in annos odorem seruat: Præsertim si rosas eiusdem speciei, incarnatas scilicet vel Prouinciales exsiccatas alembico, interpositâ craticulâ, vel alembici saltem rostro imposueris. Sic namque transeuntibus vaporibus non maior solummodò virtus sed & tinctura nonnunquam conciliatur. Ex fecibus nõnulli sal eliciunt, quem & ipsum loco, quòd alii vini guttas aliquot admiscẽt ad depurandam ampliùs & incorruptã seruandam aquam inseruire credunt. Rosarum verò candidarum aqua quia refrigerationis gratia potissimùm requiritur, alius in isti⁹ destillatione processus instituendus. Antequam n. destillentur albæ rosæ, irrigandæ priùs aquâ vel propriâ vel pluuiâ vel glaciali, atq; in marmareo mortario contundendæ.

dendæ: indè torculari ſuccus exprimendus, & deſtillatione prouocandus. Qua ratione etiam tractandæ ſylueſtres roſæ. Præter dictos iam modos Philippus Mullerus *in miraculis ſuis Chymicis li. 4. c. 2.* nouũ tradit, quo non nuda roſarũ aqua, ſed odore, colore & ſapore prædita prodeat. Factũ quandoq; periculũ: Verba votis reſpondere minimè viſum. Vtinam quàm faciles Chymicorum authorum promiſſiones, tam felices medicamẽtorũ operationes & ſucceſſus obſeruaremus! Cæterùm ſi quis conciſis roſis rubeis, vel pauciſſimis guttulis ſpiritus ſulphuris aut vitrioli vel ſucco citri ſiue ſolo ſiue vitriolato, vel proprio mẽſtruo roſaceo vitriolato, cõſperſis alembici roſtrum obſtruxerit ac repleuerit, vt aſcendentibus in ipſa deſtillatione ex Roſis, cucurbitæ inditis, ambientis externi aëris frigidioris coactione in humorem condenſatis vaporibus transfluentes guttæ tincturâ aliquâ imbuantur, aquam colliget roſaceam eſſentialem propriâ tincturâ imprægnatam elegantiſſimam, ſed acidulam, inſigniter confortantem, in febribus, ardentibus præſertim, vtiliſſimam; præcalido hepati gratiſſimam, ſitis & caloris præternaturalis extinctricem, & corruptionis cæteris magis expertem.

Aqua Roſarum noua deſtillandi ratio, qua color, odor, & ſapor proprius ſeruatur.

Eſt autem omnis aqua roſarum, alia quidem magis, alia verò minùs, cordialis & confortatiua. Excellit, veluti ſuperiùs dictum, quæ ex roſis Damaſcenis, moſchatis atq; incarnatis, ceu fragrantioribus & nobilioribus deſtillata, quæ cor & ſpiritus vitales reficit, innatum calorem roborat, præternaturalem ac febrilem extinguit, præcalido hepati medetur aliarumq; partiũ intemperiem calidam contemperat. Ignobilior videtur aqua roſarum albarum, vt & ſylueſtrium. Vtraque tamen refrigerandi, conſtringendi ac repellendi virtute inſignis; iis maximoperè vtilis, qui lienteriâ, dyſenteriâ, & enormi menſium fluxu laborant: febricitantibus quibuſvis haud parùm proficua. his namque ardorem pariter ac ſitim extinguit, ſymptomaticos ſudores, cor extremè fatigantes, compeſcit, vires reſtaurat, ſyncopi, & lipothymiæ medetur, Phthiſicis, conſumptis,

Vires & vſus aquæ roſaceæ.

ptis,& hecticis confert, iuxta versus illos Poëtæ cuiusdam,

Non magis vtilior tabem leuat herba calentem
Illita quàm tosta si datur vnda rosa.

Præterea somnum promouet. Non solùm autem cardiaca est aqua rosarum, sed & cephalica & ophthalmica & hepatica, extrinsecus etiam vsurpata, vt inferiùs edocebitur. In summa ad omnia ea vtilis, quæ blandam & benignam requirunt refrigerationem. Vsus eius insuper maximus in confectione non solùm variorũ medicamentorum, vt potionum, infusionum, emulsionũ, tabellarum, orbiculorum, trochiscorum, pilularum, epithematum, lotionum, collyriorum; sed & alimentorum & condimentorum, iurium placentarum, panum Marsicorum, pastarum regalium, lactis amygdalini, panatellæ rosatæ, quæ tum confortationis, tum recreationis atque delectationis gratia confici solent, quibus ea admixta gratiam conciliat maximam. Exempli gratia simplices quasdam formulas in studiosorum gratiam proponamus.

Potio rosacea alterans, reficiens & refrigerans in febribus. Rec. *aqu. ros. incarnat. & candid. vtriusque* ℥ i ſ. *Iulep. Ros.* ℥ i. *spirit. ros.* ℈ i. *tinctura ros.* ℥ ſ. *Misc.*

Maioris refrigerationis & compescendæ sitis ergo addi posset *succus Citri* atque etiam *guttula* vna vel altera *spiritus vitrioli*, vel *spiritus sulphuris* per campanam facti, vel *spiritus salis*.

Potiuncula purgans. Rec. *extract. vel magister. seu cremor. Diagridij vel florum Rhabarbari, Chymico artificio paratorum* ℈ ſ. *syrup. rosat. solutiu. aqu. ros. ana* ℥ ſ. *spirit. Ros.* ℈ i. *Misc.*

Infusio: Rec. *Rhab.* ℈ IV. *santal. rub. gran. vi. squinanth. gran. IV.* Infundantur in *aqua Ros.* ℥ iij ſ. circiter. Stent per noctem loco calidiusculo. Manè exprimantur & colentur. Colaturæ addi potest *syrup. Rosat. solut.* ℥ i. *Misc.* Vel: Rec. *fol. sen. mundat.* ℨ i ſ. *Cinam. Anis. ana* ℈ i. *salis Tartari vel liquoris huius Mercurialis*, id est salis per deliquium resoluti grana xv. Post bihorium vel triho-

rium exprimantur & colentur addaturque *syr.rof.folut.* ℥ *i. Misc.*

Emulsio simplex. Rec. *amygdal. dulc. excorticat.* ℥ *i.* Tundantur sensimque affundantur *aqu. Ros.* ℥*iiij.* Expressioni colatæ adde *man.Christ.perl.*ʒ*i.Misc.*

Emulsio margaritarum seu aqua Perlarum.

Emulsio margaritarum, seu aqua perlarum: *Rec.aqu. Rof.fragrantifs.*℥*iiij.aqu.flor.citr.*ʒ*ij.aq.Cinam.* ʒ*i.spirit. rof.*ʒ*f.man.Christ.perlat.*ʒ*if.margarit.praparat.*℈*i. Misce:* vel & magisterii Corallorum grana sex admisce. Mucilaginis extractio. Rec.*femin.Cydon.q.p.* Superfunde *aqu.Rof.* Relinque, donec extracta appareat mucilago, plurimi vsus ad linguæ scabritiem in febribus ardentibus, ad refriger. tionem combustarum & erysipelatosarum partium similiumque calidorum affectuum. Potest enim refrigerantibus Iulepis admisceri aliisque modis vel per se vel aliis adiuncta exhiberi.

Ad dissoluendum saccharum in confectione morsellorum, tabularum, rotularum atque trochiscorum aquâ rosaceâ nulla vsitatior. Et eâ potissimùm tabulæ manus Christi conficiuntur, vt:

Manus Christi.

Rec.*facch.clarific.lib.f.aqu. Rof.*℥*iij.* Parentur lege artis rotulæ. In fine si addideris *margaritarum præparatarum* ʒ*ij.& olei Cinamomi guttas ij.perlatas* dictas habebis rotulas præstantes: præstantiores, si magisterium margaritarum addideris, & simplicis aquæ rosaceæ loco moschatam sumpseris.

Rotulæ rosaceæ cephalico-cardiacæ.

Rotulæ Imperiales, cephalico-cardiacæ.

Rec.*mixturæ corroborantis praciosæ* Rudolphi II. Imperatoris & Elisabethæ Angliæ Reginæ, *ex spiritu Rof. Mofch. & Ambr.parat.*℈*i.facch.rof.in aq. rof. q.f. diffolut.* ℥*ij.* Fiant rotulæ. Possent ad placitum olei Cinamomi vel rosarum stillatitii genuini guttulæ duæ addi. Mixturæ illius descriptionem inferiùs videas.

Pilulæ frequentissimè cum aqua Ros. formētur in officinis: vt, Rec.*mafs.pilul.Angelic.*℈*i.spec.diambr. vel arom. rof.Gabr.gran. iij. cum aqua Rof. formentur pil.IX.* Vel: Rec.*extract. Cnicoph.*℈*f.pulu.gumm. Ind. folutiv. gran.IX. ol.Mac.vel Cinam.gutt.i.cum aqu. Rof.fiant pilula XI.* Quo

Quo loco notatum velim, me quidem aliam hîc quam in Rosa mea Medica *exerc.15*. gummi illius seu succi Indici cathartici præscribere dosin, nec tamen vel illîc errasse, vel hîc errare. Vtrobique enim alium atque alium, hîc Petrum, illîc Paulum, considerare; adeoque diuerso respectu vel minimam vel maximam dosin absque errore proponere, iudicium prudenti Medico pro ratione circumstantiarum instituendum relinquere. Præterea insignem in illo ipso gummi varietatem me obseruasse tradidi: vt, cùm non vniusmodi earundem virium & facultatum in pharmacopoliis prostet, magna necessariò diuersitas non solùm in qualitate, sed & qualitatis, vt ita dicam, quantitate, id est, dosi, statuenda sit. Quòd si ergo inualidum & lenius illud experiamur, augenda omninò dosis, vt qualitatis defectum suppleat quantitatis augmentum. Id quod faciendum nobis etiam, vbi alia vel purgantia vel alterantia quacunque ratione refracta debilioraque facta deprehendimus. Sed, vt verum fatear, cùm facto periculo nouem grana hydropico aliquando propinassem, parùmque eâ dosi effecissem, ratione, experientiâ & necessitate motus dosin auxi & sedecim grana aliquoties felicissimo successu dedi, deploratumque, DEO DVCE, restitui, similique ferè casu postea & alium. Hydropicos certè mitiùs & segniùs commouet, nec ita facilè vt alios purgat succosa illa Sinensis Ricini lacryma: (Hanc enim arborescens producit Ricinus in India) quod aliquoties obseruaui. An, quòd in hydropicis suppressus humoris copiâ natiuus calor, qui in actum deducere medicamenta debet? An quòd à materia morbifica refracta cathartici vis imminuatur? obtundatur? An, quòd viarum à cruda sæpiùs & crassa materia obstructarum denegato transitu retardetur, impudiatur, infringatur? An quòd minimè in primis atque proximis, sed remotioribus & exterioribus partibus hærens alienisque spatiis sese insinuans materia, veluti extrauasata, maiori difficultate purgãtis pharmaci motum sequatur? Obseruandum præterea,

Gummi Indici cathartici, quod alias gummi gotta vel gutta vel Gith, &c. appellant, dosis.

in pilularum forma exhibitum illud gummi non tam strenuè, vt aliâ in forma, operationem suam exercere. Communiter tamē octo vel nouem grana concedim⁹, nec vltrà scrupulum progredimur. Efficaciæ a. non minùs ac consistētiæ gumī illius succosi seu succi gumosi diuersitas maxima ex parte à depuratione & pparatione dependere videtur. Ad radices n. arborescentis illius Ricini defluētē variisq; quisquiliis & animalculis permixtā ac sordidatā lachrymā in lebetē coniiciunt Indi, depurant, pparant, Indico Croco colorant & corrigūt, tandē in rotundas ac depressas redigūt massulas, ouillis caseis formâ non absimiles. Expressū eiusdē Indici Ricini florū succū noñunquam & ita pparari venerandus senex Bauhinus literis aliquando mihi significauit: priorē modū ii detexêre pitissimi Viri, qui in ipsâ India pcessibus, ac pparationibus interfuerūt, oculati testes.

Lachryma Ricini Indici gitta iemou, seu gutta munda est.

Serosos cumprimis, tenues & crudos humores reliquis pmixtos p supiora partim, partim p inferiora, satis clementi operatione, psertim pbè correctū expurgat atq; adeò non solùm spleneticis, cachecticis, hydropicis & arthriticis, sed & febrientibus, ictericis, asthmaticis & iis cōfert, quibus vel caput vel stomachus vel alia corporis pars serosis obsessa succis, periculosè fluctuantibus ac turgescentib⁹; catarrhos auertit, cordis palpitationi, scabiei, cunctisq; medetur affectibus, qui à serosorum fluxiliumq; excrementorum promanant illuuie. Sed ad rem reuertamur.

Vires guttæ mundæ.

Epithema rosaceum frontale, refrigerans, anodynum & hypnoticum.

Epithema rosaceum frontale refrigerās. Rec. *aq. Ros.* ℥ *iij. acet. ros.* ℥ *i ſ. ol. ros.* ʒ *vi. Misc.* Sunt qui solā aqu. ros. cum alb. oui vel lac. mulieb. distemperant.

Aliud in dolore capitis. Rec. *nucl. Persic. ceras. ana* ℥ *i. ſ. Citr.* ʒ *i. Excortic. contund. & fiat emulsio cum aq. Ros.* ℥ *vi. Addi posset spir. Ros.* ʒ *i Alabast prep.* ʒ *i ſ. sal prun.* ℈ *i. Misc.*

Aliud hypnoticum. Rec. *sem. pap. alb.* ℥ *ij. Fiat* emulsio cum *aq. Ros.* ℥ *vi.* Add. si placet, *op.* ℈ *ſ. Croc. gr. v. Cryftall. prep.* ʒ *ſ. Misc.*

Epith. ros. hepat.

Epithema hepaticum. *Rec. aq. Ros.* ℥ *v. succ. Cich.* ℥ *i ſ. acet. ros.* ℥ *i. spec. diarh. pulu. ros. santal. rub. ana* ℈ *ij. Cryst. prep.* ℈ *iij. Camph. gr. ij. vel iij. Misc.* Epithe-

Epithema cordiale. Rec. *aqu.rof.* ℥ v. *spir.Rof.* ʒ *i. acet.rof.rub.Id. ana* ℥ſ. *spec.diamarg frig.* ʒ *i.ſ. Corall.rub. praparat.* ʒ ſ. *Miſc.* Lotio, manuum præſertim, ex aqua roſacea frequentiſſima eſt in aulis principum & magnatum; tum fragrantiæ tum refrigerationis gratia conuiuiis præmiſſa. Facies quin etiam eâ lota non modò mundatur ſordida, ſed & refrigeratur præcalida atque adeò decoratur diſcolorata. Hinc vtiliſſima ea lotio iis, quibus prærubra, cuprea ac puſtuloſa facies vel gutta roſacea moleſta: additis pro neceſſitate aliis non minùs commodis, vt *ſucco limonum in pauca quantitate, farin.oryza, fabar.ſicc. Alum.Camph. Cryſtall.Tart. Nitr. praparat. ſacch. Saturn. &c.* Dignum hic admiratione, tantam aquæ Roſaceæ copiam Heliogabalo fuiſſe, vt in ea non ſolùm integrum lauare corpus, ſed & natare potuerit, neſcio an ſolitus fuerit, omnigenæ alias voluptatis ſtudioſus. Refert enim ex Lampridio Zvvingerus *in Theatro vita humana*, roſaceâ illum aquâ piſcinam impleuiſſe atque in lucernis balſamum exhibuiſſe. *Epith. rof. cord.*

Collyrium in ophthalmia, oculorum rubore ac dolore proficuum. Rec. *aqu.rof.* ℥*.iſ.tutia praparat. lap.calamin.prapar. ana* ℈ ſ. *Camph. gr.i.vel ij.* *Collyria roſacea varia.*

Aliud Rec. *aqu. rof.* ℥*ij.ſacch.cand* ℈ſ. *Vitriol.alb.* vel communis venalis vel terrâ ſolutione, filtratione & coagulatione cum *aquâ Roſ.* præparati & purificati *gran. vij. Miſc.*

Aliud anodynum. Rec. *aqu.Roſ.* ℥*i.ſ.lact muliebr.* ℥ſ. *amyl.* ℈ſ. *Croc.gran. iij.* Vrgente neceſſitate *Opij* optime *depurati* quid addendum.

Aliud: Rec. *aqu. rof.* ℥ *ij.* Extinguatur in eâ *thus Olibanum* multoties.

De aquæ roſarum ſimplicis vſu ſatis.

Compoſitæ magna eſt varietas pro varietate intentionis variorum authorum: ad quos beneuolum remittimus lectorem. Sufficiat hîc vnam vel alteram exhibere deſcriptionem. *Aqua roſacea compoſita.*

1. Aqua Cinamo-Roſacea. Rec. *Cinam.lib.ſ.* Tere

 craſ-

crassiusculè. Superfunde *aqua Ros.& vini albi generosi*, vtriusque partes æquales: infunde per duos aut tres dies: deindè destill. Sic aquam lactescentem, quæ sulphuream quoque & oleaginosam Cinamomi partem in se continet, elicies, diligenter obturato vitro reseruandam. Egregiè corroborat nobiliora viscera, spiritusque reficit, præsentaneum in leipothymia & cardialgia remedium.

2. Aqua Rosarum Garyophyllata. Rec *aqu. Ros. lib.* 1. *Garyophyll.* ℥. ij. *Galang.* ʒ *i. Cinam. acutiss.* ℥. ſ. Cuncta, incisis incidendis cucurbitæ immittantur, ad Solem circulentur, tandem per balneum destillentur: quidam alembi rostro Tornam Solis (non tam puram quàm pulchram sæpè) imponunt ad conciliandum aquæ roseum colorem, vocantque tunc Rosam Solis. Recreat cor, syncopticos iuuat, memoriam firmat, ingenium acuit, ventriculum roborat, insignium omninò virium est.

Oleum artorhodinum, vitam prorogans.

3. Quinta essentia panis rosacea, oleum artorhodinum; cuius etiam mentionem facit Deodatus *lib.* 2. *Panthei Hygiastici c.* 4. insigniter analepticum & anatrepticum. Triticea vel siliginea farina purissima nec vetustiscens aut vllatenus rancida in apto vase cum aqua rosarum vel spiritu rosaceo subigatur, pinsatur, massaque fermento imprægnetur & in clybano sufficienter coquatur. Coctus panis linteo panno inuolutus idoneo instrumento vasi rosarum aquâ media ex parte repleto ita solerter coaptetur, vt ascendente liquoris rosacei vapore computrescat. Elapso mense mollis reddetur pasta; ex qua lento arenæ calore oleum elegantissimum atque efficacissimum eliciatur, quod repetitis cohobiis & rectificationibus miram nutriendi, corroborandi, vitam prorogandi, fertilitatem promouendi vim nanciscetur. Ignobilior est longè modus ille, quo panis coctus, panno inuolutus, mensis spacio putrefit, expresso indè aureo per ligneam tabulam oleo, non quidem contemnendo.

Potest etiam medulla recens panis vnâ cum recenti-

bus rosarum foliis concidi, aquâ rosarum rigari, addito Croci & Macis momento, & destillatione aqua elici phthisicis acceptissima: dysentericis verò & menstruosis mulieribus proficua, si nux myristica infusa priùs fuerit.

4. Aqua rosarum moschata. Rec. *aqu. Ros. lib.* 1. *ß. Garyophyll.* ℥. *i. Cinam. opt.* ℥. *ij. rad. Ir. Florent.* ℥. *i. ß. santal. citrin.* ℥. *ß. Benzoin.* ℈. *ij. Styrac. calam.* ℈. *ß. Misc. puluerisa.* Digerantur per aliquot dies lento balnei Mariani calore. Liquor refrigeratus filtretur ac purificetur & vitro benè obturato ad Solem aliquot iterum diebus rectificetur: addendo tandem *Moschi grana xij.* *Aqu. Ros. Mosch.*

5. Alia aqua Rosarum Moschata. ℞. *Moschi* ℈. *i. Ciuettæ gran. vj. Camph. gran. ij. Misc. Superfund. spirit. Ros.* ℥. *i. ß.* Stent in digestione per quatriduum. Postea *add. aqu. Ros. incarnat. lib.* 1. Iterum digerantur aliquot diebus, obturato probè continentis vitri orificio. Tum Soli pro rectificatione ad placitum exponantur atque ad vsum reseruentur. Sunt qui aquam Rosarum vnâ cum musco destillant: vt, Rec. *aqu. Ros. lib. i. ß. Mosch. opt* ℥. *i. vel* ℥. *ij. Misc. & destill.* in B. M. lento blandissimoque calore, ne subtilior fragrantia vanescat & exhalet. Pharmocopœi nonnulli Muscum & Ambram pro placito in aqua Rosarum fragrantissima dissoluũt; quam infusionem aquæ rosarum Moschatæ nomine venalem habent. Et omninò rectiùs faciunt, qui rosarum aquâ quàm qui spiritibus Muscum dissoluunt. Cùm enim calidissimarum, tenuissimarum, ac subtilissimarum partium ille sit, & talibus non minùs qualitatibus præditi spiritus, transfugarum horum excessu fugacissima simul illius facilè vanesceret fragrantia.

Odoratissimæ sunt prædictæ aquæ; sed, ꝙ probè notandum, fœminis, præsertim hystericis, vtpote quibus hac in parte vel balsamus occidentalis equinus vtilior sit, neque exhibendæ neque adhibendæ. Notum namque Medicis non solùm, sed & ipsis mulierculis, quæ vtero rebus odoratis sæpè tempestates ac seditiones cieantur, quæ commotiones, qui dolores, quæ sym- *Hystericis aqua ros. odor sæpè noxius.*

Q 5 pro-

ptomata excitentur. Adeò, vt ipsa quandoque cordialia intempestiuè vsurpata noxia sint. Oculatus ergo sit Naturæ consultus, Medicus, circumstantias consideret varias, multarum actionum medicarum immutatrices: dextro oculo naturam hominis, sinistro morbum intueatur, ne saluberrima aliàs prostituat abusu medicamina.

Aqua rosacea vsus & abusus in febrib. quartanis.

Sic & idem stillatitius rosarum liquor conuenienter haustus vtilissimus, intempestiuè sumptus inutilis non modò, sed & noxius esse solet in febri quartana. Nam in hac præmissis præmittendis vniuersalibus reseratis obstructis viis, præparatis viscidis, crassis, ac proindè contumacibus humoribus, ipsâ inclinante ad vomitum paroxysmi tempore Naturâ, proficuus est omninò iustus aquæ Rosarum haustus ad vncias circiter quinque vel vj. vel vij. vt adusta bilis in ventriculo fluctuans nauseamque concitans & præparetur & adiuuante promptâ iamque roboratâ natura educatur. Quâ ratione aliàs & aqua fontana frigida in febribus propinatur: cuius etiam vsus commendatur à Galeno, Celso, atque aliis innumeris. Equidem in ipsâ quartana bullientibus circum interiora præcalidis & adustis humoribus, feruentibus vnâ cum sanguine nobilioribus partibus, immanique vrgente siti, potatâ copiosè satis simul ac semel frigidâ rosarum aquâ, tantum abest vt ab eius vel insigniore quantitate vel intensiore qualitate facilè lædantur integra quidem viscera, vt oboriente potiùs acriori febrem inter & liquorem pugnâ peccans euicta materia vnâ cum concertante aqua interuenientibus restauratæ Naturæ viribus propulsetur, & optata vel per vomitum vel per sudorem promoueatur euacuatio, quæ non minùs largum aliarum salubrium aquarum potum subsequitur. Vndè Felix Platerus *Tom. 2. Prax. c. 2.* Aqua Buglossæ, ait, bonâ quantitate bibita sudorem potenter elicit, & præsertim in quartanariis vtilis est, vti & aliæ aquæ. Sæpiùs enim operto probè ægro, domito atque extra corpus fugato furibundo calore, somnus aduenit, quo præsen-

ſentiſſimo auxilio ſudor ingens promanare ſolet. Qui verò ſolis acutiſſimis in febribus id locum obtinere medicamenti genus putant, nequaquam in intermittentibus, iudicii præcipitio videntur obnoxii. Neque enim id in intermiſſione febris intermittentis, quartanæ, propinatur, ſed in ipſo paroxyſmo, qui cum quauis continuæ febris planè conuenit. Siquidem nil aliud continua febris quàm perpetuus calor, nunquam interruptus paroxyſmus, videatur. Et ſequacem præſupponimus nos præmiſsâ vel naturæ beneficio vel artis officio peractâ præparatione materiam legitimamque corporis conſtitutionem; ætate, habitu, viribus, viſceribus, aliiſque feruidæ bilis ſaburram prodentibus. Atteſtatur Foreſtus *lib. 3. obſ. 35.* Henricum Vergerium, Medicum ſenem doctiſſimum aquâ roſaceâ ſæpiùs ad quartanam vſum fuiſſe. Et Amatus Luſitanus *Centur. 2. cur. 97.* Quartanarius, inquit, cùm frigore torqueri cœperit, cyathum ſtillatitiæ roſarum aquæ exhibet, quo multa & biliosa euomet & ſanus euadet. Ita enim multis eueniſſe obſeruauimus. Exiſtimat Foreſtus, Amatum non ex quibuſuis, ſed pallidis roſis Prouincialibus deſtillatione collectam aquam ſubintelligere, qua Vergerius vſus ſit, quæque magis laxet. At non aduertit diligentiſſimus ac dilectiſſimus ſenex, non tam laxationis quàm vel vomitus vel ſudoris gratia eam propinari atque vniuerſalis omninò remedii rationem obtinere. Cauendum tamen, ne vel roſacea vel alia ſiue cruda ſiue deſtillata aqua pertinacibus in obſtructionibus, viſcerum, lienis, hepatis, ventriculi læſuris, tumoribus ac imbecillitatibus affatim bibatur, inuitâ nec ad euacuationem, per ſuperna præſertim paratâ naturâ. Intempeſtiua namque frigidorum liquorum ingurgitatio tum pepaſmum impedit & ipſam excretionem, tum obſtructiones auget, febres prolongat, ſpirandi difficultatem, præcordiorum inflationem & alia ſymptomata introducit: quod & ipſe Foreſtus innuere videtur loco citato. Mulier, inquiens, cùm aquam roſaceam ex noſtris roſis communibus

bus albis destillatam sumpsisset, scilicet in quartanæ paroxysmo, nullo modo potuit euomere, aquâ circa præcordia hærente, quæ insignem dolorem & angustiam inferebat. Vidi etiam in matrona nobili, aquam rosarum, licet Prouincialium cùm sumpsisset & vomere non posset nisi pauca quædam cum maximâ angustia, quartanam non tantùm sæuire magis cæpisse, sed etiam in duplicem mutatam fuisse. Considerandum itaque, quæ rosacea aqua cui, quando, quomodo conueniat, &, si nullus omninò subsequatur vomitus, nullus sudor, qua ratione promouendus alteruter pro re nata validioribus. Alii aquâ rosaceâ cum Theriaca Andromachi, quam & puluis rosarum ingreditur, vti malunt antè inuasionem intermittentium febrium, vt eò mitior sequatur paroxysmus.

Euonymus aquæ Ros. catharticæ mentionem facit: quæ quidem variis modis parari facilè potest.

CAPVT XXIII.

De Spiritu Rosarum.

SPiritus è rosis pręter phlegmaticum liquorem communiter paratum elicitur flagrantissimus pariter ac fragrantissimus, Microcosmico nectari naturâ atque amicitiâ familiarissimus. Flagrantissimus, inquam. De cœlesti namque & æthereâ naturâ participans non aliter ac ipse calidissimus vini spiritus flammam concipit ac per se ardet. Fragrantissimus: vel enim vnica eiusdem guttula satis magnam aquæ copiam odore suo imbuit. Atque adeò non solùm frigidam sed & ardentem aquam in se continent Rosæ: quæ digestionis atque fermentationis beneficio (non aliter ac aliis è floribus, fructibus, seminibus, ipso præsertim seminum semine, tritico) elicitur. Modum clarissimus Quercetanus *in Pharmac. Dogm. rest.* satis perspicuè proponit: quem cum licentiâ huc referre placet. Rosæ (quidam campestres sumunt) tempestate haud pluuiosa roridaque, cùm scilicet plantæ madente humescunt rore, sed sereno cœlo, cùm Sol radiorum suorum vi omnem

illam

illam roridam humiditatem dissipauerit, copiosa satis quantitate colligi debent. Rosas itaque collectas & quam fieri potest diligentissimè tritas in vase terreo vitreato aut paruo dolio querno includes & quam optimè manibus premes, quò vas prædictum penè impleatur. Quod quidem vas clausum obturatumque, vt faciliùs fiat digestio, repones in cellam vinariam per mensem vnum, aut diutiùs, si opus fuerit, donec materiam prædictam vinum acidulum subolere odoratu percipias: quo argumento absolutam fermentationem esse cognósces; & eò quidem protelanda est, donec prædictum signum appareat. His peractis assume tibi quartam quintamve rosarum fermentatarum partem pro vasis tui magnitudine, quod sanè necessariò tale esse debet, qualia ea sunt, quibus destillatores Chymici olea sua & aquas vitæ eliciunt: quæ quidem ampla, æneaque potiùs quàm plumbea sint, refrigeratoriisque suis instructa, quibus aquâ plenis spiritus frigore condensati faciliùs commodiusque eliciuntur: assumptam illam rosarum fermentatarum portionem more solito destilla: quo facto fæces residuas in fundo alembici subsidentes separa & tantundem prædictarum rosar. ferment. eidem vasi impone, hisque priùs extractam aquam affunde, omnia rursus (vase Hermeticè clauso, vti dictum) ad siccitatem vsque destillando. Collige iterum resiccatas fæces (quas etiam, si velis, cum prædictis reseruabis) & alembico eandemmet prædictarum Ros. quantitatem, quam priùs, iniice, quibus denuò totam aquam destillatam reaffundes & toties iterabis, donec omnes rosas destillaueris. His ritè, vt decet, absolutis, vniuersam, quam elicueris, aquam assumes, & lento igni in vase colli oblongi hue matratio, siue quo aquæ vitæ extrahi solent, duodecimam eius tantum partem (quæ omnium penè spiritualium quantitas est) destillabis. Ita vt, si verbi gratia duodecim aquæ libras habueris, vnicam tantum aquæ, odoriferæ tamen & suauissimæ spiritualisque atque flammam æquè ac ea, quæ ex vino est concipientis elicies.

cies. Quam etiam, vt efficacior reddatur, vlteriùs rectificare poteris. Reliqua verò aqua, quæ in fundo Alembici ſubſidebit, odorifera longeque ſuauior & melior exiſtet quàm ea quæ communi aut vulgari modo deſtillatur. Hactenus Quercetanus. Eſt autem prænobilis ſpiritus ille ſeu aqua vitæ roſacea excellentiſſimarum virtutum. Hominis enim ſpiritus reficit, nobiliores partes confortat, cor recreat, calorem natiuum reſtaurat, præternaturali & febrili reſiſtit, collapſos vires reſtituit: maximi vſus in affectibus calidis illis, qui præſtantiſſima quidem alia cordialia, ſed calida, vt aquam Cinamomi, aquam roſarum moſchatam, aquas vitæ communes & aureas, aquas apoplecticas, calidiorum plantarum eſſentias atque olea aromatica reſpuunt. Quæ cuncta vbi locum ipſa non habent, eum aquæ vitæ noſtræ roſaceæ concedunt, præſertim ſi hæc aliis, vt aquis perlarum, ſyrupis & iulepis vel refrigerantibus vel temperatis admiſceatur. Vertigini, ei potiſſimùm, quæ tum ab humoribus bilioſis in ventriculo generatis, tum vaporibus calidis, in cerebro collectis, prouenit, medetur, viſum firmat & memoriam: in febribus commodiſſimè admiſceri poteſt iulepis refrigerantibus, non modò contemperationis ſed & confortationis gratia. Iis feliciter ſuccurrit, qui lipothymia, ſyncope, palpitatione & tremore cordis afficiuntur. Quibus in caſibus etiam vinum generoſum aliquâ eius portiunculâ dilutum atque temperatum non incommodum eſt. Phthiſici, hectici & atrophia laborantes, quibus alia etiam excellentiſſima corroborantia, ſed calida, minùs commoda ſunt, analepticis & anatrepticis ſuis ſeu alimentis medicamentoſis ſeu medicamentis alimentoſis addere roſarum ſpiritum deberent. Cum conſerua roſarum exhibitus conuenientiſſimus eſt cholericis & iis qui bilioſis vexantur vomitionibus, haud parùm conducit. Quo in caſu cum ſyrupo cydoniorum vel granatorum acidorum exhiberi poteſt: vt, Rec. *ſpirit. roſ.* ℥ *i. ſyrup. cydon.* ℥ *ſ. ſyrup. de Cinam.* ʒ *ij. Miſc.* Vſus eius etiam eſt

Vſus & vires ſpiritus Roſarum.

haud

haud contemnendus in ictero tam flauo quam fusco seu nigro dicto, atque etiam in quartana & cachexia cum extracto Croci. Narcotica cum spiritu rosarum tutissimè, vbi iis opus est, exhiberi possunt, calidis præsertim in affectibus, vrgente dolore, calore, vigiliis, inflammatione, inquietudine, vt: Rec. *aqu. ros.* ℥ *i. spirit. ros.* ʒ *i. ſ. Laudan. op. opt. gran. iij. Misc.* Possent *olei ros. destillati veri guttulæ duæ addi & man. Christ. perl.* ℈ *ij. vel* ʒ *ſ.* Verùm in vulgatibus laudanis non pauca corrigenda, plura omittenda planè videntur: qua de re alibi.

Cordiale sequens præstantissimum est: Rec. *spirit. Ros.* ℥ *ſ. syrup. de rub. id.* ℥ *i. confect. alkerm.* ℈ *ij. vel* ʒ *i. spirit. Sal. gutt. V. Misc.* Si calor absit, addatur *aqua Cinam.* ʒ *i.* Si volueris, loco Spiritus Salis magisterii, olei vel essentiæ margaritarum, vel tincturæ veræ corallorum aliquot grana commiscere poteris. *Cordiale rosaceum præstätissimum.*

Quæris hîc: qua ratione corroboret simul Rosa cerebrum & cor, diuersorum contrariorumque inter se temperamentorum partes? Respondeo: eas vnius œconomiæ, vnius Reip. Microcosmicæ vnanimes collegas & conciues esse, non hostiles eiusdem regni procos aut amasios, non vicinarum regionum helluones: quamuis nonnunquam riualitate quadam fortè in dissensum incidant. Equidem frigidius cerebrum à corde sibi concreditos vitales spiritus rigidè non raro atq; frigidè nimis excipit, vel econtrà calidius idem eosdē haud requisitâ ratione temperat. Cor spiritus suos tanquam legatos, sæpè feruidos, acres atque insolentes ad cerebrum amandat, aliquando eosdem infirmos & tardigrados ablegat. Hinc æmulationes haud contemnendæ, seditiones deplorandæ: quas blandissima sedat rosa, tam cerebro quàm cordi amica. Dum enim frigidius attingit cerebrum, spirituosâ ac proindè calidiusculâ substantiâ fragrantiâ suâ suscitat, recreat, corroborandi virtute reficit, & eatenus cordi reconciliat, quatenus dictos huius legatos excandescentes refrigerandi facultate mitigat gratissimaque adstrictione compescit: ipsique cordi occulto auxilio consulit: *Quæstio.* *Resp.*

atque

atque adeò vtrique harmonicâ & admirandâ planè temperatione assistit. Verùm, vt verum fatear, cùm talia sint cuncta roborantia nostra, vt ipsa corroboratione atque conseruatione indigeant, ab his ad efficaciora, sacrosancta nempè Diuini conseruatoris & restauratoris OPT. MAX. auxilia verè cardiaca nobis tandem extremâ fiduciâ confugiendum. Vbi namque medicus mundanus desinit, ibi Diuinus incipit, omnipotens sanator ac Saluator Dominus IESVS: cuius admiranda omninò diuino omine Diuini nominis firmata anagrammata diligenter nobis consideranda; IESVS, VIS ES: IVS ES. Quæ qui penitiùs introspicit, summarum facultatum ac sciëtiarum cunctarumque bonarum actionum fontem & basim & vim percipit. CHRISTVS IESVS igitur ille est, qui verè corroborat: cuius omnipotentis, omniscii & omni-boni sacrosancto numine ac nomine vt opera nostra aggredimur, ita eadem eiusdem benedictione perficimus, quæ efficimus bona in ipso quidem per ipsum, quæ per nos firmissimâ infirmitate præpediti ne attingere quidem possumus. Ergo

IESVS summus & solus sanator ac Saluator.

Quid mihi sit sine TE vel dulce vel vtile, IESV,
Spes est in solo nomine nostra tuo.

IESVS mihi omnia. IESVS, vt ex D. Ambrosio loquar, si curari desideramus, medicus est; si febribus æstuamus, fons est; si grauamur iniquitate, iustitia est; si auxilio indigemus, virtus est; si mortem timemus, vita est; si tenebras fugimus, lux est; si cibum appetimus, alimentum est. Nomen IESVS, inquit Bernhardus est cibus: nam toties confortaris, quoties inuocas & recordaris. Est oleum, sine quo aridus est animæ cibus. Est sal, sine cuius conditurâ insipidũ est quicquid proponitur: deniq; est mel in ore, in corde lætitia. Dicitur indè vel à Græco ἰάομαι, id est, saluo, sano, medeor, saluator, sanator, medicus; vel ab Hebraico iascha, id est, saluauit, sanauit. Sed redeamus ad pensum.

Spiritus Citro-rosaceus

Spiritus Citro-Rosaceus, excellentissimarum in corroborando atque à putredine, malignitate, veneno-

nositate præseruando virium sequenti ratione parari potest.

Rec. *cortic. Citr. recent.* à spongiosa medullâ seu albicante fungosa substantia probè separatorum minutimque incisorum *lib. ſ. ſpirit. Roſ. lib.* I. Commixta stent in digestione per aliquot dies: postea per vesicam cum refrigeratorio destillatio instituatur, donec phlegma prodire incipiat, remoto tum recipiente. Quo ex spiritu Citro-Rosaceo additâ succi Citro puri portione & portiunculâ extracti Croci vel extracti confectionis Alchermes Elixir Citro-Rosaceum paratur elegantissimum, cordiale & alexipharmacum. Cuius dosis ʒ *i. vel* ʒ *ij. seu cochl. i.* matutino præsertim tempore. Communem citratum dictum spiritum, vel per se vel cum vini spiritu paratum longo post se interuallo relinquit: tutiùs enim & commodiùs præsente calidiore hepatis intemperie indeque oborto capitis dolore sumi potest.

Elegantissimus & vtilissimus est sequens spiritus rosaceus catharticus. *Spiritus rosaceus catharticus.*

Rec. *scammon. partes iiij.*
succ. Roſ.
Cydon. ana part. i.

Commixta loco calido reponantur & quotidiè agitentur, donec mediocriter indurata conspiciatur massa: ex qua formati pastilli leniter exiccentur: quibus spir. Ros. q. s. superfundatur: qui spiritus consummata digestionis opera lucidus quodammodo & solutiuus insignium est virium & excellentis vsus variis in affectibus. Hoc enim modo correctum Scammonium, aliàs immite satis, nec ventriculum labefactat nec solitâ aliàs molestia nauseâque irritat, sed cicurata quæ subest acrimoniâ blandè stimulat excretricem facultatem. Aquæ Cinamomi portiunculam, si placet, addas. *Dosis cochl. i.* Catharticæ certè vis violenta nimis aliàs tum in scammonio tum & aliis purgantibus benefico rosarum spiritu valdè mitigatur. Et, vt hic validiorum catharticorum sæpeque accidentis enormis vacuatio-

 nis,

nis, quam hypercatharsin, superpurgationem, vocare solemus, antidotum quasi quoddam est ac frænum; ita vix accommodatius vehiculum reperitur ad purgantium vim in remotiores abstrusioresque corporis humani partes tutò perducendam. Vtadeò Rosarum spiritu incomparabilem scammonii præparationem moliri queamus. Quòd si namque cum Anisi oleo vitriolique spiritu tritum illud & commixtum omninò secundùm commune modernorum medicorum placitum exhibeatur; nihilominùs tamen ea quæ vulgare Diagridium sequi solent symptomata non feriabuntur, nausea nempè, tormina, &c. propter acrem scammonii viscositatem, picis instar, tunicis ac orificio ventriculi adhærentem, & vellicantem, accedente præsertim halituosa olei anisi substantia plus flatuum commouente quàm remouente. Si verò solùm cum aquâ Ros. soluatur & coaguletur, repetitis vicibus, ipsarum rerum atque temporis iacturâ non nisi superficiariam correctionem atque insufficientem solutionem habebimus. Si cum vini spiritu: calidissimum corpus calidiore menstruo ac vehiculo non tam corrigi quàm ampliùs accendi, spiritumque vini purgantis calidioribus obesse potiùs quàm prodesse conquerentur critici tum ægri tum medici: quorum inquietissimæ querelæ commodissimum Rosarum spiritum haud atingent.

Spiritus Rhodo-Catharticus.

Alius spiritus-rhodocatharticus.

Rec. *elect. de succ. Ros* ℥ *i. ſ.*

spir. ros. ℥ *iiij.*

Stent infusa per triduum in digestione, bis quotidiè agitando: posteà per chartam traiiciantur, &, si velis, ad puriorem obtinendam substantiam circulationis operâ rectificentur. Seru. ad vsum. *Dos.* ʒ *xij.* quibus admisceri potest *syrupus vel ros. vel viol. solut.*

Alius spiritus rosaceus purgans.

Rec. *fol. senæ* ʒ *iij.*

Diagrid. ʒ *ij ſ.*

radic. Polypod.

Helleb. nigr. præpar. ana ʒ j.

Manna

Manna ℥ ij.
Semin. Anis. ℥ ß.
spec. arom. ros. Gabr. ℈ i.

Infund. in spir. ros. ℥ v. & suprànotatus obseruetur processus.

Efficacior, sed ingratior, amarissima certè, erit infusio, si *trochisci alhandal* admixti fuerit, ex quibus vel solis cum *spiritu vini Maluatici* Rulandus tantoperè decantatum suum spiritum vitæ aureum parare solitus fuit. Posset etiam ad faciliorem feliciorem que extractionem *salis Tartari* portio infundendis ingredientibus commisceri. Exquisitus autem spiritus ille sit oportet ab admixto phlegmate probè liberatus, vt validè satis vim Scammonii purgantem extrahere queat. Si *cremorem Diagridii*, quem & magisterium & flores scammonii & resinam vocant, cum *succo cydoniorum*, *succo ros. saccharo & spiritu rosarum* vase optimè clauso maceraris, *spiritum rosarum decolatum, ad cochl. ij.* sumptum blandè purgantem habebis.

Vel, vbi spiritum Rosarum parare animus est, digerendis conquassatis rosis commisce vel Antimonium crudum vel vitrificatum, vel in Crocum conuersum. Sic enim destillatione prodibit spiritus rosaceus emetico-catharticus. Eodem modo destillata aqua rosarum inefficacior tamen est.

Possunt quin etiam hostiæ purgantes confici ex resinoso Diagridii cremore, farinâ albissima, saccaro & aquâ spirituque rosarum. *Hostiæ purgantes.*

Spiritus vini Rhodosaccharinus.

Rec. *aqu. ros. fragrantiss. lib. ß.*
sacch. cand. albiss. puluerisat. lib. ß.

Misceantur & digerantur loco calidiusculo, agitentur sæpius, vt eò meliùs liquescat ac resoluatur saccharum. Tum sensim ac lentè *spiritus vini veteris* subtilissimi libra vna affundatur, &, si placet *spiritus ros.* portio quædam. Concorporata probè per chartam leucophæam aliquoties filtrentur, donec diaphanus & æquabilis appareat liquor, optimi saporis, odoris, coloris, atq; *Spiritus vini Rhodosaccharinus.*

consistentiæ, cui confectionis *alchermes cum spiritu ros.* extractæ, atque etiam, si arrideret, vlterioris elegantiæ gratia tincturæ rosarum portiuncula admisceri posset. Nobilissimum est Elixir rhodosaccharinum, cordiale, conualescentibus & aliis infirmis conuenientissimum, vires suscitat ac conseruat, vanescentes spiritus recolligit, quod & aurum potabile Zapatæ & mixturam rosaceam Fiorauanti summè decantatam, facilimè obscurat. Est sanè laude dignissimum Chymiatricum inuentum, quod multi hactenus anxiè, sed frustrà, quæsiuerunt, vt eo spiritus suos & aquas vitæ nominatas elegantiùs perficerent. Neque enim satis excogitare poterant, qua ratione saccharum ita præpararet, vt cuiuis liquori permistum facilè solueretur, nec vnquam præcipitaretur aut subsideret, diaphanam autem mixturam efficeret, cùm tamen in solius filtrationis & mistionis conuenienti administratione iustaque miscendorum proportione facilior feliciorq; successus consistat.

Extractum Croci & cōfectionis Alchermes cū Spir. Ros.

Spiritu quoque rosarum fragrantissimo extractum Croci multò meliùs quam ardente vini spiritu pararetur, vt & extractum confectionis Alchermes, cordialia omninò medicamenta.

Cordiale Imperiale: seu, balsamū essentiale rosaceum cephalico-cardinacum.

Ex eodem spiritu Ros. Ambra & Moscho regium illud medicamentum corroborans Rudolphi II Imperatoris sacratissimæ memoriæ, quod à serenissima sapientissimaque Angliæ Regina Elisabetha liberali communicatione acceperat, vtrique olim vsitatissimum, compositum erat, hoc modo Rec. *Ambræ opt. ac puriss.* partes octo, *Moschi* electissimi odoratissimi partem vnam, *sacchari cand.* vel Canariēsis candidissimi pauxillum. Subtilissimè pulnerisentur: posteà marmori impositа cum spiritu rosarum rectificato terantur & quidem diutiùs, sæpiùs aliquantulum de *spiritu rosarum* affundendo, donec totum reddatur instar subtilissimi pulmenti. Quod in phiola vel parua cucurbita vitrea Hermetis sigillo diligentissimè munitâ recondatur atque æstiuo tempore in terram defodiendo per mensem

vel

vel sesquimensem seruetur, donec totum fiat homogeneum. Quo elapso tempore denuò cum *spiritu Rosarum* recenti terendo distemperetur atq; iterum priori modo reponatur. Posteà ad vsum reseruetur. Possent pro re nata vel *olei rosarum stillatitii* vel *olei Cinamomi* vel *olei citr.* & *spiritus salis* guttulæ aliquot vel etiam *essentia seu tinctura solis*, id est, veri auri potabilis, subtilissimâ aquâ vitæ, vitis filia, & penetrantissimo Microcosmi Salis spiritu parati, vel quacunque ratione in subtilissimum atque impalpabilem pollinem redacti auri portiuncula digerendæ massæ admisceri. Quam ego mixturam Balsamum essentiale rosaceum compositũ cephalico-cardiacum appellare soleo. Caput enim, cor, & alias humani corporis partes omniaque viscera interna mirè roborat, spiritus recreat, sensus acuit, memoriam firmat, vim procreandi insigniter promouet, & verè Imperiale medicamentum est. *Dosis grana iij. iiij. v. vel pisi magnitudo.* Exhibetur autem vel in *vino generoso* vel alio *liquore vinoso*, vel in *aqua Cinamomi*, vel *syrupo granatorum*, *Boraginis*, *rubr. Id. &c.*

Epithemata frontalia, temporalia, cordialia & manualia arterialia seu brachialia ex spiritu Rosarum aliis adiuncto confici possunt saluberrima.

CAPVT XXIV.

SVccus Rosæ matris suæ æmulus naturæ virtutumq; ratione non tam simplex est quàm quidem videtur. In tres namque diuersas cùm resoluatur substantias, docente etiam Galeno *lib. 4. de simpl. med. facultatib. c. 24.* ex his iisdem compositus sit necesse est. Deprehenditur autem in eius resolutione terrestris quædam fœculenta substantia; qualis est in vinis fæx: deindè aërea, quæ vini flori analogia quapiam respondet: tum & aquea, quam in omnibus ebullitionem efficere corruptionemque Galenus dicto loco tradit: vbi nimirùm neque deuicta neque planè alterata ebullitionis tem- *De succo Ros. seu Mucchăro.*

pore fuerit. Idem Galenus frigidum statuit rosarum succum in secundo gradu *lib.3. de simpl.med.facult. c.13.* Exquisitè tenuem essentiam idem eidem attribuit dicti *libri c.*10. hocque indicium adiungit, quòd celerrimè arescat, nec quicquam obtineat viscositatis atque etiam odore suo penetrans alios superet in compositionibus odores. Iulius Cæsar Scaliger, princeps Veronensis atque etiam veritatis, Rosæ succum calidum statuit *exerc.175.s.1. & exerc.170.s.2.* Rosis, inquit, tenuissimum esse humidum, testantur omnia. Fernelius, Francicus ille Celsus, *lib.5.meth.med.c.9.* de succo rosarum ita scribit. Rosarum rubrarum ac præcipuè pallidarum succus calidus siccusque ordine primo, amarus, detergens & obstructiones expediens. Bilem ab aluo atque aquas citrinas manifestè ducit. Permiscetur autem conuenienter vel sero lactis vel saccharo, syrupi specie. Accommodatur propriè obstructo iecori, ictero, cachexiæ, incipienti hydropi febribusque lentis: prægnanti parùm tutus, quòd venas plerunque reseret. Et *lib.6.meth.med. c.12.* Rosarum, inquit, præsertim rubrarum, succus cum adstrictione leni detersionis tamen vt & amaroris particeps est. Hinc melli rosato & ex aridis rosis confecto syrupo detergendi facultas insignis. Mesueus de eodem succo hæc habet. Succus eius & aqua infusionis recentium & completarum solutione educit choleram & mundificat sanguinem ab ea & venas & arterias: & confert icteritiæ & aperit oppilationes hepatis & stomachi & mundificat & confortat ea. Et confortat cor, & confert tremori eius & educit materiam causantem eum & confert cholericis & febribus, &c. Rosarum rubrarum succus ventris profluuia, menses vtrosque, hæmoptoen, vomitiones, & hæmorrhoides compescit. Per se inspissatus ad mellis consistentiam vsq; & aquis accommodatis commixtus magni vsus est in oris & faucium affectibus; gargarismatis in modum vsurpatus. Varias ingreditur compositiones, vt syrup. rosʃ. Elect. è succ. rosʃ. pilulas de Aloe rosata, pilulas Angelicas

Ita-

Italicas, Venetas, Augustanas, Argentinenses & Francofurtenses. Dicuntur autem in Italia pilulæ de Aloe rosata moniales: quas Hieronymus Fabricius ab Aquapendente, D. Marci Eques, Medicus nonagenario maior ob frequentissimum ac fructuosissimum earum vsum in seipso comprobatum his sępè verbis commendauit publicis in consultationibus. Qui cupit viuere annos Noæ, vtatur sæpè pilulis de Aloe. Nullæ autem aliæ principiò prostabant pilulæ Angelicæ, quàm quæ ex Aloe rosatâ, id est, multiplici rosarum succi admixtione correctâ temperatâque parabantur; quam præparationem, imprægnationem seu nutritionem alii posteà nominarunt: cui sæpiùs iteratæ plurimæ aliæ aliis ab auctoribus excogitatæ mole potiùs ac multitudine quàm virtutis nobilitate præstant. Quò simpliciores, eò salubriores ac celebriores erant olim. Hodiè variis è variarum plantarum succis purgantiumq; parantur infusionibus, eorum quidem consilio, qui non ad certum aliquod morborum genus, sed varios affectus respiciunt: quibus omnibus & singulis vnâ quasi quâdam panacæâ catharticâ satisfacere conantur atque adeò paucis plura comprehendere student: quamuis & pro ratione indicationum tum inspissati succi tum extracta purgantia requirente necessitate facilè possint admisceri. Descriptiones quasdam in supradicta Rosa medica notaui. Tandem sequentem pro absolutissima, recentissima, vsitatissimaque communicatam communicandam existimo:

De pilulis Angelicis.

Rec. *Croci Orientalis* ℈ ij.
Agaric. albiss.
Costi Indici.
Myrrhæ finiss. ana ʒ iij.
Gummi Ammoniac. ʒ i ß.
Rhabarb. electiss. ʒ ß.
Lign. Al. ʒ i.
Alo. Soccotrin. ℥ vj.

Descriptio vsitatissimarum pilularum Angelicarum.

Solue prius *Ammoniacum in aceto Squillitico, Myrrham in aceto rutaceo. Aloen in succi Rosarum* libra vna & *succi*

Citr. vel Arant. ℥ viij. His mixtis adde *Agaricum & Rhabarbarum*, vtrumque *aquâ Cinamomi* priùs respersum: hoc in succo *Cichoreæ, Pimpinellæ, fumariæ*, illud in succo *Apij, Fœniculi, Absinthij* (auctor specifici purgantis portiunculam admiscuit, quam autor omisit) in formam pulticulæ solutum. Posteà *Crocus & lignum Aloes* subtilissimè puluerisata *aquâ Ros. & succo Citr.* diluta immisceantur. Tandem affundantur in cucurbita vitrea

aqua Borag.
Betonic.
Card. bened.
Fumar. ana ℥ *viij.*
Agrimon.
Arant.
Veronic. ana ℥ *x.*

Stent in cucurbita cum Alembico cæco in B. M. per triduum. Quo elapso aquæ per balneum abstrahantur ad syrupi & deindè exiccatione ad pilularis massæ consistentiã. Ex qua massa pilulæ formari solent modò paruæ, modò maiusculæ: quarũ pro re nata vel vnã vel plures manè, vesperi, antè & post pastũ, aliquando vnâ cũ alimentis vel singulis vel alternis diebus, septimanis, mensibus, deglutire solent, nullâ habitâ temporis ratione, quoties aperiendum vel laxandum videtur, iis præsertim, qui vtrique obstructioni, ventris venarumque sunt obnoxii, nec sine incommodo validioribus vtuntur, imò lenibus ac lentis faciliùs feliciusque quàm violentis mouentur. Famâ sunt notissimæ, virtute nobilissimæ pilulæ illæ; quarum perfectam & vltimam compositionem doctissimi p. m. Beieri adscribunt solertiæ. Non absimiles sunt Marocostinis clariss. Mindereri. Naturalibus organis potissimùm dicatæ sunt, & maximè ventriculo, quamuis & reliquo ventri, imò omnibus tribus ventribus atque ipsis artubus. Aloe basis est, vt & omnium ferè aliarum pilularum Aloeticarum: quæ non solum corpoream suppeditat molem, sed & viribus suis vniuersum corpus à

cor-

corruptione præseruat ceu naturale balsamum, consocianda ingredientia rectrix colligit & corrigit, a quibus adiuta eadem adiuuat, vtramque bilem & pituitam è ventriculo, mesenterio, intestinis, aliisque vicinis partibus expurgat & tanquam Naturæ fel abstergit, viscerum & præcordiorum infarctus expedit, spleneticis, ictericis & hypochondriacis conducit, interiora nec contenta nec continentia putrescere sinit, nauseam & cruditatem remouet, vermes venenataque abigit animalia, pestem præcauet, & arthriticis confert. Quam in præparando præsertim ac purgando plurimùm iuuat atque etiam corrigit succus Rosarum, cuius iam enarratæ facultates. Iuuant & Agaricus, Rhabarbarum, Absinthium, quæ tum è pectore pituitam, tum ex hepate bilem, tum ex reliquo corpore vniuersam euacuat cacochymiam abarcentque cachexiam, icterum & hydropisin. Quid adiuncta reliqua præstent, & quæ, quales, quantæ sint angelicarum pilularum vires, singulorum facilè declarant simplicium consideratæ qualitates.

Ex tempore constitui possunt angelicæ pilulæ ex Aloe rosata tanquam basi & conuenientibus succis condensatis atque purgantibus extractis lenioribus; quas vix aliis cedentes felicissimo successu tum aliis commendare soleo tum mihi ipsi commendatas habeo. Compositio hæc est, pro ratione morborum mutanda:

Rec. *Alo.Rof.℥ iij.*
extract.fol sen. ℈ ʃ.
Agar. ℈ i.
Rhabarb. solâ rosarum vel
cich. aquâ parat. gran. viij.
succi conspissati Cich.
Borag.
Beton ana gr. vj.
Absinth. gr. iij.
Crem. Tart. vel Tart. vitriol. ℈ ʃ.

Fiant secundùm artem pilulæ. Quidam insuper &

 lotam

lotam *aquâ Rof. Terebinthinam* addunt Venetam. Purgantibus equidem admixtus violentioribus fuccus rofarum nimiam eorum caliditatem & acredinem obtundit ac felicifsimè corrigit. Refrigerat enim refpectiuè, humectat, lenit, internafque roborat partes, omnem ab humoribus ac vifceribus abarcet putrilaginem, venenis, febribus malignis ipfique morborum omnium Regulo, truculentifsimo mortalium tyranno, pefti, potentifsimè refiftit. Quare etiam peftifugis frequenter additur antidotis. Extrinfecus varium itidem habet vfum, quemadmodum inferiùs indicabitur.

CAPVT XXV.

Decoct. Rof. DEcocta atque apozemata non rarò commodiffimè ingreditur etiam Rofa. Simplex decoctum ex fola *aqua vel fimpl.* vel *deftill. rof. & foliis rofarum ficcis* ipfi fucco in defectu fubftitui poteft. Ob adftringendi abftergendique virtutem à Galeno, Auicenna & aliis quamplurimis haud parùm commendatur gargarifmi in forma vfurpatum in affectibus faucium, linguæ & gingiuarum; item in palpebrarum inflammatione. Cocta rofa cum vino, capitis, aurium & gingiuarum dolorem tollit. Infunditur & Rofa vel per fe fola ad conficiendum fyrupum Rof. folutiuum, vel vnâ cùm aliis catharticis, adiuuantibus, & horum corrigentibus facculis, hodiè frequentiffimis, indita.

Exempla in difpenfatoriis & Practicorum monumentis plurima reperiuntur.

Vinum Rhodites. Vinum Rhodites feu rofeum vtiliffimum eft, licet minùs vfitatum. Paratur Diofcoridis præcepto hac ratione. *Rofarum ficcarum* minam, id eft, libram vnam linteolo deligatam in *mufti* fextarios octo, id eft, *libras* XXI. *& vnc.* VIII. circiter, demergito, & poft tres menfes defæcatum vinum transfundens recondito. Vtile eft ad ventriculi coctiones eiufque dolores à cibo potum. Valet etiam contrà humidas aluos & dyfenterias, cor recreat, putredinem abarcet, partes naturales, præfertim

tim mesenterium, primariam febrilis putrilaginis sedem, emundat ac firmat, ingratum emendat oris halitum. Idem vinum rosaceum aliorum authorum placito multò citiùs parabitur, si in vini amphoram tantum rosaceæ aquæ, vel extracti rosarum liquidioris cum spiritu vini immittatur, quantum cuiusque gustus & odoratus ferre poterit. Internos æstus refrigerat, cor & viscera roborat, vanescentes corporis facultates sustinet, membrorum laxitatem firmat, dissoluta resarcit, dissipata recolligit, diffluentes sudores continet, putredini resistit, & auræ pestilenti ac febri præstantissimum est remedium. Biliosis & calidis naturis admodũ est salubre efficaciterque prodest contrà lienteriam, dysenteriam, imbecillam retentricem, vomitum, nauseam, & syncopen, maximè si aquâ pluuiali & chalybeata temperetur. Si eò frequenter os colluatur, præterquam quòd imbecillos dentes firmabit & fluidas gingiuas roborabit, etiam halitus summam gratiam præstabit. Si facies eo lauetur addito limoniorum succo, insignem acquiret venustatem. Si vna vel altera guttula oculis instilletur, claritatem iisdem conciliabit. Nam ratione vini detergebit ac mundabit & vi rosarum oculorum substantiam roborabit, recolliget ac firmabit. Quercetanus *in Pharmacopœa restituta, c.9. & in Diæt. c.11. vlt.* vinum rosarum purgans tradit ex *pallidis, albis* tam hortensibus quàm syluestribus *rosis*, quod vnâ cum biliosis serosos expurgat humores, ictericis, spleneticis, cachecticis & hydropicis conuenientissimum. Paratur ex mundatis resiccatisque *Rosarum foliolis*, quibus tertia vel media dolioli pars impletur, adduntúrque *passulæ maiores & minores* atque etiam *Cinamomi* quid: affunditur *vinum album* optimum, nisi maioris adstrictionis ac roborationis gratia rosas rubras rubro vino infundi mavelis, vel ipsum in autumno mustum. Quòd si purgans, vinum rosaceum expetis, *folia Senæ contusaq; Ialapæ radices* simul infundas. *Si lignum Rhodium & Vincetoxici radices* addideris, vinum hydropicis vtilissimum habebis. *Vinum rosaceum purgans.*

CA-

CAPUT XXVI.

Tinctura Rosarum.

TInctura Rosarum, efficaciæ certitudine vel cum ipsâ Corallorum tincturâ, pluribus ferè descriptionibus & encomiasticis verbis quàm virtutibus grauidâ, certans, veteribus incognita medicis, multarum magnarumque virium est: hepaticis aliis refrigerantibus longè præstantior. In Vnicornu, coralliis, gemmis, certè plus inquirere quàm inuenire, in rosis plus reperire quàm referre, videmur. Elicitur autem tinctura Rosarum etiam ex cadauerosis, marcidis ac mortuis, vt ita dicam, rosis, spiritus vitrioli vel sulphuris per campanam facti (quem idem cum illo principiū habere notum est Chymicis) beneficio. Maxima namque inter rosam & vitrioli spiritum affinitas. Hinc Chymici nonnulli modum tradunt, quo spiritus Vitrioli multiplici cohobatione præparatus tandem iucundissimum fragrantissimarum rosarum odorem per se nanciscitur & imitatur: vt adeò conformis & analoga rosarum naturæ essentia in vitriolo abditè latitare videatur. Sequentem autem in modum communi processu paratur tinctura. Rec. *aquæ fontanæ puræ li. ij. spirit. vitriol.* ʒ *ß. vel* ℈ *ij. Misc.* ita vt aqua reddatur acidula. Deindè rec. *folior. ros. rub. sicc.* ℥ *ß.* Ponantur in aquam illam vitriolatam in vase vitreo: agitentur frequenter & per noctem stare permittantur (NB. quò plus vitrioli spiritus addideris, nec tamen plus satis, eò citiùs tincturam elicies) posteà liquor colore, odore, & sapore rosarum præditus coletur eique admisceantur *sacch. alb.* ℥ *ij ß.* Meliùs hac ratione fiet. Rec. *aqu. pom. odorif. destill. vel aq. Endiu. lib. j. aqu ros. fragrantiss. lib. ß. spirit. Vitriol.* ℈ j. Ponantur in vase vitreo. Deindè *rec. ros. rub. sicc p. ij. vel* ʒ *ij.* Agitata probè stent per aliquot horas, donec tinctura perfectè extracta appareat: separetur per inclinationem ipsa aqua tincta vel filtretur: posteà addantur *Iulep. Ros.* ℥ *ij. Misc.* vel dissoluantur in illa *conseru. ros.* ℥ *ij* & vnà filtrentur. Atque ita nobilissimam habebis rosarum tincturam, hepati amicissimam. Hæc

Vsus & vires Tincturæ rosarum.

enim

enim hepar, & alia viscera corroborat, & eadem ab obstructione liberat, ardorem & sitim restinguit, bilis ferociam sedat, putredini resistit ac proinde febres abarcet, cor & spiritus ab omni malignitate præseruat, iis etiam conuenit, qui post epotum vinum generosum crapulâ obruti vndiquaque concaluerunt: vel qui nimiâ irâ periculosè excandescunt. Paratur & tinctura crassioris consistentiæ ex subtilissimè tritis Rosarum rubrarum foliis atque affuso spiritu vitrioli, præparatis: cuius varius vsus in conficiendo balsamo, hepate rosorum Diagridiato, tabulis, electuariis, &c. Clarissimus Angelus Sala tincturam proponit *in Ternario suo Bezoart.* quam claretum rosaceum appellat. Paratur autem hoc modo. Rec. *aqu. fontan lib. xij flor. ros. rub. exiccat. M.* j. *Cinam. opt.* ℥ j. Suprà ignem in olla vitreata ad ebullitionem vsque cum aqua coctis & colatis statim (aliâs amarus adstringensque sapor nauseam excitaret) postquam tamen refrixerint, adde *olei Sulphuris per campanam*, vel *olei vitrioli* tantum quantum sufficit ad acorem, *sacchari* item pro singula libra *tincturæ* ℥ j. Excellentissimum est in peste. Nam ratione olei vitrioli (quod omnem omninò corruptionem respuit pariterque acidum suauemq; præ se fert saporem) aduersatur corruptioni, sitim extinguit, cor roborat, omnesque alias corporis partes robore magis demulcet quàm quiuis alius liquor fructusq; acidus, aliâs medicis familiaris. Hactenus Sala. Magis tamen placet à me propositus anteà modus; quo non ita amarescit tinctura, fieri possent ex *floribus violarum, Boraginis, Buglos. Cyani* (quæ tamen itidem purpureæ, non cæruleæ, redduntur) *Amaranthi, Balaust.* in dysenteria, *Pæoniæ* in Epilepsia, *Papaueris erratici* in pleuritide, &c. Ex his ipsis tincturis parati iulepi & syrupi elegantissimi sunt; essentiâ namque & proprietatibus, colore, odore, sapore rosarum præditi, maximi vsus ad refrigerandum febrilem ardorem, refrænandam bilem, roboranda nobiliora viscera, abarcendam putredinem, mundandam uniuersam massam sanguineam. Sed quoniam isti

plus

plus sacchari recipiunt, plus anteà etiam spiritus vitrioli addendum, ne tincturæ aciditate ab ipsa sacchari dulcedine euicta & suppressâ à scopo aberremus & compositionem sitim potiùs excitantem quàm extinguentem acquiramus. Et hoc ipsum est, de quo tantoperè conqueruntur sæpiùs exæstuantes ægri: quòd nempè plus iusto dulces omnes sint acidi aliàs dicti syrupi nostri. Verùm de tincturâ rosarum & syrupo ex ea parato consulas etiam, si placet, Quercetan. *in Pest. Alexic. lib. 2. c. 3.*

Controuersia: an acidula Rosarum tinctura febrientibus conueniat?

Cæterùm haud contemnendæ, nunc enodandæ, controuersiæ semina superiùs proiecta, quæ litigiosis curiosorum disquisitionibus rigata & exculta in monstrosam ac giganteam planè stirpem facilè excrescerent. Dictum enim & edoctum, vitriolatam rosarum tincturam viscera corroborare, obstructiones reserare, sitim & ardorem extinguere, bilis ferociam sedare, putredini resistere, febres abarcere; cùm tamen contrariarum omninò facultatum esse videantur ea quæ tincturam constituunt, Rosa spiritusque vitrioli. Rosa namque refrigerat, siccat & adstringit, & vt spiritus ille suâ ratione. Refrigerantia verò siccantia & constringentia liberos corporis meatus anfractuosos coarctāt, impactam materiam condensant, perspirationem impediunt. Ergo obstructiones non minuunt, sed augent. Obstructionis enim mater adstrictio. Ergo retentam ferocientem bilem non temperant, sed magis excitant & exasperant. Consuetis enim viis excludi non sinunt. Ergo ardorem & sitim non restinguunt, sed exacerbāt. Ergo putredini non resistunt, sed fomentum suppeditant. Ergo febrem non abarcent, sed alunt. Ergo viscera non corroborant sed corrumpunt. Quibus fortè rationibus commoti medicorum quidam vt omnia in vniuersum acida atque adstringentia ita vel maximè vitrioli spiritum à febrium curatione remouerunt, imò cordiales dictos aliàs syrupos, acetosæ, acetosellæ, acetositatis citri, Limonum, malorum coronatorum seu granatorum, Berb. Rib. proscripserunt. Verùm intempestiuò,

pestiuo, ne dicam iniquo, iudicio. Neque enim acida vt acida, nec adstringentia quatenus adstringentia, sed quatenus ineptè præter rationem atque indicationem vsurpata, fortè noxia sunt. Ritè parato spiritu vitrioli probè præparata mundarum rosarum tinctura conuenienter exhibita nunquam nocebit: vt nec alia naturæ grata acida vel acetosa, quæ quum refrigerent, bilis omninò tyrannidem infringunt, ardorem mitigant, sitim compescunt; quum verò resiccent, putridos & malignos humores vel corrigunt vel sumunt: quum tenuium sint partium ac proindè incidendi attenuandique facultate prædita, partes obstructas penetrant, reserant, à crassis, viscidis ac lentis humoribus liberant, cumque grata adstrictione repurgatas confirment partes confortentque facultates, omnibus omninò modis febres & impugnant & expugnant felicissimè. Præterea nec extremè fluida sunt aut sicca, nec similarium, sed heterogenearum omninò partium, vt nec ipsa rosa. Vitrioli sanè spiritus hermaphroditicæ naturæ est, vt alia plura Hermetica, quæ calidis immixta calefaciunt, frigidis associata refrigerãt, geniumque tam variè quàm facilè mutant. Respicienda potiùs igitur mirabilis eorum & harmonica temperatura quàm lenis ac minimè enormis adstrictio; quæ & aquis temperatur & saccharo mitigatur edulcatur, exæquatur, atque etiam tum in faucibus statim à saliua, tum in ventriculo, tum ab ipso calore natiuo, infringitur. Quòd si quibusdam in medicamentis prædominari videatur acidastringens qualitas, consideretur & in ipsis febribus prædominari sæpè nimiam humorum tenuitatem ac mobilitatem paulò arctiùs coercendam. Hinc & ipse Galenus acutissimis in febribus Armenam concessit bolum. Nec tantoperè repurgatis præsertim corporibus obstructio reformidanda; quæ nec semper subsequitur & verò quandoque plurimùm auxiliatur, præsente nimirùm periculoso fluxu viriumque resolutione. Nonnunquam etiam malignis potius occurrendum qualitatibus & periculosa fermentatione turgescentibus humori-

moribus quàm plenariæ incumbendum concoctioni. Perſpirationem quoque, cuius abſentia febrium cauſa, præſentia earundem cura, tum acidorum tum adſtringentium ope firmitatis interioribus, propulſis ad exteriora quibuſuis aduerſis, non impediri ſed promoueri, quotidiana teſtatur experientia. Quorſum enim aliàs tam frequenter ſudoriferis admiſcerentur acetoſa, aceta Bezoartica, ſpiritus acetoſi, Bolus, terra ſigill. Cornceru. vſt. &c. Quandoquidem igitur nullis non nationibus commendatus atque vſitatus tum vitriolici ſpiritus tum roſarum vſus, tincturam noſtram roſaceo-vitriolatam priſtinæ dignitati reſtitutam meritò defendimus, vtvt acida ſit partim, partim & adſtringens. Tantùm equidem abeſt, vt modicâ adſtrictione vaſorum adaugeat obſtructionem, vt illâ ipsâ potiùs roborati meatus interni faciliùs ab obſtruentium humorum vaporumque ſarcina liberentur, bilis ac feruidus ſanguis refrænetur, incorruptus præſeruetur, veluti ſanguineum ac viuidum roſarum colorem vigoremq; ſpiritus vitrioli beneficio perennare conſtat. Adde quod refrigerans remediorum vis accidorum admixtione intendatur. Omnes ferè febrientes ſimul atque ſitientes de nimia exhibitorum iulapiorum ac ſyruporum dulcedine conqueri audias, niſi commixta fuerit acidorum vel ſuccorum vel ſpirituum portio, quâ ſitifera ſacchari dulcedo temperetur. Et vix triuiales ſatisfacient ſyrupi; qui bilioſis in affectibus vel bileſcent ipſi, vel morbificam cauſam non ſatis validè aggredientur. Porro monet Alexander Maſſaria, vt & alii medici, à dulcioribus purgantibus, vt Manna, ſyrupo roſarum ac violarum ſolutiuo & ſimilibus cum melle ſaccharoue confectis in ardentibus ac bilioſis febribus abſtinẽdum eſſe, ne in bilem conuertantur. Hoc optimè præcauebis additâ vnâ vel alterâ ſpiritus vitrioli guttâ, vel ſubacidâ tamarindorum pulpâ vel acidulo Tartari, præſertim vitriolati, cremore. Sic & metuta præcauebitur bileſactio, & vlterior inhibebitur putrefactio, & euacuandi præparabuntur ſucci, craſſi attenuabuntur,

lenti

lenti incidentur, furibundi compescentur, purgatæ partes roborabuntur, nec enormis subsequetur expurgatio: atque insuper promouebitur non pepasmus solùm, sed & ipsa pepsis tandem. Iulius noster Cæsar Scaliger (qui sanè firmissimam nobis scalam ad subtilioris non modò sed & solidioris cognitionis arcem attingendam cœlitùs attulisse videtur) illustri quodam loco nostram stabilit sententiam, vbi nobilissimum exercens ingenium sic inquit: Mali Punicæ fructus ex acidis facti dulces faciliùs atque celeriùs putrescunt. Igitur acidum videtur contrarium corruptioni. Quamobrem magnoperè miror, quid in mentem venerit recentioribus, vt adducerentur febrientibus acida prohibere. Nam tametsi astringunt acida, videnturque propterea facere, ne corpus εὔρουν fiat: extinguunt tamen, ac simul obiiciunt sese pro reparatione valetudinis putrefactioni. Danda fuit igitur opera, ne tantis frustraremur vtilitatibu[redacted]ictionem t[redacted]us eorum co[redacted]ient vrinas, aut sudores. Eiusmodi verò non pauca sunt, vel modicè calida vel etiam intra modum: quorum vis multo erit vsui, sine incommodo febrientis. Ita & occurretur incensioni, & habebitur causæ ratio: nimirùm simul extinguemus, simul aperiemus. Igitur qui prohibent in febribus Punica mala subacida, videntur ignari tum rerum, tum etiam causarum. Dulcia profectò sunt amouenda, quæ tamen ipsi dant: & monentur à Dioscoride tamen, id ne faciant. At subacida, quæ dicunt etiam vinosa Græci, vocant Arabes almuzi, non solùm non obstruunt, verùm etiam (omittamus extinctionem atque tuitionem à putredine) incidunt, aperiunt & vrinam cient. Isti tamen sunt Arabum sectatores: quorum conatus laudandi quidem, si iudicio recto seligerent ad simplicitatem, non exædificarent factiones, aut propter odium aut propter ostentationem. Hactenus Scaliger.

Scaligeri sententia de remediis acidis, febrientibus concedendis.

Antequam hoc caput finiam, inquirere libet; qui fiat, quòd spiritus vitrioli rubicundum, oleum verò Tartari per deliquium subuiridem è rosis tincturam eliciat.

Quæstio iucunda.

In tinctura namque rosarum spiritus acidi siue vitrioli siue sulphuris guttulæ aliquot rosis aridis affusæ colorem rubicundissimum, rubini æmulum, exhibent: oleum verò Tartari per deliquium ex resoluto sale factū virore eas inficit. Aiunt: aciditates istas non nisi superficietenus rosas aggredi atque alterare non ad intima penetrare nec nisi exteriorem rudioremque tincturam emulgere: salem verò Tartari tanquam longè potentiorem, è profundioribus partibus trahere interioremque tincturam elicere. Videntur autem menstrua Tartarea, si non omnia, salina tamen, vt sal ille deliquio resolutus, plerunq; naturâ suâ non tam rubicundam, veluti spiritus mellis, sulphuris & vitrioli, quàm vel viridem vel cœruleam tincturam elicere. Sic spiritus vrinæ quoque coralliis præparatis superfusus tincturam non rubicundam, sed cœruleam extrahit; licet crassiusculè tantùm puluerisatis affusus flauescat. Ex eadem [redacted] vel Veneris [redacted] cum spiritu vrinæ extrahitur tinctura cœrulea cum [redacted]. Ex cœruleo Lazuli lapide cum spiritu mellis tincturam non tam cœruleam quàm rubellam elicies, vt & ex ipso Sapphiro. Spiritus vitrioli ex violis cœruleis vel ipsis etiam Cyanis non cœruleam sed purpuream tincturam elaborat. Sed nimis fortean prolixi videamur; breuiùs reliqua pertractaturi.

CAPVT XXVII.

De oleo Rosarum stillatitio.

OLeum rosarum stillatitium genuinum ipso auro Iaspideq; præstantius est ac preciosius. A sexcentis rerum Chymicarum peritissimis & omni apparatu instructissimis pharmacopœis id requiras, ab vno vel altero vix accipies: vt omninò pro summo thesauro haberi atque reseruari possit: quod Argentinenses faciunt, felices illius possessores. Certò quidem certius est, proprium rosis balsamum seu oleum non minùs ac aliis vegetabilibus esse: verùm cùm Mercuriali potiùs, aquosâ & terrestri siccâ quàm sulphureâ oleosâ constent

stent substantiâ, atque insuper subtilis admodum, tenuis, ac volatilis sulphureæ, quæ in ipsis, substantiæ portio sit, destillatio rosacei olei faciliùs quidem promittitur quàm præstatur. Nam ex centum etiam libris vix vnica quidem aut altera drachma per se sine alienæ rei additamento elicitur. Eius ergo loco officinæ oleũ ligni Rhodii odoratissimi cõmuniter substituunt, quo in illius defectu vti cogimur. Est autem hoc ille longè ignobilius, iniucundius, inefficacius; resinosi cuiusdam saporis particeps, quemadmodum & ipsum lignũ, quod nil aliud quàm vel Cedri, vel Aspalathi vel santali quoddam genus esse videtur. Germani Rosenholtz & Rhodisholtz vocant: Attamen, vt verum fatear, suauissimum comparatur oleum rosaceum, si in rosarum penuria pulueris ligni Rhodii vel æqualis vel tertia pars conquassatis admisceatur rosis ac decenti peractâ digestione vnâ destillationi destinentur. Quòd si non nimiam Camphoræ portionem (eam nempè, quæ vix ac ne vix quidem odorem in ipsa rosarum & ligni Rhodii mixtura prodat) prædictæ massæ adieceris, successu minus frustrabere. Lutetiæ essentiam rosarum tam excellentis iucundique odoris conficiunt, vt vna vel altera gutta manib⁹ affricata odorem per triduum seruet indelebilem. Cuius quidem parandi modum describit Libauius *in Alchymia Pharmac. p. 223*. Sed quantumuis eâ methodo oleum procedat, nunquam tamen tantam spirabit fragrantiam atque prius: quod ex conquassatis in lapideo mortario rosis sequenti ratione parari medicus Gallus doctissimus, Clossæus, retulit. Recipiatur, exempli gratia, *rosarum* dicto modo *contusarum libra xij. sal. commun. lib. iij.* Fiat stratificatio in doliolo ligneo circulis suis probè munito, ita vt primum & vltimum stratum sit è sale: affundatur aliquid *succi rosarum* seorsim expressi, doliolum obfirmetur operculo suo, reponatur in cella per duos menses, quibus exactis aperi vas & quarta pars harum rosarum dicto modo fermentatarum destilletur per vesicam: destillatus liquor affundatur residuis rosis eodemq; modo pergatur,

Oleum ligni Rhodij.

Lignũ Rhodium, Rosenholtz quid sit?

tur, donec totum extillauerit. Habebis aquam fragrantissimam, spiritum ardentem & oleum, quæ ab inuicem separanda. Quidam parum essentiæ *Garyophillorum* antè destillationem rosis addunt & parum *olei amygdalarum dulcium*, sicque copiosius colligunt oleum, cùm sulphura sulphuribus facilè iungantur & inhæreant. Sunt qui *oleo Garyophillorum, rosis* non nimis apertis sed maiori ex parte conniuentibus adhuc addendo, priùs admisceant *Ciuetta* quid & *Benzoini Camphoraq;* parum. At verò non tam odoris vigor quam virtutis valor respiciendus. More butyri vel *olei Anisi* concretùm colligitur: rectificatum subtilius redditur, at non fine iactura. Felici quoque successu contusis ac digerendis *rosis* admiscebis *sacch. cand.* sic procedendo: Rec. *ros. fragrantiss. libras decem, sacch. cand. lib. totidem.* Misce in mortario conquassata: posteà cucurbitæ spaciosæ indantur, validè intrudendo: & superinfusâ aquâ rosarum fragrantissimâ stent probè munita tres septimanas vel mensem solaribus exposita radiis. Tum destillentur per alembicum. Habebis & aquam & oleum odorantissimum, sed paucum: copiosius, si non decerpta rosarum foliola, nec omninò apertas rosas, sed calyces sumpseris.

Vel: Rec. *pulu. Benzoin q. v.* Irrigetur *spiritu rosarum*, iterum exsiccetur & irrigetur, tertiâ, quartâ vel sextâ vice. Tandem addi potest digerendis ac destillandis rosis: vt & *Ciuetta* quid commixtæ priùs *moscho, Caryophyllis, radicibus Ireos Florentinæ & sacch. cand.* Sic & *oleũ ex floribus Violarum, Benzoino, radicibus Ireos Florentinæ & sacch. cand.* conuenienti destillatione poteris elicere. Commiscent aliqui *Terebinthinam* clarissimam: quâ sanè sumptâ vrina redditur exquisitissimè Violas olens.

Clarissimus Claudius Deodatus *lib. 1. Panthei Hygiastici c.* 13. sequentẽ cõmunicat liquorẽ rosarũ Mercurialẽ fragrantissimũ. Rec. *Myrrhæ* claræ, lucidæ, nouæ, gumosæ, non siccæ vel squalidæ, ac omninò selectissimæ *lib.* j. Minutim confringatur & cucurbitæ imponatur: affundantur *succi rosarum* ab omni sedimento fæcibusq;

busq; impuris liberati ℥ viij. Mox accenso forti igne è cineribus vel arena prolias oleum vnâ cum aqua sua. Mirabile refert esse secretum in curandis vulnerib. atq; vlceribus. Separandum a. oleum ab aqua: cuius aquæ vncia vnica multis aquæ communis libris addita tanto illas odore perfundit, vt tota rosacea pretiosas quasuis aquas odore suo roseo superare videatur.

Præstantissimum vel ideò est verum ac genuinum oleum rosarum, quòd cæteris omnib. oleis corroborantibus tutiùs commodiùsque in affectibus calidis etiam, vt febribus, &c. eo vti possimus. Cerebrum & cor mirè roborat, efferuescentes spiritus blandè temperat, vires instaurat, humorum putredini, adustioni, inflammationi, malignitati resistit. Referunt aliqui, veri olei rosarum stillatitii guttas aliquot in iusculo gallin. vel columb. assumptas purgare, eoq; magis, si priùs illud cum auri finissimi præparatis foliis commixtum in digestione aliquandiu steterit: atq; ita simul purificare sanguinem incipientemq; lepram, si aliquoties eâ dosi exhibeatur, abigere. Potest variis medicamentorum formulis cordialibus admisceri. Extrinsecus etiam vsurpatur vel per se vel balsami in formâ, vel vnguentis cardiacis & cephalicis preciosis commixtum. Temporib. illitum capitis dolorem vel à feruescente tum venoso tum arterioso spirituoso sanguine vel ascendētib. præcalidis vaporibus excitatum egregiè mulcet, spiritus animales ac vitales recreat. In febribus ardentibus & malignis cordi illinendum esset, si eius copia haberetur. Est illustrium & pecuniosorum hominum medicamen; auro potabili, tincturâ Corallorum & præstantissimis quibusuis cordialibus haud inferius. *Vires & vsus olei rosarum stillatitij.*

Ex illo ipso oleo Rosarum, magmate candido & exquisitè depurato olei nucis muscatę expressi, tincturâq; conuenienti rosarum, balsamum conficitur fragrantissimum, cuius odore cerebrum ac spiritus reficiuntur & refrigerātur, balsamum natiuum Microcosmicū fouetur ac conseruatur, somnusq; promouetur: vtile in febribus & aliis calidis affectibus, cerebrum in consensū *Balsam. ros.*

trahentibus. Et sanè Balsamum hoc rosarum in calidis præsertim capitis morbis longè prætulerim quamplurimis cæteris ex Ambra, Moscho & Ciuetta, preciosis quidem, sed fraudulento lucricupidorum mangonum artificio turpiter nonnunquam adulteratis, admixto Microcosmi carbone seu pseudobalsamo occidentali, stercoreâ nescio quâ digestione præparato, compositis. Tantum valet auri sacra fames. Cæterùm obseruatum à me sæpiùs, infirmos febrientes rosarum balsamo plurimùm refectos, aliis grauatos potiùs fuisse. Sit a. in promptu Rosarum balsamũ paraturo tinctura rof. spiritus vitrioli beneficio ex rubicundissimis rosarum foliis confecta, non liquidior illa, sed spissior, atq; insuper oleum Rof. stillatitium verum fragrantissimum. Iamq; balsamum formaturus basin seu corpus ipsum ex candido nucis muscatæ olei expressi & per abstractionem, spiritus rosarum vel vini medio, ab oleaginosa substātia liberati magmate præparatum per se liquefaciat, aquâ vel spiritu rosarum fragrantiss. sæpè lauet, atque duab. fundamentalis corporis partibus, linimenti formam iam adeptis vnam circiter ipsius tincturæ addat, lenissimo lentissimoq; calore misceat & institutâ debitâ coagmentatione tantum olei admisceat, quantum ad balsami consistentiam & functionem necessarium videbitur. Vel mastichen purissimam crassiusculè puluerisatam in aquâ vel spirit. Rof. coque, donec albissima & ab oleo suo separata videatur, rosamque potiùs quàm Masticen oleat. Candidum hoc corpus Masticinum sæpius impraegna spiritu rof. tum iusto calore solutum cum oleo rosarum stillatitio, additâ tincturâ, concorpora. Solui posset etiam dicta basis oleo Beenino inodoro.

Balsam. essential. Rof. Ex eodem oleo Rof. & saccharo albiss. vel Cand. subtilissimè trito balsamum essentiale parari potest elegātissimum: cuius portiuncula vino generoso indita statim dissoluitur vinumq; roseo imbuit odore & sapore viribusq; præstantissimis. Quod arcanum studio suppressit Quercetanus *in Pharmacop. Dogmat.*

CA-

CAPVT XXVIII.

IVlepus seu Iulebus rosaceus fieri solet ex aquæ rosarum partibus tribus & sacchari albissimi partib. duabus, debitâ coctione ad iustam consistentiam. Potest etiam hoc modo parari. Rec. *conserua rosf. vel simplicis vel vitriolata* ℥ *v. vel* vj. Dissolu. in aquæ fontanæ puræ libris tribus & colentur ad vsum, additis, si placet, aquæ *Rosf.* ℥ *ij.* vel etiam, vbi caloris & sitis extinctione opus, *succi Citri, Limon. aut Arant.* ℥ j. *vel spiritus Sulphuris, Vitrioli, Salis, paucis guttis.* Loco aquæ fontanæ non raro *aqua vel cocta hordei vel stillatitia* refrigerantes sumuntur, vt *aqua Acetosf. Endiv. Fragor. Viol. Nymph. Cichor. Portulac.* Vbi verò nimiæ refrigerationis metus, aquæ Cinamomi nonnihil additur, quæ suauiorem etiã reddit potum. Ex tinctura rosarum & saccharo vel simplici vel rosato tabulato Iulepus vel Syrupus paratur omnium elegantissimus & efficacissimus. Est Iuleb Rosarum cordiale & hepaticum medicamentum, totius corporis æstum moderatur, incalescentes humores temperat, consumptos feruore spiritus recreat, incendia febrilia restinguit, nimias vigilias sedat. *Iulep. Rosf.*

Syrupus Rosarum triplex habetur in Pharmacopoliis: simplex, solutiuus, & syrupus è rosis siccis. Simplex vel vnicâ alterâve rosarum Damascenarum, si haberi possint, si non, incarnatarum per noctem infusione facta paratur; vel multiplici fit infusione, diciturq; Muchar Arabicè Latinè Mucharum rosarum, siue syrupus Rosarum solutiuus, ex multiplici florum infusione. Compositionis mod⁹ in dispensatoriis passim habetur. Et videatur Quercetani Pharmacopœa Dogmatica restituta. Hoc hîc notatum velim, eò purgantiorem reddi syrupum, quò crebrior fuerit infusio, longiorq; mora posteriorum infusionum: notandumque, tempore tãdem paulatim vanescere ac disperdi vim eius catharticam: vt quò vetustior eo fiat infirmior. Authorum quidam, vt Nicolaus, indefinitam aquæ & rosarũ quãtitatem & coctionis durationem reliquêre. Mesueus rosarum recentium libras sex aquæ calidæ libris quin- *Syrupi varij Rosarum.*

decim horis octo infundit in vase vitreo, facta expressione, aquamq; rursum calefacit & rosarum tantundem infundit, macerat, colat, exprimit. Colaturæ libras quinq; cum sacchari libris quatuor in syrupum percoquit: quo processu sæpè repetito syrupus solutiuus efficitur. Quòd si multiplicis infusionis, vt nouenæ, selibræ incoquas sacchari libram vnam, parùm purgabit; si libram libræ, mediocriter; si sesquilibræ Mucchari associes debitâ coctione libram vnam sacchari, sic satis purgabit & tamen sine violentia; pondere trium vel quatuor vnciarum exhibitus: quem si flatus plus excitare quàm excutere obseruaris, quod per accidens nonnunq̃ fieri solet, aquam Cinamo-Anisatã addere licebit.

Maiorem acquiret efficaciam, minorem verò requiret dosin, si saccharum separatim cum aqua rosarum percoxeris ad consistentiam valdè crassam tumq; demùm Muccharum addideris.

Solidè doctus Solenander *Consil.*10.*sect.*3. hunc tradit syrupi illius conficiendi modũ. Rec. rosas rore madentes & imbutas: quibus affunde rorem vernum Maialem, macerentur calidè horis 24. in vase arctè clauso; sequenti die fiat expressio infusarum, & infusio recentium. id repetatur nouies. Muccharum expressum cum sacchari pari quantitate immittatur in cucurbitam & fiat aquei humoris affusi per lenem destillationem in B. M. separatio, & remanebit in fundo syrupus.

Quercetanus succum rosarum multiplicis infusionis expressum, nullo alieno addito liquore, digerit, defæcat, & abstractâ omni aquositate seu sero depurat & conspissat, tandemq; additâ dimidiâ sacchari parte in syrupum coquit. Simplex ille syrupus rosarum lenissimus est & alterans potiùs quàm purgans. Refrigerat & vniuersi corporis calorem ac sitim extinguit, bilis feruorem temperat, insomniam leuat, internas partes corroborat. Qui multiplici fit infusione, solutiuus dictus vsitatissimus est, ex benigniorum catharticorum cholagorum classe. Bilem & serum potissimùm euacuat, rarò vltrà primam corporis regionem vires suas extendens,

dens, obstructas vias aperit, excretricem vim roborat & stimulat, lentos humores abstergit. Vtilissimus in febribus biliosis, tertianis, putridis, ardentibus, erysipelatosis, malignis, petechialibus, pestilentialib. Putredini enim, venenis & aeris vitiositati resistit, ventriculi incendium & igneum calorem huncq; consequentem sitim inexpletam, extinguit. Vtilis præterea in biliosa diarrhœa, dysenteria, ictero, cachexia, &c. Viscera nimio calore dissoluta roborat & ad naturalem temperiem reducit, (Dodonæi tamen iudicio ventriculo incommodus, quòd eum laxiorem debilioremq; relinquat. Quod si omninò fieret, aquæ Cinamomi pauxillo admixto vel aliis facilè corrigi posset) & modicè aluum subducit. Ac proindè scitè omninò Mindererus in Aloedario suo: Nouimus, inquit, experientiâ teste, rosacea medicamenta stomacho, iecori, pulmonibus, cordi, imò & vniuersis visceribus dissolutionem & laxitatem ex hebetudine, putredine, aut corruptelâ aliqua dependente patientib. eximiè prodesse, acres sanguinis ichores salsumq; serum nihilominùs pro diuerso apparatu ac contraria qualitate rosis insidente, quâ & laxant & adstringunt, educere: atram bilem & adustos humores, cutim planè fœdaturos, scabiem, vlcera, furunculos, abscessus, melicerides, lichenas, psoram ipsamque tandem lepram generaturos, faciliter emungere. Hinc Poeta,

Purgat & obscœnam vultu rosa perlita lepram.

Dosis syrupi rosacei simplicis ab ℥ ij. ad ℥ iij. alterius a. per multiplicem infusionem facti, ab ℥ j. ad ℥ iij. At verò hîc animaduertendum, nimis multiplici infusione syrupum illum maximè aperitiuum, abstersiuum & catharticum nonnunquam reddi. Vndè etiam eum in biliosis naturis, febribus, & acutis morbis lenitiui loco inconsideratè vsurpari, Ludouicus Septalius iudicat: testaturq; *lib. 3. Animaduers. §. 49.* sæpenumero sese obseruasse, aut solitarium aut ex sero lactis sumptum tantam humorum copiam euacuare, quantam vix intestina, mesaraicæ venæ & ventricul⁹ capere simul possent:

vndè arbitratur vir ille accuratissimus, ab vniuerso corpore & venis maioribus syrupum illum humores trahere. Cui adstipulari Casparus Bauhinus videtur *lib. 2. de compos. med. c. 22*. Obstructiones, inquit, hepatis & venarum mesaraicarum aperit, inchoanti hydropi & febribus lentis prodest; at prægnantibus, cum tormina excitet & ora vasorum recludat, exhiberi non debet. Eiusdem sententiæ Fernelius est: Venarum, inquiens, arteriarum, ac præcipuè iecinoris obstructiones expedit, nec secus ac Aloe crebro vsu ora venarum aperiens sanguinē ꝓplicit: & *c. 9*. Prægnanti, ait, parū tutus, quòd venas plerunq; reseret. Tantū abest, vt, q̄ Massaria quidē metuit, dulcedine quadā sua bilescat vel in nutrimētū cōuertat. Et Claris. D. Sennertus *Inst. lib. 5. part. 1. c. 11*. Menses, inquit, aperit: quapropter grauidis non ꝓpinandus. Quibus clarissimis viris ego nō omninò repugnarim. Virgunculis a. cachecticis, discoloratis, alba febri, mensiumq; difficultate laborantibus purgantem rosarū syrupū cōmodissimè offerre soleo. Vim aperiendi simul & purgandi habere, Aloenq; ratione quadā imitari, obseruaui. Quare etiam rectissimè Aloe rosarum succo imprægnat, fæminisq; menstruorū defectu & vasorū vterinorū obstructione laborātibus exhibet.

Syrupus rosarū solutiuus compositus non vnius generis est, sed variis modis ab authoribus concinnatus. Montani compositionē ingrediuntur p̄ter rosas omnia Myrobalani genera, *Sena, Polypodiū, Epithym. Rhab. cort. rad Helleb. nigr*. Montanus eum melancholicis, scabie, psorâ, impetigine, cancro, morbo Gallico, & elephantiasi affectis infectisq; frequentissimè cōmendauit: vt & post eum Martinus Rulandus. Basileenses eum cōponunt *ex infusione rosarum. Sen. Rhab. Agaric. Cinam. Zingib. & seminibus Anisi. Dosis ab ℥ j. ad ℥ iij*.

Syrupus è rosis siccis ita parari solet. Rec. *rosarū rubicundissimarū exiccatarū libram vnam*. Infundatur in *aqua calentis pura libris sex*, horis 24. Infusionem hanc, reassumptis semp nouis rosis siccis, ter repete. Tandem in expressione dissoluendæ *sacchari albissimi libra tres*, & coctio

coctio ad iustam vsq; consistentiã instituenda. Vtimur eo in affectib. adstrictionem requirentib⁹, vt in dysenteria, lienteria, tenui catarrho, nimio vomitu, vteri rheumatismo: partes internas roborat earumq; vlcera deterget ac glutinat. Notandũ hîc, in syrupi istius cõpositione rectissimè omninò sumi resiccatas, non recentes, rosas. Licet n. & recentes plus terreæ substantiæ & siccantis adstringentisq; facultatis obtineant, humidũ tamen adhuc permixtum, in exiccatis ablatum, habent, cuius ratione laxandi & abstergendi vim nonnullam seruãt, minusque adstringunt. Aliàs & ritè paratus constringendo & roborando per accidens etiam purgat.

Omnium optimè syrupus de rosis siccis sequentem in modũ pararetur. Rec. tincturæ Rosarum rubrarũ exiccatarum, de qua superius q.v. Exhalare sinas in B. M. quartam, tertiam, vel mediam partem. Nam ꝙ supererit materiæ, ob aquosioris partis euaporationem ac sequestrationem, tantum abest, vt adhibito mediocri calore virium quicq̃ amittat, vt potiùs tum efficacius tum coloratius reddatur, qualitatib. acidis, adstringentib, & roborantib. tum ipsius menstrui tingentis tum & rosarum imprægnatum. Rec. igitur *saccharum rosaceum, in pauca rosarum aqua dissolue* & ita decoque, vt formam sacchari rosati repræsentet. Sic a. perfectè decoctũ extrà ignem paulatim rursus coquere sine; tum paratam tincturam subindè instilla, massamq; totam frigidiorẽ agita: eâ tamen cautione, vt tantundem prædictæ tincturæ affundatur, donec vniuersa materia legitimam syrupi consistentiam nacta videatur. Vulgari syrupo longè præcellentior est, veris rosarum virtutibus dotatus ac ditatus, colore visui iucundissimus, odore & sapore tum odoratui tum gustui gratissimus. *Syrupus à tinctura Rosʃ.*

Videntur equidẽ diuersi rosarum syrupi ideò excogitati, diuersis vti satisfieret desideriis. Vel n. laxare solũ voluerũt veteres syrupo rosarũ laxatiuo, vel expurgare vehementiùs syrup. ros. solutiuo, præsertim cõposito, vel adstringere syrupo è rosis siccis. Quæ varia veterũ intentio diligenter obseruanda, ne, ꝙ fieri solet, periculosâ, cõfusione validiora pro leniorib. exhibeamus ca-

thartica, primis adhuc infarctis viis venisq;, crassiorum crudiorumq; excrementorũ copiâ. Præmittẽda namq; ferente occasione lenientia seu laxantia, ne inuerso ordine præmissis electiuè purgantib. seu per electionẽ attrahentib. expellentibusq; catharticis, nec amotâ priùs illuuie fœculentiore subductoriis quidem, cœlioticis, scybalologis seu eccobroticis remediis, non detractâ antecedente causâ morbificâ, nondum expiatis primæ regionis sordibus, nec lubricis intestinis, nondum fluidâ, ꝙ tamẽ Hippocrates toties tantoperè requirit peccante materiâ, purgans medicamẽ retentis cõmixtum fæcibus obtundatur, debilitetur, impediatur, atq; adeò minùs de reliquis profundiùs hærẽtib. educat; aut moueat quidem, sed non remoueat; impellat, sed non expellat; introductis sæpè multis magnisq; incommodis.

Mel rosarũ colatum & non col. Ad syrupũ quodammodo referri potest *mel rosaceum solutiuum*: cuius notissima compositio omnib. in dispẽsatoriis aliisq; libris habetur. Paratur vt syrupus rosaceus solutiuus ex multiplici infusione rosarũ recentiũ: sed loco sacchari assumpto melle. Virtutes eius eædem ferè quæ syrupi, præterq̃ ꝙ minùs refrigeret, magis aũt abstergat: crassæ pituitæ educendæ accomõdatissimũ. *Dosis eius ab* ℥ j. *ad* ℥ *iij. & iiij.* Habetur & mel rosaceum simplex Mesuei colatum, & non colatum. Mel rosaceũ Mesuæ colatum fit *ex rosis rubris* nondum planè apertis, contusis & cũ melle coctis, reseruatâ ad vsum colaturâ. Fit & aliis modis: vt *ex succo rosarum cum melle cocto.* Sũptum crassos humores attenuat, viscidos incidit, lentos abstergit, tussi medetur, ventriculum roborat, coctionemq; promouet. Gargarismatis in forma vsurpatũ & aquis vel decoctis accommodatis cõmixtũ oris fauciũ, gingiuarum atq; tonsillarum inflammationes sedat; foris impositum vulnera & vlcera mundificat. In vulneribus capitis & menyngum fracturisq; cranii cõmodissimum est, præsertim aquâ vitæ dilutum. Mel rosatum non colatum paratur *ex rosis rubris conquassatis & in melle* sine colatura aliquandiu insolatis, vel priùs etiam parùm coctis. Raucedines mitigat, oris, faucium, colu-

mellæ,

mellæ, gutturis vtriusque, superioris & inferioris, atq; asperæ arteriæ vitiis medetur.

CAPVT XXIX.

EXtractum rosarum hac ratione commodissimè parant Chymiatri. Rec. *recentes rosarum flores* sereno cœlo collectos (ne madorem habeant alienum) ad partem vnam menstrui vel proprii, id est, *aquæ rosarum vel roris Maialis simplicis* aut *stillatitii, partes sex.* Inde cucurbitæ, ita vt fundus eius non nisi ad dimidium impleatur, ne inter bulliendum superabundet in Alembicum materia. Cucurbita cum Alembico cæco benè claudatur pasta ex aqua & farina facta, chartaque superinducta. Pone in arena, & igne primùm lento, deindè paulatim aucto vsque ad gradum tertium ferè bulliat materia in alembico per diem artificialem. Exime. Tinctum menstruum effunpe & serua in vitro probè obturato, ne quid expiret. Noui menstrui affunde iam partes tres. Clausa cucurbita vt anteà in arena ponatur horis sex Rursum exime & effusum menstruum tinctum serua. Hoc fac, donec nulla tinctura ampliùs menstruo communicetur. Totum menstruum per partes anteà collectum cucurbitæ indatur cum alembico rostrato, adiuncto recipiente. Probè clausis iuncturis ponatur in B.M. tepido, non verò calente, ad ebullitionem: spiritum primò egredi solitum excipe & amoto recipiente beneque clauso, vt integer seruetur spiritus, aliud admoue, quod viliorem excipiet spiritum: quod, vbi phlegma fluere inceperit, remouendum. Cognosces autem spiritum tum ex odore fragrantissimo, tùm ex facilitate fluxus. Phlegma namq; tardius exit. Hoc veniente augeatur ignis, vt bulliat B. Relinque ita in B. donec materia in fundo cucurbitæ ad mellis spissitudinem perueniat. Auferatur iam alembicus rostratus & affuso in materiam crassam spiritu primò collecto, superponatur cæcus. Pone in digestionem in B.M. modicè calente & leniter bulliente, vsque ad iustam materiæ consistentiam, tibi placentem. Ex hac benè seruata parùm ponatur in vino & rubicundissimum euadet. *Extractum Rosarum.*

Qui processus clarissimi Philippi Mulleri est. Alium proponit Petrus Poterius *in Pharmac. Spagiric.* Infusiones, inquit, illæ, quæ vulgo in officinis Pharmaceuticis fiunt, probè purgatæ in vrinalis fundo post humiditatis eductionem exrractum relinquunt purgationibus peraccommodatum. *Datur à* ℈ j. *ad* ʒ j. Aluum & vrinas blandè mouet, & eadem quæ syrupus rosarum officinarum præstat, licet in longè minori quātitate. *Datur aliquando ad* ʒ ij. In eo parando magna est habenda cautela: secus non purgat. Ita & extractum violarum se habet. Huc vsque Poterius. Ex saturatè rubentibus & quodammodo nigricantibus rosis proprio menstruo, aquâ rosarum nimirùm spiritu vitrioli acidulâ redditâ extractum parari potest præstantissimum, iis in affectibus, qui exiccatione & adstrictione opus habēt, vt in dyarrhæa, dysenteria, enormi mensium fluxu, hæmoptoe, hæmorhoidum abundantiâ. Fluidum extractum nil aliud est quàm tinctura superiùs proposita.

Rob. & condit. fruct. Ros. seu Cynosb.

Fructus *Rosarum sylue strium* seu *Cynosbatorum condiuntur saccharo aut melle*, commendanturque in calculo, gonorrhæa, mensium profluuio, diarrhæa, dysenteria. Ex eorundem fructuum pulpa electuarium & quasi extractum quoddam paratur contrà alui fluxus immodicos, vomitiones & ventriculi infirmitatem. Lanuginem autem & acinos auferunt, fructus mundatos in vino rubro, dum mollescant, coquunt, pulpamque per cribrum traiiciunt, quam addito saccharo iterum lento calore in ros seu electuarii consistentiam coquunt. Ioannes Crato à Craftheim *in consiliis* valdè commendat conditū Cynosbatorum ad ruborem faciei emendandum: sumendum autem antè prandium, tum & antè cœnam. Idem in quodam consilio: Caro, inquit, Cynosbati condita eiusdem facultatis est, cuius Cydonia & non solùm ad reprimendos vapores & humores contemperandos magnam vim habet, sed & calorem renum, ne calculos generet, infringit, & eos laxiores, & faciliùs calculos excludant, reddit.

CA-

CAPVT XXX.

COnserua rosarum, quæ & saccharum rosarum & Rhodosaccharum dicitur, varia habetur variis in locis & pharmacopoliis: vt conserua rosarum incarnatarum, rosarum rubrarum vel simplex vel vitriolata. Parandi modus non solùm pharmacopæis, sed & mulierculis probè cognitus sexcentisque ferè libris consignatus. Communiter fit *ex conquassatis seorsim rosis recentibus tritoque saccharo*, inuicem commixtis. Elegantissima redditur, si vel *spiritus vitrioli, vel succi citriorum, Limonum aut Granatorum affusione tinctura rosea* eliciatur atque adeò in conserua floridus floris color conseruetur. Illustres ac nobiles quædam matronæ sequentem obseruant processum. *Vitri capacis*, ampli latique orificii, conseruandis conseruis apti, fundum consternunt saccharo puluerisato ad transuersi digiti altitudinem: superspergunt flores Rosarum selectiss. remotis remouendis. Huic florum strato superiniiciunt nouum saccharum eodem, quo rosæ, pondere, iterumque flores: & ita fiat S. S. S. vltimumque seu summum stratum ex saccharo conficiatur. Vitrum membranâ vel vesicâ probè occlusum exponatur æstiuo tempore feruentissimo Solis ardori per tres septimanas vel mensem vnum, quo temporis spacio materia duriuscula reddetur & optimè condietur diuque reseruabitur. Aliam conseruæ Rosarum præparationem, qua flores non solùm integri permaneant, sed proprios suos insuper colores, odores, & sapores totos conseruent, tradit Quercetanus his verbis: Accipe *flor. Ros. optimè mundat. & exiccat.* ℥iiij. Misce cum *sacchari calidi* & cum *aqua ros.* ad perfectionem decocti (sicut decoqui solet saccharum rosatum tabulatum) *libra vna*. Idem *saccharum cum admixtis floribus* denuò bulliat ad ignem, donec pfectè coctũ apparuerit: cuius pfectionis signũ est, dũ eiectũ cũ spatula bracteas quasdã & veluti folia facit: tũc vas æneũ, quo materia cõtinetur, ab igne remoueatur rotulâ continuè commouendo, donec in puluerem reducatur saccharum, & additi flores ab eo separabiles,

Rhodosaccharum seu Conserua Ros.

biles, & nihilominùs in conseruã conditi existant, integros adhuc cõseruãtes suos colores, odores & sapores.

Vires & vsus conseruæ Ros.

Est a. conserua rosarum incarnatarum, vt & Damascenarum muscatellinarum maximè cordialis: bilis ferociam compescit, faucium & ventriculi mitigat ardorem, emendat linguæ ariditatem, frequentissimè cor caputque roborantia ingreditur electuaria.

Conserua rosarum rubrarum, præsertim antiqua, tenuibus & salsis catarrhis confertim noctu decidẽtibus viasq; spiritales occupantibus egregiè medetur, infirmo & laxo stomacho auxiliatur. Vtraq; capiti, pectori, hepati & ventriculo summoperè ꝓdest. Illa tamen potissimũ cõmendatᷣ hypochõdriacis à Montano in cõsiliis, & Hoechstettero in ꝑclaris suis obseruationib. In principio phthisis conuenientissima, quia modicè refrigerat, abstergit & moderatè siccat: quo in casu pleriq; cõseruã rosarũ incarnatarum ꝑferunt, vt quæ nec nimium constringat nec enormiter soluat. Summarum in summa virium est rosarum conserua, veterum & recentiorum medicorum testimonio.

Conserua ros. alb.

Rosarum albarũ cõserua (ne huius planè obliuiscar) in albo mensium fluxu & gonorrhæa cõmendatᷣ. Scio quidẽ, nõ leuẽ hîc controuersiã agitari: an conserua rosarũ in ꝓpriè dicta Phthisi (q̃ Græci etiam φθόην appellant; in qua lenta totius corporis consumptio, atrophia & occulta febricula ex pulmonis exulceratione originẽ trahẽs, obseruatur) vtilis sit nec ne? Sed de hac q̃stione inferiùs in nosologia Rhodopharmaceutica.

Controuersia.

Conseruam Rosar. alii frigidam, alii calidã statuunt. Arbitror ego, diligenter atque accuratè distinguendum esse tum inter ipsas rosas, tum & præparandi rationem atque ipsam etiam accommodationem siue ipsum vsum in hoc vel illo affectu. Temperata est vtplurimùm: calidiuscula redditᷣ ab admixto sacch aro, ꝙ in calidis ac biliosis corporibus facilè bilescere non nescio. Negat ob hanc causam Rhases, qui calorem & ardorem in ventriculo patiuntur, saccharum rosaceum cõmodè comedere, præsertim, æstiuis solibus, ob metũ caloris

caloris atque sitis: improbatque Septalius in animaduersionibus practicorum consuetudinem, qua altero à peracta purgatione die saccharum rosaceum ex aqua aliqua refrigerante febrientibus propinare solent, vt caliditas siccitasque vi purgantis medicamenti facta & ex febri relicta atque etiam sitis compescatur. Verùm errant illi potiùs intentione & collineatione, quàm felicis successus assequutione. Sacchāro namque Rosarum pallidarum, lactis, exempli gratia, sero diluto residuas in prima regione feruescentis ac biliosi succi reliquias non solùm contemperant, siquidem haud solitarium, sed refrigerante liquore dilutum exhibeant rhodosaccharum, sed potissimum abstergent & ad vlteriorem promotionem atq; eductionem præparant. Qui si solam intenderent refrigerationem; Iulepo potiùs rosaceo, vel aliis refrigerantibus; si virium restaurationem & corroborationem atq; adeò eam etiam, quæ per accidens & consequens fit, expultrice facultate roboratâ, priùs stimulatâ, coarctatisq; partibus superius, vlteriorem purgationem seu postpurgationem; conseruâ rosarum rubicundissimarum scopum attingerent.

Conserua ros. vitriolata.

Conseruam rosarum vitriolatam dictam quod attinet, est ea partim rosarum virtutibus prædita, partim vitriolicis qualitatibus imprægnata; plurimis in affectibus proficua; cuius multiplicem vsum is facilè perspexerit, cui infinitæ ferè tum rosaceæ tum vitriolicæ facultates cognitæ. Est conseruarum omnium elegantissima, Rubini colore tincta: est & iucundissima, iis præsertim, qui acidis delectantur, prasinam bilem euomentibus & amarum ructantibus vtilissima, nec non siticulosis febricitantibus. Optimus ex eâ cum aqua dissolutâ, factâ colaturâ, fit Iulepus refrigerans ac reficiens, stomachalis & hepaticus, biliosis, erysipelatosis, summâ subitaneâque irâ excandescentibus, vel post crapulam exæstuantibus, & febrientibus gratissimus.

In conserua rosarum infinita ferè exhibentur reme-

Conserua ros. composita. dia alterantia, purgantia & corroborantia: exempli gratia,

Rec. *conseru. Ros.* ℥ij.
spec. arom. ros Gabr. ʒjß.
Nuc. Ind. condit. ʒij.
ol. Cinam. destill. gutt. iij.
Fiat electuar. stomach.

Rec. *conseru. ros. vitriolat.* (quæ fieri solet, recenter paratæ rosarum conseruæ instillando spiritus vitrioli guttulas aliquot ad gratam vsque aciditatem eliciendamque roseam tincturam: quod & citri succo efficitur) ℥jß.
Croc. Mart. ʒ ß.

Fiat electuarium dysentericum pro duobus vel tribus dosibus: quod quidem mixturâ elegantiam potiùs quàm efficaciam amittit.

Rec. *Conseru. Ros.* ʒj.
Laud. op. gr. iij.

Misc. vel Laudanum in minutissimas pilulas formatum conseruæ indatur.

Conserua ros. purgans. Conserua rosarum solutiua seu purgans.

Rec. *conseru. ros. vitriolat.* ʒj. *pulu. gumm. Ind. solut.* ℈ß. *vel cremoris siue magisterij Scammon. vel florum Rhabarbari gran.* XII. *olei Cinam. vel, ros. gutt.* j. *Misc.* De gummi illo Indico superius.

Cremor seu magisteriũ Scammon. Cremor seu magisterium Scammon. sequentem in modum conficitur. Rec. Scammon. opt. q. p. Superfunde Spiritum vini rectificati ad supereminentiam quatuor digitorum circiter. Digerantur in B. vitro benè occluso, loco calido, per aliquot dies, donec factâ solutione color, & vis scammonii extracta videantur. Extractum calidum adhuc traiiciatur & coletur per chartam emporeticam, fœcibus interceptis: purior pars, quæ transiit, affundatur aquæ rosarum frigidæ: (vel, si placet, colaturam illam in vas satis amplum effundas, eique aquam rosarum superfundas) post aliquot horas tota Scammonii essentia ab omnibus sordibus liberata visciditate quadam instar picis coa-

coagulari incipiet. Coagulum hoc seu cremorem Scammonii colligas, exicces, & duro imposi-tum lapidi læuigando redigas in puluerem candidum.

Quod si secundâ vel tertiâ vice dictum processum iteraris, albissimum, correctissimumque Diagridium habebis. Cuius dosis à granis VII. ad gran. XVI. XX. & XIV. Felicem successum sæpiùs expertus sum.

Flores Rhabarbari.

Flores Rhabarbari hac ratione sublimantur. Rec. *extracti Rhabarbari* ℥ß. *flor. Sulph.* ℥j. *ol. Cinam.* ℈j. Concorporentur & exiccentur lento igne in vasculo seu patella vitrea. Indantur cucurbitæ vitreæ superposito alembico, donec flores assurgant, quos vnâ cum relicta materia tritos iterum sublimes, hoc tertium instituto. *Dosis gran.* VII. VIII. ℈ß. *gran.* XII. Purgans est in quamplurimis affectibus, præsertim in peste, tutissimum. Prægnantibus tamen incommodum. His namque propter fœtum eiiciens Sulphur infestum.

Tinctura, seu balsamū essentiale Rhabarbari.

Florum illorum loco sumi posset tinctura Rhabarbari, sic præparanda. Rec. *Rhabarbari* vel communis, vel Monachorum dicti, *in frustula concisi* ℥i. Superfundè *olei amygdalarum amararum* ad trium digitorum eminentiam, *vel* ℥iiii. Quadraginta diebus solo solari calore digerantur; qua ratione oleum Rhabarbari essentiam in se deriuabit. Exprimatur postea massa per Hippocratis manicam vel linteum. Expressioni optimum vini spiritum affunde, atque in B. M. per aliquot dies relinque. Sic namque spiritus vini omnem Rhabarbari essentiam extrahet. Residuum Rhabarb. cum nouo digeratur oleo, donec iterum tingatur oleum, & ex hoc spiritus vini beneficio tincturæ euocetur: qui processus tamdiu est repetendus, donec Rhabarbarum nullo amplius affusum oleum colore inficiat. Tinctus verò viri spiritus ad dimidiæ partis consumptionem destillationi subiiciatur, quodque destillatione prodiit, reliquo coniungatur spiritui, secundâ,

tertiâ, quartâque vice repetitâ dictâ destillatione. Tandem verò totum per alembicum prolicias: tum demùm enim veris impraegnata viribus tinctura vnâ cum spiritu vini prodibit; quam ad mellis consistentiam, vel balsami formam, facta in vaporoso balneo abstractione, deducas. *Dosis* ℈ß. *gr.* xii, *vel* ℈i. in conserua vel syropo Rosarum.

Elegantissima conserua rosarum lenitiua seu laxatiua.

Alia conserua rosarum purgans. Rec. *conseru. ros. incarnat.* ʒi. *confect. Alkerm.* ℈i. *Mercurij dulcis* probè praeparati *grana* xiii. *olei ros. stillat. gutt.* i. Misc. Elegantissima & tutissima fit conserua rosarum lenitiua seu laxatiua, si loco sacchari *Mannae purissimae* iusta quantitas in *aqua rosarum* dissoluatur & ad syrupi consistentiam coquatur, addanturque rosae pallidae (quae caeteris magis purgant) recentes, lentaque potiùs quàm violenta coctione in conseruae formam redigantur. Poteris & *Diagridium* in petia ligatum filoque suspensum vnâ cum *Manna* in *aquâ rosarum* coquere, tandemque exprimere & remouere. Quod si verò suspectum sit Diagridium, *Ialapae seu chelapij puluis subtilissimus* in fine admiscendus, & *cremoris Tartari* quid. Est ea radix (quae vel nigra quaedam Mechoacanna, vel nigrum Rhabarbarum, vel vitis nigra Mexicana, sigillum Marianum Indicum seu Americanum) insipida, nec, vt Diagridium, violenta, non tyrannicè, vt ita dicam, aliorum catharticorum more grassatur: vtramque bilem, pituitam & serum potissimùm educit; à cuius eluuie longè plures, quàm vulgò docetur, affectus, tum chronici tum acutissimi promanant.

Conserua rosarum cerebrum & cor roborans. Rec. *conseru. ros.* ℥ii. *confect. alkerm.* ʒi. *Ambr.* ℈ß *Cran. human. pulueris. vel. praepar.* ʒi *pulu Marchion.* ℈i. *cum syr. de Beton.* fiat Elect.

CAPVT XXXI.

Electuariũ Ros.

Electuarium duplex è rosis parari solet potissimum in tabernis pharmaceuticis: alterum electuarium

rosa-

rosatum Mesuæ dictum; alterum electuarium è succo rosarum Nicolai vocatum.

Electuarium rosatum Mesuæ *è rosarum succo, saccharo, Manna, Diagridio, trochiscis de spodio, troch de Berb. Gall. moschat. & Croco* compositum clemens & salubre est cholagogum. Pilulas aggregatiuas & pil. de Hermodactylis ingreditur. Aliâs euiluit: licet altero non sit vilius. Galliam tamen moschatam perperam recipit, vt & Crocum, quæ ad nobiliores partes exhalantia odoratissima & penetrantissima virosorum catharticorum vehicula nunquam purgantibus, fœminis præserrim exhibendis, admiscenda. Est aliâs proficuum in febribus biliosis, cephalalgia, cerebri tumoribus, vertigine, ophthalmia, ictero, arthridite calida. Augustani, de re Medica optimè meriti, virgunculis maturis, debitâ mensium purgatione destitutis id commendant. *Dosis à* ℥iii. *ad* ℥ vi.

Electuarium è succo Rosarum Nicolai priore vsitatius est: cuius hæc correctissima descriptio:

Rec. *succi ros. rub.*
sacchar. alb. ana ℥xvi.
Scammon preparat. ℥iß.
Santal. rub.
alb.
Citrin. ana ʒvi.
spod. ex ebore ʒiii.
Camph. ℈i.

Succus rosarum cum saccharo ad iustam consistentiam coquatur, deindè tritæ species adiiciantur. Diagridium cum succo rosarum seu Diagridium rosatum basis est totius compositionis. Neque enim purgant reliqua, sed purgandi vim enormem Diagridii potiùs refrænant, partesque grauiter stimulatas roborant, excitatum calorem & commotæ bilis feruorem temperant. Mediam tamen santalorum partem sufficere, Camphoram verò, tanquam impertinentem, & tenuitate sua viqne penetrandi ad interna nobilia

membra exhalantem secumque virosam Diagridii qualitatem deducentem omitti, Mannam verò addi, debere arbitror. Camphora certè non, vt vulgo quidem opinantur, frigidæ qualitatis est. Associata namque calidis, calefacit; frigidis, refrigerat, atque adeò hermaphroditicæ est naturæ.

Nec omnia frigida sunt, quæ refrigerant. Nam & calida sæpè caloris vel discussione atque resolutione, vel extractione refrigerant; quemadmodum & frigida caloris coarctatione calfaciunt. Tragacanthum igitur vel Mastiche commodissimè substitueretur, vel mucilago seminum Cydoniorum cum aqua rosarum extracta vel succus cydon. qui Diagridium in Cydoniato seu Diacydon, quoque corrigit, ac moderatur.

Habetur electuarium illud in solidâ, id est tabularum, & liquida, id est, opiatæ forma. Vtrumque biliosos ac serosos expurgat humores, etiam è distantioribus corporis partibus, in febribus aliisque affectibus calidis & biliosis vtilissimum. *Dosis à* ʒ ii. *ad* ʒ v. Solidum tamen, quod in confectionis seu tabellarum forma, potentius est liquidiore. Minorem enim succi rosarum quantitatem recipit atq; reseruat.

Ingreditur & Rosa Theriacam & Mithridatium.

Pilulas superius iam diximus frequentissimè cum aqua rosarum formari; succum præterea quamplurimarum pilularum massas ingredi. Possent etiam ex inspissato rosarum extracto pilulæ ad placitum confici; vt in dysenteria;

Rec. *extract. ros. rub. gran.* xii.
Laudan. op. seu Rhodopij, gran. ii.
Croci Mart. gran. viii.
Ol. ros. destill. gutt. ii.
Misc. *fiant pil.* vii. *pro vna dosi.*

Trochisci ros. Trochiscorum rosaceorum, rarò vsitatorum, compositio è dispensatoriis petatur. Hepati aliâs & ventriculo, infirmis, succurrunt, obstructiones iecorarias reserant, febribus chronicis & hydropisi medentur.

Ingre-

Ingrediuntur etiam rosæ plurimos alios trochiscos. *Tabula ros.*
Tabulæ ex speciebus aromat. rosat. Gabriel. paratæ in acidularum vsu temperationis & corroborationis gratia communiter experuntur. Vtilissimæ sanè æquè ac vsitatissimæ, multisq; aliis plurimorum compositorum compositionibus præferendæ.

Tabulæ & rotulæ ex aqua rosarum, conserua ros. extracto ros. spir. & ol. ros. stillatit. variæ pro varia Medici intentione concinnari possunt. *Rotula ros.* Rotularum, manus Christi dictarum, cum margaritis superiùs mentionem fecimus. In officinis prostat etiam, saccharum rosaceum tabulatum: Item morselli ex succo rosarum rubicundiss. recent. cum infusione spiritus vitrioli; vel ex subtilissimo rosarum rubrarum puluere paucis, ad eliciendam scilicet tincturam necessariis, guttis spiritus vitrioli vel sulphuris respersō; vel ex vitriolata rosarum tinctura cum stillatitio rosarum liquore, sed fragrantissimo, additâ debitâ sacchari portione, & si placet, spiritus & olei rosarum portiunculâ: quorum morsulorum exquisita præparatio accuratam pharmacopæi dexteritatem requirit, nisi fine suo frustratus minùs felicem successum sæpiùs experiri maluerit. *Morselli elegantissimi è rubicundissimâ rosarũ tinctura.* Infusus enim spiritus vitrioli adstrictoriâ suâ aciditate in tabulas formandum saccharum in lentam quandam minusque gratam cogere massam solet. Gratissimi sunt saporis & insignium virium ad extinguendum calorem, sedandamq; sitim.

Magni quoque vsus rotulæ diarhod. Abb.

Puluis rosarum & per se reseruatur in officinis & plurima alia ingreditur interna & externa pharmaca. *Puluis ros.* Puluerisandæ autem rosæ, posteaquam probè exiccatæ fuerint. At verò exiccandæ minimè matutino rore vel diurnâ pluuiâ adhuc madidæ, nec penitùs iam in rosario explicatæ viribusque exutæ, sed ad iustam maturitatem perductæ: quarum exunguata foliola communiter in vmbra frequenti versione ne muceant, vel situm contrahant, exiccantur. Præsta-

ret tamen, Antonii Mizaldi iudicio in Horti Medici campo ꝟ areâ 1. rosas, vt & alios flores vel Soli blando exponere, vel clibano, pane ablato, adhuc mediocriter calenti, imponere; modò non diutiùs inibi detineantur. Ita namque exiccatæ & colorem & odorem & vires meliùs retinebunt. Siccat rosarum puluis, adstringit, deterget & corroborat. Imò etiam purgat, si drachmæ vnius pondere exhibeatur: quod & puluis violarum præstat. Vel per se vel cum melle mixtus oris vitiis efficaciter medetur.

Hepar rosaceum catharticum. Ex eodem puluere componi potest puluisculus catharticus, minimâ dosi maximè efficax, hac ratione. Cremoris Diagridii sumas quantum placet. Huic, vel etiam guttæ mundæ, addas subtilissimi pulueris rosarum quartam vel sextam circiter partem. Terendo commisceas: posteà tantillum spiritus vitrioli (quantum nempè sufficit ad corrigendum Diagridium & extrahendam rosarum tincturam, cremori Diagridiato conciliandam) aspergas, & lento calore massulam exicces: habebis hepar rosarum, seu substantiam roseam rubicundum hepar repræsentantem: quam ad placitum in puluerem rediges. Hoc Diagridium rosatum Viennensis quidam celeberrimus vir salis rosati purgantis nomine mihi communicauit.

Species Aromatici rosati Gabrielis. Species è rosis paratæ variæ quidem sunt. Commendatæ potissimùm, quæ in officinis prostant, species aromatici rosati Gabrielis: quæ *ex rosarum rubrarum drachmis quindecim, Glycyrrhizæ rasæ drachmis sex, lign. Al. santal. citr. ana* ℥iii. *Cinamomi electi* ℥v. *Caryophyll. Mac. ana.* ℥ß. *Gumm. Arab. Tragacanth. ana* ℥i. ℈ii. *nuc. musc. cardamom. min. Galang. ana.* ℥i. *spic. Indic. Ambr. cineritia. ana* ℈ii. *Mosch.* ℈i. compositæ caput, ventriculum, cor & omnia nutritionis membra roborant, nauseam & vomitum sistunt, flatus discutiunt, putredinem à concoquendis in ventriculo contentis abarcent, digestionem promouent.

Species

Species diarhodon Abbatis, Nicolai, quæ ex *santali alb. santal. rub. ana* ʒij. ß. *Tragac. Gumm. Arab. Spod ana* ℈ij. *succ. Glycyrriz. radic. Asar. Mastic. Spic. Indic. Cardam. Croc. lign. Al. Caryophyll. Cinam. Gallia mosch. vera Mesuei, Rhabarb elect. aut Rhapontici seu Rha Thracici, Acinorum Berb. Semin. Anis. Fœnic. Basilic. Melon. Cucurb. Citrul. Cucum. Papav. alb. Intybi, id est, Scariola, Portul. Lactuc. ana* ℈j. *Margarit. prapar. Ofs, de cord. Cerv. ana* ℈ß. *Ros. Sacch. cand. ana* ℥j. ʒiij. *Camph. gr. Vij. Mosch. gr.* iijß. compositæ caliditatem hepatis, ventriculi, pulmonis, lienis & renum temperant; coctioni opitulantur, vires restaurant, biliosis febribus & ictero conferunt, capiti post exantlatum ex crapula dolorem robur addunt. Phthisicis etiam, hepaticis, & cardiacis conveniunt. **Species diarhodon.**

Species rosatæ novellæ; quæ Rosarum viridium, *Glycyrrhiza ana* ℥j. ℈iiß. *Cinamomi* ʒij. ℈ij. *gr.* ij. *Caryophyllorum, Spic. Ind. Zingib. Galang. Nuc. musc. Zedoar. Styrac. calamit. Cardam. semin. Ap. ana* ℈j. gr. viij. & Norimbergensium additamento *sacchari* ℥j. ℈iiß. recipiunt; ventriculi & cordis imbecillitati medentur, stomachi subversiones & nauseas compescunt, cardiacis & pulmonicis succurrunt, dissolutas & relaxatas ventriculi vires instaurant, iis qui chronicis conflictantur affectibus, conducunt: præcipuè verò ad ventriculi, hepatis & cordis intemperiem calidam siccam, quæ sitim vehementissimam & ardorem inducit, valent. Plurimas etiam alias species ingreditur rosa. *Dosis* prædictarum specierum *à* ℈i. *ad* ℈iv. **Rosata novella.**

Tragemata ex prædictis speciebus rosaceis varia medicus pro re nata conficiet. Tragea ex *pulvere rosarum & saccharo*, addita *Crystallorum Tartari* portione, composita, clementer purgat. Addi posset & *pulvis Violarum Martialium.*

Sal Rosarum duplex est; essentialis per crystallisationem & fixus ex Rosarum fœcibus seu cineribus per calcinationem extractus. Chymici triplicem statuunt salem; vegetabilem & volatilem, qui facilè in auras abeat cum spiritu vel proprio vel proprio vel vini; ani- **Sal Rosarum duplex.**

malem seu vtriusque naturæ participem salem in tincturis maximè remanere arbitrantur: mineralem verò seu fixum cineribus arctè inhærere, nec nisi per calcinationem separari posse docent. Iuxta quam doctrinā salem Rosæ vegetabilem & volatilem in eiusdemmet spiritu; mediæ naturæ participē in eius tincturâ; fixum verò atque mineralem in cineribus habemus atque possidemus: at verò postremum ferè tantùm separabilem. Nam sal volatilis cùm perexiguus & ferè nullus sit in rosis, præsertim albis (vt & omnibus in frigidis, succosis seu humidioribus recentibus herbis ác floribus) difficilimè & minima in quantitate eum elabraveris. Salivum tamen Crystallum roseum, colore, odore, sapore & ipsis rosarum virtutibus imprægnatum, instar rubini pellucidum, est qui promiserit, nescio an promissum vnquam præstiterit. Vix aliter id fieri poterit, quàm è *rosarum saturatè rubentium* expresso *succo*, depurato, filtratu, despumato, ad mellis vsque liquidi consistentiam percocto, & in locum frigidum per aliquot dies reposito ad crystallisationem, addito fortean prius *Tartari crystallo*, vel *Nitro purificato*, cum *rosarum sale* paucissimo copulando & *rubicundissimâ Rosarum tincturâ* colorando. Plura videas hac de re *inferius cap* 33.

Crystallum Roseum.

CAPVT XXXII.

Acetum rosaceum.

A*Cetum Rosaceum*, creberrimo ac celeberrimo vsu passim decantatum, ex affuso rosis rubris optimo aceto fieri solet. Acetosa enim è rosis tincturam facilè extrahere iam notum est. Vsu frequentissimum est in syncope & lipothymia vel odoramenti loco vel epithematis in modum applicatum. In peste quin etiam non solum extrinsecus, sed & intrinsecus eduliis admixtum vsurpatur. Confert item febribus, præsertim ardentibus, cephalalgiæ calidæ, fervori iecoris, ventriculi & renum: refrigerat, repellit, siccat, adstringit, penetrat, incidit, purificat, roborat, & inflammationes sedat. Applicatur cum linteis epithematis in modum fronti, collo, cordi, pulsibus manuum ac pedum, aliisque partibus

tibus pro vsu necessario. Commiscetur plerunque aliis epithematum ingredientibus, aquis destillatis, vt aquę rosf. ol. rosf. &c.

Elegantissimum & efficacissimum fit acetum Citro-Rosaceum & Granato-Rosaceum, si folia rosarum rubrarum in succo malorum Granatorum vel Citriorum infundantur; vel succus rosarum sæpius purificetur tandemque cum acidis illis succis mixtus diuturnâ insolatione acescat.

Acetum Citro-Rosaceũ & Granato-Rosaceum.

Oleum Rosarum coctum (Nam de stillatitio iam superiùs egimus *c.27.*) duplex habetur in officinis Pharmaceuticis nonnullis: completum & incompletum seu Omphacinum: Hoc, vtpote frigidius & repellendi vi præditum in principio morborum vtilissimum, illud calidius & in declinatione commodius. Ita quoque Galenus *lib.2. de compos. medic. s.g.c.2.* Olei sanè nomen, inquit, vnum est, qualitas & facultas diversa. Nam omphacinum frigidius: ex maturis oleis pressum calidius est; temporis autem progressu calefaciendi vim auget. Idem Galenus aliis plurimis locis oleum rosarũ modò calefacere, modò refrigerare, modò humectare, modò tenuis, tepidæ, & penetrantis substantiæ, modò adstringentis facultatis esse & repellere pro ratione præparationis & aliarum circumstantiarum, asserit.

Oleum Rosarum coctum: completum, & incompletum seu omphacinum.

Completum Oleum Ros. fieri solet ex rosis probè apertis & oleo olivarum maturarum. Temperatum seu tepidum & frigidiusculum est, roborat, blandè repellit, anodynum est & quodammodo concoquit, internâ phlegmone laborantibus succurrit, alvum lenit, lumbricos & alios vermes expellit, acerrimorum vim venenorum obtundit ac evincit, capiti confert, somnum promovet, vlceribus in capite manantibus ac fervidis eruptionibus illinitur, menyngum cerebri, & cranii vulneribus, fracturis & contusionibus convenientissimum, præsertim vbi dolorem subsequens insignis inflammatio præcavenda atque abarcenda. Præterquam enim quod astringente qualitate affluentes repellit succos, temperatáque frigiditate subortum mitigat calo-

Ol. Ros. compl.

calorem, suppurationem quoque in principio vulneris tantoperè desideratam atque necessariam promovet. In progressu tamen, laudabili apparente pure, rosaceo oleo addendum mel rof. vel syrup. ne longiore puris, non abstersi, morâ membrana computrescat.

Oleum rof. incomplet.

Oleum rosarum incompletum fit infusione roseorum calycum in oleo omphacino, id est, olivarum immaturarum. Refrigerat, siccat, repellit, adstringit, variarum partium, renum præsertim inflammationes restinguit, æstuantem ventriculum temperat, fluxiones sistit: potum, additâ præsertim terræ sigillatæ portione, dysentericos insigniter iuvat, lumbricos exterminat: podagricas mitigat inflammationes, arthriticos & hæmorrhoidales mulcet dolores. Galenus olei rosacei sæpissimè facit mentionem *in suis operibus Libro 2. de compos. pharm. sec. loc. c* 1. optimum iudicat id, quod ex oleo crudo, id est, omphacino fit, rosis quamplurimis in eo infusis; quodq; non vetus, sed recens. Commendat hoc in capitis dolore, inflammationum principio & augmento, in fracturis calvariæ: item in lethargo, & phrenesi aceto commixtum: qua commixtione oxyrrhodini nomen sortitur; estque epithematis genus & oleo rosarum & aceto vel simplici vel Rosaceo paratum, ad refrigerandum atq; repellendum potissimùm excogitatum. Veteres communiter olei Rosacei partes iii. aceti partem i. commiscebant agitando, immersasq; mixturæ oleacidæ petias applicabant affectis locis: vt docet Galenus *in Lib. de medic. facil. parab. c.* 1. Verùm aceti oleive plus minus pro necessitate sumendum. Cùm enim Omphacino quidem oleo, quod per se crassioris substantiæ, qualitatis verò constringentis ac proindè minùs penetrantis, acetum addatur, vti partium tenuitate viam aperiret, & commodiorem oleo redderet transitum; plus aceti requirunt robusta, crassa densaq; corpora, minus teneriora & quæ raræ nec ita solidæ texturæ. Præterea plus aceti requirit humidius cerebrum. Exiccat enim illud satis validè. Minus admittit siccum. Nimis enim exiccaretur cerebrum, & excitarentur vigiliæ,

Oxyrrhodinum.

giliæ,

giliæ, quæ aliâs plus satis siccum infestare solent cerebrum. Neque igitur acerrimum sumendum acetum ad conficiendum oxyrrhodinum, ne igneis, quas continet, partibus, calefaciat potiùs quàm refrigeret: Oleũ autem olivarum sit recentissimum. Vetustius enim, vt vinum, calidius; & novum singulis annis parandum oleum rof. omphacinum. Nam rosarum vis refrigerans tempore disperit; oleum verò maiorem caliditatem acquirit. Atqui cùm in principio calidior, tenuior & acrior fluxilis materiæ portio ad affectum locum prorumpere soleat, frigidis & constringentibus, non calidis, aperientibus & laxantibus instituenda defensio: quum verò iam insidens occupatæ parti materia vel concoquenda vel discutienda; calidis, resoluentibus & relaxantibus id potiùs quàm reprimentibus tentandũ.

Vnguentum rosatum Mesuæ ex axungia porcina lota & mundificata, succo vel aqua Rosarum & oleo amygdalarum dulcium debita coctione. paratum vsu frequentissimum est ad inflammationes varias, erysipelata & vlcera serpentia, fissuras item labiorum, papillarũ, &c. Cephalalgiæ calidæ medetur, ventriculi, iecoris, & cordis intemperiem calidam temperat, renum ardori & hæmorrhoidalium venarum inflammationi resistit. Elegantius non solùm sed & efficacius redditur, si subtilissimus rosarum rubrarum pulvis cum aqua vel & paucissimo aceto rof. tritus ac præparatus, vti præparari solent preciosa, probè commisceatur.

Vnguetum rof. Mes.

CAPVT XXXIII.

Atque ita ex prædictis satis constare arbitror, quæ, quales, quantæ sint rosarum facultates ac virtutes variis in compositionibus ac infinitis ferè medicamentorum formulis. Virtutes Rosæ eiusdemque partium singulares insigniores nunc commemoremus & ad varios affectus accommodemus; non oblivioni traditis simplicissimis & euporistis quibusdam rhodopharmacis. Talia namque sæpè cum operosis compositorum compositis efficaciâ certant. Operæ precium autem est,

Virtutes rosarũ singulares: & varia rhodopharmaca variis morbis accommodata.

accom-

accommoda quædam edocere paradigmata, quibus clarum fiat, nullum ferè dari morbum, cuius ad curationem rosea non requiratur, panacea, id est, cuius persanationi vel necessariò, vel iucundè, vel vtiliter absolvendæ rosacea non inserviant medicamina. Quin & plurimi solis rosaceis curari possunt affectus remediis, vt mox ostendetur. Cuius rei causa præter alias principalis hæc est, quod ita temperatâ & harmonicè concordantibus qualitatibus dotatam ac ditatam eam per Naturam condiderit sapientissimus Creator, vt pluribus omnino dicata, &, vt loquuntur, appropriata partibus videatur nobilioribus: quas & obstructas reserat atq; recludit, resolutas nimium seu relaxatas coarctat & constringit, infirmas corroborat, &, cùm omnibus ferè gravioribus in affectibus languente calido nativo præternaturalis ingravescere soleat calor, adeò, vt nonnulli suspicati sint, ægrorum neminem sine febricula mori, Rosa verò præter alias facultates refrigerandi quoque vim obtineat atq; exerceat, non potest non vt plurimùm prodesse vel saltem non obesse.

Febres rhodopharmacis curantur. Quapropter in ipsis febribus, omnium frequentissimis morbis verè Panacea Rosa videtur: tantoque magis ad vsum transferri debent medicamina rosacea refrigerantia, quantò magis ævo nostro cor quibusvis ferè in acutis affectibus accendi, nobiliores aliæ partes facilè inflammari, calidamq; frigidâ frequentiorem intemperiem observamus.

Febris diaria seu Ephemera. *Febrem diariam, Ephemeram* dictam, solitariam quidem, sæpè sola *aquæ vel Iulepi* vel *tincturæ rosarum* haustu, vel emulsione ex *seminibus* frigidis maioribus vel minoribus cum *aqua rosf.* factâ restringues. Quo in casu sequens euporistum rhodopharmacum vtilissimum. Rec. *rosf. vel recent. vel sic.* M. i. Affunde aqu. fontan. *vel acidul. vel ser. lactis fervid.* Mens. i. De colatura bibat æger ad satietatem vel necessitatem; admixto, si placet, pauco saccharo.

Synochus, febris. *In synocho tam simplici seu pura* quàm impura seu putrida, quarum variæ quidē species, vtilissimè, primùm præpa-

præparatis tum humoribus tum meatibus Iulapio, ſucco, ſyrupo & aquâ roſarum, additis aliquot ſpiritus vitrioli vel ſalis guttis, purgabis ægrum corpus vel ſyrupo roſarum ſolutivo, vel electuario è ſucco roſarum, vel roſâ Diagridiatâ ſeu Diagridio roſaceo; quorum certæ doſes ſuo quæque loco conſignata. Quanquam maxima variarum circumſtantiarum habenda ratio, ne vel in exceſſu vel defectu preces. Quapropter prudentiâ opus & dexteritate. Gratia exempli ſequens ſit catharticum rhodopharmacum.

℞. *electuarij è ſucco roſ.* ℥ß.
ſyrup. roſ. ſolutiv. ℥iii.
aqu. roſ. ℥ii. ʒii.

Miſc. additis, ſi placet, *cremoris Tartari vel Tartari vitriolati* granis aliquot.

Aliud: ℞. *Diagrid roſac. gran.* xvi. *vel* ℈i.
Formentur pil. vii. Illinantur *oleo roſarum* ſtillatit.

Aliud: ℞. *conſ. roſ.* ʒi.
pulv. Diagrid. roſ. gran. xvi.
Miſc.

Clyſmata pro neceſſitate quoque parari poſſunt ex iure carnium ſalito, melle, & oleo Roſ. vel mellis loco ſumpto ſyrupo roſ. ſolut. Quod validius erit enema, ſi Aloen roſatam addideris. Si præmiſſis validioribus purgantibus exhauſtâ potiore materiâ morbificâ, reliquias ſenſim educere volueris, vel aſſumptâ pulveris, ex Roſis, Saccharo & Cremore Tartari confecti, ʒi. vel conſervæ pallid. roſarum drachmis aliquot ſcopum attinges, vel Aloes vſu roſatæ voto ſatisfacies. Exhibebis autem vel ſingulis vel alternis diebus ſeptem pilulas, quarum quæque duo circiter contineat maſſæ grana. Suppoſitoria pro neceſſitate parari poſſunt ex maſſa Aloes roſatæ, addita ſalis gemmæ & Diagridii roſati portiuncula, ſi validiora deſideras.

Vomitu verò ſi ad ſuperna tendentem vitioſum humorem promovere animus eſt, grana vi. vii. vel viii. Gillæ Theophraſti cum aqua roſacea præparatæ vel ex roſarum *Rhodopharmaca emetica ſeu vomitoria.*

rosarum conserva vel stillatitia earundem aqua febricitanti propinabis. Sed & solus aquæ rosarum haustus copiosum sæpè vomitum movet, ob subsequentem pugnam roseum illum inter & in stomacho mesenterioq; fervescentem biliosum humorem.

Rosa mineralis. Efficacior est Rosa mineralis & rosa vitæ Chymicis dicta: quæ nil aliud quàm ipse Mercurius vitæ, ex *antimonio* Mercurio paratus *tincturâque rosarum* imbutus. Color enim illius incarnatis rosis similis vel à vehementiore præcipitati iam *pulveris candidi* exiccatione in fine adhibitâ, vel ab affusione *spiritus vini santalini* vel *rosacei rubicundi rursus* abstracti vel à lævigatione prædicti pulvisculi cum artificiosa *rosarum tinctura*; cui ad placitum *Ambra* quid vel Moschi posset adiici. *Dosis grana ij. vel iij.* confectioni *alkermes vel conserva rosarum* immixta: vel *grana vj. vij. viij. in vino Malvatico* vel *spiritu rosarum* infusa, soloq; posteà propinato *liquore*, in fundo relictâ materia, quæ eodem modo iterũ infundi potest, præsertim, si maior dosis primæ infusionis fuerit, vt *gran. x. vel* xii. Nam, quod omnem ferè excedit admirationem, rosa hæc mineralis, etiamsi multoties infundatur, easdem tamen ferè vires retineret. Quanquam autem, vt hoc obiter adnotem, ex Antimonio parata vomitoria nullâ re magis quàm Sale Tartari & saccharo mitigari, infringi, eòque deduci videantur, vt vel benignius per superna vel solum per inferna, radicitus tamen, expurgent: attamen alius mihi constat modus, quo vix melior, vix commodior excogitari potest. Integrum aliquando processum, Deo volente, propalabo. Qui vim Aquilæ sublimis & Reginæ Magnesiæ altius perpenderit, naturam & functionem ventriculi probè cognoverit, & iustis corrigentibus, commodisque instrumentis vncos aquilæ illius vngues vel præsecare vel obtundere, alas artificiosè deorsum flectere seu deprimere norit, voti particeps fiet. Implumis autẽ ita reddita vel saltem cicurata aquila in candidum mutata cygnum nullius vel odoris vel saporis in conserva rosarum vel cum saccharo albissimo

bissimo in orbiculorum ; rotularum seu tabellarum (manus Christi dictarum) formam redacta, pueris etiam atq; aliis alia cathartica fastidientibus absq; periculo porriguntur. Qua ratione dulcis quoq; vsurpari potest Mercurius, sed minus tutò, cremor item seu magisterium Diagridii, sed minus commodè, minusq; iucundè quàm aquila illa rosea, verè cœlestis, aureum & regium medicamen.

Sudorifera rosacea magno commodo febrientibus propinantur: vt sequens, *Rhodopharmaca febrifuga hydrotica seu sudorifera.*

♃. *aqu. ros.* ℥iiii.
acet. ros. ℥ß.
CC. præpar. ʒi.
vel Antim. diaphoret. gran. xxv.
vel lap. Bezoar. orient.
occid ana ℈ß.
Misc. *pro vna dosi.*

Bezoartico lapide ex rosaceo liquore frequentissimè vtuntur Indi.

Aqua Rosarum affatim bibita, præsertim, cui sal rosarum & acetum ros. per se præparatum ex solo succo, commixta sint, vel iusta salis Nitri præparati portio indita, sic satis sudorem movet. Meliùs adhuc si spiritus Salis rosarum essentialis spiritui rosaceo communi & aceto maritatus, propinetur.

Paratur autem sal rosarum essentialis, eleganter pellucidus, crystallinus, nec frigidiori loco expositus diffluens, quatuor potissimum modis. *Sal Rosarum crystallinus.*

1. Per iteratas pluries communis rosarum salis, calcinatione producti, solutiones, filtrationes & coagulationes. Sed hoc modo confectus rosarũ sal transparens quidẽ est, non tamen essentialibus imbutus viribus.

2. Rec. *rosarum* ad albedinem calcinatarum, id est, *cinerum nitidissimorum & sulphuris vel florum Sulphuris* æquales partes, misce, reverbera in reverberio, ut sulphur vstione abscedat, vel in furno figulino, minimè tamen occluso, non violento nimis igne: quo ex calcinato corpore superfusa calente rosarum aquâ salsum e-

V liciatur

liciatur lixivium, quod per filtrum traiectum destillationi vel evaporationi subiiciatur, donec parum supersit: tunc enim frigido loco expositum candicantes proiiciet crystallos, sicciore loco reservandos.

3. Modus hic est: Rec. *salis rosarum* communi calcinatione parati *q.p.* In vitrum coniice, affunde non simul & semel sed sensim & per vices spiritum salis etiam crudiorem nec ad summam subtilitatem & perfectionem deductum: obstrepet sal & initâ cum spiritu pugnâ fervescendo susurrum edet: iterum atque iterum salinũ spiritũ affunde, donec nullus amplius percipiatur strepitus: tam autem probè agitatam massam rosarum salinã spiritu salis impraegnatã ad quietẽ repone. Post horas aliquot affunde aquã fontanam clarissimam ad palmi eminentiam circiter, solutionem per residentiam vel filtrum purifica, & ad tertias evaporare sine, tum in cella rectè colloca, crystallinae striatim prodibunt rosacei salis gemmae: quibus separatis, residuum iterum ad tertias evaporet, collecto & ad vsum reseruato semper sale, donec nihil amplius labore dignum prodierit. Hoc modo praeparatus sal rosarum purissimus est, nec lixivium redolet, nec ita facilè in deliquium abit.

4. Modus. Rec. *fol. ros. vel rosar integr. q. v.* Contunde in lapideo vel ligneo mortario: expressum artificiosè succum & vel filtratione vel residentiâ purificatum ovi albumine decenter clarifica. Clarificatus succus leniter ebulliat in vase vel vitreo vel argillaceo, quem ebullientem diligenter despuma, omne vitans empyreuma: tunc factâ ad liquidi mellis consistentiam exhalatione in locum frigidissimum, puteum vel cellam, ad 5. vel 6. dies repone: salem invenies elegantissimum, gemmeum, angularem, efficacissimum, essentialem dictum, lavandum, exiccandum & ad vsum reservãdum. Non est autem quod magnam expectes copiẽ. Pauciora plerunque preciosiora.

Quaestio illustris. Quaeri posset hic; quâ de causa pleraq; sudorifera sint sicca, quaedam etiam frigida & constringentia, velut terra sigillata, bolus, sal & pulvis Cardui benedicti,

Scor-

Scordii, Veronicæ &c. C. C. vstum Vnicornu, ſpulvis ſerpentinus, lapis Bezoar, aceta Bezoartica, Antimonium diaphoreticum, Bezoarticum minerale, & alia, præſertim Chymica, cum talia ſudorem ſiſtere potiùs atque tranſpirationem impedire videantur? *Reſpondeo*: *Reſp.* exiccante non ſolum qualitate peccantes vapores, fuligines & ichores, ſudoris materiam, ea repellere, quæ omnium ſiccorum matris, terræ (fluctuantem famulam, aquam, terminantis) eſt natura, ſed & corroboratrice virtute confirmato vitæ propugnaculo hoſtilem abarcere humiditatem, ſubtili verò acrimoniâ atque aciditate craſſiorem humorem attenuare, vagabundum rorem cogere, vias venasq; anguſtiores penetrare, poros aperire atq; adeò harmonicè temperatis diverſis diſſimilarium ſubſtantiarum facultatibus promotâ tranſpiratione, pleriſque omnibus in affectibus, præſertim febrilibus, ſummè neceſſariâ, à centro ad circumferentiam adverſos ſeu vapores ſeu humores propellere atque ita ſudorem ciere.

Ad febrilem calorem reſtinguendum, & ferveſcentem *Rhodophar-* ſanguinem, ne nimium fluxilis ac penetrabilis non ſine *maca refri-* periculo è venis excidat, alienis locis grumeſcat, pu- *gerantia.* treſcat, aut in apoſtema concreſcat, incraſſandum atque ita intrà terminos continendum, ad refrænandam bilem, ſedandam ſitim, refrigerandas concalefactas partes nobiliores, vtiliſſimum eſt pro ordinario potu roſaceum Iulapium cum aqua Endiviæ, Nymph. Cichor. Acetoſæ vel fontana ſimplici præparatum, addito ſi lubet puro malorum Citriorum ſucco, iuſtâq; ſpiritus vitrioli portiunculâ. Vtiliſſima quoq; roſarum tinctura, quæ tum actu tum potentiâ frigida atque inſuper acidula redundantem ac ferocientem bilem obtundit, putredinem, in quam inflammatus ſanguis facilè degenerat, abarcet, malignitati reſiſtit, nidoroſos vapores vel conſumit vel ſupprimit, oris amaritudinem ſitimq; potenter ſiſtit, præterea cor, hepar, ventriculum, &c. roborat. Quidam loco refrigerantis potus vtuntur

pomorum dulcacidorum decoctò paucorumq; foliorũ rosarum exiccat.in aqu. fontan. addito nonnunquam vel Limoniorum vel Citriorum vel arantiorum succo, vel spiritu salis, vel spiritu vitrioli. Nonnulli aquam acidulam reddunt spiritu vitrioli vel salis, adduntq; iul-latitium rosarum liquorem & aliquando Iul. ros. Alii malunt vti acidulis aquâ rosatum, vel & iulepo temperatis : alii aquâ nitro vel purificato vel præparatò temperatâ, additâ aqu. vel Iul. rosarum. Vtile quoq; serum lactis, cui vel aqua rosarum affusa vel admixtus Iulepus rosaceus.

Platerus verè felix *in Praxi sua* sequentem proponit potum non solum ad sitim sedandam, sed etiam ad apertam servandam alvum. Rec. *syr. ros. solut. simpl & viol. rec. ana* ℥iii. Misc. cum aqua cocta. Quo potu vtatur æger loco Iulepi. Sic enim alvus semper lubrica manet. A cuius tamen vsu, si rugitu & aliis signis fluorem alvi metuamus, desistendum.

Restinguit insuper febrilem calorem interioraq; tũ temperat tum roborat exæstuantia membra conserva rosarum, præsertim vitriolata, vel solitaria, vel cum acida citriorum medulla aut conditis tamarindis, mixta. Iecinoris verò simul laborantis gratia species diarhod. admisceri possunt, vt & infirmo nimium ventriculo, species aromatici rosati Gabrielis.

Topica & externa. Extrinsecus epithemata capitalia, cordialia, hepatica, & bracchialia ex aquâ, aceto, spiritu & pulvere subtilissimo rosarum parantur, vel ex solo recentium ros. succo.

Ardentiores renes oleo vel vnguento rosarum inunguntur. Galenus refrigerationis ergo commendat substrata lecto recentium rosarum folia, *lib. 6. de sanit. tu. c.* 14. *Lib.* 10. *verò meth. med. c.* 8. *& li.* 1. *de arte cur. ad Glauc. c.* 14. febricitantibus consulit, sternerent plurimas in cubiculo rosas, quod etiamnum ditiores factitare solent. Testibus, vt qui propter nobilissima vasa ad ipsos descendentia maximum habent cum corde atq; vniuerso corpore consensum, quibusq; refrigeratis reliquarum

quarum quoq; partium principalium incẽdium extinguitur, magno fructu sequens applicatur epithema.

♃. *aqu.ros.* ℥iiii.
acet.ros. ℥i.
spir.ros. ℥ß.
Misc.

Somnus quia vires instaurat, spiritus recolligit, & conservat, sitim sedat, sudorem promovet, atq; adeò nõ immoderatus nec intempestivus plurimùm conducit, somnifera verò etiam sunt rosacea medicamina, iisdem etiam vtendum; & vel aqua, non acetum, Ros. frequentissimè naribus admovenda, vel fronti & temporibus applicanda, cuius loco recentium conquassatarum succus vel ipsa rosarum folia sumi possunt. In viridibus rosarum capitulis haud contemnendam vim hypnoticam latitare quidam opinantur, vt in capitibus papaverinis. Decoctorum ex aqua rosacea & expressorum vsus rei veritatem proderet. Lectus, vti suprà dictum, fragrantium rosarum foliis consternendus, cubiculum aquâ ros. conspergendum. Sic namq; roseus odore redditus & inspiratione ad cerebrum pertractus aër saluberrimè refrigerabit flammantes spiritus ac vniversum corpus exæstuans: sitisq; febrientis hac ratione sedabitur: non solum quod, vt opinantur, inflammati pulmones, quorum vitio sitis excitari solet, refrigerentur, sed quia ille febrilem ipsum totius corporis mitigat calorem, blandum inducit somnum, sitis sedatorem, ac succingentem oris tunicam, faucibus & ventriculo connatam, refrigerat. Vt inexcusabilis sit clinicorum error ac rigor, quo stragulis super strag. exæstuantes ægros adobruunt ac intolerabili hypocaustorum calore suffocant: quos decenter quidem contegere, sed & tracto per inspirationem aëre refrigerare ac reficere deberent.

Veteres etiam pulvinaribus rosis plenis vsi sunt.

Alimentis aqua rosacea commisceatur pro re natâ, sive tenuis sive plenior requiratur victus ratio, vt *ptisana seu cremori hordei, lacti amygdalino, fructibus coctis, pas-*

ſulis, prunis, pemis, malis citriis, &c. Acidula quoque reddi poſſunt alimenta roſaceo aceto. Nonnunquam acetarium ex radicibus Cichorii cum aceto roſarum conceditur.

In febrium declinatione ad refocillationem, obſtructorum pororum recluſionem & apertionem, induratorum viſcerum emollitionem & reſiduorum peccantium ſeu humorum ſeu fuliginum diſcuſſionem balneum aquæ dulcis, in quâ roſæ priùs coctæ, valdè prodeſt; vt & lotiones pedum.

Febrilia ſymptomata Rhodopharmacis abarcenda.

Febrilia quod attinet ſymptomata, eorum pleriſque reſiſtunt roſacea medicamenta, dolori capitis, (nam & ſignaturâ quadam caput referre videtur inaperta roſa) vigiliis, delirio, lipothymiæ &c. In aſperitate linguæ, oris ariditate, ac ſiti conducit *mucilago ſeminum cydoniorum cum ſtillatitio roſarum* liquore extracta, additâ forſan & ſalis *prunellæ* portione.

In cordis infirmitate propinanda *margaritarum* emulſio cum aqua *roſarum* facta, addito *ſpiritu roſarum*, nonnunquam & *ſyrupo granatorum* vel *citr. vel rub.* Id. *confect. Alkerm. tinctar. corall. vel aur potab.*

Extrinſecus applicanda epithemata vel linimenta roſacea.

Sequens linimentum optimum eſt.

℞. *vngu. pomat.* ℈iß.
Balſ. roſ. ℈i.
Liquidamb. ℈ß.

Miſc.

Febres intermittentes Rhodopharmacis evincenda.

Non minus aliis in febribus intermittentibus, quotidianis, quartanis, tertianis, ſimplicibus, duplicibus, ſemitertianis, ſpuriis, epialis, lipyriis, maioris & minoris famæ dictis, ardentibus, malignis, petechialibus ac peſtilentialibus rhodopharmacis ea conducent. Maior enim inter febres obſervatur affinitas, quam quidem veteres putavêre, qui tot ferè febres, quot humorum ſpecies atque ſpecierum mixtiones, aut febrientes, conſtituerunt. Tot ideoque peculiares curas effinxerunt, magnâ tum præceptorum tum remediorum, quibus

bus ingentia referta volumina, confusione inanique repetitione. Quorum si quis curiosior fuerit imitator, faciet, vt intelligendo nihil sit intellecturus, & ægri naturæ molestior curatio quam ipsa ægritudo sit futura. minusque felicem experietur successum, quàm si vel paucis iisque certis, lenibus & febrifugis euporistis vsus fuisset, vel omne negotium soli naturæ, sufficientissimæ multorum affectuum debellatrici commisisset. Minimè continuò stimulanda molestis medicamentorum calcaribus generosa suique officii non immemor, aut doloribus languida, Natura: cuius non tortor, non agaso, sed comes, sed assecla, sed imitator, spectator, adiutor, consiliarius & parastata medicus esse debet. Non in multitudine vel magnitudine sed mediocritate vt virtus, ita & sanitas & remedium, consistit. Propriâ mole ac multitudine laborare videtur hodiè Medicina. Sed neminem sæpè magis quàm ipsum ægrum varietas delectat, cuius gratia tot medicamentorum myriades excogitatæ. Peperit etiam varietas ciborum varietatem morborum, & hæc varietatem pharmacorum.

Cæterùm notandum in intermittentibus, tertianis præsertim & aliis biliosis, continuis & ardentibus febribus syrupum rosarum purgantem aliis calidioribus & validioribus catharticis omninò præferendum esse. Quare, si materia peccans periculosè turgeat, concoquenda prius atq; præparanda syrupo ros. simpl. & muccharo seu succo, additâ dilutionis gratia aquâ ros. & spiritu salis, vel Tartaro vitriolato. Quartanariis syrupus rosarum compositus Montani feliciter auxiliatur: cui diagridium rosatum addi posset & lapis Armen. vel Lazuli cum succo Ros. multiplici insuccatione & exiccatione præparatus. Peractâ purgatione laxatiuum propinat Felix Platerus ex iusculo vel decocto hordei vel cicerum addito sacch. ros. vlterioris abstersionis gratia. Iulapiũ verũ Rosaceũ, reiecto saccharo seu conservâ, tũc exhibet Septalius refrigerationis ergo: quæ tamen hic non necessaria; siquidẽ syrupus rosa-

rosaceus nullum vt alia calidiora purgantia post se relinquat ardorem, effatu dignum.

Abundante contumaciore materiâ & præsentibus pertinacioribus obstructionibus in lentis, chronicis & nothis febribus pulvis vel fæcula radicis Ari rosaceis admisceri posset catharticis.

Suprà quoq; nominata rosa mineralis tum emetica tum cathartica locum haberet.

Sacculus etiam sequens commodus esset. Rec. *fol. Sen.* ℥ ii. *flor. rof. viol. ana M*. i. Concisa indantur sacculo & infund. in *vini Mens*.

Diuretica cùm sæpiùs in intermittentibus pariter & continuis febribus sint vtilissima, vt quæ ipsa Natura, criticis motibus reliquias febrilium fœcum & potissimum bilis per vrinam expellens nos docuerit ministros suos, sequens, vtpote minùs calidum, commendatione dignum. Rec. *rof. sylvestr. recent.* vel in illarum defectu *corticum viridulorum teneriorum roseti ramulorum* vnà cum spinulis *M*. i. Coqu. in *sero lactis*. Colaturæ addatur *salis Nitri* ℈ i. *Misc*.

Decoctum rubellorum Cynosbati fructuum quidam etiam commendant, addito pulvere spongiolarum Cynorhodinarum & seminum violarum Martialium. Sudorifera superius tradita locum etiam intermittentibus haberent.

Singularis est in quartana sequens potiuncula.

♃. *aq. rof.* ℥ iiii.
Lap. Bez. orient.
occid. vtriusq; gran. XVI.
spir Rof. ʒ ii.
Misc.

Equidem longè maior vera dosis est lapidis Bezoartici quâm quidem communiter ab authoribus constituta, quicquid alii præsumant. Precium minuit dosin. Interim confortantia rosacea non negligenda; *Iuleb Alexandrinum, conserv. rof.* presertim *vitriolat. tinct rof spec. diarhod & arom. rof. Sacchar. rof. tabulat. morsell. ex tinctura rof vitriolat. man. Christ. Vinum acidulum, aqua, spiritu, vel Iul. rof.* temperatū, vel in quo folia *rof.* macerata,

corroborationis gratia in intermittentibus extrà paroxyſmum quandoque conceditur. Offertur etiam aqua roſ. in qua infuſi *malorum citriorum orbiculi*, aſperſo *saccharo*, quemadmodum & *paſſula* aquâ roſ. macerat.

In ardentibus, malignis & petechialibus febribus feliciſſimè vtuntur Hiſpani, Viennenſes, Veneti, Auguſtani, Argentinenſes atque alii radice Contrayerua ex aqua Roſ. Dicitur autem Hiſpanicè Contrayerua quaſi contrà herbas ſcilicet noxias & venenatas alexipharmacum vel antidotum. Eſt Cyperi ſpecies, nimirùm Cyperus Bezoarticus, radix contrayerua, id eſt, venenis aduerſans Monardi, radix contra venena Lugdunenſ. Cyperus longus odorus Peruanus Bauhini. Germanicè, nominari poſſet Gifftjagender wilder Galgan. Non eſt autem Bezoartica radix Tabernæmontani, Drakena radix Cluſii. Hanc enim Carolus Cluſius inodoram & guſtatam primò quidem adſtringentem, poſteà verò ſubdulcem eſſe docet. At noſter Cyperus Bezoarticus odorus omnino eſt & ſuauiter aromaticus, vti Benedicta Garyophyllata, ſaporis primùm adſtringentis, mox autem non dulcis ſed acris ac ſubtilis. Calidus eſt Nicolai Monardi ſententiâ ſecundo gradu; ſiccus eodem. Aliâs heterogenearum partium: ſubtiliorum ſcilicet, quas acredo & inciſoria prodit facultas; tum & terreſtrium, quas ſiccans, conſtringens & corroborans indicat virtus. Talia namque diuerſiſſimis ex qualitatibus harmonicâ vnione conciliata & compoſita Diuino conſilio produxit alma mater Natura, vt perfectiùs malignos hoſtes ab arce vitæ propulſare poſſent, ſubtiliore & ſpirituoſiore qualitate noxiam materiam inuadẽdo, meatus anfractuoſos penetrando, ſudorem, venenatarum exhalationum vel vinculum vel vehiculum, à centro ad circumferentiam in exilium promouendo: conſtrictoriâ verò & corroborante virtute cor & alias vicinas partes firmando, ſanguinem, ne corrumpatur, conſeruando, ſpiritus ne vaneſcant cohibendo, repulſos malignos, ne facilè regrediantur nouas inſidias ſtructuri, fortiter abarcendo. Quibus indicationibus

In febribus ardentibus & malignis vtiliſſima radix Bezoartica, Contrayerua dicta.

satis-

ſatisfacit Cyperus noſter Bezoarticus. Omnis generis venena vel per vomitum vel per ſudorem eiicit, cum aqua cardui benedicti vel Angelicæ vel alio liquore ſumptus:ſed, ſi cauſtica venena fuerint, vt acerrima illa mineralia, Merc.ſublim. Arſen. Auripigm. &c. in lacte, addito oleo amygdalarum dulcium ſubtiliſſimè puluerisatus exhibeatur. Philtrorum tyrannidem euertit, vermes & ſerpentes exterminat, calculum expellit, ſtomachũ roborat ac reficit, epilepticos & pleuriticos iuuat. Podagricis tam aſſumpta quam apposita ſuccurrit. Commiſcendus autem cum melle roſaceo & aceto pauciſſimo leni calore, & in formâ cataplaſmatis affectis locis applicandus puluis ſubtiliſſimus. Grumeſcentem in corpore à caſu vel ictu ſanguinem emendat, contuſis etiam partibus imponendus.

Denique virulenta vulnera & vlcera perſanat.

Pro ſudorifero in calidis affectibus ſic componi poteſt.

Rec. *aq. roſ.* ℥ii.
aceti roſ. ʒiii.
ſpir. roſ. ʒß.
Cyperi Bezoartici ℈i. ʒß. *vel* ℈ii.
Miſc.

Doſis Cyp. Bez. à. ℈i. *ad* ℈ii. conſtitui poteſt. Sumitur etiam vel ex ſolo vino albo, vel hoc Roſarum ſpiritu temperato. Vſus eius non ſolùm in petechialibus, ſed & peſtilentialibus febribus atque ipſiſſimâ peſte, tum & variolis, morbillis, eryſipelate, inſignis.

Rhodopharmaca peſtifuga. Peſti, à cuius tyrannide nos benigniſſimus cuſtodiat Deus, Roſa bellum mouet ac reſiſtit ſtrenuè. Quamobrem plurima præſtantiſſima ingreditur antidota, Theriacam Andromachi, Mithridatium, Antid. Matthiol. &c. Suffitus inſuper peſtifugos & odoramenta, Poma Ambræ, lotiones manuum, pulueres veſtiarios, alimenta, aliaque prophylactica remedia. Solo nonnulli roſaceo aceto conclauia rigant, vel aquam aceto roſ. commixtam, qua puluis ligni Rhodii

dii maceratus, candenti lateri vel laminæ ferreæ inspergunt.

Sunt qui pestis tempore loco pilularum Ruffi pilulas de Aloe rosata deglutiunt felici successu.

Acetaria cum aceto rosaceo parata & alia edulia aceto rosaceo reddita acidula, pestis tempore valdè proficua sunt, obæsis præsertim.

Pręstantissimum est Prophylactum extractum ex rosarum foliis & Iuniperi baccis compositum.

Item Iuniperi baccæ aceto rof. maceratæ vel radices Angelicæ.

Quòd si purgantibus opus in pestis principio præsente cacochymia, rosacea plurimis aliis præferenda. Vomitus vel gilla vitrioli cum aquâ rof. parata vel rosâ minerali concitatus non sine miraculo pestem vel pestilentialia symptomata exterminat, sublatâ scil. maligni affectus causa. Neq; enim hîc sufficeret syrupus aliquis laxatiuus. A pygmæis mndicamentorum vix superantur gigantes morborum. Præcautionis tamen loco pilulæ de Aloe Rosata in vsum meritò venirent. Acetum rof. aquæ fontanæ infusum, potum præbet peste laborantibus & gratum & salubrem. Valdè conducunt tinctura Rof. vt & conserua rosarum vitriolata.

Felix Platerus sequens cataplasma brachiale arteriale cõmendat. Rec. *rof. rubr. puluerisat. q. p. Coqu. in aq. rof. ad iustam consistentiam: add. parùm aceti rof. & pulu. cortic. citr. & santal. Imponatur pulsibus.* Idem Platerus moderandi caloris pestilentialis & restaurandarum virium gratia testibus, qui notatu dignum cum principalibus partibus consensum habent, sequens admouet epithema. Rec. *aq. Rof.* ℥iiii. *acet. rof.* ℥ß. *vini generof.* ℥i. *succi granat.* ℥ß. Madefiant panni & applicentur.

Venenatos, non solùm affectus, sed & ipsa calidissima acerrimaq; venena fortiter impugnat & expugnat generosa rosa. Quòd si namq; Venefici, cuiusdam alastoris insidiis, quę summa subtilissimaq; diabolicorum *Venenis resistunt Rhodopharmaca.*

non-

nonnullorum hominum vel potiùs incarnatorum atq; humanorum dœmonum, est malitia: vel arsenicum, vel auripigmentum, vel Mercurius sublimatus, vel aliud tale toxicum inscio innocentissimoq; cuidam fuerit propinatum, horrendisque subsequentibus symptomatibus proditum, optimum & optatissimum erit remedium haustus olei Rof. communis ex iure carnium calidiusculo, vel tepido. vel

Rec. *cereuis. calentis* ℥ viii.
ol. rof. commun. ℥ iii. *vel* iiii.
destillat. gutt. v.
Misc.
Vel: Rec. *emulf. amygd. dulc. cum aqua rosar. parat* ℥ iii.
Iulep. rof. ℥ ii.
ol. rof. commun. ℥ iiß.
Lact. calid. ℥ iii.
ol. rof. dest. gutt. iii.
Misc.

Rosaceis remediis Cantharidum malignitas euincitur.

Si cantharides nequissimarum fœminarum technis fuerint exhibitæ, alexipharmacum erit, si quod aliud, excellentissimum saluberrima Rosa, sic vsurpata.

Rec. *amygd. dulc. excorticat.* ℥ ii.
sem. 4. frig. mai. vniuscuiusq. ʒ ii.
Pap alb. ʒ iß.
Citr. ʒ ß.
Cydon. ℈ ß.

Fiat secundum artem emulsio cum *aq. rof. alb.* q. s. add. *Iulep. rof.* ℥ i. Misc. Fiat haustus, pro necessitate aliquoties repetendus.

Quòd si radicum Solani furiosi infusio in vino facta periculosis aulicorum iocationibus propinata cuidam fuerit, vt maximè etiam esuriens omnem subitò ablatam senserit appetentiam, aceti rosacei vel simplicis vel compositi haustu sanabitur, atque etiam tincturâ rosarum, vel esu acetarii & bellariorum cum aceto Rof.

Rosf.paratorum. Quæ rhodopharmaca succurrunt insuper & iis, qui vinum, in quo priùs extincta anguilla, biberunt, vel assam pinguium glirium carnem deuorarunt, abstemii vel omninò vel ex parte facti.

De Hectica, & vera eius causa atq; cura.

Hectica febris, famelica truculenti Saturni filia, lentò potiùs quàm violento calore præternaturali natiuum ac solidum vitalis lampadis ellychnium corrumpens omnemque humiditatem vel depascens vel resoluens, rosaceis non rarò, in iunioribus præsertim, abarcetur mediis. At plerique omnes tum Philosophi tum Medici vitæ pariter & mortis rationem calori natiuo & humido balsamico seu radicali vnicè adscribunt vitamque vigenti lampadis flammulæ comparant, eidemque fatiscenti, tabescenti, atque euanescenti mortem animalis assimilant. Quemadmodum enim, inquiunt, tamdiu flamma persistit, quamdiu superest quo nutriatur ignis ac sustentetur, aptum humidum & quidem oleaginosum; quo deficiente marcescere simul calor atque euanescere cogitur: ita etiam tamdiu vita perdurat, quamdiu congruo sustentaculo, balsamico humido; natiuus calor in vigore conseruatur; quo esuriente defectuque necessarii pabuli languescente mors paulatim irrepit pro causarum & ipsius corporis dispositione. Verùm miror ego, viros etiam oculatissimos tertium, maximè principale requisitum, vitæ necisque basin, prætериisse, proprium nempè ellychnium. Neque enim sufficit, ad continendum in vigore flammeum calorem, oleum in lucerna, sed & medium requiritur subiectum, ellychnium; pro cuius dispositione vel minùs vel magis conueniente vel vigescens vel fatiscens flammula apparet: vndè etiam Amianthinum ellychnium artificiosè præparatum perpetuos fouere ignes traditur: Salamandra proindè dictus ille filosus & textilis lapis, quòd incombustibilis. Ita non in solo natiuo calore nec humido radicali nec mutuis horum

Noua sententia de fundamentalib. vitæ necisq; causis Physicis.

tum

rum operis & reactionibus, sed & idonei ellychnii, fibrarum optima constitutione, vita consistit: quod fibrosum ellychnium si omninò foret inconsumptibile, vel saltem perfectè reparabile, constantissima vitalis caloris in humido reparato daretur prolongatio ac perpetuatio. Nunc verò, quia squalidum, induratum, corruptum & cadauerosum tempore redditur ellychnium, etiam superstite, etiam abundante humido natiuo, vitalem paulatim extingui flammam necessum est. Requiritur igitur in vnoquoque viuentium lumen seu calor spirituosus ac cœlestis, liquor seu humor & stamen seu mediocriter solidum ellychnium. In homine verò residet insuper & diuinum spiraculum, quo ad ipsius Creatoris, Dei, imaginem conditus tanquam summo fruitur priuilegio, sempiterno summæ gratiæ memoraculo. Nobilissimum hoc est clinodium, quo reliquis ab animantibus infallibiliter discernitur homo, diuinum animal. Plerique vitalis immemores ellychnii solam caloris natiui prætendunt in morbis impotentiam, vt qui tanquàm Physicum agens, finitæ sit virtutis & agendo repatiatur paulatimque veluti se ipsum consumat. Ergone

Sic patitur manibus vulnera facta suis?

Seipsúmne αὐτόχειρος ipse necat ac deuorat, Saturno longè truculentior, qui suos quidem, non se ipsum, deglutit? Quin potiùs sui conseruationem, vt omnia naturalia, non corruptionem, intendit aut molitur. Appetit igitur non solùm esse, sed & superesse & semper esse. Non igitur conseruatori calori imputanda est corruptio, vel architecto ruina. Dicis; per accidens id fieri, quatenus deficiente, nec restaurato balsamico humido, proprio priuetur alimento atque fundamento calor? At resarcitur illud humidum simili, quod vel alimenta vel medicamenta suppeditabunt; nec credendum, etiam in annosissimo sene moriente vniuersum defecisse humorem vitalem, quibuscunque tandem attribu-

tributis definitum. Verùm adsit atque etiam supersit in lampade oleum, deprauato tamen ellychnio lucida vanescet flammula. Præterea, si non resarciretur indies consumptus humor oleaginosus, si, quòd aiunt, cum substantialis atque seminalis sit, non redintegraretur, vel, vt ita dicam compensaretur; statim à prima natiuitate paulatim decrescerent vnâ cum natiuo calore tum vires tum & ipsæ partes. Quod tantum abest vt fiat, vt accrescere potiùs easdem vsque ad vigorem videamus. At quo meliore nutrimenti succo tum, eodem & imposterum instaurari possent. Adde quòd extenuatus semel, languidus, consumptus, & vt fieri solet, semimortuus grauissimis morbis æger nunquam conualesceret, absumpto nimirùm nec reparabili humido adeò vt non rarò præter cutaneam tunicam ossa miserè contegentem & concidentes partium fibras nihil superesse videatur: conualescunt autem tales multi, præsertim iuniores, in quibus tamen communi sententiâ humidum illud superesse deberet, quod siue per se siue per accidens consumptum, qua ratione, dicant, reparatur? Ellychnium, ellychnium potissimum desideratur constans, purum, optimè temperatum ac dispositum, continuum & corruptionis expers. Perfectissimum autem nemo vnquam mortalium obtinuit. Iunioribus quidem laudabilius: vnde & viuaciores & vegetiores: deteriùs verò senioribus, qui propterea etiam infirmiores mortique propinquiores. Cum autem fibras corporis ellychnium vitale constituere dictum sit, sciendum, varias easdem esse; principales, minusque principales. Est equidem vniuersum fibrosum genus principium tum venarum tum arteriarum tum neruorum. Ex horum enim trium extremitatibus dilatatis atque extensis constitutum; adeò vt neruosæ, arteriosæ, venosæ fibræ seu lineæ à circumferentia seu circulo cunctæ ferantur ad centrum animale in cerebro, seu capite, vitale in corde seu pectore, naturale in hepate seu abdomine. Finis

autem

autem eorundem ſeu extremitas in extremis partibus. Sed & finis eſſe poteſt procul abſurdo principium. Attrahit itaq; vel admittit rectè conſtitutum ellychnium per neruos à cerebro ſpiritum & facultatem animalem, per arterias à corde vitalem calorem, per venas ab hepate naturale nutrimentum. Promptuaria enim viſcera illa ſunt & officinæ, vectores verè dicti canales: viſcera maria, ſucci fluuii. Quòd ſi prædictæ fibræ immediatè à calore febrili occupentur, hecticæ cauſæ ſunt in iunioribus etiam: ſi verò humidiores partes feruoris illius ſubiectum ſint, exoriuntur aliæ febres minùs tabificæ aliique morbi. Videas ſæpiùs externarum partium fibris ampliùs non poroſis, peruiis, mollibus, ſed contortis, induratis atque immoderatè ſolideſcentibus, à fine & circumferentia ad principium ac centrum factâ progreſſione partes illas neceſſarium non ampliùs attrahere vel ſugere & ne tranſmiſſum quidem admittere nutrimentum, ac proindè marcore conſumi: interioribus verò primùm corruptis ellychnii partibus, fibroſâ ſcilicet cerebri, cordis, hepatis, ſubſtantiâ, exterioribus & ignobilioribus, etiam appetentibus & ſugentibus, nihil tranſmitti vel communicari, ipſaque non rarò concidere & flacceſcere vaſa principalia, neruos, arterias, venas, quæ nil aliud quàm caudæ quaſi quædam cerebri, cordis, hepatis; quæ concurrentes ac complectentes ſeſe commune conſtituunt vitalis lampadis ellychnium. Cæterùm viuida calidi natiui flammula ad integriorem, commodiorem, meliorem, & oleaginoſo ſucco propinquiorem partem recurrere ſemper & confugere, corruptam verò, ſqualidam & cadaueroſam derelinquere ſolet. Quam ob cauſam cor omnium vitalium fibrarum radix vltimò mori primoque viuere videtur. At quemadmodum non nimis ſolidæ, ita nec nimis flaccidæ vel relaxatæ ſint fibræ illæ. Nam ſi fortè tales, multam quidem tum colligunt tum communicant tum recipiunt materiam alimentariam, eam tamen incommodam, nec decenter præpara-

paratam nec digeſtam, nec perfectam, nec ritè, ſed affluenter nimis appoſitam: vndè tumeſcentibus ac veluti inebriatis tùm vaſis tum ipſis fibris tum inanib. partium ſpaciolis & ciuitatibus, exudante nimirùm vel effuſo profuſóve ſuperfluo, quamplurimi ſuboriri ſolent acuti & chronici morbi; catarrhi, exempli gratia, apoplexiæ, hydropes, arthridites, apoſtemata, &c. Quibus in affectibus ad interiora non ſine periculo regurgitat materia: licet aliquando neceſſitatis in caſu principalia membra languentia laudabile nutrimentum & cum ſuccis ipſos ſpiritus ad ſe reuocent à minùs principalibus exactos, Naturæ iure decretâ quadam quaſi contributione. Sed & animaduertendum, eos, quibus plus iuſto laxæ, teneræ, ſpongioſæ, delicatiores & molliores potiùs quàm meliores fibræ, raræ texturæ homines abſorptis conſumptiſque ſuccis naturalibus & corruptis ipſis fibris, collectis fotiſque ſubitaneis non minùs ac ſuperfluis flammis, acutis, præſertim calidioribus, affectibus vt plurimùm obnoxios eſſe. Maius enim, rarius, & laxius ellychnium maiorem attrahit humidi copiam, & in hanc maiorem fouet ignem, ellychnium per accidens magis conſumentem. Multum olei multam acceſſit flammam: magnus fomes magnum fouet ignem. Magnus autem calor multum abſumit & requirit humorem. Hinc calidiore temperamento qui ſunt & macilentiores, plerunque maiores habent venas multumque ſanguinem, multos, eoſque flagrantes ſpiritus, ignea ingenia. Calor igitur non niſi per accidens morborum & ipſius mortis cauſa eſt. Lucida namque vitæ flammula rectè & perfectè diſpoſitum ellychnium & ſufficiens requirit oleum; illud tanquam fundamentum, ſubiectum & habitaculum; hoc tanquam alimentum, pabulum & commeatum. Vndè fit, vt in corrupto, conto & indiſpoſito ellychnio, fibris inidoneis, calor diutiùs conſiſtere nequeat, & magis magiſque debilitatus, deprauatus, vacillans, fuliginoſus potiùs quàm purus: omnis generis infirmitatum in corpore cauſa ſit: pro ratione verò humidi, quod quidem ipſum etiā vel

deficit, vel à mandantibus concoctricibus partibus tanquam œconomis transmittitur & apponitur ineptũ atque vitiosum, iam minimus calor, iam nimius, iam benignus, iam malignus, putridus, sulphureus, bituminosus, fœtidus, virulentus apparet variosque morbos excitat & introducit calidos: qui si deficiat, succedentes verò nutritij humores excedant ac degenerent, innumeri itidem affectus frigidi & humidi oboriuntur pro illorum quantitate, qualitate, fluxu, refluxu, collectione, situ &c. Quapropter natiuo & genuino humido si commixtum vitiosum aqueum & serosum attigerit calor igneus; subsiliens, crepans, inæqualis, furens, ac veluti fatuus non aliter ac in candela vel lucerna obseruatur. Oleoso enim humore iam imprægnatum ellychnium superuenientem atque vnâ subrepentem aqueum respuit & segreganti discutiendique tradit igni. Quia verò triplex potissimùm Microcosmicæ lampadis ellychnium, naturale, vitale, & animale; corrumpi solet illud quidem nimiâ hepatis in siccitate & scirrhosâ induratione, vt in lue venerea & hydrope; vitale autem in hectica, tabescente cordis substantiâ (Nam corrumpi cor & computrescere peculiari obseruatione notauit Robertus Flud *de fluctibus* dictus Anglus *in Anatomia Microcosmi.*) animale, quod & in sacris funiculus argenteus nominatur, in occulta cerebri tabe & flacciditate neruorum ac neruosarum partium: quemadmodum in phthisi pulmonicum patitur ellychnium; in calculo renale; in arthritide articulare; stomachale variis in stomachi vitiis; splenicum in scirrhosa potissimum lienis induratione; matricale, corruptâ vel induratâ vteri substantiâ; vniuersale in lepra, quæ cancer internus est, & in cancro, qui lepra interna est. Hæc à circumferentia ad centrum, illa à centro ad circumferentiam progreditur & ad habitaculi sui ruinam lentâ violentiâ grassatur. Quibus tyrannicis affectibus affinis & atrocior quidem gangræna, summa vitalis ellychnii corruptio & mortificatio, quâ scilicet viuentis corporis mortuæ deprehenduntur

tur partes. His autem in membrorum corruptelis duplex deprauati ellychnii datur emunctio; altera per se, altera per accidens. Per se corruptum ellychnium emungitur, cùm vel naturæ beneficio vel artificis officio putrida separatur à pura substantia. Per accidens & secundariò, cùm peccans & ad interitum ellychnii comparatum humidum vel abscessu vel transsumptione vel transpiratione validoq; sudore per certa & particularia emunctoria, glandulas, & commune illud, puta cutim, vel deniq; manifestis viis per phlebotomiam & purgationem euacuatur ellychniumq; pristinæ puritati restituitur. Sed & humores ipsiq; spiritus seu vapores spirituosi nonnunquam ellychnii rationem habent & per se accenduntur, non aliter ac spirituosus vini liquor, mox tamen & vicinas partes in consensum trahunt. Quæ tamen inaudita priùs nouiter excogitata velim, lector, non vt adores noua, sed vt consideres veris simillima. Qui exigua hæc discere noluerit, excellentiora docere poterit.

Cæterùm in Hectica fibrosum ellychnium propriè non putrescit, sed inhabile tantùm fit ac inidoneum ad recipiendum pabulum; aridum scilicet & squalidum: id quod vel ex remediorum, vt lactis capr. conseruæ rosf. emulsionum, carn. capon. astac. ran. testud. &c. patet naturâ; quæ partim humida, quibus resiccatæ nimiùm ac veluti tostæ fibræ salubriter humectantur; partim consolidantia, quibus flaccescentes & infirmæ firmantur ac redintegrantur, quantum quidem possibile, redintegratæ sufficiens resumunt, attrahunt & admittunt alimentũ, nec huius loco se ipsas esurienti faciunt obnoxias igni, prædoni insatiabili. Quapropter cùm solidas fibrosas partes in hectica potissimùm affici ac infici constent, deprauatas eas corrigere, corruptas restaurare, vt conueniens ita omniũ difficillimũ est. Nõnihil tamen p̃stant Rhodopharmaca. Mundant squalidũ, consolidant resolutũ, roborant infirmũ illud vitale ellychniũ. Inprimis verò cõmendatur stillatitius Rosarũ liquor cęteris tũ medicamẽtis tũ alimẽtis admixtus, *Hectica febricula curatio.*

qui & elixis carnibus, humidum fouentibus, & modicè assis, fibrosam substantiā firmantibus, est aspergendus: vitulinæ, hœdinæ, porcellorum, gallinaceæ, auicularum montanarum, ranarum, gammarorum tenerrimorum &c. Commendatur & affusa panatellis, iusculis vinosaccharinis, cereuisiæ, emulsionibus, oleribus, coctis, lacti caprillo, ptisanæ & decocto extractoq; pulpæ capi caudarumq; gammarinarum. Serum lactis præparandum præcipitatione caseosæ materiæ & sequestratione institutâ per acetum Ros. additâ aqua Ros.

Iulepus ros. vtilissimus est: inprimis verò sic compositus.

Rec. *aq. ros.* ℥ v.
succ. Portulac. ℥ vi.
Bugloss. ℥ ii.

Coqu. cum sufficienti quantitate sacchari ad iustam Iulepi consistentiam: de quo frequenter cum conueniente liquore diluto bonam æger assumat portionem.

Saccharum Rosatum tabulatum, inquit Felix Platerus *in praxi*, frequenti in vsu habere debent hectici. Conserua rosarum non incommodior videtur.

Amygdalogalon & Oryzogalon cum aqua Ros. parat. excellentiores probant authores.

Balneum aquæ dulcis, quod efficacius, si in hac rosæ coctæ fuerint, & veteres & recentiores extollunt. Concessisset luxuriosus Heliogabalus ægris hecticis sumptuosum suum lauacrum ex mero stillatitio Rosarum liquore paratum; maiorem ex Imperatoria liberalitate quàm seruili prodigalitate ac libidine reportasset laudem.

Oleo rosaceo exarescentia inungenda membra.

Prosunt & rosacea epithemata.

Si quando necessaria laxatio, syrupo rosarum solutiuo eandem procurat Platerus.

De spiritu ros. & oleo arto-rhodino aliisq; corroborantibus superius.

Erysipelatis cura rhodopharmaceutica. *Febribus erysipelatosis* mederi rosacea remedia, vel sola præter experientiam edocet Physica Rosæ signatura, quan-

quanquam aliâs hæc ſæpè fallat. Puluerem Cynosbatorum & ſeſquidrachmam ex aqua florum trinitatis aſſumptum quidam commendant in Eryſipelate febrili, ſeu febre eryſipelatoſa. Tinctura Roſ. inſignis eſt.

Topica & externa Eryſipelatis remedia roſacea videas inferiùs.

Ecthymata & exanthemata quoque roſei floris, beneficio curantur. Porrigitur pro neceſſitate lenioris purgationis gratia ſyrupus roſ. ſolutiuus. Propellitur vnâ cum ſudore putrida fermenteſcens maligna materia à centro ad circumferentiam, à cordis penetralibus ad cutis poros, libertati ſuæ reſtitutâ tranſpiratione, tantoperè cunctis in affectibus calidioribus neceſſariâ, ſequente potiunculâ.

Rec. *ſemin. Nap.* ℥i.
Citr. ℈ß.
fiat emulſio cum *aqu. roſarum & flor. Trinit. vtriusque* ℥i.
Add. *Bez. orient. gr.* viii.
occid. gran. vi.
ſpir. Roſ. ℈i.

Miſc. Citri ſemina valdè amara omitti poſſent. Poſt ſudorem roborandus æger morbilloſus aut varioloſus corroborantibus roſaceis, de quibus ſuperiùs.

Aquâ roſaceâ Croco tinctâ præſeruandi oculi, ne rubore inficiantur, dolore afficiantur, affluentibus acribus & corrodentibus ichoribus, & in ipſis periculoſè excreſcentibus variolis.

Fauces præſeruantur decocto Roſ. & melle roſ.

Ad capitis dolores.

Quantum in calidis capitis affectibus conducant Rhodopharmaca, dici non poteſt. Ipſum caput ſignaturâ refert inapertus Roſæ calyculus. Et quæ roſas analogiâ vel odoris ſimilitudine ſaltem imitantur, vt Rhodia radix & lignum Rhodium, capitis quoq; dolores ſiſtunt. Inter alia purgantia cephalica celebriora ſequens eſt Plateri.

 Rec.

Rec.*pulp.cassiæ* ℥vi.
elect.de succ.ros.℥ii.
diaprun.solut.℥i.
Syr.ros.solutiu.℥i.

Cum aqua rosarum, quæ priuatim capiti competit, fiat potio.

Fructuosissima & frequentissima est Aloe rosata tum simplex tum composita, quam admixtis succis & ingredientibus aliis Angelicam Aloen seu pilulas Angelicas vocarunt recentiores.

Sequentes pilulæ cephalicæ catharticæ mirè iuuant cephalalgicos.

Rec.*Al.ros.*℥ii.
Terebinth.Venet.clariss.℥ß.*in aquâ ros.lot.*
Diagrid.rosat.℈ß.
Fiant pil.LX.
*Dos.pil.*iii.v.viii.*vel* x.

Refrigerationis gratia commendantur à præstantissimis practicis aqua, conserua, syrupus, Iul. & tinctura Ros.

Repulsionis & mitigationis ergo vsurpari solent oxyrrhodina dicta.

Vel: Rec.*aq.Ros.*℥iiii.*acet.ros.*℥iiß.*ol.ros.*℥ß. Misc. Succus rosarum, si placet, admisceatur.

Vel: Rec.*succ.Ros.acet.Ros.ol.Ros.albuminis oui, vniuscuiusq; partes æquales.* Agitata & conquassata diu vel illinantur, vel, quod melius, applicentur.

Quidam solum inungunt vnguentum ros. Cui si alabastrum subtilissimè præparatum adieceris, tantò validius erit.

Nonnulli solas rosas conquassatas cataplasmatis in modum applicant, adiecto quandoque sale Nitri vel simplici.

Galenus frontale componit ex rosis rubeis in vino maceratis, quod efficacius omninò, si vel rubrum & stipticum vinum vel acetum ros. sumpseris.

Vel

Vel gammari aliquot fluuiatiles aceto rosaceo rigati & contusi emplastri loco imponantur.

Vel: Rec. *caput mortuum post aquæ rosf. destillationem* residuum seu placentam, quam Rosenkuchen vocant Germ. rigetur probè aquâ rosf. vel maioris efficaciæ gratia spiritu vel in intemperie præcalidâ aceto rosf. Applicetur.

Vel: Rec. *spirit. Rosf.* ℥iiii. *sal. simpl. vel Nitr.* ʒß. Calefactis imbuatur linteum capiti applicandum. Sunt qui cataplasmatis loco conseruam rosarum in defectu aliorum rhodopharmacorum accommodant, addito pauco aceto: vel aliis admiscent topicis. Optimum est anodynum cephalicum emulsio nucleorum Persicorum & Cerasorum cum aqua & aceto rosf. facta; addito tandem oleo rosf. & subtilissimo Alabastri puluere, vel Crystallo præparatâ vel sacch. Saturn. Camphora rosaceis non addenda frontalibus, iis quidem febrientibus applicandis, qui molestis vexantur vigiliis. Has enim illa excitat.

Vtile est & decoctum fol. rosf. & ligni Rhodii in aqua & aceto Rosf.

Prosunt sacculi rosis vel contusis vel puluerisatis pleni sicci vel aceto, vino, lacte calid. madefacti, addito salis vel simplicis vel Nitri pauxillo.

Quidam aquam vel succum Rosf. errhini loco attrahunt.

Auxiliatur & ablutio faciei per aquam rosaceam, paucis additis aceti rosacei guttis, instituta.

Coronas ex rosis concinnatas capiti impositas commendat Galenus *lib. 3. de simpl med. facult. c. 9. & lib. de remed parat. facil. c. 1.*

Tempora balsamo Rosf. inungenda, sicut & nares.

Corroborationis ergo sumenda sæpius conserua rosarum, admixtâ Ambrâ, puluere Cubeb. oleo rosf. still. &c.

In vulneribus capitis, fracturis Cranii & corruptelis vtriusque matris membranosæ seu menyngis variisque cerebri læsionibus quantum valeant mel

& oleum rosaceum atque etiam infusio foliorum rosarum in spiritu vini, notum est nobilioribus chirurgis. Ipse Galenus *lib.*11.*de simpl. med. facultatibus c.* 2. testatur, sese sexcentos nouisse eorum, quibus Romæ persanata; fuerint capitis ossa vsu olei rosacei, statuitque, nihil melius inueniri posse quàm vt osse perforato optimo vtaris oleo rosaceo. Cui etiam Aetius *lib.*2 *c.*85. & Paulus Ægineta *lib.*6.*c.*90. adstipulantur. Sanè naturale conseruat temperamentum, innatum fouendo calorem, roborat, fluxiones abarcet, dolorem, inflammationis parentem, auertit. De melle rosaceo scribit Ioannes Andreas à Cruce, se longo experimento compertum habere, in athleticis & exercitatis corporibus mel rosatum cum guttis quatuor aquæ vitæ imò vulneri seu membranæ detectæ feliciter cum syndone imponi & residuum vulnus puluere vel vnguento cephalico repleri. Quod & factitarunt Ioannes de Vigo & Ambrosius Paræus De spiritus vini vsu in læsuris capitis vide Valleriol. *lib.*5.*obseru.*8.

In capitis vulnere cum fractura sequens etiam est excellentissimum remedium: Rec. *mell. ros. partes duas, olei ros. part.* 1. *Terebinthinæ partem mediam*: agitentur, & in illis *sericum Chermesinum rubrum* intinctum *fractæ caluariæ* imponatur. Posset ipsi *Terebinthinæ oleum* ex ea paratum substitui.

Ad iuuandam memoriam.

Præmissis debitis vniuersalibus rhodopharmacis purgantibus & corroborantibus ad specialiora progrediendum. Ex quibus sequens puluis, qui cerebrum mirè roborat, ingenium acutum, subtile, & vt ita dicam pyramidale, memoriam verò rotundam, id est capacissimam ac perfectissimam; cœli æmulam, reddit.

Rec. *pulu. ros.* ʒß.
thur. mascul ℥i.
Pip. rotund. alb.
long. vtriusq. ℈i.
seminum Hormini seu Sclar. ʒi.

Cranij

Cranij human.ſubtil.pulv. ℈ij.
Caſs.ver.
Cubeb.ana ℈ß.
Ambræ gran. vj.
Ol.Cinam gutt. iij.
Roſ.gutt. ij.

Miſc.

Hic pulvis imbibat aliquoties ſuccum roſ. recent. Vltimò exiccatus *ad* ℈ij.detur manè alternis diebus per menſem vnum vel alterum cum ſpiritu roſarum vel conſerva roſ.ſimpl.vel vitriolat. Prodeſt & tinctura roſ.cum generoſo vino mixta & hauſta. Efficaciſſima quoque emulſio *ſem.Borag.cum aq.Roſ.* Quidam ſolam aquam vitæ ſeu ſpiritum vini,in quo infuſa roſarum folia,commendant.Si manè vnius cochlearis menſurâ ſumatur,Præſtaret merus Roſarum ſpiritus. Lixivio roſaceo ſi caput ablutum mox pannis calidis thure & ligno Rhodio ſuffumigatis ſiccetur & ſpiritu Roſarum rigetur,aſperſo roſarum rubrarum ſubtiliſſimo pulvere,mirè memoriam iuvat. Pro arcano venditant nonnulli capitis lotionem ex aquæ roſarum & aq. Vinc. Pervinc.ana ℥iij.ſpir.roſ.℥j.ſpir.ceraſ.℥ß. ol. roſ. commun.ʒ vi. Quibus ſi olei roſ. vel lign. Rhod. portio adderetur,efficacius eſſet medicamen.

In caro,apoplexia,Lethargo,ſoporiferis aliis affectibus nonnunquam, vbi nempè turgens fervore ſanguis periculum minitatur,præmiſſis præmittendis catholicis,oxyrrhodina frequentiſſimo ſunt in vſu. Odoratus etiam aceti roſacei.

Spiritus roſarum cum ſpiritu Ceraſorum & oleo Cinamomi vel Roſ.fclici ſucceſſu exhibetur.

In Epilepſia,præmiſſis vniuerſalibus , arcana multa vſurpantur,quibus aſſociatæ Roſæ. Roſas etiam purgationis gratia cum foliis ſenæ decoxit Platerus in lacte vel alio liquore,puerisq; propinavit, qui ingrata alia reſpuiſſent. Quo in caſu cathartica noſtra Rhodopharmaca mirè conferrent. Ipſa non minus emetica, quæ quantum valeant ad præcavendam Epilepſiam, vel

ex eo patet, quod infantibus recens natis exhibitum oleum amygdalarum dulcium sacchraro commixtum subsequens vomitus certissimum per vniuersam vitam habeatur prophylacticum.

Aliâs in specificis antepilepticis numeranda quoq; Rosa, non Pœonia solùm, sed propriè dicta. Verum, quod probè notandum, sicca, non recens, non succosa. Mirum equidem, celebratissima pleraq; antepileptica, si quæ ab ipso paroxysmo suscitare debent epilepticũ excipias, siccante, constringente atq; corroborante virtute pollere: vt *Rosam Pœoniam, viscum quercinum, cranium humanum, magisterium Corallorum & margaritarum, Cornu cerv. vngul. Alcis, corn. Monocerotis, spirit. vitriol. Ros tinctur. rof. &c.* Infallibile hoc videtur indicium abundantis in cerebro reliquoq; corpore humoris vitiosi vel vaporis venenosi & maligni: quem exiccantia & adstringentia illa consumunt, vias, quibus pernix transvolat ad sensuum arcem, coarctant & intercludunt, ipsum cerebrum roborant & ab obsidente præmuniunt hoste, præcaventq; ne subitanea spirituũ animalium in nervos, appendices illas & caudas cerebri, fiat profusio, cessantibus interim vel perverso motu agitatis sensibus, cor insuper, quod primariam Epilepsiæ sedem cum Hermeticis nescio quibus constituit Quercetanus, non parùm firmant. Alia vel vniverso capiti & nervoso generi accommodatæ sunt, vt Betonica, Salvia, Rosmarinus, Stœchas, vel ad incidendam & attenuandam crassiorem, frigidiorem & viscidiorem materiam excogitata raroq; nec nisi summâ cautelâ danda: quo in numero varia aromata, horumq; stillatitia olea & spiritus. Nam si veterum ad imitationeɱ his tẽporibus ac locis Pyrethrum, Euphorbium, Scyllam & alia in vsum trahere voluerimus, infelicem sæpè, rarius felicem, effectum experiemur: licet aliquando, in frigidissima nimirum humidaq; corporis constitutione suum mereantur locum, quatenus adversos humores, pituitosos præsertim, incidunt, serosos dissipant & cõsumunt, humectatum nimis relaxatumq; cerebrum ac nervos reficcant.

Rosea

Rosea tinctura epilepticis summè proficua est: vt & emulsio seminum Pæoniæ cum aqua rosarum facta; adde pulverem vel fæculam radicis Pœoniæ.

Lactantes adhuc infantes Platerus purgavit lacte, quo in cocta recentium rosarum folia, additis nonnunquam foliis Senæ. Sequens pulvis purgans epilepticis est proficuus.

℞. *Diagrid.rosac.*℈ß.
pulv.rad.Pœon gran iiii.
Sacch.℈ß.
Crem.Tart.gr v.

Ad abarcendum atq; avertendum paroxysmum Epilepticum Laudanum laudat Angelus Sala, Donzellinus Theriacam Andromachi, Rodericus à Fonseca alia opiata: quæ magna generosaq; docent esse præsidia Epileptica; vtpote quibus sensus nimis exquisitus partium cerebri (quæ coadiuvans & ferè principalis epilepsiæ causa) debitæ tranquillitati restituatur: quem in finem etiam emulsionem seminum papaveris aut syrupum Papaverinum exhibuit Fonseca. Commodius esset Rhodopium tum exhibitum tum adhibitum.

Melancholiæ, Maniæ, obsessionis seu Dæmonomaniæ, Hydropsopiæ à morsu canis rabidi, &c. cura Rhodopharmaceutica. Vincenda tum melancholia tũ Mania Rhodopharmacis laxantibus, præparantibus, purgantibus, vomitoriis: hæc validioribus, illa leniorib. In illâ igitur, si sedem suam in hypochondriis habeat, inde etiam hypochondriaca dicta, syrupo Rof. solut. primæ viæ purificentur: vt,

℞. *Syr.rof.solut.multiplicis infus.*℥iiiß.
Crem.Tart.℈i.
aqu.Rof.vel Borag.q.f.
Misc.

Quo facto partes obstructæ reserentur, splen inprimis ac mesenterium, humores crassi, léti, viscidi, limosi, fœculenti, Tartarei, attenuentur, incidantur, resolvantur & abstergantur mucchаro Rosaceo: vt,

℞. *Mucchar.*id est, *succ.rof.depurat.*℥iß.
syrup.multiplicis infus.Rof.℥i. *spir.*

Spir.sal.℈ß.
vel: *Tart.vitriolat.*℈j.
vel: *spirit.Tart.*ʒj.
vel: *mixturæ simpl.de tribus spir.*ʒß.
Spirit.rof.℈ij.
aqu.Bugloss.℥ß.
Misc.

Præparatis humoribus purgatio instituenda vel per superiora, minerali dictâ rosâ, vel per inferiora syrupo ros.composito Montani, vel Diagridio rosaceo, addito pulvere lapidis Armen. vel Lazuli præparat. atq; etiam extracto Helleb.nigr.

Ex.gr. ♃. *extracti Hell.nigr.*℈j.
syrup.ros.solut.compos.℥j.
*pulv.lapid.Armen. vel Lazul. præparat. gran.*viij.
aqu.Borag.℥iß.
*Spirit.Ros.*ʒß.
Misc.

Vel: ♃. *Diagrid.Ros.*
*extract.Helleb.nig.vtriusq; gr.*XIII.
*Lap.Laz.vel Armen.prep.gr.*VI.
*ol.ros.still.gutt.*iii.
Cum *syr.Ros.solut.* fiant pil.xiij. ieiuno stomacho deglutiendæ; quas azymo pane madefacto & mollito involutas facilius promovebis.

Etiam solus pulvis rosarum cum æquali parte cremoris Tartari vel Tartari vitriolati sumptus vtilis est ex vino vel iusculo.

Vino infundi possunt *flores ros.viol.Borag.Bugl.fol.sen. rad.Polypod. & Helleb.nigr.prep.* sacculo ex syndone parato indita. Clementer purgabit haustus vnus aut alter, Validissimis autem purgantibus exasperatur sæpius hoc malum.

Clysteres, quos & oleum, succus, syrupus, & mel Ros. ingreditur, in hoc affectu singulariter prosunt: quorum loco vaporum & flatuum revellendorum & alvi laxandæ gratia suppositoria ex melle ros.& Al.ros. immitti possunt.

Obſtructiones novæ præcavendę vſu Al.Roſ.in forma pilul. Quas pilulas ſi efficaciores deſideras, acuere poteris Diagridio roſato, vel roſâ minerali catharticâ. Vel recipe *Aloes roſatæ* ℥i.*crem.Tartar gr*.xv. cum *ſyrupo roſ*.fiant pil.pro quatuor vel ſex doſibus.

Quibus peractis corroborantia non negligenda, conſerva præſertim roſarum, quæ hac in parte principem tenet locum principum medicorum conſenſu. Cui addi poſſent aliquot ſtillatitii roſarum olei guttulæ. Potui commiſcendum Iulapium roſ. Serum lactis iulepo roſ. dulcatum commodiſſimum eſt vel aquâ roſ.

Vitandæ præcalidæ illæ, quas nonnulli roborationis ergo non habitâ aliarum circumſtantiarum ratione, præſcribere ſolent, aquæ vitæ aromaticæ, quibus ſpiritus effervefcunt, ſanguis incaleſcit, bilis aduritur, nobiliora viſcera inflammantur: vtendumq; potiùs cordialibus roſaceis. Repellens quoque epithema ex aceto & oleo roſ fronti ſubindè applicandum in principio, ne vapores aut flatus ab inferiorib. partibus ad ipſum ferātur caput: in progreſſu tamen plus addēdū olei roſacei.

Proſunt & lotiones capitis, vt & pedum ex decocto roſarum agreſtium, vel vrbanarum.

Nec minus vniverſalia balnea ex aqua fluuiatili vel pluviali parata, in qua coctæ ſint roſæ.

Item ſacculi roſis referti tum capitales tum pectorales. Alimentis admiſcenda lympha roſacea.

Quæ in hypochondriacâ dicta melancholia proſunt roſacea remedia, ea in curādâ quoq; propriè dictâ melancholiâ (quæ à melancholico, fæculento, aduſto, tartareo vel ſalſo & lixivioſo ſucco, ſanguineam inficiente maſſam, proficiſcitur, & in cerebro potiſſimum radices agens reſidet ac miram exercens tyrānidem tenebricoſos ad arcem vitæ, cor, amandat ſpiritus) tum & in ipſa Mania ſeu inſania locum habēt: licet in hac omnia validiora requirantur. Venæſectio præſertim, q̄ iteratam ſæpè, ad lipothymiam vſq; emiſſo nonnunq̄ ſanguine, feliciore ſucceſſu quam vllum aliud remedii genus radicatam ſtirpitus evellere melancholiam atq; maniā expe-

experientia teſtatur. Non cedunt nanis remediorum gigantes morborum. Vtramque aliquando medianam cuidam maniaco ſimul aperiri iuſſi, paucisque interiectis diebus vtramque ſaphænam, mox & venam frontis, atque iterum medianarum vnam, tandem etiam vtramque ſalvatellam, optatiſſimo ſucceſſu. In purgantibus principem mereri locum Roſam m neralem arbitror, de cuius vſu ſuperius. Cui proximus eſt Helleborus. Vtiliſſimus ſanè ſyrupus roſ. ſolut. Helleboratus, præſertim ſi Tartarus vitriolatus additus fuerit. Nec negligenda Sena. Et, vt Aloyſius Luiſinus *lib. 2. de compeſc. an affect.* loquitur, quoniam deſiccatur venter melancholicis, ideò ſingulâ quâq; hebdomadâ toto anno purgandum ſemel ſaltem eorum corpus, ita tamē vt quæ offeruntur, hepatis reſpiciant temperamentum & ventriculi apertionemq; venarum meſaraicarū. Nihil autem ad hanc rem præſtantius, inquit idem ibidē ſaccharo Roſ. cum pulvere Rhabarbari. Educet enim hæc miſcella ſemper aliquid aggregatum in meſaraicis. Ego Senam hoc in caſu Rhabarbaro præferrem, & Rhabarbarum nigrum dictum ſeu Ialapium, cuius deſcriptionem tradidi in roſa nobili atque etiam lapidem Armen. vel Lazul. præparatum adderem. Vel: Rec. *conſ. roſ* ℥iii. *pulv. ſubtiliſs. Rhab.* ʒi. *fol ſen.* ʒiiß. *Crem. Tart.* ℈iv. *Miſc. Doſis* ʒiii. *vel* ℥ß. Vel: *Rec. pulv Roſ* ʒi. *flor. viol.* ʒß. *fol. ſen.* ʒii. *rad. Ialap.* ℈ii. *crem. Tart.* ʒß. *ſemin. Aniſ.* ℈i. *ſacch. alb.* ℈ii. Miſc. fiat pulvis. *Doſ.* ʒi. *vel* ℈iv. ex iure vel vino.

Garzias ab Horto melancholicis commendat lapidē Bezoarticum ex aqua roſacea ſumptū. Ormuz, inquit, & Coraſone incolæ non modo adverſus virulentorum animalium morſus vtuntur lapide Bezoar, ſed etiā adverſus omnes melancholicos morbos. Opulētiores bis ſe purgant ſingulis annis: Martio videlicet & Septembri. A purgatione quinq; ſubſequentibus diebus continuis hauriunt in ſingulas doſes decē huius lapidis grana, macerata in ſtillatitio roſarum liquore. Hoc remedio iuventam & membrorum robur ſibi conſervari dicunt.

Ex-

Extirpandus primùm lenioribus lentus ille potiùs quàm violentus animi cancer, illa cerebri vipera; quæ quò diutius fovetur, eò profundius serpit ac vulnerat, ipsam parentem, tristem mentem tandem perdit ac dentibus suis transfodit.

Optimum in Mania sequens est remedium:

♃. *conserv. rof. vitriolat.* ℥iiii.
Cynosbat. condit. ℥i.
Confect. Alkerm. ʒvi.
pulv baccar. Herb. Par. ʒiß.
rad. Nymph. lut. ʒiß.
flor. vel fol. minut. concis. Bux ℈i.
ol. rof. destill. gutt. viii.

Cum *Iul. rof. fiat elect. Dof.* ʒvi. *vel* ℥i.

Vel: ♃. *pulv. Rof.* ʒii.
Spongiol. rof. sylvestr. ʒi.
baccar herb. Par. ℥iß.
Sacch. ʒiß.

Misc. fiat pulv. Dos. ʒii. ex vino vel insculo vel alio commodo vehiculo.

Vel nimis furibundo sequens detur haustus;

♃. *aq. rof.* ℥iiii.
syr. rof. simpl ℥i.
succi viol. Martial. ℥iß.
pulv. herb. Par. ʒi.
facch. Saturn. gran. v.
Laud. opiat. gran. iiii. *vel* v.

Misc. Detur pro vno haustu.

Tinctura rosarum spiritu vitrioli parata melancholicis magnoperè prodest atq; maniacis, præsertim quibus sanguis & nobiliora viscera fervescunt: cui addi posset succus recens violarum vel florũ Boraginis. Præstantiss. quoq; emulsio sem. Borag. cum aq. Ros. In desperata ferè melancholia frustra exhibitis aut adhibitis cæteris extremum erit remedium lotio capitis cõmuni primũ lixivio calido, mox aquâ Ros. frigidissimâ affatim superfusâ, instituta, repetitâ aliquoties rosacei liquoris frigidissimi affusione, tum capite siccis tepidioribus linteis resiccato. Penetrationis, refrigerationis &

Extremum in extrema melancholia remedium.

Rec.*pulp.cassia* ℥vi.
elect.de succ.ros.℥ii.
diaprun.solut.℥i.
Syr.ros.solutiu.℥i.

Cum aqua rosarum, quæ priuatim capiti competit, fiat potio.

Fructuosissima & frequentissima est Aloe rosata tum simplex tum composita, quam admixtis succis & ingredientibus aliis Angelicam Aloen seu pilulas Angelicas vocarunt recentiores.

Sequentes pilulæ cephalicæ catharticæ mirè iuuant cephalalgicos.

Rec.*Al.ros.*℥ii.
Terebinth.Venet.clariss.℥ß.*in aquâ ros.lot.*
Diagrid.rosat.℈ß.
Fiant pil.LX.
*Dos.pil.*iii.v.viii.*vel* x.

Refrigerationis gratia commendantur à præstantissimis practicis aqua, conserua, syrupus, Iul. & tinctura Ros.

Repulsionis & mitigationis ergo vsurpari solent oxyrrhodina dicta.

Vel:Rec.*aq.Ros.*℥iiii.*acet.ros.*℥iiß.*ol.ros.*℥ß.Misc.Succus rosarum, si placet, admisceatur.

Vel:Rec.*succ.Ros.acet.Ros.ol.Ros.albuminis oui, vniuscuiusq; partes æquales.* Agitata & conquassata diu vel illinantur, vel, quod melius, applicentur.

Quidam solum inungunt vnguentum ros. Cui si alabastrum subtilissimè præparatum adieceris, tantò validius erit.

Nonnulli solas rosas conquassatas cataplasmatis in modum applicant, adiecto quandoque sale Nitri vel simplici.

Galenus frontale componit ex rosis rubeis in vino maceratis, quod efficacius omninò, si vel rubrum & stipticum vinum vel acetum ros.sumpseris.

Vel

Vel gammari aliquot fluuiatiles aceto rosaceo rigati & contusi emplastri loco imponantur.

Vel: Rec. *caput mortuum post aqua ros. destillationem* residuum seu placentam, quam Rosenkuchen vocant Germ. rigetur probè aquâ ros. vel maioris efficaciæ gratia spiritu vel in intemperie præcalidâ aceto ros. Applicetur.

Vel: Rec. *spirit. Ros.* ℥iiii. *sal. simpl. vel Nitr.* ʒß. Calefactis imbuatur linteum capiti applicandum. Sunt qui cataplasmatis loco conseruam rosarum in defectu aliorum rhodopharmacorum accommodant, addito pauco aceto: vel aliis admiscent topicis. Optimum est anodynum cephalicum emulsio nucleorum Persicorum & Cerasorum cum aqua & aceto ros. facta, addito tandem oleo ros. & subtilissimo Alabastri puluere, vel Crystallo præparatâ vel sacch. Saturn. Camphora rosaceis non addenda frontalibus, iis quidem febrientibus applicandis, qui molestis vexantur vigiliis. Has enim illa excitat.

Vtile est & decoctum fol. ros. & ligni Rhodii in aqua & aceto Ros.

Prosunt sacculi rosis vel contusis vel puluerisatis pleni sicci vel aceto, vino, lacte calid. madefacti, addito salis vel simplicis vel Nitri pauxillo.

Quidam aquam vel succum Ros. errhini loco attrahunt.

Auxiliatur & ablutio faciei per aquam rosaceam, paucis additis aceti rosacei guttis, instituta.

Coronas ex rosis concinnatas capiti impositas commendat Galenus *lib. 3. de simpl med. facult. c. 9. & lib. de remed parat. facil. c. 1.*

Tempora balsamo Ros. inungenda, sicut & nares.

Corroborationis ergo sumenda sæpius conserua rosarum, admixtâ Ambrâ, puluere Cubeb. oleo ros. still. &c.

In vulneribus capitis, fracturis Cranii & corruptelis vtriusque matris membranosæ seu menyngis variisque cerebri læsionibus quantum valeant mel

& oleum rosaceum atque etiam infusio foliorum rosarum in spiritu vini, notum est nobilioribus chirurgis. Ipse Galenus *lib.*11. *de simpl. med. facultatibus c.* 2. testatur, sese sexcentos nouisse eorum, quibus Romæ persanata fuerint capitis ossa vsu olei rosacei, statuitque, nihil melius inueniri posse quàm vt osse perforato optimo vtaris oleo rosaceo. Cui etiam Aetius *lib.* 2 *c.*85. & Paulus Ægineta *lib.*6.*c.*90. adstipulantur. Sanè naturale conseruat temperamentum, innatum fouendo calorem, roborat, fluxiones abarcet, dolorem, inflammationis parentem, auertit. De melle rosaceo scribit Ioannes Andreas à Cruce, se longo experimento compertum habere, in athleticis & exercitatis corporibus mel rosatum cum guttis quatuor aquæ vitæ imò vulneri seu membranæ detectæ feliciter cum syndone imponi & residuum vulnus puluere vel vnguento cephalico repleri. Quod & factitarunt Ioannes de Vigo & Ambrosius Paræus De spiritus vini vsu in læsuris capitis vide Valleriol. *lib.*5.*obseru.*8.

In capitis vulnere cum fractura sequens etiam est excellentissimum remedium: Rec. *mell. ros. partes duas, olei ros. part.* 1. *Terebinthinæ partem mediam*: agitentur, & in illis *sericum Chermesinum rubrum* intinctum *fractæ caluariæ* impônatur. Posset ipsi *Terebinthinæ oleum* ex ea paratum substitui.

Ad iuuandam memoriam.

Præmissis debitis vniuersalibus rhodopharmacis purgantibus & corroborantibus ad specialiora progrediendum. Ex quibus sequens puluis, qui cerebrum mirè roborat, ingenium acutum, subtile, & vt ita dicam pyramidale, memoriam verò rotundam, id est capacissimam ac perfectissimam; cœli æmulam, reddit.

Rec. *pulu. ros.* ℥ß.
thur. mascul ℥i.
Pip. rotund. alb.
long. vtriusq. ℈i.
seminum Hormini seu Sclar. ʒi.

Cranij

Cranij human. subtil pulv. ℈ij.
Cass. ver.
Cubeb. ana ℈ß.
Ambræ gran. vj.
Ol. Cinam gutt. iij.
Rof. gutt. ij.

Misc.

Hic pulvis imbibat aliquoties succum rof. recent. Vltimò exiccatus *ad* ℈ij. detur manè alternis diebus per mensem vnum vel alterum cum spiritu rosarum vel conserva rof. simpl. vel vitriolat. Prodest & tinctura rof. cum generoso vino mixta & hausta. Efficacissima quoque emulsio *sem. Borag. cum aq. Rof.* Quidam solam aquam vitæ seu spiritum vini, in quo infusa rosarum folia, commendant. Si manè vnius cochlearis mensurâ sumatur, Præstaret merus Rosarum spiritus. Lixivio rosaceo si caput ablutum mox pannis calidis thure & ligno Rhodio suffumigatis siccetur & spiritu Rosarum rigetur, asperso rosarum rubrarum subtilissimo pulvere, mirè memoriam iuvat. Pro arcano venditant nonnulli capitis lotionem ex aquæ rosarum & aq. Vinc. Pervinc. ana ℥iij. spir. rof. ℥j. spir. ceras. ℥ß. ol. rof. commun. ʒ vi. Quibus si olei rof. vel lign. Rhod. portio adderetur, efficacius esset medicamen.

In caro, apoplexia, Lethargo, soporiferis aliis affectibus nonnunquam, vbi nempè turgens fervore sanguis periculum minitatur, præmissis præmittendis catholicis, oxyrrhodina frequentissimo sunt in vsu. Odoratus etiam aceti rosacei.

Spiritus rosarum cum spiritu Cerasorum & oleo Cinamomi vel Rof. felici successu exhibetur.

In Epilepsia, præmissis vniuersalibus, arcana multa vsurpantur, quibus associatæ Rosæ. Rosas etiam purgationis gratia cum foliis senæ decoxit Platerus in lacte vel alio liquore, puerisq; propinavit, qui ingrata alia respuissent. Quo in casu cathartica nostra Rhodopharmaca mirè conferrent. Ipsa non minus emetica, quæ quantum valeant ad præcavendam Epilepsiam, vel

X 5 ex eo

ex eo patet, quod infantibus recens natis exhibitum oleum amygdalarum dulcium ſaccharo commixtum ſubſequens vomitus certiſſimum per vniuerſam vitam habeatur prophylacticum.

Aliâs in ſpecificis antepilepticis numeranda quoq; Roſa, non Pœonia ſolùm, ſed propriè dicta. Verum, quod probè notandum, ſicca, non recens, non ſuccoſa. Mirum equidem, celebratiſſima pleraq; antepileptica, ſi quæ ab ipſo paroxyſmo ſuſcitare debent epilepticū excipias, ſiccante, conſtringente atq; corroborante virtute pollere: vt *Roſam Pœoniam*, *viſcum quercinum*, *cranium humanum*, *magiſterium Corallorum & margaritarum*, *Cornu cerv. vngul. Alcis*, *corn. Monocerotis*, *ſpirit. vitriol. Roſ tinctur. roſ. &c.* Infallibile hoc videtur indicium abundantis in cerebro reliquoq; corpore humoris vitioſi vel vaporis venenoſi & maligni: quem exiccantia & adſtringentia illa conſumunt, vias, quibus pernix tranſvolat ad ſenſuum arcem, coarctant & intercludunt, ipſum cerebrum roborant & ab obſidente præmuniunt hoſte, præcaventq; ne ſubitanea ſpirituū animalium in nervos, appendices illas & caudas cerebri, fiat profuſio, ceſſantibus interim vel perverſo motu agitatis ſenſibus, cor inſuper, quod primariam Epilepſiæ ſedem cum Hermeticis neſcio quibus conſtituit Quercetanus, non parùm firmant. Alia vel vniverſo capiti & nervoſo generi accommodatæ ſunt, vt Betonica, Salvia, Roſmarinus, Stœchas, vel ad incidendam & attenuandam craſſiorem, frigidiorem & viſcidiorem materiam excogitata raroq; nec niſi ſummâ cautelâ danda: quo in numero varia aromata, horumq; ſtillatitia olea & ſpiritus. Nam ſi veterum ad imitationē his tēporibus ac locis Pyrethrum, Euphorbium, Scyllam & alia in vſum trahere voluerimus, infelicem ſæpè, rarius felicem, effectum experiemur: licet aliquando, in frigidiſſima nimirum humidaq; corporis conſtitutione ſuum mereantur locum, quatenus adverſos humores, pituitoſos præſertim, incidunt, ſeroſos diſſipant & cōſumunt, humectatum nimis relaxatumq; cerebrum ac nervos reſiccant.

Roſea

Rosea tinctura epilepticis summè proficua est: vt & emulsio seminum Pæoniæ cum aqua rosarum facta; adde pulverem vel fæculam radicis Pœoniæ.

Lactantes adhuc infantes Platerus purgavit lacte, quo in cocta recentium rosarum folia, additis nonnunquam foliis Senæ. Sequens pulvis purgans epilepticis est proficuus.

℞, *Diagrid.rosac.*℈ß.
pulv.rad.Pœon gran iiii.
Sacch.℈ß.
Crem.Tart.gr v.

Ad abarcendum atq; avertendum paroxysmum Epilepticum Laudanum laudat Angelus Sala, Donzellinus Theriacam Andromachi, Rodericus à Fonseca alia opiata: quæ magna generosaq; docent esse præsidia Epileptica; vtpote quibus sensus nimis exquisitus partium cerebri (quæ coadiuvans & ferè principalis epilepsiæ causa) debitæ tranquillitati restituatur: quem in finem etiam emulsionem seminum papaveris aut syrupum Papaverinum exhibuit Fonseca. Commodius esset Rhodopium tum exhibitum tum adhibitum.

Melancholiæ, Maniæ, obsessionis seu Dæmonomaniæ, Hydropsopiæ à morsu canis rabidi, &c. cura Rhodopharmaceutica. Vincenda tum melancholia tũ Mania Rhodopharmacis laxantibus, præparantibus, purgantibus, vomitoriis: hæc validioribus, illa lenioribꝰ. In illâ igitur, si sedem suam in hypochondriis habeat, inde etiam hypochondriaca dicta, syrupo Rof. solut. primæ viæ purificentur: vt,

℞. *Syr.ros.solut.multiplicis infus.*℥iiiß.
Crem.Tart.℈i.
aqu.Ros.vel Borag.q.s.

Misc.

Quo facto partes obstructæ referentur, splen inprimis ac mesenterium, humores crassi, lẽti, viscidi, limosi, fœculenti, Tartarei, attenuentur, incidantur, resoluantur & abstergantur mucchar o Rosaceo: vt,

℞. *Mucchar.*id est, *succ.ros.depurat.*℥iß.
syrup.multiplicis infus.Ros.℥i. *spir.*

Spir.sal.℈ß.
vel: *Tart.vitriolat.*℈j.
vel: *spirit.Tart.*ʒj.
vel: *mixturæ simpl.de tribus spir.*ʒß.
Spirit.rof.℈ij.
aqu.Bugloss.℥ß.
Misc.

Præparatis humoribus purgatio instituenda vel per superiora, minerali dictâ rosâ, vel per inferiora syrupo rosf.composito Montani, vel Diagridio rosaceo, addito pulvere lapidis Armen. vel Lazuli præparat. atq; etiam extracto Helleb.nigr.

Ex.gr. ♃. *extracti Hell.nigr.*℈j.
syrup.rof.solut.compof.℥j.
pulv.lapid.Armen. vel Lazul. praparat. *gran.*viij.
aqu.Borag.℥iß.
*Spirit.Rof.*ʒß.
Misc.

Vel: ♃. *Diagrid.Rof.*
*extract.Helleb.nig.vtriusq; gr.*XIII.
*Lap.Laz.vel Armen.prap.gr.*VI.
*ol.rof.still.gutt.*iii.
Cum *syr.Rof.solut.* fiant pil.xiij. ieiuno stomacho deglutiendæ; quas azymo pane madefacto & mollito involutas facilius promovebis.

Etiam solus pulvis rosarum cum æquali parte cremoris Tartari vel Tartari vitriolati sumptus vtilis est ex vino vel iusculo.

Vino infundi possunt *flores rof.viol.Borag.Bugl.fol.sen. rad.Polypod. & Helleb.nigr.prap.* sacculo ex syndone parato indita. Clementer purgabit haustus vnus aut alter. Validissimis autem purgantibus exasperatur sæpius hoc malum.

Clysteres, quos & oleum, succus, syrupus, & mel Rof. ingreditur, in hoc affectu singulariter prosunt: quorum loco vaporum & flatuum revellendorum & alvi laxandæ gratia suppositoria ex melle rof.& Al. rof. immitti possunt.

Obstru-

Obstructiones novæ præcavendę vsu Al.Ros. in forma pilul. Quas pilulas si efficaciores desideras, acuere poteris Diagridio rosato, vel rosâ minerali catharticâ. Vel recipe *Aloes rosatæ* ℥i. *crem. Tartar gr.* xv. cum *syrupo ros.* fiant pil. pro quatuor vel sex dosibus.

Quibus peractis corroborantia non negligenda, conserva præsertim rosarum, quæ hac in parte principem tenet locum principum medicorum consensu. Cui addi possent aliquot stillatitii rosarum olei guttulæ. Potui commiscendum Iulapium ros. Serum lactis iulepo ros. dulcatum commodissimum est vel aquâ ros.

Vitandæ præcalidæ illæ, quas nonnulli roborationis ergo non habitâ aliarum circumstantiarum ratione, præscribere solent, aquæ vitæ aromaticæ, quibus spiritus effervescunt, sanguis incalescit, bilis aduritur, nobiliora viscera inflammantur: vtendumq; potiùs cordialibus rosaceis. Repellens quoque epithema ex aceto & oleo ros fronti subindè applicandum in principio, ne vapores aut flatus ab inferiorib. partibus ad ipsum ferãtur caput: in progressu tamen plus addẽdũ olei rosacei.

Prosunt & lotiones capitis, vt & pedum ex decocto rosarum agrestium, vel vrbanarum.

Nec minus vniversalia balnea ex aqua fluuiatili vel pluviali parata, in qua coctæ sint rosæ.

Item sacculi rosis referti tum capitales tum pectorales. Alimentis admiscenda lympha rosacea.

Quæ in hypochondriacâ dicta melancholia prosunt rosacea remedia, ea in curãdâ quoq; propriè dictâ melancholiâ (quæ à melancholico, fæculento, adusto, tartareo vel salso & lixivioso succo, sanguineam inficiente massam, proficiscitur, & in cerebro potissimum radices agens residet ac miram exercens tyrãnidem tenebricosos ad arcem vitæ, cor, amandat spiritus) tum & in ipsa Mania seu insania locum habẽt: licet in hac omnia validiora requirantur: Venæsectio præsertim, q̃ iteratam sæpè, ad lipothymiam vsq; emisso nonnunq̃ sanguine, feliciore successũ quam vllum aliud remedii genus radicatam stirpitus evellere melancholiam atq; maniã

expe-

Extirpandus primùm lenioribus lentus ille potiùs quàm violentus animi cancer, illa cerebri vipera ; quæ quò diutiùs fovetur, eò profundiùs serpit ac vulnerat, ipsam parentem , tristem mentem tandem perdit ac dentibus suis transfodit.

Optimum in Mania sequens est remedium :

℞. *conserv. ros. vitriolat.* ℥iiii.
Cynosbat. condit. ℥i.
Confect. Alkerm. ʒvi.
pulv. baccar. Herb. Par. ℥iß.
rad. Nymph. lut. ʒiß.
flor. vel fol. minut. concis. Bux ℈i.
ol. ros. destill. gutt. viii.

Cum *Iul. ros. fiat elect. Dos.* ʒvi. *vel* ℥i.

Vel : ℞. *pulv. Ros.* ʒii.
Spongiol. ros. sylvestr. ʒi.
baccar herb. Par. ℥iß.
Sacch. ʒiß.

Misc. fiat pulv. Dos. ʒii. ex vino vel iusculo vel alio commodo vehiculo.

Vel nimis furibundo sequens detur haustus ;

℞. *aq. ros.* ℥iiii.
syr. ros. simpl ℥i.
succi viol. Martial. ℥iß.
pulv. herb. Par. ʒi.
sacch. Saturn. gran. v.
Laud. opiat. gran. iiii. *vel* v.

Misc. Detur pro vno haustu.

Tinctura rosarum spiritu vitrioli parata melancholicis magnoperè prodest atq; maniacis, præsertim quibus sanguis & nobiliora viscera fervescunt : cui addi posset succus recens violarum vel florũ Boraginis. Præstantiss. quoq; emulsio sem. Borag. cum aq. Ros. In desperata ferè melancholia frustra exhibitis aut adhibitis cæteris extremum erit remedium lotio capitis cõmuni primũ lixivio calido, mox aquâ Ros. frigidissimâ affatim superfusâ, instituta, repetitâ aliquoties rosacei liquoris frigidissimi affusione, tum capite siccis tepidioribus linteis resiccato. Penetrationis, refrigerationis & *Extremum in extrema melancholia remedium.*

concentrationis, vt ita dicam, gratiâ nonnunquam aliquid aceti rosacei addẽdum. Aquæ rosſ. substitui posset decoctum rosarum, vel placentarum, post rosarum destillationem in cucurbitæ fundo residuarum, vel foliorum roseti ex aqua. Itali puram sumunt aquam puteală. Sic Rodericus à Fonseca *Conſ.69. & 85*. In melancholia aliis non iuvantibus remediis progreditur ad aquã frigidam, suprà caput infundẽdam hoc modo. In thalamo benè cõcluso, in quo sit ignis in camino, lavetur caput, vt moris est lixivio simplici temperatè calido: posteà extrahatur aqua de puteo, & actu frigida infundatur suprà caput parum inclinatum, ita vt quantitas sit quatuor lib. cùm scutella magna seu vase oris ampli, sed repente atq; ita, vt aqua vergat in partem anteriorem, & rursus secundâ vice infundatur aqua frigida; & deniq; tertiâ: tum autem illicò exiccetur caput linteis benè siccis, minùs quàm tepidis, non calidis, & non exeat ad aërem è thalamo antè duas aut tres horas. Hoc remediũ est Cornelii Celsi, & proponitur à Cardano in consilio quodam quod dicit esse magnum & expertum in se ipso secretum. Nam aqua frigida, inquit Fonseca, temperat fervorem cerebri seu æstum, auget calorem innatum, nec vnq̃ in calido cerebri temperamentò nocuit: firmat spiritus volatiles aceti nostri corporis; id est, melancholię: quod remedium magis calido tempore & in æstate convenit. Tali remedio vtitur etiam Crato *in Epilepsia* eoque maximè roborari cerebrum & ratione & experientia constare asserit. Sic Celsus *lib.1.c.4.* Capiti nihil æquè prodest ac aqua frigida, &c.

Prosper. Alpinus *li 9. de Med. Method.* Plurimi, scribit, ex capite dolores ꝓpelluntur repellentib. medicamẽtis capiti adhibitis, iisdẽq; non solùm actu frigidis, sed etiam, (in doloribus præsertim calidis) nive vel glacie vel aliis maximè frigidis. Etenim cùm repellentibus medicamentis & humores & vapores ab affecta capitis parte aliò protrudantur, dolor etiam, quem humorum vel vaporum præsentia fovet, illicò cesset necessum est. Quod etiam Galenus docet *lib.2. de comp. med. ſ. l.* dum

inquit.

inquit. Refrigerabis autem quæcunque adhibere voles in aquâ vehementer frigida collocata : quæ si non adsit, nivem vasculo circumpones. Hoc auxilium sive humorum sive vaporum multitudo in caput impetum faciat, præclarè auxiliatur : repellit enim eos infraque in corpus detrudit, adeò vt ego in sexcentis hoc medendi modo vsus nullo alio opus habuerim. At hæc medicamenta, quod diligenter animadvertendum, in iis quidem affectibus, qui à calidis vel vaporibus vel humoribus foventur, locum habent : Verùm in cerebro debili ac imbecillo eiusmodi humorum repellentibus facta detrusio nescio an tuta satis sit periculoq; careat. Hæc Prosper Alpinus.

Dæmonomaniam seu obsessionem ab occulta proprietate non sine miraculo persanant Rhodopharmaca : adeò vt nec ad rosarium accedant dæmoniaci. Feliciter certè, si quod aliud remedium, melancholicum sanguinem, dæmonum balneum, theatrum, & triclinium, everrunt & evertunt rosacea medicamina, præsertim ardentibus precibus à Divina Rosa, IESV CHRISTO, summâ solâque solidâ salute ac lætitiâ nostrâ, petita.

In Hydrophobia, quæ à morsu rabidorum canum provenit, mel rosaceum cum aceto Ros. temperatum bibitum cum Dioscoride commendo.

Radix sylvestris Rosæ ad morsum canis tabidi vnicum est remedium (vtinam & ad morsus Zoilorum) oraculo receptum, vt Plinius *lib.8.c.41.* refert.

Tarantularum quoque seu Phalangiorum, Apulorum araneorum ictibus adversatur Rosa : quanquam quod mirabile dictu, sola Musica cuncta reliqua longè superet hoc in casu medicamina. Nam & ipsæ Tarantulæ, sagacissima animalcula & omninò harmonica vt harmonicè sua perficiunt opera, ita & harmoniâ plurimum delectantur, adeò vt ad fidium, tubarum, aliorumq; Musicorum instrumentorum sonum saltare videantur : quemadmodum æris sono delectantur, convolant ac veluti tripudiant apiculæ. Sunt autem Tarantu-

rantulæ naturâ subtilissimi tactus: quò fit, vt venenum earum, Phalangiuæ naturæ quoddam veluti seminarium continens, humano corpori infixum & ab humore nativo conceptum, calore fotum ac suscitatum, nervoso tandem generi sese insinuet, idque penetret, alteret, subtilissimi & exquisitissimi tactus motusque continui capax reddat, sanguine interim quoque depravato, spiritibus inquietatis, musculis convulsivo quodam quasi motu, sed non ita violento aut vehementi, sollicitatis.

Chorea seu saltus Viti, quem ad veterum ἐνθουσιασμὸν authores referunt, rhodopharmacis non parum mitescit. Sive enim naturalibus adscribatur causis, vt melancholico seu succo seu temperamento, seu toxico, spiritibus fervescentibus ac turgentibus, membris perturbatis & inquietatis &c. sive dæmonis maleficio; Rosam melancholicum corrigere succum ac intemperiem, veneficiis resistere, fervorem extinguere, mundare sanguinem, tumultuantia placare membra, ipsi denique dæmoni adversari constat.

Quapropter exhiberi posset continuò saltanti, nec aliis remediis cedendi sequens medicamentum.

℞ *aq. ros.* ℥ii.
Tinctur. ros. ℥iß.
Iul. vel syr. Ros. ℥i.
spongiol ros. sylv. ℈i.
sal. corall.
Margar. ana ℈ß.
sacch. Saturn. gr. vi.
Laud. op. gr. iiii.
Ol. ros. stillat. gutt. v.

Misc. Detur pro vna dosi.

Quod si semel exhibitum non satisfaceret, iterandum. In hoc casu tinctura rosarum vtilissima est: addi posset tinctura vera corallorum.

Sequens etiam potus valdè proficuus est.

℞. *aq.*

℞. *aq.fontan.Mensf.ii.*
Tinctur.rosf.lib.ß.
Iul.rosf.
syr.viol cœrul.ana ℥iiii.
Misc. De quo sitienti saltanti porrigatur haustus.

Vtile est & serum lactis, in quo cocta rosarum folia, vel cui syrupus, aqua, tinctura, & Iulapium rosarum, addita.

Exteriùs sequente inungatur linimento præcipua titillationis sedes, sub axillis, in collo, lateribus.

℞. *Balsf.rosf.*℈ii.
*Ol.nuc.musc.expr.*ʒß.
Rhodop.℈i.
Mosch.gran v.
*Ambr.gran.*iiii.
Ol.nuc.avellan.expresf.
nuc.Persic.ana℈i.
*rosf.stillatit.gutt.*v.
Misc.

Temporibus inungatur Balsamum rosar. additis aliquot granis Opii puri & sacch. Saturn.

Vel paretur frontale ex aqu. rosf. op. & sacch. Saturn.

Philtra, quæ vel amorem furoris, vel furorem amoris excitant, si cantharides contineant, quomodo iisdem occurrendum sit, superius aperui.

Rosæ Microcosmicæ resistit etiam Rosa Macrocosmica, præsertim si admisceatur viperina Mumia: vt,

℞. *Consf.rosf.*ʒiß.
trochisc.de viper.
vel, *pulv.spina medullar.viper.*
vel, *pulv.serpent.*ʒß.*vel*℈ii.
spongiol.rosf.sylv ℈i.
Misc.

Secreta ebrietatis prolaudata phylactica rhodopharmaca.

Ebrietatem seu tumulentiam, voluptuosam illam laudatamque fatuitatem, germanam furoris sororem, abarcent rosacea medicamina. Quod si namque olei rosarum communis ℥ii. sumpseris, ab ebrieta-

te toto die liber & immunis eris. Christophorus à Vega putum laudat olivarum oleum & asserit in metho-do med. tantum valere olei vncias duas, vt assumpta etiam ex hausto integro vini dolio, bibens tamen oleo illo præmunitus haud inebrietur. Alii præferunt oleum amygdalarum amararum vel nucleorum Persicorum vel seminum Brassicæ. Sequens pulvis summi secreti loco habetur.

℞. *pulv. Ros. rub.* ℈ß.
Hirund. combust. ℈ij.
semin. Brassic.
Portulac ana ℈ß.
Mastic. gr. iiij.
sacch. ros. tabulat. ℈ij.

Misc. pro vna dosi: vel cum saccharo in aq. ros. dissolut. fiant rotulæ, vel morselli.

Electuarium sequens Platerus proponit *in sua Praxi.*

℞. *Conserv. ros.*
Rob Rib.
Berb. ana ℥ß.
amygd. amar. excort. contus. xij.
sem. Brassic.
Ros. rub ana ʒj.
syrup. de agresta q. s.

fiat elect. Cuius syrupi loco tinctura Ros. sumi posset: quæ hic convenientissima, præsertim vbi factos iam ebrios à vini noxa præservare saltem volumus. Quâ intentione quidam haustum aceti vel solius vel cum aqua diluti capiunt.

Efficacius autem esset acetum ros. stillatitiâ rosarum aquâ dilutum. Efficacissima verò tinctura Ros. dulcata parumper.

Coronas rosaceas capiti impositas ebrietatem prohibere superius iam dictum.

Inebrietatis, antecedente vel subsequente vomitum cephalalgiâ, sequens epithema duplicatis linteolis exceptum coronali suturæ ac temporibus imponatur.

℞.

℞. *aq.rof.℥iij.*
acet.rof.℥j.
ol.rof.℥ß.
Misc.

Vel iisdem locis circumligentur folia Brassicæ in aqua Rosarum calida madefacta, vel folia Rutæ cum aceto Rof. contrita tepideq; applicata.

Similirer & narcoticis periculosis, vt solano furioso, Stramonio (tum simplici tum pleno illi, quod flore gemino, quandoque tergemino seu triplici prolifero, altero alteri innato, ex altera parte albicante, ex altera purpureo, triplicem referente coronam Pontificalis coronæ nomen sortitum est) Melanzanæ, Mandragoræ, pomis amoris, Opio, Hyoscyamo, &c. resistunt modò dicta rhodopharmaca.

Iram, brevem illum furorem, & cor vnà cum cerebro, animam cum corpore incendentem flammam, excandescentiam, rosaceis mitigari pharmacis tum ratio docet tum experientia. Tam igitur præservationis quàm curationis gratia rosaceis & purgantibus & alterantibus vtantur, ad iracundiam qui proni. Vtantur nonnunquam Aloe rosatâ in formâ pilularum loco pil. Angelic. Vel sumant conservam rosarum laxativam.

Quibus superflua colligitur & facilè fervescit bilis, ii syrupo Rof. solutivo vel Elect. è succ. Rof. vel Diagridio Rosaceo, vel etiam emetico quodam Rhodopharmaco purgandi. Quod si quis subitò excanduerit, refrigerationis & refrænandæ bilis gratia iustum Iulepi rof. vel tincturæ Iulepo dulcatæ haustum ebibat & conservâ Rof. vitriolatâ fruatur; admixtis hepatis gratia spec. diarhod.

Iisdem inflammata quoque amentium amantium interanea refrigerari ac refici possent. Nam & philtrorum, præsertim calidiorum eadem eludunt malignitatem. Quo in casu sequens remedium vtilissimum.

Vesani amoris, dulcis amaroris remedia rosacea.

Rec. *Conferv.Rof.*℥iß.
pulv.fecundin.Microcofm.℥ß.*vel*℈i.
Polytrich feu Adian.aur.℈i.
*Ol.Rof.ftillat.gutt.*vi.

Mifc.

Vel: ♃. *aq.Rof.*℥i.℥ii.
fpir.Rof.℥i.
fyr.rof.℥ß.
*facch.Saturn gr.*v.
pulv.fem.Hyper.℈i.
fpongiol.Rof.fylveft.
fruct.Cynofb.ana℈i.
*ol.rof.ftill.gran.*iiii.

Mifc.

Vel: ♃. *conferv.Rof.vitriolat.*℥i.
fruct.Cynofb.℥iß.
pulv.radic.contrayeru.℈ii.
*ol.rof.ftillat.gutt.*iii.

Mifc.

Verùm fi vel adhuc in ventriculo hærere, vel iam magnam vitioforum humorum copiam circa fe collegiffe atq; corrupiffe virus videatur, emeticorum Rhodopharmacorum fupradictorum aliquo primas evacuabis vias eaq; prolectabis, quæ nec aliis educi potuiffent, retenta verò cætera contempfiffent remedia.

Phreneticis validiora, quæ fanguinem & nobiliora vifcera magis inflammare poffunt cathartica non exhibenda, quod quidem ftercorei factitant empirici. Saniores infanis ægris illis leniora commendant: qualia rofacea nonnulla, fyrupus nimirum rof. folutivus & conferva rofarum cathartica. Muccharum item rof. ex fero lactis. Sequens folutivum felici Platero placuit:

♃. *fucc.rof.*℥iß.
Sacch.℥vi.*in aq.rof.diffolut.*

Bulliant leviter: colatura detur.

Clyfteres ex decocto laxativo, melle rof. vel fyr. rof. folutiv. Alo.rofat. addito pauco oleo rof. non omphacin, & fale, tempeftivè funt iniiciendi.

Detra-

Detracto superfluo, præcalido & fermentescente sanguine reliqua sanguinis massa refrigeranda, calor enormis extinguendus, effervescens ac turgescens bilis temperanda sedandaq;, spiritus indomitorum equorũ instar ferocientes & in sublime subsultantes cohibendi ac refrænandi, cerebro pristina naturalis temperies restituenda. Nam quotiescunq; reliquorum syderũ cõbustorum aspectibus incalescit Microcosmica Luna, vt exurgentes vitales spiritus flammantes blando refrigerio temperare vel & excitatos ab inferioribus partibus evectosq; calidiores vapores reprimere nequeat amplius, mentis eclipses, defectiones, insaniæ, deliria, facultatum obfuscationes, &c. subsequuntur, totamq; conturbatur vnâ cum elementis & meteoris cœlũ Microcosmicum. Opposuit enim sapientissimus Creator frigidã humidã illam Lunam calido & siccãti Soli, cordi; tũ & huius asseclis vitalibus spiritibus & sanguini; ne nimio calore Microcosmus conflagrarat, ac necessariâ quiete destitutus fatiscens concideret.

Vt autem dictis satisfaciamus indicationibus, propinanda phreneticis Rosarum tinctura iulepo ros. dulcata parum: vel exhibendæ seminum frig. & Papaveris albi emulsiones cum aquâ rosarum factæ, additâ, si placet, essentiâ margaritarum, & corallorum, vel eorundem magisteriis.

Præclara sequens est potio *antiphrenitica*.

℞. *aq. ros.* ℥ii.
syr. ros. simpl. ℥ß.
Terr. sigill. ℈iiß.
Laudan. miner. ℈i.
Rhodopii gr. iii.
fol. aur. subtiliss. præpar. iii.
vel aur. potab gutt. vi.
Ol. ros. still gutt iii.
Misc.

Tam contumax sæpè phrenitis observatur, vt nulli medicamento cedat, nisi laudato Laudano: quod igneum omnino calorem restinguit, molestissimas vi-

gilias, spirituum fervorem & obortum hinc furorem lenit ac sedat: modò rectè & tempestivè concedatur. In contumacissimis invalescentibus & maximè rebellibus affectibus maior illius, quàm in aliis morbis exhibenda quantitas. Nihil enim tunc vnum vel alterum granum efficiet. Ego serò satis, frustrà tentatis aliis pluribus remediis ad phreneticam, maniacæ simillimam accersitus aliquando quatuor Laudani grana dedi: vix quartam horæ partem acquievit: perspiciens ergo morbi contumaciam, quinque grana, additis insuper opii puri granis tribus, ex aqua & Iulepo Ros. propinavi. Quo tamen remedio vix per trihorium requievit, oborto interim media in quiete sudore, sedatis magis magisque symptomatibus, apparentibus melioribus signis, evictoque tandem vniverso morbo. Sanguineis potissimum ac biliosis, non æquè melancholicis ac pituitosis conducere observavi: tantoque fructuosius id, quantò simplicius. Varietas ingredientium parit varietatem effectionum seu operationum. Quorsum autem Hyoscyami, præsertim nigri, succus dementans? Quorsum tot aromata aliaque calidiora tot olea destillata; Quorsum tot essentiæ: quibus non tam virtus quàm dosis ac pretium nobilissimi medicamenti augetur? Nullis equidem solidis immoderati collectores moventur rationibus. Quæ causa; quod Laudanum vulgare, Philonium, Requies Nicolai & alia opiata quandoque minùs conducant in ardentibus febribus, phrenitide, dysenteriâ, colicâ biliosâ, cæterisque calidissimis & acerrimis affectibus? Aiunt: suborto sopore pugnantem cum morbo naturam impediri, nec sine iactura naturales dormitare facultates, expultricem præsertim, vigilantissimis interim morbis. Grave iudicium; sed de crudo quovis narcotico, non correcto Anodyno, ferendum. Nam anodyna non Naturæ, sed ipsi, qui contrà naturam, morbo vel arma præripiunt, vel vtrique pacem imperant; vel inducias saltem indicunt. Cæterùm anodynis reten-

tentrix facultas roboratur, non infringitur, & ne planè feriaretur aut officii sui obliuisceretur excretrix, Rosarum succum nouæ nostræ descriptioni superaddere placuit: quem si suspectum habeas in dysenteria, omittas. quanquam & in hac non contemnendas ob rationes retineri possit. Præterea maius commodum magis respiciendum quàm minus incommodum. Quapropter veteres alexipharmacis diaphoreticis, theriacæ, Mithridatio, &c. recentiores etiam purgantibus, etiam clysteriis & suppositoriis narcotica, ne dicam anodyna, miscuêre. Cùm igitur Laudano nostro Rosaceo seu Rhodopio, non tam narcotico quam anodyno, turgens seu furiosa materia compescatur, calor præter naturam temperetur, dolor mitigetur, Natura, subueniente gratissimâ quiete, corroboretur, collectis spiritibus stipata in morbum de nouo animetur & armetur, ab obstaculis liberata in actionibus suis iuuetur, totaq; Oeconomia naturalis recreetur, dandum potiùs quam detrahendum dictis in affectibus. Alia, quam scriptores prætereunt, frustrationis causa subest, additio nempè calidissimorum & siccorum calidissimis & siccis in affectibus. Ne quid de impertinentibus aliis dicam. Neque verum est, tam frigidum esse opium, vt calidissimis corrigi debeat. Adiuuantibus fortassis eget roborantibus nonnunquam, vt *Ambrâ, Moscho, ol. ros. still, Cinam. Croc. &c.* quæ pro re nata facilè possunt admisceri. Non enim paruum errant errorem, qui vno eodemque modo omnem sopiendum sistendumq; censent vel humorum feruorem vel dolorum furorem, impetumq; profluuiorum, ac proindè Laudanum opiatum pro catholico venditant anodyno seu panacea, cunctis in affectibus eadem ratione vsurpanda. Taceo quòd tot ferè Laudani sint descriptiones, quot pharmacopolia. Sexcentis aliis modis prætulerim simplicissimum, tam nobilẽ quã paucis notum; quo à sordib. & quisquiliis liberato, artificiosè siccato ac præparato, tum & aceto ros. extracto opio solus additur imbibitione succus Rosarũ, & tandẽ pro placito spiritus & oleum Ros. Sic n. satis correctum, *Rhodopium.*

nec

nec alienis corruptum aut immutatum, nullo ampliùs narcotico sulphure impuro aut immaturo contaminatum, nec tamen anodynâ vi spoliatum, sed conuenientissimâ digestione & extractione præparatum habebis Laudanum omnium optimum, angelicum & roseum potiùs anodynum seu Rhodopium quàm periculosum narcoticum nominandum. Cui pro necessitate vel Croci vel Castorii vel Mumiæ vel Diambræ extractum, olea stillatitia & magisteria facilè poterunt admisceri. Sed & præstantius nancisceremur Laudanum, si laudatius sortiremur Opium, Thebaicum nempè albicans, quod ex Cairo comparare possent aromatarii. Nam quod ad nos aduehitur, nigerrimum est multoque minùs bonum. Optimum est Opium, quod ex Cambaia è prægrandi Papauere, carcax inibi dicto, manat: cuius singula capita Struthiocamelini oui magnitudinē adæquant, ex quibus, etiam ne compressis quidem, sed cultello tantùm vulneratis. Succus vbertim profluit. Sed pauci sunt, qui Laudanum laudabiliter accommodare norunt: ideoque carpunt inconsideratè atque impudenter, quod capiunt imperitè ac imprudenter: peruertunt quod non aduertunt: reiiciunt quod non coniiciunt.

Verissimam autem optimamque Opii præparationem in gratiam gratorum proximorum communicabo.

Recip. *Opÿ Thebaic. vel Cambai. albicant, minutas in particulas concis.* ℥iii.

Inde sartagini ferreæ: superfunde aceti ros. tantum quantum sufficit ad Opii concisarum particularum, instar pastæ probè agitandarum, commixtionem. Suppositus lenis ignis carbonum tamdiu duret, donec exempta portiuncula, cùm refrixerit, Aloën quodammodo referat. Quercitanicâ præparatione præstantior est. Non enim, quod in tostione fit, etiam subtiliores, maturiores, & puriores Opii partes maximè anodynas, resolutis iam narcoticis, maximè volatilibus, Mercuriali-

rialibus, vnâ diſperdit, nec reliquam maſſam nimia v-ſtione & fixatione deprauat, ſed aceti roſacei beneficio tum ſubtiliores retinet & conſeruat, tum craſſiores, impuro immaturoque ſulphure impræ gnatas ſuperſtites corrigit.

Corrigitur aliâs & præparatur quoque Opium Sulphuris ſuffumigio, non aliter ac Diagridium. De quo in roſa nobili. Acidis ſanè omnium optimè corrigitur opium, vt & alia narcotica: quorum genuinum eſt antidotum Acetum roſ. tum ſumptum tum foris applicatum. Aceto namque roſaceo non ſolùm feruidorum, acrium & in corpore turgentium humorum impetus ſiſtitur, ſed & narcotici ſpiritus figuntur atque coercentur, & à vitalium ſpirituum regiâ abarcentur.

Vigiliæ, de quibus ii potiſſimùm conqueruntur, calidioribus affectibus qui pertentantur, vt ardentibus febribus, cephalalgia calida, phrenit. &c. nullis meliùs quàm roſaceis ſedantur medicamentis, exhibito iulepo roſ. tincturâ roſ. vel emulſione ſeminum frig. cum aqua roſ. præparat. naribus & temporibus illito oleo vel balſ. Roſ. applicato fronti vel vnguento roſ. vel epithemate frontali ex aquâ & ol. Roſ. & puluere muſci ſeu ſpongiol. roſ. ſylueſt. Præſentiſſimum eſt remedium Rhodopium, ſeu Laudanum noſtrum Roſaceum conuenienter tum exhibitum tum adhibitum. Sed quia principali ſublato morbo ſimul auferuntur ſecundarii atque aſſociata ſymptomata, ex illorum curatione horum petenda perfecta ſanandi ratio.

In *cura vertiginis* præter alios Platerus, practicorum princeps præſtantiſſimis quibuſuis remediis admiſcet rhodopharmaca. Commendat puluerem roſarum, ſaccharum roſ. tabulatum, ſpecies aromat. Roſ. Gabriel. Roſat. nouell. Diarhod. Conſeru. roſ. ſcuta ſtomachalia ex roſis & roſaceis potiſſimùm compoſita. Odoramenta componi vult in cauſa quidem calida ex aqua & aceto Roſ. Tempora illinantur oleo vel Balſ. roſ. cum damarum pinguedine miſto.

Sequens

rantulæ naturâ subtilissimi tactus: quò fit, vt venenum earum, Phalanginæ naturæ quoddam veluti seminarium continens, humano corpori infixum & ab humore nativo conceptum, calore fotum ac suscitatum, nervoso tandem generi sese insinuet, idque penetret, alteret, subtilissimi & exquisitissimi tactus motusque continui capax reddat, sanguine interim quoque depravato, spiritibus inquietatis, musculis convulsivo quodam quasi motu, sed non ita violento aut vehementi, sollicitatis.

Chorea seu saltus Viti, quem ad veterum ἐνθουσιασμὸν authores referunt, rhodopharmacis non parum mitescit. Sive enim naturalibus adscribatur causis, vt melancholico seu succo seu temperamento, seu toxico, spiritibus fervescentibus ac turgentibus, membris perturbatis & inquietatis &c. sive dæmonis maleficio; Rosam melancholicum corrigere succum ac intemperiem, veneficiis resistere, fervorem extinguere, mundare sanguinem, tumultuantia placare membra, ipsi denique dæmoni adversari constat.

Quapropter exhiberi posset continuò saltanti, nec aliis remediis cedendi sequens medicamentum.

℞ *aq. rof.* ℥ii.
Tinctur. rof. ℥iß.
Iul. vel syr. Rof. ℥i.
spongiol rof. sylv. ℈i.
sal. corall.
Margar. ana ℈ß.
facch. Saturn. gr. vi.
Laud. op. gr. iiii.
Ol. rof. stillat. gutt. v.

Misc. Detur pro vna dosi.

Quod si semel exhibitum non satisfaceret, iterandum. In hoc casu tinctura rosarum vtilissima est: addi posset tinctura vera corallorum.

Sequens etiam potus valdè proficuus est.

℞ *aq.*

℞. *aq.fontan.Menf.*ii.
*Tinctur.rof.lib.*ß.
Iul.rof.
fyr.viol cœrul. ana ℥iiii.

Misc. De quo sitienti saltanti porrigatur haustus.

Vtile est & serum lactis, in quo cocta rosarum folia, vel cui syrupus, aqua, tinctura, & Iulapium rosarum, addita.

Exteriùs sequente inungatur linimento præcipuæ titillationis sedes, sub axillis, in collo, lateribus.

℞. *Balf.rof.*℈ii.
*Ol.nuc.musc.expr.*ʒß.
Rhodop.℈i.
Mosch.gran v.
*Ambr.gran.*iiii.
Ol.nuc.avellan.express.
nuc.Persic.ana℈i.
*rof.stillatit.gutt.*v.

Misc.

Temporibus inungatur Balsamum rosar. additis aliquot granis Opii puri & facch. Saturn.

Vel paretur frontale ex aqu. rof. op. & facch. Saturn.

Philtra, quæ vel amorem furoris, vel furorem amoris excitant, si cantharides contineant, quomodo iisdem occurrendum sit, superius aperui.

Rosæ Microcosmicæ resistit etiam Rosa Macrocosmica, præsertim si admisceatur viperina Mumia: vt,

℞. *Conf.rof.*ʒiß.
trochisc.de viper.
vel, *pulv.spina medullar.viper.*
vel, *pulv.serpent.*ʒß.*vel*℈ii.
spongiol.rof.sylv ℈i.

Misc.

Secreta ebrietatis prophylactica rhodopharmaca.

Ebrietatem seu tumulentiam, voluptuosam illam laudatamque fatuitatem, germanam furoris sororem, abarceut rosacea medicamina. Quod si namque olei rosarum communis ℥ii. sumpseris, ab ebrieta-

te toto die liber & immunis eris. Christophorus à Vega putum laudat olivarum oleum & asserit in methodo med. tantum valere olei vncias duas ; vt assumpta etiam ex hausto integro vini dolio, bibens tamen oleo illo præmunitus haud inebrietur. Alii præferunt oleum amygdalarum amararum vel nucleorum Persicorum vel seminum Brassicæ. Sequens pulvis summi secreti loco habetur.

♃. *pulv.Rof.rub.*℈ß.
Hirund.combust.℈ij.
semin.Brassic.
Portulac ana ℈ß.
*Mastic.gr.*iiij.
sacch.ros.tabulat.℈ij.

Misc. pro vna dosi : vel cum saccharo in aq. ros. dissolut. fiant rotulæ, vel morselli.

Electuarium sequens Platerus proponit *in sua Praxi.*

♃. *Conserv.ros.*
Rob Rib.
Berb.ana℥ß.
*amygd.amar.excort.contus.*xij.
sem.Brassic.
Rof.rub ana℥j.
syrup.de agresta q.s.

fiat elect. Cuius syrupi loco tinctura Ros. sumi posset: quæ hic convenientissima, præsertim vbi factos iam ebrios à vini noxa præservare saltem volumus. Quâ intentione quidam haustum aceti vel solius vel cum aqua diluti capiunt.

Efficacius autem esset acetum ros. stillatitiâ rosarum aquâ dilutum. Efficacissima verò tinctura Ros. dulcata parumper.

Coronas rosaceas capiti impositas ebrietatem prohibere superius iam dictum.

Inebrietatis, antecedente vel subsequente vomitum cephalalgiâ, sequens epithema duplicatis linteolis exceptum coronali suturæ ac temporibus imponatur.

℞. *aq.rof.℥iij.*
acet.rof.℥j.
ol.rof.℥ß.
Mifc.

Vel iifdem locis circumligentur folia Braſſicæ in aqua Roſarum calida madefacta, vel folia Rutæ cum aceto Roſ. contrita tepideq; applicata.

Similiter & narcoticis periculoſis, vt ſolano furioſo, Stramonio (tum ſimplici tum pleno illi, quod flore gemino, quandoque tergemino ſeu triplici prolifero, altero alteri innato, ex altera parte albicante, ex altera purpureo, triplicem referente coronam Pontificalis coronæ nomen ſortitum eſt) Melanzanæ, Mandragoræ, pomis amoris, Opio, Hyoſcyamo, &c. reſiſtunt modò dicta rhodopharmaca.

Iram, brevem illum furorem, & cor vnà cum cerebro, animam cum corpore incendentem flammam, excandeſcentiam, roſaceis mitigari pharmacis tum ratio docet tum experientia. Tam igitur præſervationis quàm curationis gratia roſaceis & purgantibus & alterantibus vtantur, ad iracundiam qui proni. Vtantur nonnunquam Aloe roſatâ in formâ pilularum loco pil. Angelic. Vel ſumant conſervam roſarum laxativam.

Quibus ſuperflua colligitur & facilè ferveſcit bilis, ii ſyrupo Roſ. ſolutivo vel Elect. è ſucc. Roſ. vel Diagridio Roſaceo, vel etiam emetico quodam Rhodopharmaco purgandi. Quod ſi quis ſubitò excanduerit, refrigerationis & refrænandæ bilis gratia iuſtum Iulepi roſ. vel tincturæ Iulepo dulcatæ hauſtum ebibat & conſervâ Roſ. vitriolatâ fruatur; admixtis hepatis gratia ſpec. diarhod.

Iiſdem inflammata quoque amentium amantium interanea refrigerari ac refici poſſent. Nam & philtrorum, præſertim calidiorum eadem eludunt malignitatem. Quo in caſu ſequens remedium vtiliſſimum. *Veſani amoris, dulcis amaroris remedia roſacea.*

Rec. *Conserv.Ros.*℥iß.
*pulv.secundin.Microcosm.*ʒß.*vel*℈i.
Polytrich seu Adian.aur.℈i.
*Ol.Ros.stillat.gutt.*vi.

Misc.

Vel: ℞. *aq.Ros.*℥i.ʒii.
*spir.Ros.*ʒi.
syr.ros.℥ß.
*sacch.Saturn gr.*v.
pulv.sem.Hyper.℈i.
spongiol.Ros.sylvest.
fruct.Cynosb.ana℈i.
*ol.ros.still.gran.*iiii.

Misc.

Vel: ℞. *conserv.Ros.vitriolat.*ʒi.
*fruct.Cynosb.*ʒiß.
pulv.radic.contrayeru.℈ii.
*ol.ros.stillat.gutt.*iii.

Misc.

Verùm si vel adhuc in ventriculo hærere, vel iam magnam vitiosorum humorum copiam circa se collegisse atq; corrupisse virus videatur, emeticorum Rhodopharmacorum supradictorum aliquo primas evacuabis vias eaq; prolectabis, quæ nec aliis educi potuissent, retenta verò cætera contempsissent remedia.

Phreneticis validiora, quæ sanguinem & nobiliora viscera magis inflammare possunt cathartica non exhibenda, quod quidem stercorei factitant empirici. Saniores insanis ægris illis leniora commendant: qualia rosacea nonnulla, syrupus nimirum ros. solutivus & conserva rosarum cathartica. Muccharum item ros. ex sero lactis. Sequens solutivum felici Platero placuit:

℞. *succ.ros.*℥iß.
*Sacch.*ʒvi.*in aq.ros.dissolut.*

Bulliant leviter: colatura detur.

Clysteres ex decocto laxativo, melle ros. vel syr. ros. solutiv. Alo. rosat. addito pauco oleo ros. non omphacin, & sale, tempestivè sunt iniiciendi.

Detra-

Detracto superfluo, præcalido & fermentescente sanguine reliqua sanguinis massa refrigeranda, calor enormis extinguendus, effervescens ac turgescens bilis temperanda sedandaq; spiritus indomitorum equorũ instar ferocientes & in sublime subsultantes cohibendi ac refrænandi, cerebro pristina naturalis temperies restituenda. Nam quotiescunq; reliquorum syderũ cõbustorum aspectibus incalescit Microcosmica Luna, vt exurgentes vitales spiritus flammantes blando refrigerio temperare vel & excitatos ab inferioribus partibus evectosq; calidiores vapores reprimere nequeat amplius, mentis eclipses, defectiones, insaniæ, deliria, facultatum obfuscationes, &c. subsequuntur, totamq; conturbatur vnâ cum elementis & meteoris cœlũ Microcosmicum. Opposuit enim sapientissimus Creator frigidã humidã illam Lunam calido & siccãti Soli, cordi, tũ & huius asseclis vitalibus spiritibus & sanguini; ne nimio calore Microcosmus conflagrarat, ac necessariâ quiete destitutus fatiscens conciderer.

Vt autem dictis satisfaciamus indicationibus, propinanda phreneticis Rosarum tinctura iulepo rof. dulcata parùm: vel exhibendæ seminum frig. & Papaveris albi emulsiones cum aquâ rosarum factæ, additâ, si placet, essentiâ margaritarum, & corallorum, vel eorundem magisteriis.

Præclara sequens est potio *antiphrenitica*.

℞. *aq. ros.* ℥ii.
syr. ros. simpl. ℥ß.
Terr. sigill. ℈iiß.
Laudan. miner. ℈i.
Rhodopii gr. iii.
fol. aur. subtiliss. præpar. iii.
vel aur. potab. gutt. vi.
Ol. ros. still. gutt iii.
Misc.

Tam contumax sæpè phrenitis observatur, vt nulli medicamento cedat, nisi laudato Laudano: quod igneum omnino calorem restinguit, molestissimas vi-

gilias, spirituum fervorem & obortum hinc furorem lenit ac sedat: modò rectè & tempestivè concedatur. In contumacissimis invalescentibus & maximè rebellibus affectibus maior illius, quàm in aliis morbis exhibenda quantitas. Nihil enim tunc vnum vel alterum granum efficiet. Ego serò satis, frustrà tentatis aliis pluribus remediis ad phreneticam, maniacæ simillimam accersitus aliquando quatuor Laudani grana dedi: vix quartam horæ partem acquievit: perspiciens ergo morbi contumaciam, quinque grana, additis insuper opii puri granis tribus, ex aqua & Iulepo Ros. propinavi. Quo tamen remedio vix per trihorium requievit, oborto interim media in quiete sudore, sedatis magis magisque symptomatibus, apparentibus melioribus signis, evictoque tandem vniverso morbo. Sanguineis potissimum ac biliosis, non æquè melancholicis ac pituitosis conducere observavi: tantoque f.uctuosius id, quantò simplicius. Varietas ingredientium parit varietatem effectionum seu operationum. Quorsum autem Hyoscyami, præsertim nigri, succus dementans? Quorsum tot aromata aliaque calidiora tot olea destillata; Quorsum tot essentiæ: quibus non tam virtus quàm dosis ac precium nobilissimi medicamenti augetur? Nullis equidem solidis immoderati collectores moventur rationibus. Quæ causa; quod Laudanum vulgare, Philonium, Requies Nicolai & alia opiata quandoque minùs conducant in ardentibus febribus, phrenitide, dysenteriâ, colicâ biliosâ, cæterisque calidissimis & acerrimis affectibus? Aiunt: suborto sopore pugnantem cum morbo naturam impediri, nec sine iactura naturales dormitare facultates, expultricem præsertim, vigilantissimis interim morbis. Grave iudicium; sed de crudò quovis narcotico, non correcto Anodyno, ferendum. Nam anodyna non Naturæ, sed ipsi, qui contrà naturam, morbo vel arma præripiunt, vel vtrique pacem imperant; vel inducias saltem indicunt. Cæterùm anodynis reten-

tentrix facultas roboratur, non infringitur, & ne planè feriaretur aut officii sui obliuisceretur excretrix, Rosarum succum nouæ nostræ descriptioni superaddere placuit: quem si suspectum habeas in dysenteria, omittas. quanquam & in hac non contemnendas ob rationes retineri possit. Præterea maius commodum magis respiciendum quàm minus incommodum. Quapropter veteres alexipharmacis diaphoreticis, theriacæ, Mithridatio, &c. recentiores etiam purgantibus, etiam clysteriis & suppositoriis narcotica, ne dicam anodyna, miscuêre. Cùm igitur Laudano nostro Rosaceo seu Rhodopio, non tam narcotico quam anodyno, turgens seu furiosa materia compescatur, calor præter naturam temperetur, dolor mitigetur, Natura, subueniente gratissimâ quiete, corroboretur, collectis spiritibus stipata in morbum denouo animetur & armetur, ab obstaculis liberata in actionibus suis iuuetur, totaq; Oeconomia naturalis recreetur, dandum potiùs quam detrahendum dictis in affectibus. Alia, quam scriptores prætereunt, frustrationis causa subest, additio nempè calidissimorum & siccorum calidissimis & siccis in affectibus. Ne quid de impertinentibus aliis dicam. Neque verum est, tam frigidum esse opium, vt calidissimis corrigi debeat. Adiuuantibus fortassis eget roborantibus nonnunquam, vt *Ambrâ, Moscho, ol. ros. still, Cinam. Croc. &c.* quæ pro re nata facilè possunt admisceri. Non enim paruum errant errorem, qui vno eodemque modo omnem sopiendum sistendumq; censent vel humorum feruorem vel dolorum furorem, impetumq; profluuiorum, ac proindè Laudanum opiatum pro catholico venditant anodyno seu panacea, cunctis in affectibus eadem ratione vsurpanda. Taceo quòd tot ferè Laudani sint descriptiones, quot pharmacopolia. Sexcentis aliis modis prætulerim simplicissimum, tam nobilẽ quã paucis notum; quo à sordib. & quisquiliis liberato, artificiosè siccato ac præparato, tum & aceto ros. extracto opio solus additur imbibitione succus Rosarũ, & tandẽ pro placito spiritus & oleum Ros. Sic n. satis correctum, *Rhodopium.*

nec

rialibus, vnâ disperdit, nec reliquam massam nimia vstione & fixatione deprauat, sed aceti rosacei beneficio tum subtiliores retinet & conseruat, tum crassiores, impuro immaturoque sulphure impraegnatas superstites corrigit.

Corrigitur aliâs & praeparatur quoque Opium Sulphuris suffumigio, non aliter ac Diagridium. De quo in rosa nobili. Acidis sanè omnium optimè corrigitur opium, vt & alia narcotica: quorum genuinum est antidotum Acetum rosꝫ.tum sumptum tum foris applicatum. Aceto namque rosaceo non solùm feruidorum, acrium & in corpore turgentium humorum impetus sistitur, sed & narcotici spiritus figuntur atque coercentur, & à vitalium spirituum regiâ abarcentur.

Vigiliæ, de quibus ii potissimum conqueruntur, calidioribus affectibus qui pertentantur, vt ardentibus febribus, cephalalgia calida, phrenit. &c. nullis meliùs quàm rosaceis sedantur medicamentis, exhibito iulepo rosꝫ. tincturâ rosꝫ. vel emulsione seminum frig. cum aqua rosꝫ. praeparat. naribus & temporibus illito oleo vel balsꝫ. Rosꝫ. applicato fronti vel vnguento rosꝫ. vel epithemate frontali ex aquâ & ol. Rosꝫ. & puluere musci seu spongiol. rosꝫ. syluest. Praesentissimum est remedium Rhodopium, seu Laudanum nostrum Rosaceum conuenienter tum exhibitum tum adhibitum. Sed quia principali sublato morbo simul auferuntur secundarii atque associata symptomata, ex illorum curatione horum petenda perfecta sanandi ratio.

In *cura vertiginis* praeter alios Platerus, practicorum princeps praestantissimis quibusuis remediis admiscet rhodopharmaca. Commendat puluerem rosarum, saccharum rosꝫ. tabulatum, species aromat. Rosꝫ. Gabriel. Rosat. nouell. Diarhod. Conseru. rosꝫ. scuta stomachalia ex rosis & rosaceis potissimùm composita. Odoramenta componi vult in causa quidem calida ex aqua & aceto Rosꝫ. Tempora illinantur oleo vel Balsꝫ. rosꝫ. cum damarum pinguedine misto.

Sequens

Sequens puluis egregius est in omni vertigine.

Rec.*pulu ros.rub.*
spec.diarhod.ana ʒß.
pulu.Doron ʒiß.
Ciner.hirund.combust.
Cinabar.natiu.
Stercor.pauon.ana ℈ii.
radic.Paon.
Cubeb.ana ℈ß.
*facch.rof.tabulat.*ʒi.
Dos.ʒi.

Puluis odoratus contra vertiginem excellẽtissimus.

Rec.*flor.Ros.*
radic.rosa Paon.
semin.Nigell.
Herb.Puleg.
Serpill.ana ʒi.
Cubeb.℈i.
Castor ℈ß.

Fiat puluis: irroretur aceto & resiccetur: concludatur syndone pro odoramento.

In vertigine tandem vt aluus laxa liberaque seruetur sensimq; collecti vitiosi succi tum è ventriculo, tum & ipso capite cæterisq; partibus ducantur, pilulæ de Aloe rosata in vsum trahendæ.

Catarrhus, infinitorum ferè morborum fons & scaturigo magna ex parte rosaceis vel auertitur vel mitigatur medicamentis, præsertim causâ existente calidâ. Quo in casu conserua ros. præsertim vitriolata & tinctura plurimùm valent puluisq; fructuum rubellorum Rosarum, exiccatorum & in pollinem tritorum atque etiam puluis musci Cynorhodini.

Clarissimus Sennertus sequens commendat ex Cratonianis Consiliis medicamentum catarrhum sistens atque exiccans.

Rec.*conseru.ros.rub.*ʒii.
spec.arom.Ros.℈ii.
Nuc.mosch.℈i.
Thur.albiss.℈ii.

Cum

Cum syrupo de rosis siccis fiat electuarium : de quo tempore somni portio magnitudinis nucis iuglandis sumatur. Et notat idem, calidis cephalicis medicamentis exiccandi & vaporum ad caput ascensum prohibendi gratia concessis, etiam in catarrho frigido, rosarum conseruam commodè admisceri. Crato certè multum laudat conseruam rosarum, præsertim cum Ambra vel Spec.arom. ros. Gabr. sæpè sumptam : vel cum Bol. Armen. vel cranio hum. crudo vel calcin. vel thure olib.

Vinum rosaceum ex floribus rosarum, ligno lentisci, ligno Rhodio & radicibus Benedictæ Caryophyllatæ paratum nobilissimum est. Vrgente necessitate, periculum minitantibus grauioribus defluxionibus Rhodopii grana iii. vel iiii. ex conserua Ros. sumpta præsentaneo sunt præsidio. Extrinsecus vtilissimum est oleum & Bals. Ros. naribus ac temporibus illitum. Vtilis etiam sacculus puluere florum ros. rub. seminum Nigellæ, seminum Cumini tosti & ligni Rhodii, repletus.

Coryzam scribunt rosis recentibus concitari, sic eis verè dispelli. Inualescente coryza acetum rosaceum ferreæ laminæ lateri aut lapidi candenti superfundendum, vel rosæ cum aceto iniiciendæ.

In Incubo, qui magnam cum Epilepsia & vertigine habet conuenientiam, pulueribus post pastum exhibendis addantur species aromat. rosat. Gabr. & sacchar. ros. tabulat.

Commendatur & conserua rosar. vitriolata : item tabulæ aromat. ros. & Diarhod.

Potus, loco vini, quod vaporibus caput replet, mentem perturbat, turbulentaque parit insomnia, loco aquæ, quæ flatus adauget nec coctionem iuuat, loco melicrati ; quod in iunioribus, præsertim iis, qui calidioris temperamenti, facilè bilescit, sit Iulep. ros. Pileolis capitalibus & sacculis cordialibus addendæ quoque Rosæ.

Ad pilos prolongandos & firmandos commendant oleum Ros. in quo apes decoctæ vel cantharides paruæ rubræ, maculis nigris.

Sylue-

Sylueſtribus recentibus roſis contuſis & cum axungia porcina mixtis caluiſque capitis partibus impoſitis capilli reproducuntur.

Summoperè prodeſt illitus ſępè ſolus ſpiritus mellis roſ. Spongiolæ, quæ in mediis ſylueſtris roſæ ſpinis enaſcitur, cinis cum melle mixtus alopecias capitis explet.

Sanè: Roſæ in lixiuiis capitalibus decoctæ pilorum caſum prohibent.

Rubedinem faciei, quæ gutta roſacea aliàs & facies cuprea dicitur, facilè emendabis aquâ Roſ. præſertim ſi eâ maceratum fuerit lac Lunæ, lac Sulphuris vel flores Sulph. vel ſaccharum Saturni, vel Camphora. Quem in finem optimum eſſet lac virginale ſeu virgineum dictum, inſigne, coſmeticum, cum aquâ roſ. alb. loco fontanæ & aceto roſ. loco ſimplicis paratum. Nulla ferè ſunt coſmetica, quæ non vel aquam, vel ſpiritum, vel oleum roſ. recipiant. Fœminæ nobiliores præmuniunt faciem à nigredine quam ſolares inurunt radii, vel inunctione albuminis oui cum aqua roſarum alb. conquaſſati vel mucilaginis ſemin. Cydon. cum aq. roſ. extract. vel ſequente linim.

Rec. *vngu. Pomat.* ℥ ß.
Ceruſſ. præparat. in aqua roſ. diſſol. ℈ i.
Thuris albiſſ. ſubtiliſſimè pulu. ℈ ß.
Mucilag. ſem. cydon. ℥ ß. Miſc.

Variis in viſus læſionibus roſacea reliquis præferuntur medicamenta tam exhibita quàm adhibita. Salernitani ſequente rhythmo meminêre virtutis roſarum ophthalmicæ.

Fœniculum, Verbena, Roſæ, Chelidonia, Ruta, ſubueniunt oculis dira caligine preſſis.

Et videtur ex alabaſtrulis conniuens Roſa ſignaturâ quapiam oculum repræſentare vireſq; ſuas ophthalmicas prodere.

Vinum rhodites non parùm laudatur & ſpiritus roſarum.

Aquâ

Aquâ Rof. nullum ferè topicum Ophthalmicum eft frequentius. Optima verò illa eft, quæ ex melle rofaceo deftillatione paratur fpirituofa, fubtilis & penetrans ad oculorum clarificationem, craffiorum tunicarum attenuationem, adhærefcentis materiæ contumacioris abfterfionem, macularum emendationem.

Ex vrina pueri fani & aquâ rof. quidam faciunt mixturam, quam fummis extollunt elogiis, quæ deftillata fubtilior redderetur.

Abfolutâ quoq; artificiosâ, quæ in fuffufione contumaciore requiritur, fectione, oculiftæ, quos vocant, ad abarcendam inflammationem affluentefq; reprimendos humores ac leniendum, fi quis fuboritur, dolorem aut calorem, albumine oui cum aqua rof. agitato vtuntur frequentiffimè.

Oculorum dolor fi à conglutinatis oboriatur vel foueatur ciliis, commodiffimè calidiufculâ mitigatur aquâ rofarum, illis, donec probè mundata & ab adhærente purulenta forde liberata fint, impofita.

Vbi etiam in *Ophthalmia* præparantibus ac purgantibus opus, commendant authores clariffimi fyr. rof. fimpl. ex aq. rof. quod & Platerus factitauit: qui pofteà fyrupo rof. folutiuo cum foliis Senæ compofito & aqua rofarum diffoluto præparatum expurgauit humorem, præfertim biliofum. Commendauit etiam elect. è fucco Rof. & præparationis caufa mel rof.

Diagridium rofatum & Aloe rofata fuum quoque mererentur locum.

In ophthalmia curanda nihil vel frequentius eft vel fructuofius aquâ Rof. quæ tum fola vfurpantur, tum aliis permifcetur: affluxum fluxilium, calidorum & acrium humorum repellit, calorem & colorem præternaturalem emendat, dolorem lenit. Maiorem verò vim obtinet aqua calycum rofarum & decoctum rof. rubr.

In epiphorâ falubres funt vngues fol. rof.

Ad æftiuas lippitudines ex fole vel pulueribus ipfe Galenus

Galenus siccarum rosarum decocto vtitur, palpebras eo per spongiam continuè fouendo.

Solet communiter albumen oui agitari & cum aqua Rof. misceri; addito nonnunquam & ipso vitello.

Alii doloribus vrgentibus decoctum papaueris albi vel Papau. errat. ex aqua Rof. magni faciunt.

Itali vel panis medullam vel poma dulcia vel pilulam Sambucinam vel spongiolam Cynorhodinam per noctem aquâ Rof. maceratam vel decoctam applicant.

Ioannes Crato à Craftheim, Medicus Cæsareus, nodulo seu pupulæ è puro & tenui linteo confectæ succinum albissimum præparatum indit, nodulum in aquâ rof. intinctum sæpiùs affecto loco applicat: vtiliter & spiritus Rosarum adderetur.

Alii mucilaginem seminum Psylly cum aqua Rosarum extractam euehunt.

Dioscorides vitellum oui tostum miscet cum pauco oleo rof. & tantillo Croci: quod equidem dolorem in Ophthalmia valdè mitigat.

Imò cuncta ferè collyria stillatitius Rosarum ingredi solet liquor.

Aqua ophthalmica nobilissima, virtute pòtiùs quàm precio preciosa:

Rec. *aq. rof. lib.* ß.

Vitr. Antimon. hyacinthini pulueris. ℥i.

Digerantur per noctem in cineribus calidis, tum destillentur in B. M. Extillans liquor reaffundatur materiæ in cucurbita vitrea residuæ, & relinquatur in noua digestione per octiduum: tandē filtretur transcolatoq; liquori, addatur vel olei vel sacchari Saturni ʒß. Ophthalmicum remedium est præsentissimum atq; infallibile, si singulis diebus manè, circa meridiem, & vesperi in lecto supinus recubans æger oculo affecto tres, quatuor, vel quinque guttulas stillando immittat, oculum extrinsecus eâdem aquâ leniter lauet, madidamq; petiam imponat.

Vel: Rec. *aq. Rof.* ℥iii.

Vitr. Antimon. per se fusi ℈ß.

Misc.

Misc. & macera per diem; manè & vesperi antè somnum guttæ quatuor vel quinque ex aqua ista clara & lucida oculo infundantur.

Qui loco vitri Antimonii Crocum metall. accipiunt cum Quercetano, aquamque Cardui benedicti, Rosarum, vel aliam affunt, fallunt & falluntur. Ex Croco enim aquæ illæ vel nihil vel parùm extrahunt. Spiritus rosarum aliquid fortasse præstaret nisi in rubore & ardore oculorum minùs tutus videatur quàm aqua. Angelicum planè Ophthalmicum anodynum sequens est, ab Italis arcani loco reseruatum.

Recipe nobiliorem illam oui albuminis partem, quam Itali Gallaturam, Germani das Röpfflin / das Aderichte/die fäseln & zasern vocant, ex pluribus ouis gallinaceis collectum. Conquassetur probè cum aqua rosarum & dolenti oculo adhibeatur.

Narium hæmorrhagia symptomatica (non tritica, quæ Naturæ committenda) Rhodopharmacis sæpè sistitur solis. Practici rectè propinare primùm solent ægris sanguine biliosiore, feruido & seroso abundantibus non valida sed lenia purgantia cholagoga, qualis syrupus rosarum solutiuus; Exhibent deindè Rosarum decoctum vel ex aqua, vel lacte vel sero lactis.

Conserua rosarum, præsertim vitriolata, plurimùm valet. Et tinctura Rosarum.

Fronti, temporibus, colli lateribus vtrinque suprà venas iugulares, mamillis, axillis, volis manuum & plantis pedum carpisque vbi arteriæ pulsant illinenda vel imponenda rosacea: vt acetum vel oxyrrhodinum, quibus aqua rosf. admisceri potest: atque insuper Bolus Armen. Terr. sigill. Cryſtall. præparat. album oui &c.

Testibus accommodanda epithemata frigida ex aqua & aceto Rof. Quàm n. insignem illi cum vniuerso corpore, capiteque cumprimis & corde, consensum habeant, ratione vasorum sanguinem & vtrumque spiritum deferentium, notum est accuratis Anatomicis: patet insuper ex magna illa temperamenti eorum, qui castrati sunt, mutatione.

Nec negligenda epithemata hepatica rosacea, quibus sanguinis fons & officina potissimùm roboratur. Hæmorrhagia illa, quæ violentam dentis euulsionem sequitur, sistit collutio oris cum aqua & aceto Ros.

Ingratum oris halitum emendare crepitusque ventriculi ructus reprimere rosacea medicamina quotidiana testatur experientia. Iisdem proindè & fœtorē narium corrigemus, vt aquâ, spiritu, oleo stillatitio, Bals. Ros.

In oris & faucium inflammationibus & exulcerationibus vsitatissimum est decoctum rosarum, item aqua & acetum Ros. Quo in casu Chirurgi mixturam conficiunt ex melle ros. & pauco alumine.

In ardore, duritie, & scabritie linguæ rosarum aqua conuenientissima est, præsertim si eâ mucilago ex seminibus Cydoniorum extracta linguæ sæpius illinatur. Cum sale Nitri præparato mixta longè fit efficacior, vel cum Chrystallo minerali dulci: cuius hæc est vera præparatio:

Crystallus mineralis dulcis.

Nitro liquato & per sulphur accenso iterumque in aqua rosarum soluto & decocto inter coagulandum immisceatur saccharum æquali ferè proportione, donec iustam acquisierit duritiem atque consistentiam. Vel solue saccharum cand. in aquâ Ros. postmodum etiam salem Nitri ad exquisitam puritatem perductum. Colatum coque secundum artem, vt in doliolis in cellâ colligantur crystalli dulcacres. In vltima coagulatione tincturam rosarum immiscere poteris, sed spiritu vitrioli non paratam. Huic enim cum Nitro nulla familiaritas. Varios habet vsus in internarum partium inflammationibus, ardentibus febribus, siti, &c. In enormi vulnerum hæmorrhagia sumptum cum aquâ fontana vel Ros. VVirtzius Chirurgus pro arcano habuit.

Linguæ vulnuscula melle vel syrupo de Rosis siccis facilè consanescunt: quibus mucilago semin. Cydon. cum aquâ Ros. extracta addi posset.

Tumores & fissuras labiorum persanat oleum Ros. cum melle Ros. vel syrupo de rosis siccis mixtum. Quo in

in casu præsentaneum est linimentum ex subtilissimo puluere antheræ rosarum & mucilagine sem. cydon cum aqu.ros.facta. Mucilaginis huius loco, si fissuræ sint aridæ & squalidæ, vnguentum ros. vel Pom.non incommodè sumetur.

Quibus in morbis gustus seu deprauatio seu defectus obseruatur ex descendentibus à capite pituitosis aliisque vitiosis humoribus, vel ascendentibus è ventriculo prauis vaporibus, vel regurgitantibus ad fauces indigesti corruptique chyli partibus putridis, viscosis, limosis, amaris ac fœtentibus, ordinariæ saliuæ permixtis, linguam & os inficientibus gustumque vitiantibus; iis accommodatissima sunt Rhodopharmaca. Iuuat equidem tunc aquâ rosaceâ, tantillo aceti ros. addito, fauces colluere, limosos ac tartareos humores incidere atque abstergere linguamque mundificare. Factâ collutione saccharum rosatum tabulatum vel conseruam rosarum vitriolatam ore detineat æger vel man.Christ. vel parum mellis rosacei lambat consilio Felicis Plateri vel gargarisma sumat ex aqua ros. aceto ros. & melle vel syrup.ros.

Dentium dolorem multifariàm compescunt Rhodopharmaca tum purgantia tum refrigerantia, tum adstringentia, repellentia, exiccantia, confortantia & consolidantia, tum denique anodyna.

Commendant authores aquam ros. in ore detentam: cui portiunculam aceti Rosacei nonnunquam addunt. Vel decoctum rosarum nonnunquam substituunt atq; etiam viridium roseti foliorum. Optimum est & vinum rosaceum.

Sequens remedium tanquam arcanum illustri quodam loco reseruatur.

Rec. *aq.calyc.ros.℥ iij.*
acet.ros.℥ ß.
fruct. cynosb. exiccat.ʒ ij.
*Spongiol.Cynosb.*ʒ j.
lign.Rhod.ʒ ß.

Decoqu. & decoctum tepidum in ore detineatur aliquan-

liquandiu,aliquoties renouata collutione. Spiritus & ipse rosarum, vt & oleum stillat. dentium dolori medetur: præsertim si in iis Camphoræ quid dissolutum fuerit.

Pro secreto quidam habent Succinum cum Zinzibere in aqua rosarum coctum.

In extremo ac desperato ferè dentium dolore, frustrà tentatis aliis quamplurimis, anodynum nostrum Rhodopium in pilulæ formâ cauitati dolentis dentis imponendum.

Vel: Rec. *spirit. Ros.* ℥ j.
In eâ dissolu. *camphoræ gr. iiij.*
Rhodop. gr. v.

Quibus imbuta gossypii portiuncula loco affecto accommodetur. Nunquam te fallet aureolum hoc remedium.

Potest & solet etiam vel solum oleum ros. commune vel oxyrrhodinum vel oleum ros. cum lacte mixtum maxillæ dolenti inungi, addito quandoque Croci puluere: vel etiam in ore detineri.

Sequens remedium Felix Medicus feliciter sæpiùs est expertus:

Rec. *album. oui.* Conquassetur cum aquâ ros. & suprà stuppam cannabinam extensam effundatur, aspergendo parum piperis puluerisati: parti dolenti ita applicetur, vt totam malæ sedem comprehendat.

Vtilissimum est sequens in causa calidæ:
Rec. *succ. ros.* ℥ *ijß.*
aq. Ros. ℥ *iß.*
ol. ros. Omphac. ℥ j.
Lact. ℥ j.

Misc. In quibus madefactus pannus lineus applicetur.

Mel rosaceum cum butyro mixtum leuiter & sæpiùs gingiuis inunctum facilimè dentire facit infantes. Plus iusto mobiles ac vacillantes dentes firmant quoq; Rhodopharmaca.

Decoctum inprimis antheræ rosarum seu flauorum fila-

filamentorum gingiuarum defluxus cohibet. Vtile eſt & decoctum calycum roſaceorum, vel ipſarum roſarum rubr. ex aqua roſ.

Tinctura roſarum, frequenti affrictione lintei cannabini illâ imbuti, dentes egregiè mundat, & candidos reddit.

Strumas & ſcrophulas diſpellit cinis ſpongiolarum ſeu excreſcētiarum ſpongioſarum ſylueſtris roſeti: vt,

Rec. *cinerum illorum* ℥ ij.
Cinam. ʒ ij.
Corall. rub. præp. ʒ j.
Miſc.

Recipe pulueris huius ℥ j. ſ. Macera in vini albi menſura vna duobus vel tribus diebus, tum præterito plenilunio, decreſcente Luna hauriat æger ℥ ij. vel ℥ iij. ſingulis diebus ieiunè, donec iterum accreſcere Luna incipiat: quo tempore ceſſandum: eâdem verò rurſum decreſcente repetendus, vt anteà vini illius vſus. Nam vt Luna decreſcit, ſic & ſcrophulæ paulatim deſcreſcēt. Laudat Platerus conſeruam roſarum: in qua, ſi placeret, æger prædictum puluerem aſſumere poſſet. Inſignium eſt virium ſequens compoſitio;

Rec. *Conſerv. roſ.* ℥ iiij.
Ciner. ſpongiol. Canirub. ℥ ſ.
pulv. trochiſc. de viper. ʒ ij.

Cum *melle roſ.* fiat electuarium: de quo ſingulis diebus, decreſcente Lunâ, detur ℥ ſ. vel paulò plus.

Puluerē vertebrarum ſpinalium viperarum vel ſerpent. vel ſpolii ſaltem ſerpent. ſi addideris, validius medicamen effeceris.

Scrophulas etiam conſumunt vermiculi qui ſylueſtrium in roſetorum hirſutis ſpongiolis hoſpitantur.

Angina, vbi alia aliàs neceſſaria vel ob caliditatem vel acrimoniam vel craſſitiem vel violentiam & malignitatem non admittit, ſyrupo roſaceo ſolutiuo cedit, niſi nimis iam inualuerit, vt æger nihil prorſus deglutire valeat.

Si adhuc in fluxu peccans humor, incraſſari ac dige-

ri solet, vti loquuntur, emulsione seminum papaueris albi cum aquâ Ros.

Si verò iam defluxerit, melle ros. colat.

Repellentia ab initio gargarismata quidam exhibent ex aqua ros. & pauco aceto ros. Quibus in progressu addunt mel Ros.

Vel rec. *aq. ros.* ℥ *iiij.*

sacch. ros. tabulat. vel mell. ros. ℥ j.

alum. parùm.

Dissoluantur & misc. ad vsum.

Interdum & puluis rosarum rub. repulsionis gratia in principio statim fistulâ insufflatur.

Quæ in *angina* prosunt rhodopharmaca, ea similiter in vuulæ ac tonsillarum exulcerationibus, inflammationibus & laxationibus sunt proficua; quarum partium exulcerationibus potissimùm medetur mel rosaceum abstersionis gratia, cum alumine mistum adstrictionis ergo adhibitum, atque insuper emulsio seminum cydoniorum cum aqua rosarum extracta.

Pleuriticis cùm emetica principiò felicissimè succurrere soleant, inter ea principem obtinebit locum Rosa mineralis, cuius vsu non tantùm feruidorum, biliosorum aliorumque corruptorum humorum copia, sed & putridi vermes, primaria non rarò pleuritidis causa, expellentur. In progressu verò detersionis, maturationis ac mitigationis gratia dandum mel rosaceũ & laxationis ergo syrupus rosarum solutiuus.

Ludouicus Septalius, Medicus & Philosophus Mediolanensis nobilissimus sequens remedium commendat, in doloribus lateralibus tam vtile, vt eo multos, qui iam suffocari videbantur, ipse à periculo liberarit. Nimirùm post missum sanguinem mellis rosacei vncias tres & tantundem butyri recentis admixti exhibuit. Quod & vtilissimum dicit remedium, vbi eò progressus iam fuerit morbus, vt aut cum difficultate suppuretur, aut suffocationis periculum minitetur.

Mirabilis efficaciæ referunt esse remedium, si stercoris ouilli pilulæ recentes septem vel nouem in aqua

rosarum dissolutæ pleuritico exhibeantur, addita syrupi rosacei portione.

Paulò antè citatus Septalius *lib. 6. animadv. & caut. med.* valdè improbat vnguentorum, ceratorum & cataplasmatum calfacientium vsum in principio præsertim pleuritidis, vel affluente etiamnum ad latus materia. Iis enim fluxiones concitari, locum affectum laxari, peccantesque humores ad eundem attrahi. Malunt alii propterea vel oleo vti rosarum vel aliis topicis rosaceis.

Angelus Sala sequens parat epithema:

Rec. *mucilag. sem. cydon. cum aq. rosʃ. extract.* ℥ iiij.
acet. rosʃ. ℥ ij.
ol. Rosʃ. ℥ j.
Bol. Armen. ʒ ij.
santal. rub. subtiliss. pulueris. ʒ j.
Camp. ʒ j.

Misc. Quo madefactum linteolum duplicatum tepidè admoueatur.

Commendant aliqui fomentum ex decocto rosʃ. vel placent. post illarum destill. resid. ex cereuisia. Potus sit iulepus Rosaceus cum decocto hordei, passularum & paucissimi Cinamomi mixtus.

Indesinenter affluentibus furibundis catarrhis, vrgente delirio, periculum minitante tum calore tum dolore prænimio, tum & enormibus maximeque & eneruantibus vigiliis, Angelus Sala confugit ad Laudanum opiatum ex aqua rosarum oriente vel occidente Sole concedendum. Quòd si quis obiiciat: ita sensus stupefieri, condensari materiam peccantem, & reliquum caloris natiui suffocari; respondet ipse, quietis reparatione vires potiùs recolligi, & quò minus turgens materia impetu ad cor ruat, impediri atque adeò effici, vt materia morbifica viribus adauctis tempestiuè præparata ac disposita commodiùs educatur, quàm si tenuis, furens, ac fluctuans, nec temperata subitaneum afferret certumque periculum.

Phthisicis in præsentissimum auxilium cœlitùs de-

missa Rosa videtur. Cuncta namque cætera medicamina longè superat vel sola conserua rosarum ; quam, si vitilitigatores excipias, omnes vnanimi consensu applausuque celebrant Medici. Quare cunctis ferè remediis antiphthisicis admixtam aquam , puluerem, conseruam rosarum videas. Possum equidem testari, me desperatum ac deploratum planè phthisicum conseruâ Rosarum, lacte caprillo, & Lacte Sulphuris felicissimo restituisse successu ; qui etiamnum hac ipsâ viuiscit horâ, vir & pius & doctus & DEO tum professione tum omnibus studiis ac viribus deditus. Vt ioco quidem, meritò tamen, rosaceum illud medicamē hæredipetarum frauditorium nominemus. Auicennas *lib.3. fen.10. tract.5. c.6.* miris modis collaudat saccarū Rosaceum seu conseruam Ros. scribitque fæminam quandam phthisicam deploratam mortique vicinam eius vsu ita conualuisse, vt non modò sana, sed & crassa pinguisque redderetur. Quod & Mesueus atque alii testantur Medici, Petrus Aponensis, Valescus de Taranta, Valeriola &c. Nam cùm quinque in phthisi concurrant principalia, quæ potissimùm in cura respicienda, defluxio, putredo, vlcus, hectica consumptio & febricula, conserua verò rosarum defluxiones vel abarceat vel consumat, putredini resistat , pus ipsum abstergat, pulmonis substantiam & exulcerata vasa mundificet atque consolidet, analeptica vi corpus extenuatum restauret, non potest eadem non prodesse : modò tres, quas Mesue proponit, obseruentur conditiones, 1. vt abstergentia & mundificantia præmittantur , ac proindè conserua rosarum recens, vel inter recentem & veterem media , quæ succosior abstergendi vi maiore pollet, primò omnium exhibeatur. 2. Vt magna quantitas eius indies concedatur atque adeò cum quotidiano potu, cibo ac pane, præsertim Marcio, sumatur. 3. Vt si in defectu sputi difficilis fortè respiratio sequatur, expectorantia quoque per interualla dentur. Phthisicis naturâ crassis, obesis, pituitosis & catharrhosis etiam conserua Rosarum vitriolata concedi posset. Qui pulmonum

monum vlcus puris eductione perfectaque mundificatione indigere, saccharum autem rosarum id insufficienter præstare, prætendunt, partim quidem sapienter iudicant, cùm & ipse Galenus *lib. 5. meth. med. c.* 8. innuat, propterea plerunque insanabilia esse pulmonum vlcera, quòd sufficienter mundari nequeaut; partim verò dum ad pauca respiciunt, iudicium præcipitant. Etsi namque non semper, neq; tamen etiam nunquam, conserua rosarum optatam absoluit curam. Nec opus est, vt insanabilem, vel etiam sanabilem, sola solidè persanet phthisin. Aiunt: conseruam recentem purgare; purgantia verò phthisicis plurimùm nocere, iuxta Hippocratem, Galenum, Celsum, &c. veterem verò siccare, constringere, vias proindè educendæ purulentæ materiæ coangustare. Mediam ergo inter vtramque sumant. Cæterùm harmonicè temperata Rosacea conserua nec recens propriè soluit, aut purgat, sed leniter ac decenter laxat, efficitq; ne in grauescente constipatione validiora postmodùm requirat purgantia vrgens necessitas; nec antiqua periculosè siccat, aut astringit, sed potiùs corroborat. Tandem si adstrictam aluum retentumque pus, arteriæ spiritali tenaciùs adhærescens, incuset phthisicus, recentem exhibeas conseruam; si de molesto conqueratur alui fluxu, veterem commendes rubrarum Rosarum conseruam. Inepti verò sunt, qui Aphorismum Hippocraticum 24. *lib. 5.* obiiciunt: non enim ita excessiue frigida Rosa est; conserua verò vel temperata vel aliquando fortassè calidiuscula, si vitrioli spiritu mutatam excipias. Quanti fecerit in tabe Rosarum conseruam Ioannes Crato, trium Cæsarum Archiater, patet ex his verbis cuidam consilio insertis. Conserua rosarum recens sæpè imò quotidiè & in magna quantitate sumpta prodest secundùm omnes indicationes curationis: præsertim cùm adest ventriculi debilitas & alui constipatio. Nam aluum lenit, humectat corpus, alterat calorem febrilem, cerebrum roborat & cohibet catarrhum. Si qua refrigeratio ventriculi & intestinorum metuatur, inte-

gra semina Anisi possent admisceri, aut deglutiri vnus aut alter caryophyllus incisus. Huc vsque Crato. Sunt & alia rosacea remedia phthisicis conuenientissima, aqua, spiritus, iulep. Ros. Felicissimus Platerus sequentium morsellorum vel tabularum valdè vtilium & gratarum mentionem facit *in Praxi:* Recipe *florum Rosarum* exactè *rubrarum* abscectis albis, quibus innituntur, vnguibus, exiccentur, fiat puluis subtilis, irrigetur *succo Limonum* & cum *saccharo* cocto cum *aqua rosar.* fiant morselli. Similes ferè sunt iis tabulis, quas è tinctura ros. fieri suprà docuimus. Vel: rec. *sacch q.p.* dissol. in *aqu.ros.* atque addito tandem *succo recent. Ros. rubr.* fiant tabulæ.

Sulphur dissolutum & fusum in aqua Rosarum idq; ter quaterve repetitum, pulverisatum, datum per se cum ouo sorbili vel conserua rosarum in Phthisi cæterisq; pectoris affectibus probat idem Platerus. Pectus oleo ros. & amygdal. inungendum.

Lacti, quod bibere solent, vel incoquenda folia Ros. vel affundenda aqua spiritusque ros. vel indenda conserua, aut saccharum ros. tabulat. aut iulapium. Cæterùm quæ in Hectica conuenire suprà docuimus, ea pleraque etiam in phthisi prodesse obseruandum.

Quæ Phthisicis opitulantur, ea non minùs hæmoptoicis commodant: præsertim conserua rosarum antiqua, saccharum rosatum tabulatum, syrupus è Rosis siccis, prætereaque mucago Tragac. & gummi Arab. cum aqua ros. parat.

Calyx Rosarum, quem & caput nonnulli vocant, alui fluores & cruentas exscreationes sistit, q; & Plinius scribit. Decoqui potest ac solet ex lacte vel sero lactis chalybeato. Quidam summoperè extollunt & arcanorum loco reseruant sequentia duo remedia.

1. Recipe *conseru Ros vet.* ℥ j.
sem. Hyosc. alb putr. ʒ j.
anther. ros. ℈ j.
syr. de ros sicc.
Papau. ana ʒ ij.

Misc.

Misc. Dosis ʒ j.

2. Rec. *facch. coct.* cum *aq. rof.* donec iterum concrescat, id est, *man. Christ.* commun. ℥ j. *femin Hyosc.* subtilissimè trit. ʒ j. Fiat puluis: vel mucagine spissiore *feminum cydon.* redigantur in form. trochiscorum.

Remedium euporistum Matthioli:

Rec. *pulu. femin. rof.*
fruct. Cynosbat. ana ʒ ſ.

Detur cum vino austero.

Perutile est decoctum corallinorum Cynorrhodi fructuum.

In tussi commendant Practici decoctum Rosarum & Violarum cum saccharo cand. præsertim rosaceo.

Parandum autem saccharum candum rosaceum hac ratione:

Rec. *facchari Maderensis lib. vj.* Liquefiant & coquantur in stillatitiâ *Rosarum aqua*, donec crassitiem tabulis conficiendis aptam acquisierit: mox affusis *fucci Rofarum libris ij.* decoquantur vsq; ad syrupi consistentiam: tum ollis quadratis ex argillâ factis & vitratis infundantur, quibus bacilli lignei, fissiles, tenues, quadrati ex abiete aut picea decussatim duorum digitorum interuallo dispositi sunt; vas densâ bombace inuolutum loco calido per 16. aut 20. dies reponatur: quo elapso tempore lignis adhærescẽtem concretum, pellucidum & crystallinum deprehendes saccharum, odore saporeque roseo suauissimum. Quod magis diaphanum & floridioris erit coloris, si *fucci Citri* aut *Cinamomi* quid aut *ol. Cinam.* saccharo admiscueris. Si vero saccharum in succo rosarum incarnatarum dissolueris, & succi Citri portiunculam insperseris &, vt candidum, perfeceris, incarnatum & translucidum elegantissimum, nonnullâ purgandi vi præditum habebis; quo teneriores ægri & infantuli blandè non minùs ac vtiliter purgari possent. Aliàs lenit, emollit, absterget, faucium asperitati & raucedini medetur, tussim insigniter sedat, pectori & thoraci maximè conuenit, siue solitariè, siue in cibo

Saccharum crystallinũ, candum aliàs dictum, rofaceum.

in cibo aut potu exhibeatur, infantulis vel in pulte vel cum lacte conceditur.

Mel rosaceum in tussi tritissimum & tutissimumque remedium: quanquam à melle, præsertim simplici, sit abstinendum in tenui defluxione. Mel enim attenuat, & resoluit, & Felicis Plateri obseruatione in tenuibus fluxionibus tussim nimis mouet, nisi corrigatur.

Cathartica plerunque non nisi lenia, vt rosacea, in tussi locum habent. Nimiâ enim irritatione & commotione fluxilium, à quibus orta tussis, humorum periculosus excitari posset catarrhus, cuius euitandi causâ Platerus adstringentia in tussi purgantibus admiscenda iudicat: ac proindè sequentem infusionem in tenui & calida defluxione propinat.

Rec. *cortic. Myrobal. citrin.* ʒ ij.
Rhab. elect. ℈ iiij.
Agar. trochiscat. ʒ j.
Spic. gran. vj.

Infundantur omnia in vino albo: exprimantur.
In express. dissolv.
Elect. è succ. rof. ʒ j.
syr. rof. solut. ℥ j.
Misc.

Nobilissimum & suauissimum sequens est remediū in tussi: Rec. *Cinamomi* crassiusculè triti ℥ j. Maceretur in aquæ vitæ vel simplicis vel infusionis *seminum Anis. lib. dimid.* per se in vase vitreo: & seorsim macerentur *sacchari albissimi* ℥ *iij. in aqua Ros.* totidem vnciis, Relinquantur hæc omnia seorsim in infusione per triduum, repetitâ sæpiùs vtriusque vasis agitatione. Tandem commixta per Hippocratis manicam traiiciantur. Colatura reseruetur in vase puro vitreo. Dosis cochleare vnum vel alterum ieiuno stomacho. Longè præstantius est medicamen quàm syrupus seu oleum illud ex accenso vino adusto subtilioribus partibus spoliato & admixto saccharo simul vstulato paratum. Laudant & authores in tussi à causa calida & humore tenui saccharum rof. tabulatum & conseruam rosarum. Item

rob.

rob cynosbati. Præterea mucilaginem *seminum Psyllij & Cydoniorum* cum *aquâ rof.* extract. addito *sacchare cand. rosac.*

In tenui catharrho, tussis parente, præstans etiam est remedium gummi tragacanthæ *mucago cum aqua ros. extracta adiecto sacch. cand. ros.*

Conserua rosarum admixtis *floribus sulphuris* & *puluere Liquiritiæ* multis aliis præferenda secretis.

Præstantisſima quoque Bolus Armena præparata cum conserua Rof. vel cum eadem flores aut Lac Sulphuris aut lac Lunæ.

In virium infirmitate, cordis intemperie, dolore, tremore, palpitatione subitoque soliti vigoris lapsu, lipothymia, syncope plurimùm valet, calidioribus præsertim concurrentibus affectibus, *aqua Rosarum*, earundem spiritus fideliter ac diligenter optimis ex rosis paratus, vt & *oleum rosarum* stillatitium. Quæ vel per se vel addito *sacchara Man. Christ perl. moschat. vel syr. rub. Id. Miu cydon. &c.* dari, vel iusculis, contusis, expressis, congelatis, seu gelatinis, panatellis, cremori hordeaceo, pulmentis oryzinis, Hispanorum, & vin-ovo-saccharinis, Wein-eyerbrühe/parandis addi possunt.

Vescuntur aliqui pomis, vel malis citriis in aqua rosarum coctis cum saccharo paucoque Cinamomo. Præstans est & mica panis in Rosarum spiritu intincta, addito pro re nata succo Citri & pauco Cinam. vel aq. Cinam. vel spiritus Rof. vino generoso commisceatur. Vinum rhodites seu rosaceum excellentisſimum est.

Arcanum regium ex spiritu Rof. &c. compositum Rudolpho II. Imperatori felicisſimæ memoriæ à Regina Angliæ, Elisabethâ, communicatam vide superiùs.

Aurum potabile pauperum à Roderico Fonseca aliisque nominatum nihil aliud est quàm mixtura ex aqua rosarum, spiritu vini infusionis rosarum, & Iulepo rof. Cui mixturæ Croci quid nonnunquam admiscetur.

Vsitatisſimum sequens est cordiale. Rec. *Iulep. rof. ℥ iij. aqu. Cinam. ʒ iij. Misc.* de quâ mixtura cochleare quandoque

doque sumatur. Affundendus & *spiritus Rof.* maioris efficaciæ gratia & præualente calore aqua rosarum fragrantissima. Obseruaui tamen aliquoties, fæminas quasdam aquam rosaceam ægerrimè ferre. Matrona quædam eius vsu in lipothymiam, quam auertere aliâs & debet & solet, incidere solebat. Non quiduis cuiuis tempore, loco, modoque quouis conuenit. Omnibus aliâs ferè cordialibus vel stillatitiis rosarum liquor vel aliud quodpiam rosaceum medicamen admisceri solet. Et cùm suauiter odorata naturæ nostræ sint gratissima, spiritus ac vires recolligant refocillentque, & , vt syncoptici quantocyùs ad se redeant, efficiant, odoramenta rosacea multis aliis præferenda , siue naribus admoueantur, siue iisdem ac pulsibus ipsique cordi illinantur, siue faciei adspergantur, siue per cubiculum lectumque spargantur : quanquam lutamici rustici cum ridiculo illo Concordiæmontano pseudobalsamum caballinum occidentale quibusuis odoramentis essent prælaturi fragrantissimis.

Exempla nonnulla subiiciamus:

Rec. *acet. rof. q. v.* Spongiolâ mundâ vel panno exceptum naribus admoue eodemque pulsus ac tempora illine.

Efficacius erit, si cum aceto rosarum lignum Rhodium contusum fuerit.

Vel: Rec. *aq. rof.* ℥ *iſ.*
acet. rof.
succi pomor. fragrantiſs. ana ʒ *ſ.*
ſpirit. rof. ʒ *ſ.*

Addi posset subtilissimus *puluis ligni Rhodij, Cinam. & Garyoph.*

Epithemata ex aqua, acet. & spir. rof. conficienda. Sacculus rosarum & si placet, ligni Rhodii puluere refertus vel siccus, vel aquâ & aceto spirituque rosarum madefactus regioni cordis accommodandus. Eidem inungendum oleum & balsamum Rof.

Animo delinquentium faciei aspergenda frigida rosarum aqua, vt à paroxysmo citiùs liberentur.

De

De aceto rosaceo dubitatur: an scilicet in omni lipothymia atque syncope conueniat? Ratio dubitationis est; quòd in acutis illis cordis affectibus vitales spiritus vnà cùm calore natiuo non rarò ita corporis deserant extremitates, vt, dum ad ipsius vitæ arcem, cor, refugiunt, Reginam animam implorant atque in subsidium sollicitant, non sine suffocationis periculo circa cor, vt ita dicam, concentrentur ac vniuersam Naturam extremâ coangustatione lethaliter angant; nisi refocillatum cor recollectis viribus eosdem repellat, ad pugnā animet & mirabili planè distribitione per destinatas vias ad extimam iterum circumferentiam amandet: id quod in subitaneo summo timore fieri solet. Sæpè etiam à malignis, venenatis ac pestilentibus fuliginibus ad vitæ Regiam prorumpentibus suboritur deliquium, aliquando per consensum à stomacho & vtero prauis humoribus scatente fœdisque exhalationibus cor per consensum infestante proficiscitur. Acetum autem, vt quod hermaphroditicè naturæ tenuium quidem partium, quibus penetrat, sed & terrestrium, adstringentium, quibus coarctat, vt cum Galenicis loquar; seu, vt Chymicorum accommodem sententiam, quod, separato spiritu vinoso sulphureo, æthereo, sale acido vitriolato subtili colligendi coagulandique vi prædito abundat, fugientes spiritus à circumferentia ad centrum magis fugat atq; coangustar. Ipsæ Rosæ repellendi constringendique præstant facultate. Breuiter respondeo: omne animi deliquium fit spirituum calorisque natiui vel resolutione ac dissipatione, vt in enormibus vacuationibus, sudore copiosiore, æstu feruoreque corporis, nimiâ lætitiâ, vel oppressione ac suffocatione, vt in nimio timore, vteri præfocatione, cordis vel vicinarum partium inflammatione, & obsidione; vel deprauatione, id est, infectione & corruptione, vt in malignis affectibus, vel defectu, non sufficienter aut decenter regeneratis & in absumptorū locum surrogatis nouis ac necessariis spiritibus; vel denique interceptione. In resolutione ac dissipatione

Acetum rosaceum an in omni lipothymia conueniat?

con-

confert vtique acetum rof. vtriusque partis ratione: in oppreffione minùs: in infectione minimè: tum enim apprehendenda potiùs arma Bezoartica & alexipharmaca: in defectu atque interceptione quandoq; commodant, quandoque non, aliquando nec profunt nec obfunt. Affumptum verò cum aliis cordialibus vel alexicacis nunquam ferè non prodeffe folet, vt & reliqua rofacea, quibus à fapientiffimo Creatore cordi in fubfidium deftinatis vel folis vel aliis cordialibus pro re nata confociatis vitæ regia reftauratur ac munitur, Regina Natura roboratur, legati ac duces fpiritus temperantur, animantur atque ad defertas extimas partes amandantur, confluentes vitiofi fucci confpirantefque fuligines repelluntur, atque adeò vniuerfo vitali regno pax aurea & harmonica tranquillitas reftituitur.

In tremore cordis atque palpitatione licet violentiora vix locum habeant cathartica, leniora tamen ac inprimis rhodopharmaca conceduntur atque commendantur, vt conferua rofarum laxatiua, fuccus & fyrupus rofarum folutiuus, Aloe rofata.

Alterantia & corroborantia ex rofis varia parantur remedia. Conducit omninò conferua *rofarum, Iul. & fyr. rof. tinct. rof. fpir. rof. oleum rof. ftill. vinum Rhodites feu* rofaceum.

Sequens aqua cordis cordialis rofacea multarum virium eft. Rec. *cor cerui, bouis, vituli, vel porci: adde corda perdicum, vel gallinarum, vel caponum vel gallorum Indicorum vel alaudarum q. v.* Incidantur minutim. Adde *pulu. rof.* ℥ *ſ. cortic. citr. Cinam. ana* ʒ j. *lign. Rhod.* ʒ *ſ. Mofch. gr. iij. Ambr. gr.* vj. Irrigentur vino rofaceo generofiffimo, donec in formam pultis redacta confpiciantur. Deftillatione prolicias aquam: cuius *dofis* ℥ *ſ.* ℥ j. *vel* ℥ j *ſ.* cum *Iulepo* Rof. & portiunculâ *fpiritus rof.*

Generofum remedium, quod infigniter operatur in cordis non folùm palpitatione fed & reliquis affectibus:

Rec. *aq. rof.* ℥ *ij.*
fpir. rof. ʒ j.

Iul. rof. ℥ *ſ.*
ol. roſ. ſtillat. gutt. iiij.
Cinam. g. ij.
eſſ. corall.
Margar. ana gutt. iij.
trochiſc. gall. moſchat. gr. ij.

Miſc. Sed olea priùs cum gallia moſchata probè trita commiſcenda, vt à reliqua faciliùs ſuſcipiantur mixturâ.

Non contemnendum hoc medicamentum:
Rec. *ſucc. roſ.* ℥ *iij.*
pom. redol. ℥ *iiij.*
aq. roſ. ℥ *ij.*
ſacch. ℥ *iiij.*

Decoqu. ad ſyrupi conſiſtentiam, additâ aquæ Cinam. & ſpiritus roſ. portiunculâ: de quo detur ℥ j. vel per ſe vel cum liquore quopiam cordiali.

Alii hoc extollunt:
Rec. *ſucc. roſ. rec.*
granor. Cherm. ana ℥ j.
Iul. roſ. ℥ j. *ſ.*
ſpir. roſ. ʒ *ij.*
vel aq roſ. ℥ *ſ.*

Miſc. *Doſis cochl.* j. Loco ſucci Chermeſini ſuccus rubi Id. ſumatur.

Vtendum quin etiam rhodopharmacis topicis, additâ Camphorâ, quæ in hoc affectu peculiaris quamq; frequentiſſimè cordialibus admiſcent remediis tum exhibendis tum adhibendis.

Anorexiæ, faſtidio, ſeu proſtratæ appetentiæ, ptyeliſmo, id eſt, frequentiori moleſtiorique ſaliuationi ſeu ſputationi, medentur quoque Rhodopharmaca, præſertim Aloe roſata, quæ ſtomacho amiciſſima, quẽ & mundificare ſimul & corroborare cenſent. Quam, ſi debilior videatur, acuere poteris Diagridio Roſato. Vinum rhodites conuenientiſſimum: vt & acetum roſ. præſertim Roſaceo-Citratum & Granato-Roſaceum, variis eduliis permixtum. Et tinctura roſarum, quæ

certiſſimarum virium Syrupus quin etiam è roſarum tincturâ paratus & morſelli è tinctura Roſ. cum ſpir. vitriol. Conſerua roſ. præſertim vitriolata; Cynosbat. condit. vitriolat. additis ſpeciebus Aromatici Roſati Gabr.

In ventriculi pariter & concoctionis infirmitate valdè prodeſt *conſerua Roſ.* inditis aliquot *piperis* granis per medium diſſectis, non contuſis, deglutita. Sic enim, vbi calida ſimul hepatis & frigida ventriculi intemperies coniuncta, quod literatis inprimis accidere quotidiana teſtatur obſeruatio, ſtomachus quidem frigidus calefiet, neque tamen hepar vnà concaleſcet, quod aliàs, ſi tritum piper adderetur, facilè fieret: nec roſacea conſerua calidius hepar in tantum refrigerabit, vt & noxia ſimul ventriculi ſit metuenda refrigeratio. Temperata namque conſerua Roſarum vel vtrique prodeſſe vel ſaltem neutri obeſſe ſolet. *Cubebas* prædicto modo diſſectas capitis gratia vel *Rhabarbari, RhaThracici, radicumq; Cichorij pollinem iecinoris* ergo commiſcere poteris.

Sitim extinguunt ea ipſa, quæ modò famem naturalem reproducere docuimus. Notum eſt: in quotidiano ferè vſu eſſe *Iulapium roſaceum* vel ſimplex vel compoſitum ex admixta *tinctura Roſ. vel ſucco Citr. aut Granat.*

Sequens Iulapium Ceraſo-Roſaceum valdè gratum eſt:

Rec. *aq. Roſ.* ℥ *iiij.*
ſucc. Ceraſ. acid. ℥ *ij.*
Pom. ac. ℥ *ij.*
ſacchar. ℥ *v.*
aq. fontan. ℥ *ix.*

Coquantur parùm pro Iulepo, vel ad conſiſtentiam ſyrupi, vt conſeruari & ad placitum aquæ fontanæ commiſceri poſſit.

In iis morbis, qui lubricam, laxam, & apertam requirunt aluum, æſtuantibus ac ſiticuloſis ægris commendat Platerus *Roſarum ſuccum* rec. vel *ſyrupum roſ. ſimpl.*

ſimpl. aquâ font. diſſolut. & bibit.

Iuuat ſæpè os colluere *aquâ roſ.* cum pauco *aceto Roſ.* & linguæ faucibuſque illinere mucilaginem ex *ſeminibus Cydon.* cum *aquâ Roſ.* factam & pauco ſucco *Limonum & Granatorum* temperatam. Alii dictam mucilaginem & oleum roſaceum linguæ illinunt.

In ardore & inflammatione ventriculi ſummoperè proſunt medicamenta roſacea; *aqua, Iul. ſyrup. tinct. conſ. Roſ. vngu. roſ. &c.* epithemata & cataplaſm. roſ.

In ardore ſtomachi, quem Sod vocant, efficaciſſimum eſt epithema refrigerans ex ſolo aceto Roſ. aquâ roſaceâ diluto, ſi pannus linteus vel cruſta panis toſta in eo intingatur & applicetur.

Vel: Rec. *aq. Roſ.* ℥ *iij.*
acet. roſ. ℥ *ſ.*
lign. Rhod. ſubtil. pulu. ʒ *ſ.*
Miſc.

Vel ſolas recentes roſas conquaſſatas cataplaſmatis in modum impone.

Summa: Ventriculo tum purgando tum corroborando confert Roſa.

Notiſſima nobiliſſimaque eſt *Aloe Roſ. & ſpec. Arom. roſ. Gabr.* vt de aliis artificialibus nil dicam compoſitionibus.

Poſt paſtum in ventriculi debilitate & concoctionis vitioſitate quidam ſaccharo roſato tabulato vtuntur, alii conſerua roſarum.

Topica gaſtrica roſas & roſacea frequentiſſimè recipiunt medicamina. Solent communiſſimè *cruſtam panis* parùm toſtam *vino generoſo* vel *Maluatico* madefacere pulueremque Roſatum, *nuc. muſc. Maſtich.* & *Garyoph.* inſpergere ſicque infirmo applicare ventriculo.

Vomitum violentiorem ac præternaturalem ſiſtunt quoque Roſacea; vt ſyrup. *è roſ. ſicc. rob Cynosbat.* conſerua *Roſarum* vitriolata, *tinctura Roſ. ſaccharum* roſatum tabulatum, *vinum Rhodites, vinum Granatorum* infuſionis roſarum rub. *Aromaticum* roſatum & *Roſata nouella.*

Puluerem ex *rosis, Cinamomo, Mastiche, terra sigillata, seminibus Cydoniorum & semin. ros.* valdè laudant.

Alii solis è *Rosis* vel recentibus vel exiccatis in *aqua* vel *vino rub.* maceratis cataplasmata conficiunt, quæ nauseam, vomitum & lienteriam sistunt, calentemque stomachum & præcordia mitigant.

Placenta post *aquæ ros.* destillationem in fundo *cucurbitæ* residua, aspersâ *aquâ, aceto & spiritu rosarum* vel *vino rubro* maximo cum fructu applicatur.

Vtilissimum est & euporistum sequens remedium. Recipe *crustam panis* parùm tostam, *in aceto rosaceo* maceratam & à nimio madore debitâ pressurâ liberatam, *puluere rosarum, Mastic. & Garyoph.* conspersam tenuissimo linteo ne diffluat, sed coniuncta maneat obuolutam, applicetur ventriculi regioni: vel contunde & asperso *rosarum & Succini nucisq; muscatæ puluere* cataplasmatis in modum impone.

Possent sacculi ex *syndone, rub.* parati *puluere rosarum* repleri & in *aqua acetoq; Ros.* macerati ventriculo imponi.

Poma acida, Cydonia, Granata, Aurantia, Citria, additis *rosis in aqua ros.* cocta, contusa & imposita mirè iuuant.

Commodum est & epithema *ex aq. Ros.* ℥ *iiij. acet. ros.* ℥ *ij. spirit. ros.* ʒ j. *s. pulu. ros. rub.* ʒ j. *camph. gran.* j.

Comitissa quædam laudat laminam Eboris iustæ magnitudinis in aqua & acet. ros. maceratam, postea ventriculo appositam.

Iusculum *ex aqua & acet. Ros.* addito *oui vitello* & pauco *sale*, nullo butyro, paratum, vomitum certò sistere didici ex nobilissima quadam matrona.

Valdè probant aliàs *hordeatum* cum *aqua ros. aceto rosaceo & saccharo* paratum.

Quibus omnibus frustrà tentatis in necessitatis casu certissimam assequitur operationem Laudanum rosaceum ad grana ij. vel iij. vel per se vel ex aqua Ros. exhibitum atque etiam ventriculo illitum.

Ab acerbissimis si prouenerit venenis vomitio, præstat

ſtat *oleum roſaceum* commune deglutire.

Si aſſumptis medicamentis purgantibus ex nauſea vomitus metuitur, roſarum & roſaceorum fragrantiâ ſuccurrendum, aquâ roſaceâ facies conſpergenda, os eluendum, collum faſciâ aceto roſaceo madidâ cingendum, ventriculus ſupradictis roſaceis topicis firmandus.

Singultientibus, vt & vomiturientibus conuenit iuſculum *aceto roſ.* temperatum, addito *oui vitello.*

Conducit quoq; fotus cum ſpongia *aceto roſaceo* madefacta, præſertim ſi ab acribus, calidis bilioſis ſingultus prouenerit cauſis. Quo in caſu *placenta roſarum* (id eſt, caput mortuum ex roſarum deſtillatione reſiduum) *aceto roſ.* conſperſa ventriculo vtiliter applicaretur, vel ſacculus *puluere roſarum* repletus & *aceto roſ.* imbutus.

Sic & nimiam atque periculoſam ſternutationem ſiſtit odor *ol. ſtillat. vel Balſ. Roſ.* Validiùs *Rhodopium* noſtrum ſeu Laudanum roſaceum naribus impoſitum vel appoſitum.

Sudor non tam criticus quàm ſymptomaticus chronicus inutilis ac moleſtus, ſæpè vires indies magis magiſque proſternens inhibetur ſuperfluus, ſi ſpina reliquumque corpus vel *oleo* vel *vnguento Roſato-Pomato* vel *mucagine ſeminum Cydon. Tragac. vel gumm. Arab.* cum *aqua roſ.* extract. inungatur.

Linteamina *puluere Roſarum* & *ligni Rhodij* ſuffumigentur, vel *aquâ Roſ.* conſpergantur atque iterum exiccentur.

Laudant aliqui odorem *Camphoræ* in *aquâ Roſ.* diſſolutæ.

Cubiculum etiam conſpergatur *aquâ & aceto Roſ.*

Dyſenteria, (cui cognata eſt diarrhœa, lienteria, fluxus hepaticus, cœliaca paſſio & hypercatharſis ſeu ſuperpurgatio) Rhodopharmacis euincitur omnium facilimè ac feliciſſimè.

Celebriores Practici *ſyrupum roſaceum* ſolutiuum, admixto *Rhabarbari & Myrobalanorum citrinarum pul-*

uere, dant ex *aqua rosarum*. *Puluerem* alii subtilem *rosarum* rubrarum addunt.

Pulpam Tamarindorum cum *puluere rosarum* alii concedunt.

Magnifaciunt nonnulli *Agaricum* in *aqua Rof.* infusum per noctem, manè expressum & cum *syrupo vel melle rosaceo* permixtum. Equidem potenter abstergit ventriculo ac intestinis adhærentem fœdum, putridum, ac mordacem mucum.

Abstergentia clysmata ingrediuntur tum ipsæ *rosæ* tum & *mel rosaceum*; siccantia verò *syrupus è rosis* siccis. Parantur & enemata ex *aqua rosarum* & *syrupo* vel *mell. Rof.* vel *ex lacte*, quo in cocta *rosarum foliola & melle ros.* addito, urgente dolore & calore, *oleo ros. & syrup.* *Papau. errat.* Klaprosensyrup.

Lactis loco *cereuisiam*, in qua *cocta rosa*, vel caput mortuum rosarum absolutâ destillatione residuum quidam sumunt.

Adstringentes, temperantes, consolidantes, glutinantes, sanguinisque fluorem sistentes clysteres vt plurimùm rosas siccas recipiunt & viridia roseti folia. Cõmendat Platerus clysteribus talibus additum Hæmatitis lapidis succum rubeum attritione cum aqua rosarum paratum, duarum drachmarum circiter pondere.

Vnguentum rosaceum, quod clysteribus Practici nonnunquam immiscent, omittendum existimo, cum vnctuosa talia reliquorum ingredientium consolidantium vires infringant, exulcerata intestina sordidiora reddant & lædere potiùs quàm sanare soleant.

Ex assumendis optima est *tinctura rosarum*, addito *syrupo è rosis* siccis.

Felicissimè quidam fruuntur extracto *rosarum rub.* cum *succo Granatorum* vel *Rib.* vel *cydon.* vel *Berberum* parato.

Felici quoque successu datur *conserua rosarum* cum *croco Martis*, *terra sigillata*, *Lacte Lunæ*, *Cranio humano* puluerisato vel calcinato, *musco cranij humani* & *cassiæ ligneæ* melioris ac nobilioris portiunculâ.

Gale-

Galenus commendat citrinam Rosæ comam. Nec immeritò. Flosculi namque illi aureis apicibus in medietate rosarum residentes satis validè resiccant & adstringunt; & quidem ipso Galeno teste *lib. 8. de simpl. med. facult* potentiùs quàm ipsarum rosarum foliola, gingiuarum insuper defluxus & alba mulierum profluuia mirificè cohibent. *Decoctum rosarum rubrarum* vel *calycum* & *rosellarum* in illis *citrinarum* ex *vino rubro* vel *lacte chalybeato* multum præstat in omnis generis profluuiis, non citricis, additis præsertim propriis *fructibus corallinis*.

Optimum est *Mastic.* ℥ß *decoct. ex aqua ros.*

Aqua viridium roseti foliorum in dysenteria singularis est.

Sunt & proficuæ emulsiones *seminum* frigidorum maiorum & minorum, *papaueris albi*, *pap. Rhœad. auellanarum* rubris tunicis vestitarum, *amygdalarum* dulcium, *Trasorum*, seu *Dulcichini* & *seminum cydoniorum*, cum *aquâ rosarum* factæ.

Rob passulatum cum *aqua ros.* coctione debitâque expressione paratum, addito vel *puluere ros. rubr. vel conseruâ rosarum vel saccharo Ros. tabulat.* conuenientissimum est. Lenit & vitiosos succos intestinis adhærescentes eademque rodentes, abstergit, temperat & sensim roborat; nec tamen intempestiuè coarctat aut obstruit. Quod in Rosa valdè laudabile. Quid enim frequentiùs in dysenteria quàm vel subitaneam constrictionem vel supremam euacuationem metuimus? Iulapium Rosarum in potu concedendum.

Oryzæ in lacte coctæ, vt & amylatis & amygdalatis pulticulis & panatellis aqua rosarum addenda. Semen rosarum variis admiscetur medicamentis.

Est & efficacissimus fructus rosarum cum lanugine & seminibus siccatus & puluerisatus vel conditus: vel decoctum illius bibitum.

Pro arcano habetur sequens remedium: Recipe fructuum Ros. exiccatorum in puluerem redactorum, pulueris placentæ rosarum post aquæ destillationem in

cucurbita residuæ probè siccat. vtriusque ʒ j. pulu. radic. Nymph. ℈ iv. Dosis ʒ ſ. ex aquâ roſ. vel conſerua roſ. vitriolat.

Ægrè quoque communicatum ſequens ſecretum.

Pannus ſericeus vel etiam cannabinus chermeſini coloris imbuatur partibus duabus ſucci roſarum rubrarum & aceti roſacei vel tincturæ roſ. parte vnâ; in quibus aluminis ſit diſſoluta priùs portiuncula: poſtea ſiccetur: iterum iiſdem imbuatur, tertiâ vel quartâ repetitione: tandem calcinetur ſeu comburatur. Cinis ad vſum reſeruetur. Poteſt autem vel in conſerua Roſarum vel Rob Cynosb. vel aliis dyſenteriæ dicatis remediis, præſertim roſaceis, exhiberi ad ʒ ſ. vel ʒ j.

Aquam roſarum, in qua macerata vel decocta folia papaueris ſimplicis vel erratici, bibitam plurimi faciunt nobiles quædam matronæ.

Exteriùs inungendus venter oleo Roſ. omphacino, præſertim ſi in eo cocta fuerit anthera Roſea, id eſt, in medio flore flaueſcentia filamenta.

Imponenda quandoque panis cruſta toſta acetoque Roſ. imbuta, vel cum aceto & ol. roſ. in cataplaſmatis formam conquaſſata, addito puluere Roſarum rub.

Satis etiam efficacem referunt faſciam aceto roſaceo rigatam, ventrique circumligatam.

Rete caſtrati oleo roſaceo omphacino perunctum, aſperſo roſarum rubrarum puluere ventri impoſitum multum prodeſt.

Vrgente neceſſitate tandem ad Laudanum roſaceum, tanquam vnam & vnicam anchoram, confugiendum; cuius grana iij. vel iiij. ex aqua roſ. & ſyr. è Roſis ſiccis vel conſeruâ roſarum exhibenda: diſſolutaq; grana aliquot ſpiritu roſarum cum bombace vmbilico imponenda.

Teneſmo præſente aluus oleo. Roſaceo inungenda atque etiam mucilagine ſeminum Cydon. cum aqua Roſ. extractâ vel conquaſſatis portulacæ foliis oleo roſaceo permixtis.

Lumbricos ſenſim enecat & expellit ſyr. roſ. ſolutiuus

uus; validiùs electuarium è succo Rosarum; validissimè Diagridium rof. vel Rosa mineralis.

Oleum rosaceum commune bibitum vermes enecat; cui si parùm aceti rosacei addideris, certiorem effectum assequeris. Enecantur & tincturâ succoque rosarum: & assumptis vermiculis illis, qui syluestrium in roserorum hirsutis spongiolis hospitari solent. Lixiuia rosacea pediculis aduersantur.

Cachecticis & hydopicis commendandus succus Rosarum, syrupus rosarum solutiuus, compositus præsertim ex hydragogis, gummi guttæ rosatum, debitæ purgationis gratia: species autem diarhodo Arom. rof. Rosata nouella, troch. de rosis conseruaque rosarum & rob Cynosb. temperationis, correctionis & corroborationis ergo.

Vinum Rhodites passulatum cachecticis est amicissimum, præsertim si lignum Rhodium fuerit additum & radices vincetoxici, & maximè verò si & additum Rha-Thracicum.

Crocus Martis rosaceus ad scrupulos duos singulis diebus matutino tempore ex aqua rosarum vel cum spec. diarhod. Cinam. & sacchar. in forma trag. ex vino rosaceo propinatus cachecticis & hydropicis medetur. Parandus autem Crocus rosaceus hac ratione. Limatura ferri vel chalybis maceretur in aceto rof. acerrimo, vel in tinctura rosarum valdè vitriolata, donec vel tota, vel maior illius pars in rubiginem redacta videatur; quæ colligenda, exiccanda & ad vsum recondenda. Tutissimè præ reliquis omnibus Martis Crocis sumi potest. Vel etiam immerso in acerrimum acetum rosaceum ferro exudans ferrugo colligatur.. *Crocus Martis Rosaceus.*

Neque verò propter qualẽ qualẽ refrigerandi atque adstringendi vim reformidanda rosacea medicamina, Non enim, vt vulgò quidem opinantur, à frigidiore semper hepatis intemperie proficiscitur hydrops, imò ab eiusdem aliarumque partium inflammatione potiùs nonnunquam, tantæ scilicet salsedinis ac subsequentis sitis parente; præterea tam congruè temperata rosa

eſt, vt nimis neque refrigeret neque calefaciat, & nec adſtringat nec relaxet nimiùm.

Cachexiæ cognatus icterus iiſdem curatur Rhodopharmacis purgantibus; ſyrupo, ſucco, electuario, Diagridio ſeu hepate roſarum & Aloe roſatâ: alterantibus quoque, vt conſeruâ roſarum, ſpiritu roſarum, ſpec. arom. & Diarhod. &c.

Albicans ſubſtantia excrementorum gallinaceorum conſeruæ roſarum admixta præſentaneum eſt ictericorum remedium, contenti nitri ratione, quod & idem purum præſtat. Citrinas ſeu luteas natas roſas ictericis haud parùm conducere referunt.

Scorbuto laborantibus roſacea tum purgantia tum alterantia tum roborantia medicamenta prodeſſe, ratio ſuadet, experientia teſtatur, & ii comprobant Medici, qui Septentrionalibus in locis, quibus teter ille potiſſimum graſſatur morbus, exercent praxin. Conuenit iis, vt & ſpleneticis, *ſyrupus roſarum* ſolutiuus, *ſuccus & conſerua roſ. ſpecies diarhod.* & *puluis roſarum*, qui tum ſolus ad drachmam exhibitis purgat, tum potentiùs id præſtat, ſi *florum Violarum, radicis Ialapæ, foliorum ſenæ & Cremoris Tartari pollinem* addideris. Erumpentes vere *ſylueſtris Roſæ* ſummitates cum *aceto roſ.* acetarii loco ſumptæ ſpleneticis ſunt proficuæ: coqui poſſunt etiam in *iure carnium*, vel cum *aliis herbis, Boragine, Spinachia, &c.* Vnguentum ex *oleo roſarum*, *vitello ov. & ſaccharo* Saturni compoſitum valdè iuuat ſpleneticos.

Inflammatis in nephritide renibus inungunt Practici circa lumbos è regione vel *oleum roſ.* vel *oxyrrhodinū*, vel *vngu, roſ.* Propinant ægro emulſiones cum ſtillatitio Roſarum liquore factas, vt & Iul. Roſ.

In calculo, ſi omninò purgandum, præferunt *ſyrupum Roſarum* ac *Violarum*, & abſterſionis ergo *mel roſaceum*. Extollunt fructum *Cynoſb.* conditum atque etiam coctum; propterea calculoſa *roſarum ſemina* in *puluerem* trita, ex *aqua roſarum* ſylueſtrium aſſumpta, nec non ipſas roſeti *ſpinas ſpongiolaſq;*.

Plurimùm prodeſt *Tartarus vitriolatus* cum *Iulepo roſa-*

rosarum exhibitus atque etiam *Cremor Tartari* succo rosarum recentium multoties nutritus seu, vti loquuntur, insuccatus.

Secretum efficacissimum in nephritide hoc est:

Rec. *pulu. spongiol. ros. syluest.*
herb. virg. aur. ana ʒ j.
fruct. Cynosb. exicc.
semin. Ros. ana ʒ ſ.
violar. ʒ j ſ.

Fiat puluis. *Dosis.* ʒ j. *ex vino albo.*

Spiritus Rosarum nephriticis aliis medicamentis vtiliter admiscetur. Efficacior autem est *spiritus* è maturis & quodammodo fracidis *Rosarum baccis* seu fructibus rubicundis vnâ cum *acinis* siue *granis* probè conquassatis, superfuso priùs, si placet, *Rosarum spiritu*, vel additis saltem *rosis* per æstatem infusis ac digestis, & pauco *fermento* per vesicam vt spiritus cerasorum eductus. Renibus inflammatis medetur, obstructas vias expedit, vrinam ciet, calculum & arenulas propellit.

Spongiola, quam Canirubi supercrescentiam & lanuginosum muscum vocat Marescottus, Ferdinandi I. Lusitaniæ Regis archiater *in Compend. Med.* maximam habet efficaciam in vrinæ difficultate & calculo. De qua spongiola hæc scribit Dædonæus: Fuchsius spongiolas & capitula syluestris rosæ contrà calculum & vrinæ difficultates valere affirmat, si in puluerem trita exhibeantur. Prodesse autem possunt non vt diuretica aut calculum atterentia, sed veluti alia quædam adstringentia, debiles renes confirmantia; quæ calculosis non rarò vtiliora sunt quàm multa alia, præsertim validiora diuretica. Nam talium diureticorum frequentiore aut nimio vsu & renes multùm debilitari & sæpè supercalefieri contigit, & calculos non modò non comminui, atteri aut expelli, sed copiosiores & duriores frequenter generari. Quod enim in sanguine tenue, aqueum & serosum est, segregant: quod verò crassius, cogunt ac indurari diuretica fortiora faciunt: & similiter etiam alia minùs potentia, frequentiore vsu; veluti

veluti Galenus *lib. 5. de simpl. med. facult.* edocet. Quidam spongiolis præferunt vermiculos in iisdem habitantes, repertos: quos insuper scrophulas consumere & ventris lumbricos enecare tradunt.

Theophrastus Paracelsus ex *capillosis* sylvestris *Rosa glomis* arcanum elaborauit ad calculum expellendum celebratissimum, nusquam tamen descriptum. Ioannes Hartmannus, Chymicorum nostro seculo facilè princeps, alter Paracelsus, sequentem communicauit descriptionem:

Rec. copiosam quantitatem pilosarum illarum *spongiolarum* mense Maio vel Iunio collectarum & incisarum, remotis vermiculis & aliis insectis in interioribus cauitatibus reperibilibus; per fermentationem cum *aqua & fermento* communi putrefiat. Exindè *spiritus & aqua* per vesicam eliciantur. Ex capite mortuo *sal* extrahatur, qui purificatus cum spiritu illo coniungatur, & aliquandiu digerendo maceretur; tandem cum *argilla* misceatur, & conuenienti factâ destillatione spiritus vnâ cum sale eliciatur & maiori receptaculo colligatur, donec omnis sal simul transierit. Residuum exprimatur & expressum per retortam igne arenæ, in fine nequaquam fortiore, ne empyreuma redoleat, destilletur in modum arcani, simili ratione aliis ex vegetabilib. eliciendi. Guttæ iiij. vj. ix. vel xij. in conuenientibus liquoribus exhibitæ & sæpiùs datæ, calculum insensibiliter atterunt atque expellunt. Aliâs si puluis saltem illorum globulorum in vino maceretur & illius exhibeatur haustulus aliquoties, idem, sed remissiùs, efficies. Proba: credes experientiæ.

In summo necessitatis casu atrocissimis vrgentibus cruciatibus, succumbente fermè cum viriculis vniuersâ naturâ, ad narcotica confugiunt Medici: quibus vel inducias saltem obtineant, nimiùm sæuiente morbo. Platerus purgantibus eadem etiam nonnunquam admiscet. Tutius esset Rhodopium nostrum.

Sequens remedium in renum exulceratione præsentaneum est:

Rec.

Rec. *conseru. rof.* ℥ ij.
pulu. semin. hyper. ℥ ſ.
anther. roſ. ʒ j.

Miſc. Doſis ʒ ij. vel iij. per aliquot dies, præmiſſis præmittendis vniuerſalibus. Inueteratas feliciter perſanat renum & aliarum partium internarum exulcerationes.

Colica, quæ calculo ſæpè maritata extremum ægris minitatur periculum, roſaceis tum ſimplicibus tum compoſitis etiam debellari ſolet medicamentis, externis & internis; biliofa præſertim, & ab inteſtinorum inflammatione vel alia calida cauſa ſuſcitata fotaq;.

Aromaticum Roſatum Gabrielis vt ventriculo, ita & vniuerſo ventri atque ipſis inteſtinis, quæ nil aliud quàm appendix ſiue cauſa quaſi quædam ſunt ventriculi, robur addit.

Clyſteribus incoquendi flores roſei, indendum mel roſaceum & in inteſtinorũ inflammatione oleum roſ. Exhibendus loco vehementiorum purgantium ſyrupus Roſ. ſolut.

Rodericus à Fonſeca, præluſtris medicus, Profeſſor olim Patauinus primarius, Præceptor meus, in conſilio quodam euporiſtum quidem ſed maximi momenti ſecretum propoſuit ad compeſcendos colicos cruciatus; quos cum atrocibus calculi doloribus plurimùm conuenire tam certum eſt quàm incerta ſæpè vtriuſque dignotio. Solum autem ſylueſtribus roſetis adhæreſcentium *ſpongiolarum pulnerem* ad dimidiam vel integram etiam drachmam propinat ex *vino generoſo*. Si *puluerem* exiccatorum vel in cinerem calcinatorum *teſticulorum equinorum* vel *ceruinorum* addideris, potentiſſimum ac præſentiſsimum colici doloris anodynum habebis. In extremis autem atque intolerabilibus cruciatibus, ad *Laudanum roſaceum*; tanquam ſacram anchoram, confugiendum; quod non omiſſis præmittendis tempeſtiuè prudenterque conceſſum nunquam te fallet. Exhiberi poteſt ad grana ij. iij. vel iiij. in forma pilularum, vel ex conſerua roſarum vel a-

qua

qua ſpirituque Roſ. additis olei roſ. ſtillatitii paucis guttulis.

Oleo amygdalarum dulcium, ſeminum lini atque aliis ſimilibus vſitatis prætulerim oleum roſarum completum dictum: quod & blioſorum ſiſtet ferociam & inteſtinorum extinguet inflammationem & colicæ coniunctum plerunq; renum vel ardorem vel dolorem mitigabit, ipſaque inteſtina lubrica reddet atque ab acrium feruentium humorum tyrannide tuebitur, præſertim ſi vel ſyrupum roſarum ſolutiuum vel mel roſaceum admiſcueris abſterſionis & promotionis gratia. Quæ mixtura per os tam ſuperiùs quàm inferiùs accommodari poteſt.

Dolentes hæmorrhoides mulcentur *oleo roſarum & vnguento roſ.* vel linimento, quod *ex ol. roſ. & vitell. ov.* mixtis inuicem paratur, addito *croco*: vel ex *oleo roſ. & pulpâ pomorum coct.* admixtis *verbaſci floribus* contuſis.

In dolore vterino, qui menſes in procinctu conſtitutos præcedere, partum verò ſubſequi ſolet, ſequens remedium omni precio precioſius eſt:

Rec. *pulv. ſpongiol. Roſ. ſylueſt.* ℈ ſ.
mandibul. cum dentibus Truttæ piſcis ℈ ij ſ.
extract. caſtor.
croc. an. gr. j.
aqu. Cinam. ʒ ſ.
ſpir. roſ. ℈ j.
aqu. Matricariæ ℥ i ſ.

Miſc. Quibus ſi Rhodopii noſtri granum vnum vel alterum admiſcueris, efficaciam remedii miraberis.

Menſtruorum tam alborum quàm rubeorum dictorũ fluxus iis ipſis ferè ſiſtitur rhodopharmacis, quibus narium hæmorrhagiam ac dyſenteriam compeſci declaclaratum.

Mulierculæ frequenter vtuntur *decocto locuſtarum* ſeu recentium *roſeti ſummitatum, calycum roſaceorum, & ſeminum roſ.* atque etiam *fructuum Cynosb.*

Confert *aqua peculi roſarum* & viridantium *roſeti* foliorum.

Com-

Competit & *conserua rof.* præsertim antiqua vel vitriolata, & in albo fluxu conserua *rof. albarum* vel *vnguium* cæterarum : cui *puluis* tenuissimus *nucleorum* seu *acinorum lanuginoforum* , id est *seminum fructuum Cynosb.* addi potest.

Item *morselli ex rosarum* rubrarum *puluere* cum *sacchacocto* parati.

Regio lumborum, renum & pubis *oleo rof. omphacino* vel *vnguento rof* inungenda.

Pubes pudendaque *decocto rosarum rubrarum* & *Balaustiorum, addito aceto rof.* si validius remedium , atque etiam pauco *alumine* , si validissimum expetis, fouenda.

Suffitum *decocti rosarum & ligni Rhodij ex aqua & aceto rosarum* in vteri sinum admisso calido vapore cõmendant expertæ mulieres.

In albo fluxu remedium est *puluis staminum capillaceorum Rosarum* luteorumque in his apicum, cum *conserua rosarum* albarum sumptus: quibus *puluerem lanuginosi seminis* addere poteris : vel, quod arcani loco reticent mulieres nonnullæ ;

Rec. *pul. rof. alb.*
Potentillæ siue Argent. ana. ʒ ſ.
rad. Nymph. alb.
Anther. Rof. ana ℈ ſ.
aqu. Rof. ℥ *iij. Misc.* Detur pro vno hausto.

Vel : Rec. *pulu fruct. Cynosb.*
semin. Rof. ana ʒ ſ.

Dentur cum vino austero : ex mente Matthioli.

Quæ in matricis hæmorrhagia prosunt , ea enormem quoque persanant hæmorrhoidum fluxum.

In suppressione mensium purgantia quædam, vt rosacea, efficaciora sæpè sunt quàm ipsa specifica dicata. Præterquam enim quòd vias aperiunt, fluxurumque sanguinem præparant, infirmiorem simul vim expultricem stimulant. Quò in casu præcellens est *Aloe rosata* , præsertim additâ *faculâ radicis Ireos & Bryoniæ.*

Exhi-

Exhibendus etiam *succus & syrupus rosaceus* solutiuus, qui virgunculis menses nondum expertis, febri albæ seu virgineæ obnoxiis, & cachecticis, acceptissimus, & Rhodomeli.

Quæ similiter & in defectu naturalis purgationis post partum seu lochialium purgamentorum conducunt. Mirandum autem, Rosam contrariis omninò morbis, superfluitati & suppressioni monstruorum, mederi. Causa est, quòd heterogeneis constet partibus, calidis, tenuibus aperientibus, & frigidis, crassis, constringentibus atque occludentibus: ex quibus varia parari possunt medicamina. Et chalybeata remedia modò recludunt, modò occludunt: id quod & acidulæ faciunt aliaque plurima: quorum nonnulla vel constringendo corroborandoque aperiunt, atque purgant.

In conceptionis defectu à venarum vterinarum impuritate commendant authores purgantia rosacea, *syrupum ros.* solut. *Elect. è succ. ros. Conseruam rosarum laxatiuam, &c.*

Corroborantia facultatemque retentricem confirmantia ac proindè conceptum iuuantia plerunque etiam recipiunt rosas, vti & emplastra vterina.

Ad præcauendum abortum summoperè sibi commendatam habeant mulieres *conseruam rosarum* cum *succo vel puluere granorum Chermes & Miuâ Cydoniorum* mixtam: vt,

Rec. *conseru. Ros.* ℥ *iij.*
succi granor. Chermes ʒ *ij.*
Vel *pulueris gran. eorundem* ʒ j.
Miu. cydon. ℈ *ij.*

Misc. De qua mixtura sæpè portiunculam deglutiat fæmina.

Gonorrhœam sanat *puluis* tum ipsarum *Rosarum* tum præsertim *seminum* earum & *antheræ* dictæ aureæ, seu *citrinorum rosei floris* filamentorum. Remedium euporistum Matthioli:

Rec.

Rec. *pulu. semin. rosf.*
fruct. Cynosb. exicc. ana ʒ ß.
Detur cum *vino rub.*

Ipsa quinimò lanugo, quâ semina circundata, peculiariter in hoc affectu commendatur.

Insignis etiam est *conserua rosarum* albarum; præsertim *si puluis radicum Nymph. Succini, & Mastic. vel Olibani* addatur.

Vel: Rec. *aq. Rosf.* ℥ *iij. ß.*
sem. frigid. maior. ana ʒ j.
Fiat emulsio s. a.
add. mucilag. cydon. cum aq. Rosf. ℥ *ß.*
Iulep. Rosf. ʒ *iij.*
Sacchari Saturn. gr. iiij.
Misc.

Satyriasis seu Priapismus Rhodopharmacis etiam cedit. Quapropter acetariis vtendum ex *aceto Rosaceo, foliis Portulacæ*, &c. paratis.

Exhibenda *aqua rosf. Iulep. rosf. Tinct. rosf.*

Genitalia foueantur *oxyrrhodino*, addito *Camphoræ* pauxillo: vel inungantur vnguento *rosf. Camphorato.*

Lectus conspergatur *foliis rosarum* recentium.

In diabete mictioneq; calida & cruenta ea ferè conferunt rosacea, quæ in variis hæmorrhagiis ac profluuiis prodesse iam docuimus. Habent enim magnam inter se & morbi & causæ morbificæ & symptomata cognationem atque analogiam; vt sæpissimè vnius remedia ex alterius curatione facili negotio cognosci queant.

Ab exhibitis cantharidibus ardor vrinæ sanguinolentaque si sequatur mictio, statim danda rosacea lenientia atque temperantia; ne ab extremo vrinæ ardore vasorum emulgentium oscula reserentur fluxusque periculosus excitetur. Quo in casu præcellit *oleum rosf.* commune bibitum, vel *mucilago seminum cydon.* cum *aq. rosf.* vel cum eadem facta frigidorum seminum emulsio; vt & superiùs dictum.

In hernia, vt & prolapsu podicis vel vteri fomenta-

tiones ex *decocto Rosarum rub.* præsertim inapertarum, ex *vino rubro* styptico commendantur. Possunt sacculi *foliis rosarum* concisis impleri.

Experimentum ad herniam nobilissimi Roderici Fonsecæ:

Rec. *ros. rub. q.v.*

Imponantur vasi argillac.

Quibus benè compressis superfund. *oleum commune,* sed antiquissimum:

Cooperiantur vesicâ vel chartâ:

Exponantur solaribus radiis & aeri nocturno, non illuni, à mense Maio vsque ad Septemb.

Deindè extrahantur *rosæ* & contundantur: adde *Terebinthinæ lib.* 1. *ceræ nouæ q. s.* Fiat l. a. vngu. vel emplastrum loco affecto imponendum.

In vteri profocatione siue strangulatione applicata secretioribus & abstrusioribus locis *aqua, vel spiritus, vel ol. still. Ros. cum Moscho vel Ciuetta* valdè prodest; nisi turgescentibus retentis corruptis mensibus atque semine verendum sit, ne iisdem excitato appetitu venereo, & titillatione stimulato atque intumescente vtero, commotisque potiùs quàm remotis vitiosis humoribus & hinc suscitatis vaporibus grauissima oboriantur symptomata. Quo in casu præmittenda vniuersalia remouendaque causa morbifica; & vel ab illis omninò abstinendum; vel refrigerantia Veneremque compescentia addenda, vt *rosacea, camphora & Saturni saccharum;* vel odorata illa non ipsis pudendis imponenda, sed inguinibus apponenda. Vel, consilio Plateri in *aqua ros.* bulliant *Styrax, Benzoinum, Moschus, vel trochisci Galliæ moschatæ, lignumq; Rhodium,* & vapor per infundibulum rectè admittatur: cauendo, ne subterfugiens ille ad caput ascendat, atque ideò simul fœtida, vt castoreum, &c. naribus admouendo. Neque verò; quod in praxi diligenter obseruatum Medicis considerandum relinquo; vteri præfocatione laborantibus perpetuò graueolentia prodesse, suaueolentia verò obesse solent. Illa enim, à suppressione mensium

vel

vel retentione corrupti ſeminis ſi oborta ſuffocatio, plus incommodi quàm commodi nonnunquam adferre, teſtatur experientia. Quibus equidem in caſibus ſpiritus, quos reſtaurare deberent, tetertimo perturbant odore; caputque, cum quo maximum vterus habet conſenſum, haud parùm afficiunt, atque adeò conſequenter & ipſum vterum: qui cùm à principaliori-bus partibus remotior, naturâ, ſtructurâ ſituque pluribus infirmitatibus & incommodis obnoxius facilè vel aduerſo frigore afficiatur, vel aliis morbis affligatur; virium per ſe egenus atque alienæ opis indigus, fugâ ſibi conſulens ad ſuperiora verſus ipſum viuifici caloris fontem vergit, in auxilium vocans principalia corporis membra, cerebrum, cor, & hepar; quibuſcum ratione neruorum, arteriarum ac venarum participat. Quæ cùm ad vterum non deſcendant, nec deſideratum tempeſtiuè tranſmittant ſubſidium, adſcendere ſolet ipſe quantum poteſt, adiumentum quærens & refectionem caloremque conuenientem. Quæ beneficia cùm à fœtidis haud obtineat; fit vt eadem refugiat, ab iiſdem inimicis repulſa; ſuaueolentia verò ſummo deſiderio, licet non ſine damno, appetat, & magno impetu ſurſum moueatur, compatientibus intermediis quoque partibus. Hinc blando congruoq; fotus calore, & ſuaueolentibus immediatè refectus remediis acquieſcit.

In arthritide ſeu podagra, calidâ præſertim, multiplicem afferunt Rhodopharmaca fructum. Artubus enim ac neruis neruoſiſque partibus amiciſſima Roſa. Quare clyſmata, ſi quibus opus, recipiant *mel roſaceum*, vel *elect. è ſucc. roſ.* vel *Al. roſ.*

Purgationis gratia *ſyrupus* detur *roſaceus* ſolutiuus: vel *Diagridium* exhibeatur *roſatum*: vt & *gummi Gottæ roſatum*, quod optatiſſimum in hoc caſu. Commendant alii electuarium è *ſucco roſar.*

Si vomitu validiore antecedentem arthritidis cauſam, magnam nempè in ventriculo viciniſque partibus

collecti fluctuantisque vitiosi humoris copiam, per superiora pariter ac inferiora expurgare volumus, danda Rosa vitæ seu mineralis, de qua superiùs.

Silento potiùs quàm violento modo motuq; detrahere peccantem materiam voluerimus, pilulis Rosaloeticis contenti erimus: quarum varius vsus pro varietate circumstantiarum: attamen tutissimus.

Alterationis & corroborationis gratia, in calida præsertim arthritide, concedenda conserua rosar. vitriolata, quæ hoc in casu mirè iuuat. Propinant & Practici *Iul.ros.* cum *tincturâ Ros.* mixt.

Applicandis externis frequenter immiscentur *flores rosarum, viridia roseti folia, spongiolæ rosarum syluest. & ol. ros.*

Commendat Crato *vinum rubrum* cum *oleo ros.* mistum.

Acetum rosaceum in principio podagricorum dolorum affecto loco applicatum aliqui valdè laudarunt, teste Platero.

Commodius in progressu videtur oxyrrhodinum.

Vel: Rec. *ol. ros.*
acet. ros. ana ℥ ij.
Bol. Armen. ʒ ij.
lign. Rhod. subtiliss. pulu. ʒ j.
Misc.

Vel: Rec. *ol. ros.* ℥ iij.
medull. pomor. dulc. coct. ℥ j.
Vitell. ov. iij.
Croc. gr. vj.
Misc.

Vel fiat mixtura ex *lacte capr. & ol. ros.*

Sequens topicum anodynum antipodagricum est inæstimabile.

Rec. *spir. ros.*
vini ana ℥ ij.
In quibus dissolv.
Camphoræ ℈ j.
Rhodopij ʒ j.

Sacch.

Sacch. Saturn. ʒ ſ.

Add. *Croc. gr. ij.*

lign. Rhod. in ſubtiliſſ. puluerem redacti vel eius extracti ʒ ſ.

Quâ mixturâ madeſiant panni & calidiuſculè applicentur, cauendo, ne illi in ipſo affecto loco reſiccentur. Poteſt & loco panni panis medulla ſumi.

Capiti, quod ratione defluxionum, tam internarum quàm externarum, catarrhorum & per conſequens etiam arthritidis fons & ſcaturigo, inſpergendus puluis roſarum rub. præſertim vbi dolor ipſum occuparit cranium: quod accidere ſolet in craniagrâ, vt ita dicam, ſeu caluariagra; ſuturis ſeu ſerraturis, fugis, galacticis poris dictis aliiſque caluariæ ſymphyſibus & epiphyſibus perioſtii ratione arthritica quandoque paſſione pertentatis.

Eryſipelas, quod & propter roſeum, quo cutis tingi videtur, ruborem Roſa nominatur ab aliis, Germ. die Ros/roſaceis tractandum tum purgantibus tum alterantibus. Curandi ratio petenda ex ſuperius traditis in febrium cura.

Pannus ſucco roſarum recente tinctus & reſiccatus eryſipelatoſis locis impoſitus feliciſſimum ſortitur ſucceſſum. Vel: Lithargyrium reſolve in aceto roſaceo acerrimo. Solutionem dulcem potiùs quam accidam factam cum petiis applica, ſed in principio, in nobilioribus non exiſtente partibus eryſipelate, ne ad interiora repulſus calor & humor morbificus graviſſima ſuſcitent ſymptomata. A centro namque potius ad circumferentiam, ab interioribus ad exteriora promovendus calor eryſipelaticus, qui non tam contrariis frigidis extinguitur repulſus, quàm ſimilibus calidis evincitur provocatus atque eductus: quod & in ambuſtione diligenter animadvertendum.

Præſtaret itaque *contuſas recentes roſas* vel *ſiccas lacte coctas* vel *ſuccum roſarum Croco* permixtum imponere; vel *aquam & ſpiritum roſ.* cum *Nitro & Camphora.*

Sunt qui *oleum vel unguentum rosaceum* admixtâ *Camphora* inungunt. Sed vnctuosis multoties exacerbari erysipelata, peritorum nemo negare potest.

Quidam cataplasma ex *rosis rubris* & *spiritu vini* partibus erysipelatosis feliciter applicant. Ditiores *loco vini* ardentis commodiùs ipsum *rosarum spiritum* sumerent, additâ *Camphora & Saturnini sacchari* portione.

Remedium Erysipelaticum celeberrimũ, anodynũ.

♃. *aqu.ros.*℥iiij.
Spermiolæ Paracelsi ʒj.
Sacch.Saturn.℈j.
*Op.pur.gr.*iii.
*vel Rhodop.gr.*v.
*Croc gr.*iiii.

Misc.

Vel; ♃. *emuls.sem.pap.alb.cum aq.Ros.*℥iiij.
*Croc.gran.*vj.
Sacch.Saturn.℈ii.

Misc.

Practici permiscent *oleum ros. cum lacte muliebri vel vino rubro*, præsertim rosaceo.

Rosaceum oleum, inquit Platerus *in prax.* cum *vini generosi* æquali mensura si permisceatur, in eoque fervente panni duplicati immergantur & denuò expressi tibiæ affectæ obvolvantur, dolorem admodum compescit ac sistit.

Lac aureum felicissimo successu sæpè fuit adhibitum: quod nil aliud est quam mixtura *olei rosacei & lixivij* vel simplicis, vel è *capite* mortuo *Rosarum* post aquæ destillationem residuo, calcinatione in cinerem redacto, parati.

Remedium in Erysipelate mirificum:

♃. *Cerus.*
Alum.
Vitriol.alb.ana℥iiii.
Bol.Arm.℥ß.
Croc.℥i.

In

In pulverem redacta coquantur in dimidia *mensura aq. Rof. vsque* ad plenariam reficcationem. De refidua materia recipe parũ: diffolve in aqua Rof. intinctaq; linteamina affecto loco impone.

Vt reliquiæ humoris Eryfipelatiferi refolvantur parsq; affecta roboretur, ne tam facilè de novo in eundem recidat affectum, vtiliffimum eft, locum illum aquâ vel decocto Rofarum frequenter abluere, præfertim faciem.

Ambuftis locis inungunt vel intinctis linteis imponunt Chirurgi linimentum ex *albumine ovi* conquaffato vnâ cum *oleo Rof.* & *mucilagine feminum Cydon.* cum *aqua rofarum* extractâ paratum.

Quidam ex *aqua lotura calcis* cum *oleo rof.* agitata epithema faciunt ambuftis locis imponendum.

Alii *falem Nitri* cum *ol. rof.* applicant.

Alii *fimum ovillum, gallinaceum*, vel *columbinum* cum *oleo rofaceo* mixtum adhibent.

Nec contemnenda fola *mucilago feminum cydon.* cum *aqua vel fpiritu rof.* facta.

Imò pura aqua rofarum puftularum prohibet exortum. Optima eft *aqua rofarum cum faccharo Saturni:* vt,

℞. *aq rof.* ℥ iiii.
fpir. rof ʒ i.
facch. Saturn. ʒ ß.

Mifc.

Spiritus Rofarum impofitus ambufta feliciffimè perfanat. Cuius loco fumi poffet infufio rofarum in fpiritu vini. Si Camphoram addideris, præfentaneum habebis medicamen.

Efchara maturatur *oleo rof. & vitello ovi*, permixtis.

Inter principalia traumatica & helcotica. Rofa quoque recenfetur: quæ propterea quamplurima cataplafmata, vnguenta, cerata, emplaftra, balfama folet ingredi. Traumatica quoq; & helcotica funt viridia rofeti folia vel contufa, vel in fuccum, aliis permifcendum refoluta.

Solo *vino rubro*, præsertim *infusionis rosarum* vel *viridantium foliolorum* & *oleo rosaceo* vulnera curaris non levia, mixtis illis calidis intincto linteo vulneri imposito.

Sunt qui *balsamum* parant *ex Rhabarbaro & oleo ros.* Illud autem in hoc infundunt, additis, *lign. Rhod. Thure, Mastic. Opopanac. Benz. & Camph. parum*: postea decoquendo & ad vsum colando. Alii *solos rubrarum rosarum calyces in vini spiritu & oleo Terebinthina* infundunt.

In vulnere capitis cum fractura superius excellentissimum proposui remedium.

Commendantur aliàs in levioribus vulnusculis & vlcusculis decoctum & stillatitius liquor rosarum.

Ipsa Rosa frequentissimè potiones ingreditur traumaticas.

In vulneribus & vlceribus, tenues ichores, à nervosis partibus læsis manantes, Gliedtwasser / profundentibus saluberrima est *placenta rosarum* in cucurbitæ fundo post destillationem residua, in *vino & oleo ros.* pro cataplasmate decocta & imposita.

In vlcere cruris ac tibiæ cum erysipelate *vnguentum Ros. cum Terebinthina & vitellis ovorum* convenit: quod præstantius, *si spermiolã vel Saturni sacchar ũ* addideris.

Rosarum folia contusa & *cum aceto ros.* mixta gangrænosis opitulantur genitalibus.

In cancri curatione vsitatissima sunt rhodopharmaca, vt quæ sanguinem, qui in vlcere illo vitiosissimus, corruptus & malignus, purificent ac emendent, exustos humores partesq; præcalidas refrigerent nobilioraq; corroborent membra. Quibus de causis *syrupus rosarum* solutivus exhibetur, & *electuarium è succo ros.* Succus ipse variis admiscetur medicamentis. Potui datur *Iul. ros.* Commendatur *conserva ros. saccharumq; rosatum* tabulatum. Conceditur *Cynosb. condit.* Requiritur *oleum Ros.*

Paratur mixtura *ex aqua rosarum & Mercurio* sublimato ad auferendam putridam in cancroso vel Gallico vlcere substantiam.

Vt in

Vt in cancri;ita & herpetis,scabiei,impetiginis,psoræ,lepræ,luis Venereæ,curatione insignis Rhodopharmacorum est vsus : adeò vt atrocissimi illi affectus his solis & *pulvere serpentino* vel *trochiscis de viperis* sæpè persanari queant.

Frequentissimus sit vsus succi & syrupi rosarum helleborati atq; insuper *trochiscorum de viperis ex conserva rosarum*. Mirabitur non minùs ipse medicus ac æger efficaciam: præsertim si accedat balneum *ex rosis, roseti foliis, Veronica, & Nicotiana* paratum. Loco florum sumi possent placentæ rosarum post destillationem residuæ. Quo consilio deploratum aliquando restitui. Veram essentialem & efficacem mumiam viperinam continet trochisci illi. Neq; est quod quis metuat , ne venenis tantùm vt contrarium venenum opposita, vel vt simile sibi virus proliciens, exhibita mumia viperina sanguinem & nobiliores partes magis inficiat, venenet atque corrumpat. Quod enim in plantis id & in animalibus, ac præsertim serpentibus, observatur; in diversis scilicet eiusdem subiecti partibus latere tum venenum tum antidotum seu medicamentum. Vbi virus , ibi & virtus. Non enim in vniuersum venenata vipera est, non caro, non lingua, non spina dorsi, non ipsum cor; sed caput, dentes cum adnatis gingiuæ vesiculis veneno tumidis, & ipsa vesicula fellea. Halitus quoque venenatus : vndè fit vt cùm dentibus partem aliquam feriunt ac vulnerant viperæ, virosus vaporosus halitus, quem ex aspera potissimùm arteriola, cui affixa lingula, spirant feruidum ac penetrantem, læso confestim insinuetur loco grauiterque grassetur : quanquam & vulnusculo gingiuarum vesiculis contentum subtilius venenum immitti quandoque non negarim. Ex *floribus vel lacte Sulphuris* cum *oleo ros. vel vnguento Pomato - Rosato* mixtis, additis paucis *olei rosarum stillatii guttis* linimentum paratur vtilissimum pariter ac elegantissimum in scabie. Quod magis refrigerabit, si *saccharum Saturni* addideris, magisque siccabit, si *lac Lunæ* admiscueris.

Milites ex tempore linimentum parant contra scabiem ex *puluere pyrio seu tormentario* & *oleo vel unguento rosarum*.

Est & in scabie aliisque eiusmodi cutaneis affectibus præstantissimum remedium *lac virginale* seu *virgineum* dictum ex *Lithargyro &c.* cum *aceto rosarum albarum* & *aqua rosarum* paratum.

Summa: fœdis omnibus externarum partium malis mirè medentur rosacea remedia. Refert Antonius Mizaldus, puellam lichene & cancrosâ scabie laborantem ac fœdis cutis vitiis turpatam cùm sese desperatione quasi conficeret, remedio ex Myrrha & succo rosarum parato protinùs conualuisse. Et Aspasia venustissima Cyri atque etiam Artaxerxis concubina fœdo faciete-nus deformata tubere & acerbissimo confecta luctu Rosarum auxilio à serpente cancro liberata fuit; adeò vt roseum planè reciperet vultum, admirabilis omnibus & incomparabilis tum formæ pulchritudine tum animi nobilitate puella, volens nolens à lasciuo prostituta tyranno, teste Æliano *lib. 12. var. Hist. c. 1.*

Abrasionibus cutis, intertriginibus & fissuris communiter accommodantur *oleum & unguentum Ros.* vel *mucilago gummi Tragac. cum aq. ros. extract.* Vel linimentum fit *ex oleo & melle rosarum, vel ex unguento pomat.* & *melle ros.* Si *lac. Sulphuris* aut *lac Lunæ* addideris, efficacius experiere medicamen.

Rosæ subtilissimum in pollinem tritæ puerulorum genitalibus ab vrinæ acrimonia excalfactis & fortè læsis aspersæ vtiles sunt: præsertim si Cerussa præparata vel lapis calaminaris præparatus addatur.

Paronychia persanatur, si in *acetum rosaceum* vel *succum rosarum* calefactum in principio statim digitus immergatur. Apponuntur & *furfures aceto ros.* irrigati vel in eo frixi.

Rosarum rubrarum placenta, inquit Platerus *in Praxi*, post extillatam aquam in fundo cucurbitæ remanens in *vino rubro*, addito simul, *aceto*, cocta Chirurgorum hoc

hoc in casu est remedium. Cuius placentæ loco rosæ sumi sicq; præparari possunt ad abarcendas omnis generis inflammationes: quas aliâs mixtura *ex aq. ros. acet. ros. & ol. ros.* euincere licet.

Aliquando defensiuum paratur *è terra sigillata* vel *bolo Arm.* subtilissimè tritâ, & subactâ, si applicari, vel dilutâ, si inungi debet, cum *aceto ros. & albumine oui* conquassato, addito plerunque *oleo rosaceo*.

Laudant Itali embrochas suas ex *oleo ros.* maximè *omphacino*, oborta ex casu ab alto inflammatione.

In omni ferè phlegmone requiritur vel *ol. vel vngu. ros.* Solent enim Chirurgi frequenter inflammatis locis *oleum rosarum* cum *ouo crudo* conquassatum inungere, vel additis in principio repellentibus eadem iisdem applicare: qui si digerere volunt, *ex oleo rosarũ & ouivitello*, additâ *cerussâ* præparatâ linimentum conficiunt. *Spiritus rosarum* ab inflammatione partes felicissimè tum præseruat tum liberat, vel illitus vel applicatus. Id quod & *spiritus vini*, quo in rosæ maceratæ, præstat.

Digestionis quoque gratia *placentas illas rosarum* vel ipsos *flores in lixiuio* coquunt *oleumq; Chamomillæ* addũt Chirurgi ad resoluendam phlogosin: quod medicamen & furunculis competit, addito præsertim *melle ros. vitello ou. & pauco Croco.*

Confert insuper & contusis conquassatisque partibus *spiritus rosarum, decoctum ros. & ol. ros.* illitum, insperso postea *puluere* subtilissimo *rosarum*: vel imposito *cataplasmate ex balsamo vaccino occidentali* & *oleo Ros.* Mamillarum item ac genitalium partium tumores inflammationesque sedat fomentum ex *decocto Ros. & Lil.*

Vitiosa mamillarum moles atque incrementum inhibetur *decocto vel aceto rosarum*, quo sæpiùs illæ fouendæ.

Nimiam corporis crassitiem, carnositatem & pinguedinem præter alia minuit vsus frequens aceti rosacei tam in alimentis quàm medicamentis. Quo in casu summoperè prodesset *tinctura rosarum* & *conserua rosarum*

rum vitriolata. Verùm diuturna requiritur continuatio. Nulla enim hîc locum habet ſubitanea mutatio, vel imminutio: quæ periculoſiſſima. Corpus autem *ſucco & ſyrupo roſarum* ſæpius eſt purgandum.

Sugillatis medetur *oleum roſ.* in quo ſal coxerit.

Puluis aculeorum ſeu ſpinarum roſeti cum puluere linguæ vulpis exiccat, & *melle roſaceo atque axungia leporina* mixtus, tela, ſpicula, veſparum aculeos, oſſium ſquamas aliaque talia corpori infixa potenter euocat & extrahit.

Idem præſtat *radix ſylueſtris roſæ* contuſa & impoſita.

Mirabilis Roſæ reſuſcitatio ac reſurrectio.

Coronidis loco mirabilem ac memorabilem de Roſæ reſurrectione & formæ pariter ac figuræ ex puluere in vitro repræſentatione hiſtoriam hûc referre placet, ex Ioſepho Quercetano *in defenſ. contr. Anon. c.* 23. Magni nominis vir, inquit, Polonus, apud Cracouienſes medicus, vſque adeò eleganter & Philoſophicè apparare norat cinerem ex omnibus plantæ cuiuſuis partibus, idque cum omnibus tincturis ac impreſſionibus omnium plantæ partium, earumque vſque adeò ſcitè ſpiritus conſeruare, vt plures quam triginta eiuſmodi artificioſè ex cineribus paratas plantas eaſque diuerſas haberet vaſculis ſuis vitreis contentas, Hermetico ſigillo obſignatis, quæ titulum plantæ ac proprietatis eius inſcriptum haberent: ita vt ſi quis rogaret ſibi Roſam aut Calendulam demonſtrari, tunc cinerem illius plantæ arriperet, cuius ſpecimen eſſet editurus: vt ſi nempè Roſam tibi monſtrari cuperes, vaſculum Roſæ titulo inſignitum exhiberet: ex cuius vaſis fundo, lucernæ igni admoto aliquantum incaleſcens tenuiſſimus ac impalpabilis ille cinis ex ſe apertæ Roſæ ſpeciẽ emitteret, quam ſenſim creſcere, vegetari, ac formam penitus caulis, foliorum, tandemque geminæ floridæ roſæ vmbram ac figuram exprimere, apertis oculis intueri liceret, vt nihil elegantius quàm ex puluiſculo illo vmbratilis roſa apertiſſima conſpici poſſet, omnibus vſquequaque ſuis partibus abſoluta: vt planè corpo-

ream

ream diceres, quæ spirituali tantùm ideâ, reuera tamen spirituali essentiâ dotata sese conspiciendam præberet: cui nihil aliud restaret, quàm congruæ terræ mandari, vt solidius corpus assumeret. Hæc autem vmbratilis figura, vase ab igne remoto rursus in suos cineres relabebatur, suumque chaos euanescendo sensim repetebat, non sine resuscitationis & regenerationis ad alterã vitam imagine. Similis est historia, quam idem Quercetanus recenset *lib. 2. Pest.* Alex. *c. 5. de vrtica resuscitata.* Nec absimilis, cuius mentionem facit Libauius *in Syntagm. arcan. Chym. l. 1. c. 22.* Ieremias enim Cornarius, Achiater Brandeburgicus Culmbachii cùm anno Christi 1608. mense Iun. aquam quandam stillatitiam in vitro asseruasset; mense Nouembri in vitri eius fundo plantula creuit, cuius icon & descriptio apud Libauiũ videre est. Simile quid obseruauit Dn. Frey, Doctor Medicus Weisenburgicus celeberrimus in Tulipa. Et refert quidam, sese in destillatione secundinæ Microcosmicæ varia hominum seu isangelorum capitá paulatim emergentia atque iterum euanescentia in vitro conspexisse. Fides sit penes lectorem. Ioannes Freitagius resuscitationes eas Chymicas Philosophicis impugnat rationibus *in suis Noctibus Medicis, cap. 64.* Cuius argumentis clarissimus Sennertus experientiam atque αὐτοψίαν variorum autorum præfert. Ego hîc succinctam admirabilis illius operis descriptionem ab insigni Chymico communicatam tantoperè rogatus non possum non & aliis communicare.

Recipe *salem Rosarum* tum fixum tum volatilem, *spiritus item aereos & phlegma:* (debito modo omnia præparata) solue, coagula, & superfuso stillatitio vel ipsarum *Rosarum* vel *roris Maialis liquore* in vase idoneo probè clauso Rosa beneficio caloris cinerum vel alterius aptioris spirituali quasi quodam & vmbratili corpore non secundùm figuram, tantùm sed & calorem pulchrè repræsentabitur; iterumque deficiente iustâ & harmonicâ caloris temperie vel præcellente frigore

ceu

ceu ſpectrum, ſpiritus, aut vmbra, fugax euaneſcet.

Tandem, quod primùm inculcare debuiſſem, obſeruandum in vſu Rhodopharmacorum ; impedimenta neſcio quæ feliciore nonnunquam & ægrum & medicum defraudare ſucceſſu; nimirùm quòd illa vel intempeſtiuè accommodentur , negligentiùs conſideratis circumſtantiis atque indicantibus, nec habitâ ratione, cui quid, quantum, quale, quando, quomodo, quamdiu, quoties, conueniat; vel quòd viliores vtilioribus, minùs odoræ & exoletæ fragrantioribus, ignobiliores nobiliorib. ſubſtituantur roſis ; vel quod roſacea compoſita remedia non rectè præparentur; vel quod legitimus eorundem vſus multis modis ac mediis aliis interrumpatur, vel infeliciter non minùs quàm factuosè faſtidioſèq; contemnatur.

Epilogus ad beneuolum lectorem.

HAbes ita, beneuole Lector, Rhodologiam̃ meam, à digniſſimis viris deſideratam indignam ; ſpinoſo, fateor, ſed & frugifero, ſpero, labore abſolutam. Penes te iudicium. Quâ in opellâ non niſi bonam intentionem meam, optimum propoſitum, ad Diuinæ cumprimis & Cæſareæ Maieſtatis gloriam, tum & proximi commodum, nullius incommodum, directum nouit, qui vnus omnia nouit. Neque tamen, vereor, deerunt varii generis detractores, ſubtiles, craſſi, inſcii, inuidi, iniqui, impudentes, imprudentes, maleuoli, maledici, malefici, qui non aliter ac Roſis cantharides & ſcarabei, bonis infenſi atque infeſti, dexterrimè etiam ſcripta, dicta, facta, ſiniſtrè interpretabuntur : vt eſt hodierno die maior ferè mortalium ingenioſitas quàm ingenuitas. Itané pro libitu, pro liuore, pro feruore, quiſque malè ſentiat de me, qui non niſi benè de omnibus? Quid agam? Innocentiam impatientiæ præferam. Ringentes ad ſatietatem latrent canes: mordaces exerceant dentes ſuos : obſcuritate clari tenebriones atque tur-

turbines ad placitum somnient, per me licet. Moueant, obtundant, liment, & serratis rubiginosis rixis proscindant quicquid, quando, quantum velint: eandem iis-cum serram non reciprocabo. Sed vnicum eum, quod interim optimo iure peto. Scilicet, si diuersissimis atque aduersissimis iudiciis obnoxio mihi inuidiam (dulcamarum illud candidorum animorum obsoniũ) ne spernere quidem, sperare saltem, liceat, & modestissimè subridere. Vel enim risu vel commiseratione potiùs quam seriâ correctione digni echinati illi sycophantæ, qui singulari impudentiæ dono præditi vinosissimi ac ventosissimi nugigeruli bilingues, insolentissimâ inuidiâ inebriati, priuatis in conuenticulis & dispotationibus potiùs quàm disputationibus, imò & iis nonnuquam locis, quæ ab omni contumeliæ & falsitatis subtilitate, satyricorumque iaculorum iniuriâ libera esse deberent, ea effutiunt aculeata nugamenta & plusquam Poetica figmenta, quibus mens virtutis studiosa nauseare cogitur. Scabiem nempè suam sanis etiam affricare vel saltem affingere friuolis satagunt obsidiis, nec nisi in crassâ impudentiâ subtiles sunt: bonum malum, & malum bonum dicunt: turbido nescio quo spiritu cuncta tum confundunt tum inuertunt: in quibus ego Rosarum vigorem meritò desiderarim, spinarum rigorem plus satis deprehenderim, nunquam satis reprehenderim: iisdemq; ridiculis irrisoribus omnia meliora resipiscentibus, putidos argutiarum suarum fructus in solita stoliditate perseuerantibus exoptarim. Atque vtinam Momorum feruor, ne dicam furor, febrilis saltem imitaretur paroxysmi naturam, qui non solùm aliquantisper recedere, sed & tandem omnimodâ ἀπυρεξίᾳ discedere solet. Neque verò me vel omnis erroris expertem vel vllius perfectionis capacẽ iudicarim. Addere plura tam facilè poterunt alii, quam facilè ea ego prætergressus sum; qui nolim alieno cerebro meum infarcire cranium, nec mutuatitio penicillo alienis coloribus proprias ornare chartas. Sua ci-

tatis

tatis autoribus verba nominatim tribuo: cætera soli DEO me debeo. Retractare, quæ fortaſsis ego imperfectiùs pertractaui, nemini vetitum. Sed viderint, ne tricis se suis prostituerint audaculi atque inscii scioli, glocitantibus similes gallinis, quæ multum clamoris quidem edunt, semper parturiunt, attamen aut nunquam pariunt aut ovo pulloue molliorem potiùs quàm meliorem materiam emittunt. Multi, sed & stulti, sunt, qui vel cunctos vel nullos approbant scriptores, etiam bonos; scripta interim, quibus fructuôsiſsimis inane caput latrantemque fortè ventrem saturant, & cupiunt & capiunt & carpunt. Ego epidemiâ hodierno die non laboro scribendi lienteriâ fædâque diarrhæâ. Scio, & me ipsum sæpè moneo, me in communi ignorantiæ nosodochio decumbere, nec magis nec minùs ac alios hominem esse, nec tamen ex eorum classe, qui ne quidem inter Rosam & Ruseum distinguere aut Lilium à Lolio discernere norunt: fateor, errare me non solùm posse, sed & debere. Scripta mea si non omninò nulla, neque tamen etiam omninò vel multa vel magna, sed ad summum modica fortaſsis esse; ab ingenio certè modico profecta, ac proindè nullam animi elationem ostendere posse, nisi virtute infimis; liuore, ruditate, fastu ac peruersitate summis arbitris: qui non palàm, sed ex insidiis atque aliquando etiam sub lacerato fictitiæ amicitiæ vel personatæ potiùs inimicitiæ pallio carpunt aliorum monumenta; clara tenebris obscurant, obscura sua fucis colorant. Quorum pars magna balatronum per alienæ gloriæ stragem, per marcida floridorum nominum cadauera gradum ad nescio quē cuius sortis vigorem struere, per immeritorum vulnera sauciatam suam resarcire famam exulceratamque sanare tum scientiam tum conscientiam, per aliorum tabem intumescere, discupit. Adeò ineffabilis nonnullorum malitia, inenarrabilis malitiæ subtilitas, subtilitatis varietas, variètatis incommoditas: vt faciliùs sæpè solâ patientiâ & ἀναισθησίᾳ quàm vllo vindictæ gene-

genere humanitùs vel vinci vel vitari queat. Ita varia atque insipida sua cum fastidiosi blaterones deglutienda nobis obtrudāt quotidiè condimenta, eorum plura candido concoquere nos decet cerebro quàm stomacho. simplex enim in ventre, multiplex in capite ventriculus, à natura ob id sapientissimè concessus. Interim insolentes illæ bestiæ quum innoxium rosetum caninis suis mordere dentibus conabuntur, incauto furore in aculeos impingent, ac liuore tumidas iustā pœnā sauciabunt gingiuas. Atque vt scorpioli minutiores, quasi modò geniti, ventretenus adhuc subcandidi, rubellis forficulis ridiculi, aculeatam non minùs ac maiores appendicem habent, sed inualidam & nulli quàm proximam: ac licet directione multum nocituram, effectione tamen innoxiam: nondum enim penetrare, nondum virus insinuare queunt: ita minorum gentium Critici, clinici nouelli, Philosophiæ hirquitalli, ridiculi derisores, caudulā neruo destitutā, scilicet pungente, sed minùs penetrante vaniloquentiā nocere nobis non tam possunt quàm volunt: vt, dum nos lædere conantur, nos iiscum ludere cogamur. Cæterùm Argentinæ iam & in Italia Rhodologiam istam meditatus petentibus eam bonis viris denegare ampliùs nec volui nec potui: præsertim cùm viderem, omnium præstantissimum florem à nemine ex professo plenè ac planè descriptum. Tuum erit, beneuole lector, Rhodologicum hoc opusculum eo, quo à me conscriptum animo suscipere. Certum enimuerò, literatorum ingenia, nisi aurea omninò, amaracidarum aduersitatum, turbulenta quas hæc tempora, tota Bellonæ dicata, pariunt, acerbitate corrosa, rubigine quadam obduci. Vale, & opusculi menda ipsemet emenda: simulque considera, quàm humanum sit, in aliquo saltem errare, quàm plus quàm diuinum, omnibus in omnibus & satisfacere & complacere: tantum abest, vt ab vno omnia perfici possint.

Gratias Tibi, VNITRINE DEVS, cui ſoli omnipotenti Saluatori ac Seruatori omnis gloria in æternum.

In

In Rhodologiam Ioan. Caroli Rosenbergi.

HVc illustris ades, cohors Sophorum,
Ordo totius innouator Orbis:
Cui tantam tituli crucis Rosatæ
Atq; insignia promouent saliuam:
Vos, inquam, Roseæ domus sodales,
Pleni numine, præscii futuri,
Queis tingens lapis, Alchymisticaq;
Diuinum artis opus leue est parergon:
Huc huc, æquanimes adeste Mystæ,
Autoriq; suo libelluloq;
De virtutibus edito Rosarum
Grates, quas meruit referte, proq;
Vestri nominis ampliatione
E Rosis, Violis, Calendulâq;
Sertum fingite, mollibusq; doctum
Circumcingite verticem corollis.
Seu vos torrida Fessa, vel Marocchi
Cœlum contegat, aut silens erêmus,
Seu vago pede peruoletis vrbes,
Et pallatia fumiuendulorum,
Rhenumq;, Ararimq; Tiberimq;,
Exosive diem, quietiores
Sedes quæritis horridis in antris,

Huc deflectite singuli, Rhodori
Velantes roseis caput corollis.
Seu vobis labor est inusitatas
Plebi condere formulas loquendi;
Siue deniq; peruicace tacti
Afflatu violentioris ignis,
Mentem corrigitis sacra tabella:
Huc adeste quot estis vniuersi,
Et doctum roseis mei Rhodori
Circumcingite verticem corollis.
Fallor! nullus adest, & Entheatam
Summa obliuio, ferreusq; Auerni
Somnus corripuit sodalitatem:
Ergò, abite quot estis vniuersi
Fratres, auriferum Tagum daturi,
Sed mendaciloqui crumenimulgi,
Sed melancholici, inuidi, histriones,
Sed non visibiles tenebriones;
Ite pracipites ad antra, vostrâ
Cum famâ, & renouatione mundi,
Scriptisq; omnibus istius farina.
At verò tibi, cui salubrioris
Doctrina radius, Rhodore, fulsit,
Cui verè roseum nouem sorores
Herbarumq; DEVS dedêre nomen:
Quis non accinat, osculumq; figat?
Quis non sertula prabeat, decoris
E Rosis, Violis, Calendulaq;?
Aut quis tam vacui fiet cerebri
Qui Laurum neget implicare fronti,

Nec

Nec non purpureas comis corollas?
Tanto acumine mentis explicanti.
Naturam & varium genus rosarum,
Et quæcunque manus vetustiorum
De Rosa medico notauit vsu,
Et quæcunque etiam recentiores
Dictarunt Chymici foci labores;
Cur non gratuler intumis medullis?
Cur non osculer extumis labellis?
Cur non tempora floribus nouellis
Bellulisq; comas premam rosellis?
Cur non ingenuum mei Rhodori
Exornem roseis caput corollis?

Transmittebat amoris ergò

Samuel Clossæus, Med. D.
apud Medicamentricos.

FINIS.

Errata typographica benevolus sic corrigat lector.

IN Rhodol.p.1.lin.20.pharmacopœorum. l. 20. Panacea. l. 28. Pharmacopœia. p.2. l.15. admixtum. l.35. reprobanda. p.3. l.36. Theodori. p.4. l.5. tyronibus. p.5. l.18. panaceam. p.9. l.29. euitetur. p.11. l.19. veris. l. penult. propinquitas. p.12. l 10. ocelle. l.31. auctarii. p.13. l.13. imitabilis. p.14. l. 15. deleatur posterius comma, l.19. tum. p.15. l.14. Cytherea. p.16. l.6. cùm. p.19. l.15. Valentiniani. p.20. l.14. monte. p.21. l.5. Velserum. p.22. l.12. Hîc. p.35. l.17. lucescere. p.40. l.34. ob. p.43. l.10. Veteris. p.44. l.31. cœlestis. p.53. l.33. editioremq;. p.56. l.8. ab. p.57. l.32. incipit. p.59. l.3. S.S. p.62. l.2. accede. p.62. l.24. rosetū. p.63. l.31. In. p.65. l.14. æternùm. p.66 l.31. squalidaq;. p.69. l.7. Immortalis. p.71. l.14. scarabeos. p. 74. l.9. proditionumq;. p.76. l.24. incitentur. p.80. l.22. mandataq;. p.84. l.28. indicium. p.87. l.32. corruptibiles. p.91. l.17. purpureos. p.102. l.22. montis. p.103. l.19. beneficiis. p. 106. l.9. allia. p.106. l.34. scarabeis. p.110. l.12. deprehendunt, in aliis reprehendunt. l.16. fucis. p.112. l.14. patientiâ & p. 113. l.30. denegat. p.117. l.5. mortales. p.126. l.4. occallescent. p.132. l.33. ipsis. p.138. l.22. vigilem. p.41. l.32. exlegem. p. 142. l.15. quàm. p.143. l.30. promanans. p.148. l.23. interruptio. p.153. l.18. principio. p. 157. l. 16. marmoreum. p. 162. l.9. Francicum. p.163. l.25. suppeditat. p. 167. p. 173. l.13. Cytherea. p.185. l.35. dissimilares. p.190. l.20. Corallina. p.196. l.17. ipsa. p.199. l.31. calathi. p.203. l.22. detectaq; p.214. l.39. dem. p.223. l.2. Salinas. p.231. l.14. nephritica. p.237. l.34. Myrtin. p.238. l.2. flor. p.242. l. 29. pretiosa. p. 243 l.35. impediatur. p.248. l.12. hac. p.252. l.10. collapsas. p.255. l.36. cathartica. p.57. l.8. fuerint. p.263. l.17. evacuant. p 269. l.11. consumunt. p.270. l.5. firmatus. p. 273 l.30. Recipiantur. p.275. l.3. prolicias. p.284. l.29. rob. 296. l.14. salinū. l.19. filtrato. p.397. l.4. est pro eū. Reliqua facilè corrigere poterit lector benevolus: quem nec admodum offendet vnus vel alter terminus minus Ciceronianus, vetustiscens, & barbariem redolens. Veterum enim Artis Medicæ procerum nonnulli, qui sua nobis successoribus & discipulis commendarunt, vt rerum ita & doctrinarum efficacia potiùs, quàm elegantiæ studuerunt.

